

วารสาร

สมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย

BULLETIN DE L' ASSOCIATION THAÏLANDAISE DES PROFESSEURS DE FRANÇAIS

ฉบับที่ 79 - 80 ปีที่ 20 เล่มที่ 3 - 4 กรกฎาคม - ธันวาคม 2540

Vol. 79 - 80 20e Année NO. 3 - 4 Juillet - Décembre 1997

ISSN 0857-0604

วารสารสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย

BULLETIN DE L'A.T.P.F.

ฉบับที่ 79-80 ปีที่ 20 เล่มที่ 3-4 เดือนกรกฎาคม-ธันวาคม 2540 ISSN 0857-0604

คณะผู้จัดทำ ที่ปรึกษา

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
นางลัดดา วงศ์สายัณห์
นางธิดา บุญธรรม
นายเดช ทะละงัก

กองบรรณาธิการ

นางสิทธา	พินิจภูวดล	บรรณาธิการ
นางสาวอังฉรา	โชติบุตร	บรรณาธิการผู้ช่วย
นางสาวเตือนใจ	จุลคุณย์	บรรณาธิการผู้ช่วย
นางสาวสุทธาดี	หนูนุกัถิ	กรรมการ
นางสาวอรุจฉภา	เชาว์ชลากร	กรรมการ
นางสาวสุทธาสินี	ผลัดฉะ	กรรมการ
นางมธุรส สายสวัสดิ์จรงค์	จงชัยกิจ	กรรมการ
นางสาวศิริธร	คุณัญพรรัตน์	กรรมการ
นางมณฑุติ	पालสุข	กรรมการ
นางสาวนันทา	ไกรวิทย์	กรรมการ
นางมยุรี	บารมี	เลขานุการ
นางสาวพรพรรณ	บงกชมาศ	เลขานุการผู้ช่วย

วัตถุประสงค์

1. เพื่อเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสและฝรั่งเศสศึกษา
2. เพื่อสร้างความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิก
3. เพื่อส่งเสริมการศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับวิชาภาษาฝรั่งเศส วิชาฝรั่งเศสศึกษา และระเบียบวิธีสอน

สำนักงานวารสาร เลขที่ 30/9 พหลโยธิน 2 กรุงเทพฯ 10400
โทร. 2790733 ติดต่อบรรณาธิการโดยตรง ที่อยู่ 511/108
จรัญสนิทวงศ์ 77 บางพลัด ทท. 10700 โทร. และโทรสาร 4241552

กำหนดออกวารสาร ปีละ 4 ฉบับ ราคาฉบับละ 25 บาท
ค่าบำรุงสมาชิกวารสารปีละ 100 บาท พร้อมค่าส่ง สนใจบอกรับได้
ที่ นางสิทธา พินิจภูวดล ณ สำนักงานวารสาร หรือที่อยู่

เจ้าของ : สมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย

ASSOCIATION THAÏLANDAISE
DES PROFESSEURS DE FRANÇAIS

รายนามคณะกรรมการบริหาร ส.ค.ฝ.ท.

ชุดที่ 10 ประจำปี 2539-2540

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
องค์นายกิตติมศักดิ์

1. นางธิดา	บุญธรรม	อุปนายก
2. นางสาวประมาณี	ลีศิริเสริญ	เลขาธิการและผู้จัดการ
3. นางวงจันทร์	พินยนิติศาสตร์	เหรัญญิก
4. นางสาวไพริน	ศิริอังกูร	นายทะเบียน
5. นางสาวอรุจฉภา	เชาว์ชลากร	สมาชิกสัมพันธ์
6. นางอรวรรณ	รัตนภาพ	ประชาสัมพันธ์
7. นางสาวอังฉรา	โชติบุตร	สาราณียกร
8. นางพรทิพา	ถาวรบุตร	ปฏิคม
9. นางสาวเตือนใจ	จุลคุณย์	บรรณาธิการ
10. นางสาวศิริพร	อินทเวทิน	ผู้ช่วยเลขาธิการ
11. นางสาวอรวรรณ	ปานสาวสดี	ผู้ช่วยเลขาธิการ
12. นางสาวสุทธาสินี	ผลัดฉะ	ผู้ช่วยเหรัญญิก
13. นางสาวนันทา	วิศาลรักษ์กิจ	ผู้ช่วยนายทะเบียน
14. นางสาวปราณี	ศิริรัตน์	ผู้ช่วยสมาชิกสัมพันธ์
15. นางสาวศศิวิรรณ	ไชยวัฒน์	ผู้ช่วยประชาสัมพันธ์
16. นางสาวนันทา	ไกรวิทย์	ผู้ช่วยสาราณียกร
17. นางสาวชนยา	दानสวัสดิ์	ผู้ช่วยสาราณียกร
18. นายวิโรจน์	โกศลฤทธิชัย	ผู้ช่วยบรรณาธิการ
19. นางมณฑุติ	पालสุข	ผู้ช่วยปฏิคม
20. นางสาวประภา	งานไพโรจน์	กรรมการ

● ทศนะใด ๆ ที่แสดงออกในข้อเขียน ในวารสาร
ส.ค.ฝ.ท. นี้ เป็นของผู้เขียน มิใช่ของกองบรรณาธิการ
หรือของสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย

พิมพ์ที่

บริษัทสำนักพิมพ์ วัฒนาพานิช จำกัด 31/1-32/2 ถนนพหลโยธิน กรุงเทพฯ 10200
นายเจริญ จงพิพัฒน์สุข ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา โทร. 2224772-2222788 FAX. 2256556-7

สารบาญ

☆ พระพุทธรูป ฝัพระหัตถ์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี	1
☆ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวง นราธิวาสราชนครินทร์	2
☆ กริยาสกรรม : โครงสร้างแบบซับซ้อนและหน้าที่ของกรรม ... ... ดร.จิรประภา บุญพรหม	3
☆ รายงานการวิจัยเรื่อง : “ชื่อเฉพาะ คำเลียนเสียง และคำอุทาน ในการแปลฝรั่งเศส-ไทย ไทย-ฝรั่งเศส ... วารุณี ปัทมะสังข์	24
☆ LA COMPARAISON EN FRANCAIS ... . Samart SAMPHANTHARAK	44
☆ มงแต่ญกับศิลปะในการใช้ชีวิต (Montaigne et l’art de vivre) ... .. . ทศนีย์ นาควัชระ	49
☆ สัญวิทยากับการตีความสื่อโฆษณา... .. . นිරมล ตัญญูแสนสุข	76
☆ กิจกรรมเพื่อสมาชิก ปี 2540 : ทศนศึกษาภาคใต้ ... . พิสิษฐพล สิมะเสถียร	83
☆ งานกิจกรรมประจำปี 2540	97
☆ เรื่องสั้น “ชีวิตใหม่” ... .. . เกรียญ หล่อวิมจล	106
☆ เมื่อครูฝรั่งเศสต้อง “เทศน์” ไปด้วย... .. . สรียา จินดาพล	110
☆ จากบรรณาธิการ... .. . สิทธา พินิจภูวดล	114

ภาพปก ผลงานของนางสาว อโนมา อุปถัมภ์
ภาควิชาประยุกต์ศิลปศึกษา คณะมัณฑนศิลป์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

“พระพุทธรูปฝึพระหัตถ์ สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี” (องค์เล็ก)
ภาพฝึพระหัตถ์สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
เสด็จนมัสการพระคุณเจ้า ฌ พุทธอุทยานเขากง นราธิวาส

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์
ทรงสดับคำบรรยายจากกบตีสาวใต้ ผู้มีส่วนสร้างองค์พระพุทธรูปกมมิ่งมงคล

กริยาสกรรม : โครงสร้างแบบซับซ้อนและหน้าที่ของกรรม

ดร. จิรประภา บุญพรหม*

๘ ความสำคัญของปัญหา

เมื่อพูดถึงปัญหาเกี่ยวกับการใช้คำกริยาในภาษาฝรั่งเศส เรามักจะนึกถึงปัญหาเรื่องการใช้กาล มาลา และ กาลลักษณะ (temps, modes, aspects) มากกว่าเรื่องของลักษณะโครงสร้างกริยาดี เพราะดูเหมือนว่าเรื่องหลังนี้จะเป็นเรื่องของความจำมากกว่าความเข้าใจ ผู้สอนจึงมักจะแนะนำให้ผู้เรียนใช้วิธีท่องจำ เช่น

demander qch à qqn

demander à qqn de faire qch

ผู้เรียนก็จะแต่งประโยคได้อย่างถูกต้องโดยง่ายดาย แม้แต่ประโยคซับซ้อนที่มีกรรมเป็นอนุพากย์นามรูป que P. ก็ใช้วิธีการเดียวกัน เช่นจำว่า

se rappeler que (+ ประโยค)

se souvenir que (+ ประโยค)

โดยไม่ทราบว่าอะไรแตกต่างกันในโครงสร้างที่เหมือนกันนั้น แต่เมื่อผู้เรียนสามารถแต่งประโยคได้ถูกต้อง ก็ถือว่าบรรลุจุดประสงค์ในการเรียนแล้ว

แต่ในชั้นเรียนภาษาศาสตร์นั้นกลับตรงกันข้าม เพราะถือว่าลักษณะโครงสร้างกริยาดีเป็นปัญหาสำคัญ ผู้เรียนจะใช้วิธีการจดจำและนำไปใช้อย่างเดียวไม่ได้ เพราะธรรมชาติของวิชาภาษาศาสตร์ทำให้ผู้เรียนต้องการคำอธิบายอย่างมีเหตุผล พิสูจน์ได้ดังนั้นผู้เรียนจึงต้องสังเกตและมีข้อสงสัยอยู่ตลอดเวลา เช่นอาจจะถามว่าทำไมใช้ demander à qqn de faire qch ส่วนไหนเป็นกรรมตรง กรรมตรงมีคำบุพบทนำได้หรือ หรือว่า de ไม่ใช่ คำบุพบท ถ้าไม่ใช่แล้ว de คืออะไร ใส่มาทำไม กรรมตรงของคำกริยามีรูปลักษณะอย่างไรได้บ้าง เป็นต้น ส่วนการใช้อนุพากย์นาม ใน se souvenir que P. ผู้เรียนอาจจะสงสัยว่าอนุพากย์นามรูป que P. ที่ใช้นั้นทำหน้าที่เป็นกรรมตรงหรือกรรมรอง ถ้าเป็นกรรมรองทำไมจึงไม่มี de นำ ทำหน้าที่เหมือนกรรมของ se rappeler ไหม คำกริยา 2 คำนี้มีโครงสร้างเหมือนกันจริง ๆ หรือ และจัดเป็นคำกริยากลุ่มเดียวกันจะได้ไหม ถ้าไม่ได้เป็นเพราะเหตุใด กรรมของคำกริยานี้มีรูปลักษณะใดได้บ้าง เป็นต้น นี่เป็นเพียงตัวอย่างข้อสงสัยอันเนื่องมาจากคำกริยาเพียงไม่กี่คำ หากพิจารณาคำกริยาทุกประเภทอย่างละเอียดแล้ว ปัญหาที่ยังจะหลากหลายและซับซ้อนยิ่งขึ้น (ดังตัวอย่างในแผ่นใสประกอบการบรรยาย I)

คำถามมากมายเหล่านี้จะนำไปสู่การศึกษาวิจัย เพื่อหาคำตอบ คำอธิบาย บทพิสูจน์ หรือข้อยกเว้นที่อาจจะมียกข้อยื่นๆเข้ามาเกี่ยวข้อง เช่น ความแตกต่างของระดับภาษา กลุ่มคนหรือท้องถิ่นที่ใช้ภาษา ความนิยม ฯลฯ

การให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาของตนเอง หาคำตอบในเรื่องที่ตนเองสงสัย และเสนอแนะวิธีการแก้ปัญหาให้แก่ตนเองและแก่ผู้สอนนั้น อาจจะเป็นวิธีการเรียนรู้วิธีหนึ่ง และนี่ก็คือที่มาของการวิจัยในครั้งนี้

* รองศาสตราจารย์ประจำสาขาวิชาภาษาฝรั่งเศส คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

- บทความเสนอในการประชุมวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 24-26 ตุลาคม 2539

๘ ขอบเขตของปัญหา

นักศึกษานิเทศศาสตร์ฝรั่งเศสที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ มีข้อสงสัยมากมายเกี่ยวกับ “โครงสร้างและหน้าที่ของกรรมของ Verbes opérateurs” ทั้งที่เป็นกรรมเดี่ยวและ กรรมคู่ (ทวิกรรม)

P. Le Goffic และ N. Combe McBride (1975) ได้ให้คำจำกัดความของคำกริยาประเภทนี้ไว้ อย่างชัดเจนว่า

“Nous appelons constructions opératrices, les constructions dans lesquelles un verbe est suivi d'un infinitif (Viens voir, Je veux venir) ou d'une complétive (Je sais que tu es là), et verbes opérateurs, les verbes susceptibles d'entrer dans ces constructions.”

จึงกล่าวได้ว่าปัญหาของนักศึกษาเป็นปัญหาในระดับของประโยคซับซ้อน (Phrase complexe) จุดที่เป็นปัญหา คือส่วนกรรม ซึ่งมีโครงสร้างแบบซับซ้อน (Constructions opératrices) M. Gross (1968) เรียกกรรมประเภทนี้ว่ากรรมซับซ้อน (Compléments complexes)

กรรมซับซ้อนมีชื่อเรียกต่างๆ กันตามลักษณะโครงสร้าง เช่น

1. อนุพากย์นาม (Complétive en que)
2. อนุพากย์นามที่มีบุพบทนำ (Complétive prépositionnelle)
3. อนุพากย์นามรูป infinitif (Infinitif)
4. อนุพากย์นามรูปคำถาม (Interrogation indirecte)

โครงสร้างแบบซับซ้อนที่จะศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แก่โครงสร้าง 3 ประเภทแรก เนื่องจากเป็นโครงสร้างที่เป็นปัญหา ส่วนโครงสร้างรูปคำถามนั้นไม่ปรากฏว่าเป็นปัญหาแต่อย่างใด จึงจะไม่นำมาศึกษาเปรียบเทียบ

เนื่องจากภาษาฝรั่งเศสมี Verbes opérateurs เป็นจำนวนมาก M.Gross (1972) รวบรวมไว้ได้ถึง 2,500 คำโดยประมาณ แต่ผู้วิจัยจะใช้ Verbes opérateurs ที่เป็นคำภาษา ฝรั่งเศสพื้นฐานระดับ 1 จำนวนเพียง 119 คำเท่านั้นมาเป็นข้อมูลในการวิจัยเพราะถือว่าคำกริยาพื้นฐานเหล่านี้มีโครงสร้างกริยาวลีทุกรูปแบบครบถ้วนแล้ว เท่ากับเป็นการศึกษาโครงสร้างกริยาวลีของคำกริยาทั้งหมดในภาษาฝรั่งเศสด้วย ดังที่ P. Le Goffic และ N. Combe McBride (1975) ได้กล่าวไว้ว่า

“... En ce qui concerne les verbes, ceux qui figurent dans le F.F. 1 sont des verbes très «riches», très représentatifs des principales classes, au point que décrire leurs constructions équivalant à peu de choses près à décrire les constructions possibles de tous les verbes français.”

๘ วิธีวิจัย

เนื่องจากการวิจัยเรื่องนี้ครอบคลุมเนื้อหาที่มีความเกี่ยวพันกัน 2 อย่าง คือ

1. ลักษณะโครงสร้างกริยาวลีแบบซับซ้อน
2. หน้าที่ของกรรมซับซ้อน

จึงต้องใช้วิธีศึกษาปัญหา 3 วิธีดังนี้

1. ศึกษาและรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างกริยาวลีแบบซับซ้อนและหน้าที่ของกรรมซับซ้อนโดยศึกษาจากหนังสือตำราที่เป็นผลงานค้นคว้าของนักภาษาศาสตร์ ฝรั่งเศสตามที่ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่าเหมาะสมชัดเจน และเข้าใจได้ง่าย เช่นหนังสือที่ปรากฏในบรรณานุกรม

2. ทดสอบหน้าที่ของกรรมซับซ้อน โดยออกแบบทดสอบ 2 ประเภท สำหรับผู้บอกข้อมูล 2 กลุ่ม ได้แก่

1) อาจารย์ชาวฝรั่งเศส จำนวน 2 ท่าน

คำตอบของอาจารย์ทั้ง 2 ท่านนี้จะใช้ยืนยันคำตอบที่ได้จากการค้นคว้าข้อมูลเอกสารในขั้นตอนแรก แบบทดสอบแยกออกเป็น 2 ฉบับ ฉบับแรกเพื่อทดสอบหน้าที่ของอนุพจน์นามที่วางหลังคำกริยา จำนวน 107 คำ ฉบับที่ 2 เพื่อทดสอบหน้าที่ของ Infinitif ที่วางหลังคำกริยา จำนวน 65 คำ โดยมีคำกริยาซ้ำกันเป็นบางส่วน ทั้งนี้เพราะคำกริยาบางคำมีกรรมได้ทั้งสองลักษณะ (รวมเป็นคำกริยาจำนวน 119 คำ)

2) นักศึกษาวิชาเอกภาษาฝรั่งเศสระดับชั้นปีที่ 3-4 จำนวน 4 กลุ่ม รวม 56 คน ประกอบด้วย

- นักศึกษาปีที่ 3 สายวรรณคดี 14 คน สายภาษาศาสตร์ 14 คน

- นักศึกษาปีที่ 4 สายวรรณคดี 14 คน สายภาษาศาสตร์ 14 คน

นักศึกษากลุ่มสุดท้ายนี้เท่านั้นที่ได้เรียนเกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างกริยาลีแบบซับซ้อนอย่างละเอียดในภาคเรียนที่ 1 ก่อนทำการทดสอบ ส่วนสามกลุ่มแรกมีเพียงความรู้พื้นฐานทางภาษาศาสตร์ แม้แต่กลุ่มภาษาศาสตร์ชั้นปีที่ 3 ก็ยังมีได้เรียนกระบวนวิชาว่าด้วยโครงสร้าง ซับซ้อนของประโยค

แบบทดสอบนักศึกษามี 2 ฉบับเช่นกัน แต่เลือกทดสอบเฉพาะคำกริยาที่เป็นตัวแทนของกลุ่มโครงสร้างสำคัญ ๆ ฉบับแรกเพื่อทดสอบหน้าที่ของอนุพจน์นามที่วางหลังคำกริยา จำนวน 22 คำ ฉบับที่ 2 เพื่อทดสอบหน้าที่ของ Infinitif ที่วางหลังคำกริยา จำนวน 25 คำ

3. ประเมินความเข้าใจและเหตุผลในการตอบแบบทดสอบ

ผู้วิจัยเชื่อว่าคำพังแบบทดสอบคงจะไม่สามารถทำให้เข้าใจเหตุผลและวิธีการคิดของผู้ตอบได้จึงใช้คำถามปลายเปิดประกอบ เพื่อให้ทราบเหตุผลที่แท้จริงในการเลือกคำตอบ ผู้วิจัยตั้งความหวังว่าจะทำให้สามารถวิเคราะห์ข้อมูลได้ตรงตามความเป็นจริง

ในส่วนของอาจารย์ชาวฝรั่งเศสนั้น ผู้วิจัยใช้วิธีสัมภาษณ์ ขอทราบเหตุผลในการใช้คำสรรพนามหรือเหตุผลที่ไม่ใช้คำสรรพนามเป็นกรณี ๆ ไป เพื่อศึกษาลักษณะการใช้โครงสร้างกริยาลีตามความเป็นจริงของเจ้าของภาษา

ในส่วนของนักศึกษา ผู้วิจัยเฉลยคำตอบให้ทราบหลังจากทำแบบทดสอบแล้ว และให้นักศึกษาประเมินข้อผิดพลาดของตนเอง จากนั้นให้บอกเหตุผลเป็นข้อ ๆ ว่าทำไมจึงตอบผิด และให้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางในการพัฒนาการเรียนเรื่องโครงสร้างกริยาลีให้ได้ผลดียิ่งขึ้น

๘ วิธีการทดสอบทางภาษาศาสตร์

ผู้วิจัยเลือกใช้แบบทดสอบหน้าที่ทางไวยากรณ์ของส่วนกรรมเป็นเครื่องมือในการวิจัย และเลือกใช้วิธีการทดสอบทางภาษาศาสตร์ที่เห็นว่าเหมาะสมที่สุดเพียง 2 วิธีเท่านั้น คือ

1. วิธีการแทนด้วยคำสรรพนาม (*La pronominalisation*)

วิธีการนี้สามารถทดสอบหน้าที่ของคำที่ถูกแทนที่ได้ชัดเจนเพราะคำสรรพนามมีรูปเฉพาะสำหรับหน้าที่แต่ละหน้าที่ในประโยค สามารถพิสูจน์หน้าที่ของอนุพจน์นามแบบต่าง ๆ ที่มีโครงสร้างพื้นผิวเปลี่ยนแปลงไปจากเค้ารูปเดิมได้ สามารถอธิบายข้อสงสัยเกี่ยวกับหน้าที่ที่แท้จริงของคำได้อย่างมีเหตุมีผล ในกรณีที่แทนด้วยคำสรรพนามไม่ได้ ก็จะให้ข้อมูลได้เช่นกัน เช่น อาจจะบอกว่าอนุพจน์นามเหล่านั้นเป็นกรรมเสริมของคำกริยา (*Compléments de verbe*) ไม่ใช่ส่วนเสริมของประโยค (*Compléments de phrase*)

หรืออาจจะบอกว่าคำที่เราคิดว่าเป็นคำกริยานั้นแท้ที่จริงทำหน้าที่เป็นเพียงคำกริยาช่วย (Semi - auxiliaire) และส่วนที่เราคิดว่าเป็นกรรมนั้น ความจริงทำหน้าที่เป็นคำกริยา เป็นต้น

2. วิธีการใช้คำถาม (Les questions)

วิธีการนี้ใช้เสริมวิธีการแรก เพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นธรรมชาติ และเป็นคำตอบที่ใช้จริงในภาษาทั่วไป ทั้งนี้เพราะผู้วิจัยไม่ต้องการได้คำตอบที่เป็นการทำตามกฎไวยากรณ์แต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องการทราบว่าในการใช้จริงนั้นคนฝรั่งเศสใช้คำสรรพนามใด และใช้ในทุกกรณี หรือไม่ ถ้าไม่ใช่เป็นเพราะเหตุใด ซึ่งเป็นสมมุติฐานที่ต้องพิสูจน์กันต่อไป

คำถามที่ใช้เป็นคำถามแบบถามทั้งประโยค (Interrogation totale) ให้ตอบรับอย่างเดียว เพราะไม่ต้องการให้ประโยคคำตอบซับซ้อนเกินไป คำถามเฉพาะส่วน (Interrogation partielle) ใช้พิสูจน์หน้าที่ของกรรมเมื่อมีปัญหาเท่านั้น

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

1. หน้าที่ของกรรมซับซ้อน

จากการทดสอบหน้าที่ของกรรมซับซ้อนของคำกริยาพื้นฐานจำนวน 119 คำ (แบบทดสอบตารางที่ 1 ในภาคผนวก) ได้รายละเอียดแยกตามโครงสร้างของกรรม (ดูแผนผังประกอบการบรรยาย II) ซึ่งพอจะสรุปหน้าที่ของกรรมซับซ้อนโดยสังเขปได้ดังนี้

ตาราง 1 หน้าที่ของอนุพจน์นาม (Complétive en que) ในกริยาวลี

ลักษณะโครงสร้าง	หน้าที่	
	กรรมตรง	กรรมรอง
que Ind.	กรรมตรง	กรรมรอง
que Subj.	กรรมตรง	กรรมรอง
de ce que Ind./Subj.	-	กรรมรอง
à ce que Subj.	กรรมตรง	กรรมรอง

ตาราง 2 หน้าที่ของ Infinitif ในกริยาวลี

ลักษณะโครงสร้าง	หน้าที่			
	กรรมตรง	กรรมรอง	กรรมเสริม	คำกริยา
Inf.	กรรมตรง	กรรมรอง	กรรมเสริม	คำกริยา
(N en train de Inf.)	กรรมตรง	-	-	-
de Inf.	กรรมตรง	กรรมรอง	กรรมเสริม	คำกริยา
à Inf.	กรรมตรง	กรรมรอง	กรรมเสริม	คำกริยา

ตารางทั้งสองข้างบนนี้แสดงให้เห็นว่า อนุพจน์นามที่ไม่มีคำบุพบทนำ และอนุพจน์นามที่มี à นำนั้น ทำหน้าที่เป็นได้ทั้งกรรมตรงและกรรมรอง แล้วแต่คำกริยาที่นำหน้า แต่อนุพจน์นามที่มีคำบุพบท de นำทำหน้าที่เป็นกรรมรองได้เพียงอย่างเดียว

ส่วนอนุพจน์รูป Infinitif ที่อยู่ในโครงสร้างกริยาวลีนั้น ทำหน้าที่ได้หลากหลายกว่า กล่าวคือเป็นได้ทั้งกรรมตรง กรรมรอง กรรมเสริม และคำกริยา (ตามหลังคำกริยาช่วย) ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับคำกริยาที่ใช้นำหน้า และสถานการณ์ของประโยค

2. ปัญหาในการศึกษาหน้าที่ของกรรมซับซ้อน

2.1 ความสามารถในการแยกแยะหน้าที่ของกรรมซับซ้อน

จากการทดสอบความสามารถของนักศึกษาในการแยกแยะหน้าที่ของกรรมซับซ้อน (แบบทดสอบตารางที่ 2 ในภาคผนวก) ได้รายละเอียดดังปรากฏในแผนผังประกอบการบรรยาย III สรุปผลการวิเคราะห์ปัญหาได้ดังนี้

ตาราง 3 สรุปความสามารถของนักศึกษาในการแยกแยะหน้าที่ของกรรมซับซ้อน

ประเภทของกรรมซับซ้อน	คำตอบถูก คิดเป็นร้อยละ
อนุพากย์นาม	51.86 %
Infinitif	42.35 %
รวม	47.10 %

จากตารางข้างบนแสดงให้เห็นว่านักศึกษามีความสามารถปานกลางในการแยกแยะหน้าที่ของอนุพากย์นามและมีความสามารถค่อนข้างต่ำในการแยกแยะหน้าที่ของ Infinitif ที่อยู่ในโครงสร้างกริยาวิเศษณ์ สรุปได้ว่านักศึกษาทั้งกลุ่มมีปัญหาในการศึกษาหน้าที่ของกรรมซับซ้อนค่อนข้างมาก (ตอบถูกเพียง 47.10 %)

ตาราง 4 เปรียบเทียบความสามารถของนักศึกษากลุ่มต่าง ๆ

กลุ่มนักศึกษา	คำตอบถูก คิดเป็นร้อยละ		
	อนุพากย์นามรูป que P.	Infinitif	รวม
ปีที่ 3 สายวรรณคดี	48.05 %	40.00 %	44.02 %
ปีที่ 3 สายภาษาศาสตร์	50.64 %	40.00 %	45.32 %
ปีที่ 4 สายวรรณคดี	55.51 %	43.42 %	49.46 %
ปีที่ 4 สายภาษาศาสตร์	53.24 %	46.00 %	49.62 %

จากตารางข้างบน จะเห็นได้ว่านักศึกษาชั้นปีที่ 4 มีความสามารถในการแยกแยะหน้าที่ของกรรมซับซ้อนดีกว่านักศึกษาชั้นปีที่ 3 เพียงเล็กน้อยเท่านั้น และนักศึกษาสายภาษาศาสตร์มีความสามารถในการแยกแยะหน้าที่ดังกล่าวพอ ๆ กับนักศึกษสายวรรณคดีในระดับชั้นปี เดียวกัน

2.2 ลักษณะของกรรมซับซ้อนที่เป็นปัญหาต่อการศึกษาน้ำที่ของกรรม

จากตารางเปรียบเทียบคำตอบถูกและคำตอบผิดในแบบทดสอบทั้ง 2 ฉบับของนักศึกษา (ดูแผนผังประกอบการบรรยาย IV) ซึ่งแสดงจำนวนคำตอบถูกของคำถามทุกข้อและคำตอบผิดของข้อที่เป็นปัญหานั้นพอจะสรุปลักษณะของปัญหาได้โดยใช้เกณฑ์การพิจารณาดังนี้

- จำนวนคำตอบถูก 1 – 11 ถือว่ามีปัญหา มาก
 12 – 22 ถือว่ามีปัญหา ค่อนข้างมาก
 23 – 33 ถือว่ามีปัญหา ปานกลาง
 34 – 44 ถือว่ามีปัญหา ค่อนข้างน้อย
 45 – 56 ถือว่ามีปัญหา น้อย

ตาราง 5 จำนวนข้อความที่เป็นปัญหา

ประเภทของกรรม	จำนวนข้อความที่เป็นปัญหา				
	มาก	ค่อนข้างมาก	ปานกลาง	ค่อนข้างน้อย	น้อย
อนุพากย์นามรูป que P.	7	1	5	0	9
Infinitif	7	8	3	2	5

จากตารางข้างบนนี้ จะเห็นได้ว่ามีข้อความที่เป็นปัญหามาก ค่อนข้างมากและปานกลางจำนวน 31 ข้อ (จากจำนวน 56 ข้อ) ได้แก่ ข้อที่มีกรรมเป็นอนุพากย์นามรูป que P. 13 ข้อ และข้อที่มี Infinitif 18 ข้อ เมื่อวิเคราะห์โครงสร้างของกริยาสีใน 31 ข้อนี้แล้ว พอจะสรุปลักษณะของกรรมที่เป็นปัญหาได้ดังนี้

ตาราง 6 ลักษณะของกรรมที่เป็นปัญหา

ระดับของปัญหา	ลักษณะของกรรม	หน้าที่ของกรรม	ตัวอย่างคำกริยา
que Ind.	-	กรรมรอง	compter III
que Subj.	-	กรรมรอง	se plaindre
	-	กรรมรอง	compter III
Inf.	-	กรรมเสริม	amener I
มาก	-	คำกริยา	paraître
de Inf.	-	คำกริยา	finir
à Inf.	-	กรรมตรง	apprendre II
	-	คำกริยา	commencer
à ce que Subj.	-	กรรมรอง	s'attendre
Inf.	-	คำกริยา	laisser
de Inf.	-	กรรมรอง	se moquer
ค่อนข้างมาก	-	กรรมเสริม	accuser
	-	กรรมรอง	s'attendre
à Inf.	-	กรรมเสริม	dépenser
	-	คำกริยา	penser II
de ce que Subj.	-	กรรมรอง	s'apercevoir
ปานกลาง			
à ce que Subj.	-	กรรมตรง	chercher
de Inf.	-	กรรมตรง	promettre
à Inf.	-	กรรมเสริม	aider

ตารางข้างต้นแสดงให้เห็นว่า

1. กรรมรูป Infinitif เป็นปัญหามากกว่ากรรมรูปอนุพากย์นาม
2. กรรมรองที่ไม่มีคำบุพบทให้เห็น (เช่น que Ind. / Subj., Inf.) ทำให้นักศึกษาลับสามมากที่สุด โดยคิดว่าเป็นกรรมตรง (จึงใช้ le แทน ดูแผ่นใสประกอบการบรรยาย IV)

3. กรรมรองแม้ว่าจะมีคำบุพบท de, à ให้เห็น (เช่น de / à Inf., de / à ce que Subj.) ก็ยังคงเป็นปัญหาอยู่ (จึงใช้ le แทน)

4. คำกริยาที่ตามหลังคำกริยาช่วยมีลักษณะเหมือนกรรม จึงทำให้นักศึกษาสับสนได้ โดยส่วนใหญ่คิดว่า เป็นกรรมตรง (จึงใช้ le แทนเช่นกัน)

5. กรรมเสริมนับมอกสถานะ นักศึกษาส่วนใหญ่ไม่รู้จัก (จึงใช้ le แทนเป็นส่วนใหญ่)

6. กรรมตรงรูป à ce que Subj., de Inf. สร้างความสับสนให้แก่นักศึกษาพอสมควร เพราะคิดว่ากรรมที่มี à, de นำต้องเป็นกรรมรอง (จึงใช้ y, en แทน)

2.3 สาเหตุที่ทำให้ไม่สามารถตอบคำถามเกี่ยวกับหน้าที่ของกรรมซับซ้อนได้อย่างถูกต้อง (จากการประเมินข้อผิดพลาดของนักศึกษาเอง เหตุผลเรียงตามลำดับของจำนวนคำตอบจากมากไปหาน้อย)

1) เพราะขาดความแม่นยำในเรื่องโครงสร้างของกริยาลี (12 คำตอบ)

2) เพราะเข้าใจผิดคิดว่า “le neutre” ใช้แทนทั้งคำนาม คำคุณศัพท์ อนุพากย์นาม และประโยคที่กล่าวมาแล้วได้ จึงใช้ le โดยไม่ได้คำนึงถึงคำกริยาหลัก (9 คำตอบ)

3) เพราะไม่แน่ใจเกี่ยวกับการใช้คำสรรพนามรูปต่าง ๆ 4 คำตอบ)

4) เพราะสับสนในเรื่องการเรียงลำดับคำสรรพนามที่มีมากกว่า 1 คำในประโยค (4 คำตอบ)

5) เพราะไม่แน่ใจว่าคำกริยาใดตามด้วยคำบุพบท de หรือ à ทำให้เลือกใช้คำสรรพนามผิด (3 คำตอบ)

6) เพราะไม่สามารถแยกแยะได้ว่าส่วนที่ตามหลังคำกริยาทำได้ไม่มีหน้าที่เป็นกรรม เช่น finir de travailler (2 คำตอบ)

7) เพราะไม่ทราบว่ามีกริยารูปสรรพนามได้ เช่น Je crois.

8) เพราะไม่ทราบมาก่อนว่ากรรมรูป Infinitif ของคำกริยาบางคำไม่สามารถแทนด้วยคำสรรพนามได้ เช่น chercher

9) เพราะเข้าใจผิดคิดว่าคำนามที่มี à นำจะต้องแทนด้วย “lui” จึงไม่ได้ใช้ “y”

10) เพราะใช้คำสรรพนามแทนคำตามรูปลักษณะที่เห็น เช่น “y” แทน à + Inf. หรือ “en” แทน de + Inf. โดยไม่ได้นึกถึงโครงสร้างที่แท้จริงของคำกริยา

11) เพราะคำบุพบทบางคำถูกลดรูป เมื่อไม่เห็นรูปบุพบทจึงเข้าใจว่าไม่มี ทำให้เลือกคำสรรพนามผิดไป

12) เพราะไม่แน่ใจว่า de และ à เป็นคำบุพบทจริง หรือเป็นเพียงคำนำหน้าอนุพากย์นามทำให้ลังเลในการเลือกใช้คำสรรพนาม จึงใช้ “le” แทนทั้งหมด

13) เพราะไม่เข้าใจเหตุผลว่าทำไมคำกริยาบางคำตามด้วย de บางคำตามด้วย à ทำให้ไม่มีหลักการจำโครงสร้างกริยาลี

14) เพราะคำกริยาบางคำมีรูปพิเศษไม่เป็นไปตามกฎไวยากรณ์ เช่น chercher à comprendre

15) เพราะไม่รู้จักคำกริยานั้น ๆ

16) เพราะเมื่อแปลคำกริยาเป็นไทยแล้วคิดว่าน่าจะตามด้วยกรรมตรงได้ จึงใช้ “le” แทน

17) เพราะดูรูปลักษณะของกรรมเป็นสำคัญ ไม่ได้พิจารณาที่คำกริยา ทำให้ใช้สรรพนามไม่ตรงตามหน้าที่ที่แท้จริงของกรรม เช่น ข้อ 12-16 กับ ข้อ 17-21 ในแบบทดสอบตอน 1

3. สรุปผลการวิเคราะห์ปัญหา

ลักษณะข้อผิดพลาดในข้อ 2.1, 2.2 และการประเมินข้อผิดพลาดของนักศึกษาในข้อ 2.3 พอจะอธิบายได้ว่า

3.1 นักศึกษาส่วนใหญ่ขาดความรู้เรื่องโครงสร้างของกริยาวลี (ตอบถูกไม่ถึง 50 %)

3.2 นักศึกษาตอบผิดเพราะพิจารณาหน้าที่ของกรรมซับซ้อนจากรูปลักษณะที่ปรากฏ โดยไม่ได้คำนึงถึงคำกริยาหลักและโครงสร้างพื้นฐานของคำกริยานั้น ๆ (ใช้สรรพนามต่างกันแทนกรรมของกริยาตัวเดียวกัน เพราะดูรูปกรรมเป็นสำคัญ)

3.3 นักศึกษาที่ใช้ *le* แทนกรรมซับซ้อนทุกรูปแบบนั้นอาจจะรู้จักหน้าที่ของกรรม แต่ตอบผิด เพราะเข้าใจว่ากรรมซับซ้อนจะต้องแทนด้วย *le* เท่านั้น จึงไม่อาจจะสรุปได้ว่าทุกคนไม่รู้จักหน้าที่ของกรรมซับซ้อนทั้งหมด

3.4 นักศึกษาหลายคนเข้าใจว่า *de, à* ที่นำ *Infinitif* ต้องเป็นคำบุพบทเสมอ จึงคิดว่าเป็นกรรมรอง นักศึกษาเหล่านี้ไม่ทราบว่ามี *de, à* ที่ไม่ใช่คำบุพบท แต่เป็นเพียงคำนำหน้า อนุภาคยฺรูป *Infinitif* เท่านั้น

3.5 นักศึกษามางคนที่รู้จักฐานะของ *de, à* ประเภทนี้ดีแต่ยังตอบผิด เพราะไม่แน่ใจว่า *de, à* คำใดเป็นคำบุพบท และคำใดไม่ใช่บุพบท ทั้งนี้เพราะไม่แม่นในเรื่องของโครงสร้าง กริยาวลีนั่นเอง

๘๘ แนวทางในการพัฒนาการศึกษาโครงสร้างกริยาวลีและข้อเสนอนแนะ

1. การศึกษาโครงสร้างกริยาวลี

งานวิจัยเรื่องนี้ได้จุดประกายความคิดให้ผู้วิจัยอยากที่จะพัฒนาการศึกษาโครงสร้างกริยาวลีในลักษณะอื่น ๆ อีกมากมาย โดยมุ่งเผยแพร่ความรู้สู่ผู้เรียนในระดับต้นด้วย และในขณะที่เดียวกันก็อยากให้มีการศึกษาปัญหาด้านภาษาศาสตร์ที่เกี่ยวข้องให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น จึงได้คิดหาแนวทางในการพัฒนาการศึกษาโครงสร้างกริยาวลีเพื่อนำเสนอเป็นแนวความคิดไว้ดังนี้

1.1 งานค้นคว้าหรือวิจัย

หัวข้อเรื่องให้ผู้วิจัยคิดว่าจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษารูปโครงสร้างกริยาวลีต่อไปนี้ ได้แก่

1. หน้าที่และความหมายของ “*de*” และ “*à*” ที่นำหน้า *Infinitif*

ในรูปประโยคแบบต่าง ๆ

เช่น Il me demande **de** partir.

Il demande **à** partir.

Continuer **de** ... และ Continuer **à** ...

Il est ... **de** ... และ C'est ... **à** ...

Avoir le droit **de**... และ Avoir le droit **à** ...

2. กรรมเสริมลักษณะต่างๆ ของกริยาวลี

เช่น Il passe **à la poste**.

Il dépose son manteau **au vestiaire**.

Il m'envoie **chercher le médecin**.

3. กริยาวลีในรูปประโยคเปลี่ยนตำแหน่งประธาน (Extraposition)

เช่น Il **part** un train tous les jours.

Il **pass**e des camions dans le rue.

4. โครงสร้างกริยาวลีของ Verbes symétriques

เช่น L'eau **bout**.

Je fais **bouillir** l'eau.

Je **bous** l'eau. (langue familière.)

5. วิธีวิเคราะห์คำกริยาช่วยในโครงสร้างกริยาวลี

เช่น Il **aurait dû** partir hier.

Il **a commencé** à lire.

Il **a fini** de travailler.

6. โครงสร้างกริยาวลีที่มีคำคุณศัพท์เป็นแกน

เช่น Il **est content de son travail**.

Il **est content de te voir**.

Il **est content que tu viennes**.

7. โครงสร้างกริยาวลีที่มีคำนามเป็นแกน

เช่น Il **a l'air jeune**.

Il **a besoin de dormir**.

Il **a peur que tu sois mécontent** ฯลฯ

1.2 หนังสืออธิบายลักษณะโครงสร้างกริยาวลีเป็นภาษาไทย

1.3 ปทานุกรมคำกริยาฝรั่งเศสที่แสดงโครงสร้างกริยาวลีและตัวอย่างประโยคทุกรูปแบบ

1.4 บทเรียนสำเร็จรูปเกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างกริยาวลี

1.5 บทความทางวิชาการเกี่ยวกับโครงสร้างกริยาวลีผ่านทางสื่อต่าง ๆ

2. วิธีที่จะทำให้การเรียนเกี่ยวกับโครงสร้างกริยาวลีง่ายขึ้นและได้ผลดี (เรียงตามลำดับความถี่ของคำตอบที่ได้รับจากนักศึกษา)

1) นักศึกษาควรท่องจำโครงสร้างกริยาวลีให้แม่นยำ เพื่อนำไปใช้ได้ถูกต้องโดยจำทั้งโครงสร้าง

เช่น compter sur qch

prévenir qqn de qch (10 คำตอบ)

2) นักศึกษาควรทำแบบฝึกหัดเกี่ยวกับโครงสร้างกริยาวลีให้มากยิ่งขึ้น เพื่อจะได้เข้าใจและไม่ทำผิดซ้ำแล้วซ้ำเล่า (4 คำตอบ)

3) ผู้สอนควรจัดหาคำอธิบายลักษณะโครงสร้างกริยาวลีพื้นฐาน โดยแยกคำกริยาออกเป็นหมวดหมู่ให้ชัดเจนเพื่อช่วยให้นักศึกษาท่องจำโครงสร้างกริยาวลีได้อย่างสะดวก (4 คำตอบ)

4) นักศึกษาควรศึกษาและทบทวนโครงสร้างกริยาวลีที่ใช้บ่อยให้แม่นยำ โดยอ่านจากตำราไวยากรณ์ต่าง ๆ เป็นประจำ (2 คำตอบ)

5) ผู้สอนควรปลูกฝังโครงสร้างกริยาวลีให้แก่เด็กตั้งแต่เริ่มเรียน

6) ผู้สอนควรแนะนำให้นักศึกษาฝึกแยกประโยคซับซ้อนมาให้ถูกว่ามาจากประโยคอะไรบ้าง จะช่วยให้การเรียนเรื่องหน้าที่ของกรรมง่ายขึ้น

7) นักศึกษาควรศึกษาจำเลยแบบฝึกหัดทุกข้อ เพื่อให้เข้าใจและรู้ข้อผิดพลาด

8) ผู้สอนควรให้ประโยคตัวอย่างเกี่ยวกับชีวิตประจำวันที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้ให้นักศึกษาจำได้แม่น และนึกออกได้ง่าย

9) นักศึกษาควรทราบว่าคำกริยาใดใช้ตามกฎไวยากรณ์ และคำใดมีลักษณะการใช้พิเศษ เพื่อให้สามารถทำแบบฝึกหัดได้อย่างมั่นใจ

10) นักศึกษาควรเตรียมตัวศึกษาเกี่ยวกับเรื่องที่จะเรียนมาก่อนล่วงหน้า เพื่อให้เข้าใจบทเรียนยิ่งขึ้น

11) นักศึกษาวิชาเอกทุกคนควรมีโอกาสได้เรียนเกี่ยวกับโครงสร้างกริยาวิี ไม่ควรแบ่งสาย

วรรณคดีกับสายภาษาศาสตร์ในระดับปริญญาตรี

12) นักศึกษาควรได้เรียนกระบวนวิชาว่าด้วยไวยากรณ์ส่วน ๆ โดยใช้ภาษาในสถานการณ์จริง และเริ่มจากคำกริยาที่ต้องใช้ในชีวิตประจำวันก่อน แล้วจึงค่อยขยายขอบเขตออกไป

บทส่งท้าย

การวิจัยครั้งนี้เปรียบเสมือนเป็นการวินิจฉัยโรคของผู้ป่วยที่อยู่ในท้องถิ่นห่างไกลแห่งหนึ่ง และผลที่ได้รับก็คือได้ทราบปัญหาและสาเหตุของปัญหาแล้วอย่างชัดเจน ขั้นตอนต่อไปก็คือต้องรักษาและแก้ปัญหา แต่ถ้ารักษาที่ปลายเหตุโดยไม่ลงมือแก้ที่ต้นเหตุด้วย การรักษาก็คงจะไม่มีที่สิ้นสุด ครั้นจะรักษาโดยไม่มีความทำงานที่ร่วมมือและให้คำปรึกษาซึ่งกันและ กันแล้ว การรักษาก็คงจะไม่ได้ผลเท่าที่ควร การสอนภาษาซึ่งเป็นวิชาที่ขณะนั้นเป็นภาระงานร่วมกันของผู้สอนทุกระดับ ปัญหาของผู้เรียนไม่ก็กันในที่แห่งหนึ่งอาจจะเหมือนกับปัญหาของถนนส่วนใหญ่ในที่อื่นๆด้วยก็ได้ และการแก้ปัญหาที่ระดับหนึ่งก็อาจจะเป็นการขจัดปัญหาไม่ให้เกิดขึ้นในอีกระดับหนึ่งได้ด้วย ผู้วิจัยจึงหวังว่ากรณีศึกษาที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ในครั้งนี้จะส่งผลให้เกิดประโยชน์ต่อการเรียนการสอนภาษาฝรั่งเศสในวงกว้างต่อไป

*****

บรรณานุกรม

- BAYOL, M. - C., BAVENCOFFE, M. – J., *La grammaire française*, Paris, Nathan, 1995.
- BÉNAC, H., *Guide de l'expression écrite*, Paris, Hachette, 1976.
- BONNARD, H., *Code du français courant*, Paris, Magnard, 1966.
- BORILLO, A., TAMINE, J. et SOUBLIN, F., *Exercices de syntaxe transformationnelle du français*, Paris, Armand Colin, 1974.
- CAPUT, J. et J. – P., *Dictionnaire des verbes français*, Paris, Larousse, 1969.
- DELAVEAU, A. et KERLEROUX, F., *Problèmes et exercices de syntaxe française*, Paris, Armand Colin, 1985.
- DUBOIS, J., *Grammaire structurale du français : le verbe*, Paris, Larousse, 1967.
- DUBOIS, J. et DUBOIS - CHARLIER, F., *Éléments de linguistique française : Syntaxe*, Paris, Larousse, 1970.
- DUBOIS - CHARLIER, F., *Comment s'initier à la linguistique*, Paris, Larousse, 1975.
- GARY - PRIEUR, M. - N., *De la grammaire à la linguistique : l'étude de la phrase*, Paris, Armand Colin, 1985.
- LE GOFFIC, P. et COMBE McBRIDE, N., *Les constructions fondamentales du français*, Paris, Hachette / Larousse, 1975.
- GRÉVISSE, M., *Le bon usage*, Gembloux, Duculot et Paris, Geuther, 1975.
- GROSS, M., *Grammaire transformationnelle du français : syntaxe du verbe*, Paris, Larousse, 1968.
- GROSS, M., *Méthodes en syntaxe – I. l'analyse des complétives du français*, Paris, Hermann, 1972.
- RÉQUÉDAT, R., *Les constructions verbales avec l'infinitif*, Paris, Hachette, 1980.
- ROBERT, P., *Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*, Paris, S.N.L., 1979.
- ROBERT, P., *Le grand Robert de la langue française, tome VIII*, Paris, Le Robert, 1994.

*****

ภาคผนวก

Prép.+ça

Recherche sur les fonctions des compléments des verbes opérateurs :

I. Constructions à la complétive.

TABLEAU I

Verbe	Construction du complément de verbe	Question	Réponse (par la pronominalisation)						Fonction			
			le	y	en	ça	Prép.+ pro. pers.	Prép.+ça		Pronominalisation zéro (ø)	Pronominalisation impossible (--)	
ajouter	que Ind.	Tu ajoutes que c'est intéressant ?	(le)									
apprendre III		Tu as appris que je suis malade ?	le									
comprendre		Tu comprends que tu t'es trompé ?	le									
lire I		Tu as lu qu'on avait arrêté le voleur ?	(le)			(ça)						
oublier I		Tu as oublié que tu as déjà mangé ?	le									
remarquer		Tu as remarqué qu'il n'était pas là ?	le									
savoir I		Tu sais qu'il est là ?	(le)									
trouver II		Tu trouves que c'est facile ?	(le)									
s'apercevoir	que Ind.	Il s'aperçoit qu'il s'est trompé ?			en							
se rendre	(de ce que Ind.)	S'est-il aperçu de ce qu'il s'était trompé ?			en					(ø)		
compte		Il se rend compte qu'il a eu tort ?			en					(ø)		
compter III	que Ind	S'est-il rendu compte de ce qu'il avait eu tort ?		y								
croire	(que Subj.)	Tu comptes que le père Noël viendra ?		y								
espérer	que Ind.	Tu ne comptes pas qu'il vienne à présent ?	le									
juger II	(que Subj.)	Tu crois que tu comprends ?	le									
penser I		Tu ne crois pas que ce soit difficile ?	le									
se rappeler		Tu espères que tu réussiras ?	le									
reconnaître I		Tu juges que tu dois lui répondre ? (sens =croire)	le									
entendre	que Ind.	Est-ce que tu penses qu'il viendra ?	le									
voir		Penses-tu qu'il vienne ?	le									
sentir		Tu te rappelles que j'étais à Paris en 1968 ?	le									
comprendre	que Ind./ Subj.	Tu reconnais que tu t'étais trompé ?	le									
		Tu n'entends pas qu'on t'appelle ?	le									
		Tu ne vois pas qu'on t'attend ?	le									
		Tu sens que tu me comprends ?	le									
		Tu comprends qu'on ne veuille pas rester ?	le							(ø)		

Verbe	Construction du complément de verbe	Question	Réponse (par la pronominalisation)						Fonction					
			le	y	en	ça	Prép.+ pro. pers.	Prép.+ça		Pronominalisation zéro (ø)	Pronominalisation impossible (--)			
aimer mieux préférer vouloir (bien)	que Subj.	Tu aimes mieux que l'on se mette en route ? Tu préfères que nous partions en groupe ? Tu veux que je revienne ?	(le) le			(ça) (ça)						C.O.D.		
attendre essayer choisir décider I	que Subj.	Tu attends qu'il ait plus d'argent ? Tu as essayé qu'on ne te voie pas ? Tu as choisi que je vienne te chercher ? Tu as décidé que ça se fasse de cette façon ?	le le										C.O.D.	
se moquer	que Subj. (de ce que Ind./ Subj.)	Tu te moques que je ne sois pas content ? Tu te moques de ce que je ne suis (sois) pas content ?	le le	en en									C.O.I.	
chercher demander II	à ce que Subj.	Il cherche à ce que tout soit parfait ? Il demande à ce que tout soit parfait ?	le le							(ø)			C.O.D.	
réussir	à ce que Subj.	Il réussit à ce que tout soit parfait ?	y							ø			C.O.I.	
prévenir	N que Ind. (N de ce que Ind.)	Il t'a prévenu qu'il ne viendrait pas ? Tu le préviens de ce qu'il a fait une erreur ?		(en) (en)						(ø) (ø)			C.O.I.	
crier I dire I écrire I rappeler I répéter I répondre I télégraphier I téléphoner I cacher expliquer raconter	à N que Ind.	Tu lui cries que tu es d'accord ? Tu lui dis que tu es obligé de partir ? Tu lui écris que tu es reçu ? Tu lui rappelles que tu as un rendez - vous ? Tu lui répètes que tu lui écriras ? Tu lui réponds que tu es paresseux ? Tu lui télégraphies que tu as manqué ton train ? Tu lui téléphones que tu as oublié son anniversaire ? Tu lui caches que tu as mal au ventre ? Tu lui expliques que tu n'as pas vu le feu rouge ? Tu lui racontes que tu es allé au cinéma ?	le le										(Je le lui V.) C.O.D.	
apprendre IV lire II montrer	à N que Ind.	Tu leur apprends que tu es reçu ? Tu leur lis que je ne les aime pas ? Tu leur montres que c'est facile ?	le le le											(Je le leur V.) C.O.D.

Verbe	Construction du complément de verbe	Question	Réponse (par la pronominalisation)							Fonction	
			le	y	en	ça	Prép.+ pro. pers.	Prép.+ça	Pronominalisation zéro (ø)		Pronominalisation impossible (--)
promettre	à N que Ind.	Tu me promets que tu viendras ?	le					(ø)			C.O.D.
se plaindre	à N que Ind. (à N que Subj.) (de ce que Ind.)	Tu te plains à ta mère que tu es malade ? Tu te plains à ta mère qu'on t'ait mal reçu ? Tu te plains à ta mère de ce qu'on te dérange ?			en						C.O.I.
crier II	à N que Subj.	Tu lui cries qu'elle descende ?	le								
dire II		Tu lui dis qu'elle ne soit pas en retard ?	le								
écrire II		Tu lui écris qu'elle vienne le plus vite possible ?	le								
rappeler II		Tu lui rappelles qu'elle aille à son rendez-vous ?	le								
répéter II		Tu lui répètes qu'elle fasse son devoir ?	le								
répondre II		Tu lui réponds qu'elle parte toute seule ?	le								
télégraphier II		Tu lui télégraphies qu'elle vienne nous voir ?	le								
téléphoner II		Tu lui téléphones qu'elle nous attende ?	le								
défendre II		(sens : dire)									
demander I	à N que Subj.	Tu lui défends qu'elle sorte ?	le								
permettre		Tu lui demandes qu'elle fasse attention ?	le								
commander II		Tu lui permets qu'elle sorte le soir ?	le					(ø)			
pardonner II		Tu lui commandes que personne ne vienne nous déranger ?	le					(ø)			
offrir		Tu lui pardonnes qu'elle mente ?	le					(ø)			
		Tu lui offres qu'il vienne chercher ta fille ?	le					(ø)			

II. Constructions à l'infinitif.

Verbe	Construction du complément de verbe	Question	Réponse (par la pronominalisation)						Fonction
			le y en ça	Prép.+ pro. pers.	Prép.+ça	Pronominalisation zéro (ø)	Pronominalisation impossible (--)		
devoir II avoir failli pouvoir oser savoir II	Inf.	Tu dois venir à 8 heures ? Tu as failli manquer ton train ? Tu peux venir ? Tu oses faire un mensonge ? Tu sais conduire ? (sens = pouvoir)	(le)			(ø) ø ø ø ø	-	(Semi - aux.+V.) VERBE	
paraître I sembler I	Inf.	Est - ce qu'elle paraît s'intéresser au sport ? Est - ce qu'elle semble comprendre ?					- -	(Semi - aux. + V.) VERBE	
compter III	Inf.	Tu comptes voir le père Noël ?	y						
croire espérer juger II penser I se rappeler reconnaître II	Inf.	Tu crois comprendre ? Tu espères réussir ? Tu juges devoir lui répondre ? (sens = croire) Tu penses aller le chercher ? Tu te rappelles m'avoir déjà rencontré ? Tu reconnais t'être trompé ?	le le le (le) le le			ø ø ø ø ø	-	C.O.I. C.O.D.	
aimer aimer mieux préférer vouloir vouloir bien	Inf.	Tu aimés recommencer sans cesse ? Tu aimerais mieux aller avec nous ? Tu préféreres partir en groupe ? Tu veux me revoir ? Tu voudrais bien me voir partir ?			(ça) (ça) (ça)	ø ø ø ø ø		C.O.D.	
commencer continuer recommencer	à Inf.	As - tu commencé à lire ? A - t - il continué à mentir ? A - t - il recommencé à travailler ?				ø ø ø		(Semi - aux. + V.) VERBE	
apprendre I chercher demander II	à Inf.	A - t - il appris à conduire ? A - t - il cherché à se renseigner ? A - t - il demandé à sortir ?	(le)			ø		C.O.D.	

Verbe	Construction du complément de verbe	Question	Réponse (par la pronominalisation)							Fonction	
			le	y	en	ça	Prép.+ pro. pers.	Prép.+ça	Pronominalisation zéro (∅)		Pronominalisation impossible (--)
réussir	à Inf.	As - tu réussi à faire cela ?						∅			C.O.I.
se mettre	à Inf.	Tu te mets à travailler ?	y								(Semi - aux.+V.) VERBE
penser II	à Inf.	Tu ne penses pas à travailler ?	y								C.O.I.
tendre III		Cela tend à disparaître ?	y								
arriver II		Es - tu arrivé à obtenir ce que tu voulais ?	y								
tenir III	à Inf.	Tient - il à me voir ?	y								C.O.I.
arrêter II	de Inf.	Elle n'arrête pas de parler ?						∅			(Semi - aux. + V.) VERBE
continuer		Elle continue de potiner ?						∅			
finir		As - tu fini de potiner ?						∅			
oublier II	de Inf.	As - tu oublié de déjeuner ?						∅			C.O.D.
attendre	de Inf.	Tu attends d'avoir assez d'argent ?						∅			
essayer		Tu essaies de voir le père Noël ?						∅			
choisir		Tu as choisi de m'attendre ?						∅			
décider I		Tu as décidé de ne pas être comme tout le monde ?						∅			
se moquer	de Inf.	Tu te moques de faire plaisir à ta mère ?		en							
s'occuper		S'occupe - t - il de nourrir ses enfants ?		en							
entendre	N Inf.	Tu nous as entendus t'appeler ?						∅			(Je vous V.)
voir	(N en train de Inf.)	Tu les as vus entrer ?						∅			
sentir		Tu le sens rougir de colère ?						∅			
écouter		Tu l'as écouté chanter cette chanson ?						∅			
regarder		Tu les as regardés en train de jouer au ballon ?						∅			
apercevoir	N en train de Inf.	Tu les aperçois en train de jouer ?						∅			(Je les V.) C.O.D.
faire II	N Inf.	Tu l'as fait travailler ?						∅			(Semi - aux.+V.) VERBE
laisser II		Tu les as laissés partir ?						∅			

Verbe	Construction du complément de verbe	Question	Réponse (par la pronominalisation)							Fonction		
			le	y	en	ça	Prép.+ pro. pers.	Prép.+ça	Pronominalisation zéro (ø)		Pronominalisation impossible (-)	
amener I conduire I emmener envoyer	N Inf.	Tu l'as amené voir tes parents ? Tu l'as conduit chercher son frère ? Tu l'as emmené voir ce film ? Tu l'as envoyé chercher le médecin ?	y y y y								(Je l'y V.) C. de Verbe	
aider amener II appeler II conduire II décider II employer forcer obliger occuper pousser II préparer	N à Inf.	Tu l'as aidé à travailler ? Tu l'as amené à accepter son erreur ? Tu l'as appelé à confesser sa faute ? Tes conseils l'ont conduit à rester ? Il vous a décidé à venir ? Tu les employes à porter des colis ? Tu l'as forcé à manger ? Ce métier t'oblige à voyager ? Ce métier t'occupe à interviewer des personnalités ? Tu l'as poussé à travailler ? Tu les prépares à accepter une difficulté ?	(y) y y y (y) y y y y y y y y y							ø	- - -	(Je l'y V.) C. de Verbe
dépenser gagner passer III perdre mettre III	N à Inf.	Tu dépenses ton argent à boire ? Tu as gagné beaucoup d'argent à jouer ? Tu passes ton temps à lire ? Tu perds ton temps à jouer ? Tu as mis tout ton talent à faire cela ?	y y y y y				(à ça) (à ça) (à ça)					C. de Verbe
charger II empêcher excuser punir plaindre	N de Inf.	Tu les charges de faire la cuisine ? Tu l'empêches de venir ? Tu l'excuses d'avoir volé ton argent ? Tu les punis d'être en retard ? Tu la plains d'avoir perdu son mari ?	en en en (en)							(ø) ø ø		(Je les en V.) C. de Verbe
apprendre II servir III	à N à Inf. à N à Inf.	Tu lui apprends à conduire ? Ça lui sert à réparer les voitures ?								ø		C.O.D. C.O.I.

Verbe	Construction du complément de verbe	Question	Réponse (par la pronominalisation)							Fonction	
			le	y	en	ça	Prép.+ pro. pers.	Prép.+ça	Pronominalisation zéro (ø)		Pronominalisation impossible (-)
parler	à N de Inf.	Tu lui parles de venir ?			en						(Je lui en V.) C.O.I.
promettre	à N de Inf.	Tu lui as promis de venir ?	le								C.O.D.
se plaindre	à N de Inf.	Tu te plains à Pierre d'être malade ?									C.O.I.
crier II	à N de Inf.	Tu lui cries de descendre ?	le		en						
dire II		Tu lui dis de ne pas être en retard ?	le								
écrire II		Tu lui écris de venir le plus vite possible ?	le								
rappeler II		Tu lui rappelles d'aller à son rendez - vous ?	le								
répéter II		Tu lui répètes de faire son devoir ?	le								
répondre II		Tu lui réponds de partir toute seule ? (Sens = dire)	(le)								
télégraphier II		Tu lui télégraphies de venir nous voir ?	le								
téléphoner II		Tu lui téléphones de nous attendre ?	le								
défendre II		Tu lui défends de sortir ?	le								
demander I		Tu lui demandes de venir ?	le								
permettre	Tu lui permets de sortir ?	le									
commander II	Tu lui commandes de ne laisser entrer personne ?	le									
pardonner	(à N Inf.)	Tu lui pardonnes de mentir ?	le								
		Tu lui offres de venir chercher ta fille ?	(le)					(ø)			
offrir											
crier I	Construction peu utilisée,	Les députés leur crient - ils avoir fait de leur mieux ?	le								
dire I	jamais obligatoirement,	Le ministre nous a - t - il dit être d'accord ?	le								
écrire I	appartenant à	Le directeur vous a - t - il écrit être obligé d'annuler la réunion ?	le								
rappeler I		Lui rappelez - vous avoir préparé tout ce qu'il faut ?	le								(Je le leur V.)

Verbe	Construction du complément de verbe	Question	Réponse (par la pronominalisation)								Fonction		
			le	y	en	ça	Prép.+ pro. pers.	Prép.+ça	Pronomina- lisation zéro (ø)	Pronominali- sation impossible (-)			
répéter I	un type de discours recherché	Lui répétez - vous avoir l'intention de bien travailler ?	le										
répondre I		Le gouvernement nous a - t - il répondu avoir fait tout son possible ?	(le)										
télégraphier I		Lui télégraphiez - vous avoir oublié le programme ?	le										
téléphoner I		Lui téléphonez - vous être en difficulté ?	le										
cache		Lui cachez - vous avoir perdu le dossier ?	le										
expliquer	(à N Inf.)	Lui expliquez - vous avoir mal compris le sujet ?	le										
raconter		Lui racontez - vous avoir rencontré des personnalités ?	le										
apprendre IV		Lui avez - vous appris être reçu premier ?	le										
lire		Lui lisez - vous être forcé de démissionner ?	le										
montrer		Lui montrez - vous avoir trouvé la solution ?	le										

C.O.D.

(Je le
lui V.)

C.O.D.

TABEAU 2 Questionnaire sur les fonctions des compléments des verbes opérateurs

Nom.....
Année.....
 Linguistique
 Littérature

I. Remplacez, lorsque c'est possible, la complétive complément soulignée par le pronom qui convient.

		Je l' ai appris.	(Bonnes réponses)
compter III	Ex. : J' ai appris <u>que tu es malade.</u>	.....	y
croire	1. Je compte <u>que le père Noël viendra.</u>	.....	le, ø
entendre	2. Je crois <u>que je comprends.</u>	.....	le, ø
vouloir	3. J' entends <u>qu' on m' appelle.</u>	.....	le, -, (ø)
décider I	4. Je veux <u>que tu reviennes.</u>	.....	le, ø
prévenir	5. J' ai décidé <u>que ça se fasse de cette façon.</u>	.....	-, (en)
dire I	6. Je te préviens <u>que je ne viendrai pas.</u>	.....	le
apprendre IV	7. Je te dis <u>que je suis obligé de partir.</u>	.....	le
promettre	8. Je t' attends <u>que je suis reçu</u>	.....	le, (ø)
écrire II	9. Je te promets <u>que je viendrai.</u>	.....	le
demander I	10. Je lui écris <u>qu' il vienne le plus vite possible</u>	.....	le, (ø)
s' apercevoir	11. Je lui demande <u>qu' il vienne tout de suite.</u>	.....	le
se rendre	12. Je m' aperçois <u>que je me suis trompé.</u>	.....	le, ø
compte	13. Je me rends compte <u>que j' ai eu tort.</u>	.....	en
se moquer	14. Je me moque <u>que tu ne sois pas content.</u>	.....	en
se plaindre	15. Je me plains à Pierre <u>qu' on me dérange.</u>	.....	en
s' attendre	16. Je m' attends <u>que mes enfants réussiront.</u>	.....	en
s' apercevoir	17. Je me suis aperçu <u>de ce que je m' étais trompé.</u>	.....	y
se rendre	18. Je me suis rendu compte <u>de ce que j' avais eu tort.</u>	.....	en
compte	19. Je me moque <u>de ce que tu ne sois pas content.</u>	.....	en
se moquer	20. Je me plains à Pierre <u>de ce que qu' on me dérange.</u>	.....	en
se plaindre	21. Je m' attends à ce <u>que mes enfants réussissent.</u>	.....	en
s' attendre	22. Je cherche à ce <u>que tout soit parfait.</u>	.....	y
chercher		.....	le

TABLEAU 2 Questionnaire sur les fonctions des compléments des verbes opérateurs

Nom.....

Année..... Linguistique Littérature

II. Répondez positivement à la question en remplaçant, lorsque c'est possible, l'infinitif souligné par le pronom qui convient.

	Ex. : Tu espères réussir ?	Oui, je l'espère. ou Oui, j'espère. (pronominalisation zéro)	(Bonnes réponses)
compter III	1. Tu comptes voir le père Noël ?	.....	y
croire	2. Tu crois comprendre ?	.....	le, ø
entendre	3. Tu entends quelqu'un t'appeler ?	.....	le
vouloir	4. Tu veux me revoir ?	.....	le, ø
décider I	5. Tu as décidé de le faire de cette façon ?	.....	le, (ø)
dire I	6. Tu me dis être obligé de partir ?	.....	le
promettre	7. Tu me promets de venir ?	.....	le
écrire II	8. Tu lui écris de venir le plus vite possible ?	.....	le
demander I	9. Tu lui demande de venir tout de suite ?	.....	le
se moquer	10. Tu te moques de me faire plaisir ?	.....	en
se plaindre	11. Tu te plains à Pierre d'être malade ?	.....	en
s'attendre	12. Tu t'attends à voir la réussite de tes enfants ?	.....	y
chercher	13. Tu cherches à être parfait ?	.....	-
penser II	14. Tu ne penses pas à travailler ?	.....	y
arriver II	15. Tu n'es pas arrivé à obtenir un billet ?	.....	y
accuser	16. Tu m'accuses de tricher ?	.....	en
apprendre II	17. Tu m'apprendras à conduire ?	.....	ø
amener I	18. Tu m'amèneras voir tes parents ?	.....	y
aider	19. Tu m'aideras à travailler ?	.....	ø, (y)
dépenser	20. Tu dépenses ton argent à boire ?	.....	y, (à, ça)
commencer	21. Tu as commencé à lire ?	.....	ø
finir	22. Tu as fini de manger ?	.....	ø
laisser	23. Tu me laisses partir ?	.....	ø
devoir II	24. Tu dois venir à 8 heures ?	.....	ø
paraître I	25. Est-ce qu'elle paraît s'intéresser au sport ?	.....	-, (ø), (le)

รายงานการวิจัยเรื่อง

“ชื่อเฉพาะ คำเลียนเสียง และคำอุทาน ในการแปลฝรั่งเศส-ไทย ไทย-ฝรั่งเศส”

วารุณี ปัทมะสังข์*

๔๓ ความมุ่งหมายของการวิจัย

- ก. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การถ่ายเสียงชื่อเฉพาะ ระหว่างภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส
- ข. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การแปลคำเลียนเสียง ในภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส
- ค. เพื่อศึกษาและวิเคราะห์การแปลคำอุทาน ในภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศส

๔๔ ขั้นตอนการดำเนินงาน

- ก. รวบรวมงานเขียนภาษาฝรั่งเศสที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศไทย งานเขียนภาษาไทยที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศฝรั่งเศส งานแปลภาษาฝรั่งเศสและพจนานุกรมฝรั่งเศส-ไทย ไทย-ฝรั่งเศส
- ข. ศึกษาการถ่ายเสียง การแปลคำเลียนเสียง และการแปลคำอุทาน จากเอกสารที่รวบรวมได้
- ค. วิเคราะห์ข้อมูล โดยพิจารณาเปรียบเทียบกับลักษณะธรรมชาติของเสียง สัทลักษณะของคำเลียนเสียง และคำอุทาน และความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและความหมาย

บทที่ 1 ชื่อเฉพาะในการแปลฝรั่งเศส-ไทย ไทย-ฝรั่งเศส

1. ขอบเขตของงาน

1.1 คำจำกัดความ เมื่อกล่าวถึงเรื่องชื่อเฉพาะในการแปล โดยทั่วไปเรามักนึกถึงการถ่ายเสียงชื่อเฉพาะ อันที่จริงแล้ว “การถ่ายเสียง” เป็นเพียงวิธีการที่ใช้ตามหลักการแปลที่เกี่ยวข้องกับชื่อเฉพาะที่เรียกว่า “การทับศัพท์” ในงานวิจัยนี้ได้ให้คำจำกัดความของการทับศัพท์โดยได้แนวคิดจาก Dictionnaire de Linguistique (1973 : 498) ดังนี้

“การทับศัพท์” (*la translitteration*) คือ การแทนที่ระบบการเขียนของภาษาหนึ่งด้วยระบบการเขียนของอีกภาษาหนึ่ง ในการแปล การทับศัพท์ย่อมหมายถึงการแทนที่ตัวเขียนของภาษาต้นฉบับด้วยตัวเขียนของภาษาเป้าหมาย วิธีการที่ใช้ในการทับศัพท์อาศัยวิธีการถ่ายเสียงตามหลักสัทศาสตร์ (*la transcription phonétique*)¹ ซึ่งกระทำได้ใน 2 ลักษณะ กล่าวคือ

ก. การถ่ายเสียงตามการออกเสียงจริง เป็นวิธีการถ่ายเสียงที่คำนึงถึงการออกเสียงจริงเป็นหลักเพียงอย่างเดียว

¹ ความหมายของ “*la translitteration*” ในที่นี้จึงแตกต่างจากของ แพรวโทม บูดะผลิก (2537 : 169) ซึ่งหมายถึงการถอดอักษร หรือ “การเขียนรูปตัวอักษรในภาษาผู้รับให้ตรงกับรูปตัวอักษรในภาษาผู้ให้โดยให้เสียงตรงกันชนิดอักษรต่ออักษร” และแตกต่างจากความหมายของ “*Transliteration*” ของ นิตยา กาญจนวราภ (จันทร์เพ็ญ ไวหารสุนทร, 2530 : 215) ซึ่งหมายถึงการถอดอักษรไทย เป็นอักษรโรมันอย่างตรงตัว เพื่อใช้กับเครื่องคอมพิวเตอร์

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ภกวิภาภษาตะวันตก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- บทความเสวนาในการประชุมวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 24-26 ตุลาคม 2539

ข. การถ่ายเสียงตามการออกเสียง และตามรูปอักษรตัวเขียน เป็นวิธีการถ่ายเสียงที่ไม่ได้คำนึงถึงการออกเสียงเพียงอย่างเดียวแต่คำนึงถึงรูปอักษรตัวเขียนด้วย โดยพยายามรักษารูปตัวเขียนในภาษาเดิมไว้ แม้ว่าตัวอักษรนั้นจะไม่ออกเสียง

หลักการทับศัพท์กระทำได้ 3 ขั้นตอน¹ ดังนี้

- ขั้นตอนที่ 1 การเปลี่ยนจากรูปตัวเขียนในภาษาดั้งฉบับเป็นเสียงในภาษาดั้งฉบับด้วยการถ่ายเสียง
- ขั้นตอนที่ 2 การเปลี่ยนจากเสียงในภาษาดั้งฉบับเป็นเสียงในภาษาเป้าหมายด้วยการเทียบเสียง
- ขั้นตอนที่ 3 การเปลี่ยนจากเสียงในภาษาเป้าหมายเป็นรูปตัวเขียนในภาษาเป้าหมายด้วยการแทนเสียง

ฉะนั้นการทับศัพท์ ไม่ว่าจะเป็นลักษณะใดใน 2 ลักษณะ ต้องอาศัยการถ่ายเสียงตามหลักสัทศาสตร์เป็นพื้นฐานเสมอ

หากพิจารณาตามหลักการแปลแล้ว การทับศัพท์ คือการละเว้นแปลคำหรือความในภาษาดั้งฉบับ อาจเนื่องจากไม่สามารถแปลได้หรือเนื่องจากผู้แปลไม่ต้องการแปล (Mounin, 1976 : 51-52) นั้นหมายความว่า คำทับศัพท์ก็คือคำยืมลักษณะหนึ่งนั่นเอง (Vinay et Darbelnet, 1977 : 47) Seleskovitch และ Lederer นักทฤษฎีการแปลของฝรั่งเศสให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การทับศัพท์ในการแปล เช่น การทับศัพท์ในชื่อเฉพาะนั้น เป็นวิธีหนึ่งของการแปลแบบคำต่อคำ (le transcodage) ซึ่งเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการแปล (Seleskovitch et Lederer, 1986 : 7-8) อย่างไรก็ตาม ไม่ว่าจะพิจารณาจากแง่มุมใด การทับศัพท์เป็นกลไกหนึ่งในการแปล และมีความสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการแปลเนื้อหาที่สะท้อนวัฒนธรรมที่แตกต่างกันของภาษาดั้งฉบับและภาษาเป้าหมาย เช่น การแปลวรรณกรรม ในกรณีเช่นนี้ คำทับศัพท์ที่ใช้ ไม่ว่าจะเป็นชื่อเฉพาะหรือชื่อทั่วไป เป็นสิ่งแปลกในภาษาและจะทำหน้าที่เตือนผู้อ่านให้ระลึกอยู่เสมอว่ากำลังอยู่ในบริบทของวัฒนธรรมที่ต่างไปจากวัฒนธรรมของตนเอง (Mounin, 1976 : 119)

¹ แพรโวโชม บุษยะศลิก, คำเชื่อมจากภาษาฝรั่งเศสในภาษาไทยปัจจุบัน (2537) หน้า 170-171.

ดูเปรียบเทียบ J.C. Catford. A Linguistic Theory of Translation. 1974. pp. 23-24.

Transliteration "is a complex process involving phonological translation with the addition of phonology-graphology correlation at both ends of the process, i.e. in SL and TL. In transliteration, SL graphological units are first replaced by corresponding SL phonological units, these phonological units are translated into equivalent TL phonological units; finally the TL phonological units are replaced by corresponding TL graphological units."

1.2 วัตถุประสงค์และสมมุติฐาน

1.2.1 วัตถุประสงค์ เพื่อ

- ก. ศึกษาเปรียบเทียบการถอดอักษรโรมันเป็นภาษาไทย ตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ
- ข. ศึกษาเปรียบเทียบการกำหนดอักษรโรมันจากภาษาไทย ตามหลักเกณฑ์ต่าง ๆ
- ค. ศึกษาวิธีการทับศัพท์ที่ผู้แปลนิยมใช้
- ง. หาแนวทางการทับศัพท์ที่สอดคล้องกันในการแปลฝรั่งเศส-ไทย

1.2.2 สมมุติฐาน การถอดอักษรโรมันเป็นภาษาไทย และการกำหนดอักษรโรมันจากภาษาไทย

มีอยู่หลายแบบ แยกออกจากกัน ในการแปลผู้แปลที่มีทักษะภาษาต่างประเทศภาษาหนึ่งเป็นอย่างดี เช่น ภาษาฝรั่งเศส อาจจำเป็นต้องแปลจากทั้งภาษาแม่และภาษาฝรั่งเศสนั้น ในกรณีนี้ผู้แปลสามารถสร้างระบบการถอดอักษรโรมันเป็นภาษาไทย และการกำหนดอักษรโรมันจากภาษาไทยที่สอดคล้องกัน เพื่อให้การทับศัพท์ในทั้งสองภาษาไม่เป็นเรื่องยุ่งยากและสับสนแก่ทั้งผู้แปลและผู้อ่าน

1.3 ข้อมูล ข้อมูลที่ใช้ประกอบการศึกษาในส่วนนี้ นอกจากงานแปลเป็นหลักแล้วยังมีงานเขียนอื่น ๆ ในภาษาไทยและภาษาฝรั่งเศสที่มีการทับศัพท์คำฝรั่งเศสและคำไทยตามลำดับ คำทับศัพท์เหล่านี้จะศึกษาเฉพาะคำทับศัพท์ที่ถ่ายเสียงตามการออกเสียงในภาษาต้นฉบับเท่านั้น ไม่รวมถึงคำทับศัพท์ที่ถ่ายเสียงตามการออกเสียงในภาษาอื่น เช่น ภาษาอังกฤษ คำทับศัพท์ที่รวบรวมจากงานแปลและงานเขียนเหล่านี้ มีทั้งชื่อเฉพาะและชื่อทั่วไป

2. ลักษณะการแปลที่เกี่ยวข้องกับชื่อเฉพาะ และ ชื่อทั่วไป

จากข้อมูลในการแปลฝรั่งเศส-ไทย พบว่าผู้แปลอาจไม่ได้ทับศัพท์ชื่อเฉพาะและชื่อทั่วไปในทุกกรณี แต่อาจใช้การแปลหรือวิธีการอื่นแทนการทับศัพท์ “การแปล” ชื่อดังกล่าวมีลักษณะหลายประการ ตัวอย่างเช่น

2.1 ในหนังสือสำหรับเด็กซึ่งมีลักษณะเป็นนิทานหรือเทพนิยาย ชื่อเฉพาะอาจมาจากคำนามทั่วไป ซึ่งเป็นคำที่เด็กคุ้นเคย เพื่อให้อ่านได้ง่าย ในกรณีเช่นนี้ ผู้แปลอาจไม่ใช้การทับศัพท์ แต่แปลชื่อนั้นโดยใช้คำนามทั่วไป หรือใช้ชื่อเฉพาะในภาษาไทยที่มีความหมายตรงกัน ตัวอย่างเช่น

Le dimanche, lorsqu' il y avait des visites, on installait les neuf chevaux dans le jardin pour orner le paysage. Le Grand Noir allait sous le magnolia en compagnie de sa femme Belle Jument. Le poney Gymnastique prenait sa place près du kiosque. (Tistou : 27)

ทุกวันอาทิตย์ซึ่งมักจะมีแขกมาเยือน เขาจะนำม้าไปผูกที่สนามหญ้า เพื่อประดับทิวทัศน์ เขาจะผูกพ่อดำปลอด ไว้ใต้ต้นมณฑา เคียงคู่กับแม่โสกา คู่ของมัน ม้าโพเนียมมาสติก ประจำที่ใกล้ศาลาในสวน (ติสตู พ่อหนูนี้ไว้ใจ : 31-33)

ในตัวอย่างข้างต้นนี้ จะเห็นการถ่ายถอดชื่อเฉพาะในการแปลถึง 3 ลักษณะ กล่าวคือ

- การถ่ายถอดด้วยการทับศัพท์ : le poney Gymnastique = ม้าโพเนียมมาสติก
- การถ่ายถอดด้วยการแปลโดยใช้คำนามทั่วไป : = le Grand Noir = พ่อดำปลอด
- การถ่ายถอดด้วยการแปลโดยใช้ชื่อเฉพาะ : Belle Jument = แม่โสกา

ในกรณีหลังนี้ “โสกา” เป็นชื่อเฉพาะในภาษาไทย มีความหมายสอดคล้องกับชื่อม้าในภาษาฝรั่งเศส ซึ่งมาจากคำนามทั่วไป

2.2 ในหนังสือสำหรับเด็กอีกเช่นกัน ชื่อเฉพาะทั้งชื่อคนและชื่อสถานที่ อาจมีความหมายแฝง หรือ เป็นชื่อแปลกไม่คุ้นหู ในกรณีนี้ ผู้แปลอาจไม่ใช้การทับศัพท์แต่แปลความหมายแฝงของชื่อเฉพาะนั้น หรือใช้ชื่อ แปลกในภาษาไทยเช่นกัน ตัวอย่างเช่น

2.2.1 *Ainsi, vivant dans la Maison-qui-brille, auprès de son père, un homme scintillant, et de sa mère, un vrai bouquet, au milieu de beaux arbres, de belles voitures et de beaux chevaux, Tistou était un enfant très heureux. (Tistou : 28)*

ด้วยเหตุนี้เอง เด็กชายติสตู ผู้อาศัยอยู่ในบ้านแวววาว กับคุณพ่อผู้โง่ซ่าและคุณแม่ผู้งามประคอง รอคอกไม้ ท่ามกลางต้นไม้ร่มครึ้ม รถยนต์คันงาม ๆ และม้าพันธุ์ดี จึงเป็นเด็กที่มีความสุขสมบูรณ์เทียบพร้อม ทุกประการ (ติสตู พ่อหนูนิ้วโป้งเขียว : 34)

“*la Maison-qui-brille*” เป็นชื่อบ้านของติสตู มีความหมายตรงกับชื่อในภาษาไทยว่า “บ้านแวววาว” ตามปริบทนั้นหมายถึงบ้านที่มีความสวยสง่างาม ทุกอย่างที่อยู่ในบ้านถูกจัดดูจนเป็นมันวับ เจ้าของบ้าน ก็แต่งกายอย่างประณีตงดงาม วูบวาบด้วยเครื่องประดับ บ้านทั้งหลังจึงดูเหมือนเปล่งประกายออกมา

2.2.2 *Le docteur Maudivers, qui dirigeait cet hôpital, était un homme très savant et très bon, cela se voyait au premier regard. (Tistou : 95-96)*

คุณหมอโรคาพยาธิ ผู้อำนวยการโรงพยาบาลนี้เป็นนักวิชาการที่เชี่ยวชาญ มองปราดเดียวก็เห็นว่าแกใจดี (ติสตู พ่อหนูนิ้วโป้งเขียว : 89)

“*le docteur Maudivers*” เป็นชื่อที่ผู้เขียนหนังสือแต่งขึ้นมาจากการประสมคำ เพื่อให้มีความหมายล้อเลียน ผู้แปลจึงแต่งชื่อเฉพาะว่า “คุณหมอโรคาพยาธิ” ซึ่งมีความหมายสอดคล้องกับชื่อฝรั่งเศส จากตัวอย่างข้างต้นความหมายของชื่อเฉพาะนั้นก็จะได้ไม่ได้รับการถ่ายทอดออกมา การเปรียบเทียบสำนวนแปลทั้งสองสำนวน ทำให้เห็นได้ว่า ในส่วนของชื่อเฉพาะทับศัพท์ เพื่อให้งานแปลนั้นสอดคล้องกับเจตนาของของผู้เขียนเรื่อง

2.3 นอกจากการแปลชื่อในหนังสือสำหรับเด็กดังกล่าวมาข้างต้นแล้ว จากข้อมูลที่รวบรวมได้พบว่า ผู้แปลนิยมใช้การอธิบายความหมายของชื่อ ในกรณีที่ชื่อภาษาฝรั่งเศสนั้นไม่มีชื่อในภาษาไทยที่มีความหมายตรงกัน ตัวอย่างเช่น

le meurtre d' un arabe par un “Pied-noir”

เรื่องชาวฝรั่งเศสที่เกิดในประเทศอัลจีเรีย ฆ่าชาวอาหรับตาย

(คำนำ หนังสือเรื่อง คนนอก)

2.4 วิธีการอีกอย่างหนึ่งที่ผู้แปลใช้ คือการแปลแบบผสม ในที่นี้เป็นการผสม 2 ลักษณะ เช่น การทับศัพท์ผสมกับการอธิบายความหมาย ดังตัวอย่าง

Et le pot-au-feu du mardi non plus. Fabienne commande la daube, des carottes rapées en entrée,... (Vous êtes toute seule : 299)

โป-โต-เฟอ เนื้อต้มใส่ผักรวมทุกวันอังคารก็เหมือนกัน ฟาเบียนสั่งโด้บหนึ่งทีกับ การ์รอตต์ รานเป สลัดแครรอต เป็นอาหารจานแรก (คนเดียวเองหรือคะ : 290)

ในการแปลเรื่องนี้ชื่ออาหารเกือบทุกชนิดดังเช่นที่ปรากฏในตัวอย่างข้างต้น ผู้แปลใช้วิธีการ ทับศัพท์ตามด้วยคำอธิบายเกี่ยวกับอาหารชนิดนั้น เป็นวิธีการให้ผู้อ่านได้รู้จักอาหารฝรั่งเศสต่าง ๆ ซึ่งมีอยู่หลายอย่างในเรื่องนี้

3. การศึกษาการทับศัพท์ในการแปลฝรั่งเศส-ไทย และไทย-ฝรั่งเศส

ในการศึกษาวิเคราะห์การทับศัพท์ในการแปลนี้ จะใช้หลักเกณฑ์การทับศัพท์ที่มีอยู่มาพิจารณาประกอบ การเลือกใช้ของผู้แปล เพื่อศึกษาความแตกต่างระหว่างหลักเกณฑ์ และการใช้จริง ความนิยมในการใช้ของผู้แปล รวมทั้งความเหมาะสมของการใช้ใบริบทของงานแปล

3.1 การแทนเสียงพยัญชนะ

3.1.1 ตารางสรุปแสดงการเปรียบเทียบการแทนเสียงพยัญชนะ ในการแปลฝรั่งเศส-ไทย และไทย-ฝรั่งเศส

เสียงพยัญชนะ ฝรั่งเศส	ตัวอักษรไทย		เสียงพยัญชนะ ไทย	ตัวอักษรฝรั่งเศส	
	พยัญชนะต้น	ตัวสะกด		พยัญชนะต้น	ตัวสะกด
[p]	ป,พ	ป			
[b]	บ	บ	[p]	p	p
[t]	ต,ท	ต,ท	[ph]	ph,p	p
[d]	ด	ด	[b]	b	p
[k]	ก,ค	ก,ค	[t]	t	t
[g]	ก	ก	[th]	th	t
[f]	ฟ	ฟ	[d]	d	t,d
[v]	ว	ฟว์,ฟ	[k]	k	k,g
[s]	ซ,ส	ส,ซ	[kh]	kh,k	k
[z]	ซ	ซ,ส	[f]	f	f
[ ]	ช	ช	[s]	s	t
[ ]	จ,ช,ฉ	ช	[ch]	ch,tch	t
[l]	ล	ล	[c]	ch,j,tj	t
[r]	ร	ร	[l]	l	n
[m]	ม	ม	[r]	r	n
[ ]	น	น	[m]	m	m
[ ]	ญ,ย	ญ	[n]	n	n,mn,ne,nne
[j]	ย	ย	[ ]	ng	ng
[w]	ว	-	[j]	y	i
[h]	ฮ	-	[w]	w,v	o,w

3.1.2 จากตารางข้างบน เห็นได้ว่าการแทนเสียงในงานแปลมีหลายรูปแบบ เพื่อให้การแทนเสียง มีลักษณะเป็นเอกภาพและไม่เป็นเรื่องยุ่งยาก ผู้แปลสามารถกำหนดการแทนเสียงที่เป็นระบบของตนเอง และสอดคล้องกันในการแปลฝรั่งเศส-ไทย และไทย-ฝรั่งเศส โดยอาศัยการวิเคราะห์ลักษณะของเสียงนั้น

3.1.3 จากการวิเคราะห์ลักษณะของเสียง เราสามารถแก้ไขการแทนเสียงที่ไม่เป็นระเบียบข้างต้น ได้ ในกรณีของเสียงพยัญชนะกัก ผู้แปลเลือกได้หลายแนวทาง กล่าวคือ

ก. แทนเสียงพยัญชนะกักในทั้งสองตำแหน่งด้วยเสียงพยัญชนะกัก ที่สอดคล้องกันในทั้งสองภาษา นั่นคือ เสียงพยัญชนะกักไม่มีกลุ่มลม เสียงพยัญชนะกักมีกลุ่มลมเป็นเสียงเฉพาะของภาษาไทย และปรากฏอยู่ในตำแหน่งพยัญชนะต้นเท่านั้น ส่วนในภาษาฝรั่งเศส เสียงพยัญชนะกัก มีกลุ่มลมใช้ในบริบทที่จำกัด การแทนเสียงด้วยวิธีนี้จึงไม่คำนึงถึงสัทลักษณะเฉพาะของภาษา ดังนี้

การแปลฝรั่งเศส-ไทย

การแปลไทย-ฝรั่งเศส

เสียงพยัญชนะ ฝรั่งเศส	ตัวอักษรไทย		เสียงพยัญชนะ ไทย	ตัวอักษรฝรั่งเศส	
	พยัญชนะต้น	ตัวสะกด		พยัญชนะต้น	ตัวสะกด
[p]	ป	ป	[p],[ph]	p	p
[b]	บ	บ	[b]	b	p
[t]	ต	ต	[t],[th]	t	t
[d]	ด	ด	[d]	d	t
[k]	ก	ก	[k],[kh]	k	k
[g]	ก	ก			

ข. แทนเสียงโดยคำนึงถึงสัทลักษณะเฉพาะของภาษา นั่นคือ แทนเสียงพยัญชนะกัก มีกลุ่มลมในภาษาไทย ในตำแหน่งพยัญชนะต้นด้วยตัวอักษรที่แทนเสียงลมเพื่อแสดงถึงเสียงเฉพาะของภาษา แม้ว่าในภาษาฝรั่งเศส การออกเสียงไม่แตกต่างกัน

เสียงไทย	ตัวอักษรฝรั่งเศส	
	พยัญชนะต้น	ตัวสะกด
[p]	p	p
[ph]	ph	p
[b]	b	p
[t]	t	t
[th]	th	t
[d]	d	t
[k]	k	k
[kh]	kh	k

ค. ในตำแหน่งตัวสะกดแทนเสียงตัวสะกดฝรั่งเศสไม่ก้องด้วยตัวอักษรไทย มีกลุ่มลมเพื่อแสดงถึงเสียงระเบิดท้ายคำในภาษาฝรั่งเศส แม้ว่าไม่ออกเสียงในภาษาไทย และแทนเสียงตัวสะกดไทยด้วยพยัญชนะกัก ก้อง เพื่อลดเสียงระเบิดท้ายคำของพยัญชนะฝรั่งเศส ทำให้เสียงใกล้เคียงกับเสียงตัวสะกดไทย ซึ่งไม่มีเสียงระเบิด ดังนี้

การแปลฝรั่งเศส-ไทย		การแปลไทย-ฝรั่งเศส	
เสียงฝรั่งเศส	ตัวอักษรไทย (ตัวสะกด)	เสียงไทย	ตัวอักษรฝรั่งเศส (ตัวสะกด)
[p]	พ	[p],[ph]	b
[b]	บ	[b]	b
[t]	ท	[t],[th]	d
[d]	ด	[d]	d
[k]	ก	[k],[kh]	g
[g]	ก		

3.1.4 ในการแทนเสียง [v] ฝรั่งเศสในตำแหน่งตัวสะกด ผู้แปลสามารถเลือกใช้ตัวอักษรคู่ ฟว หากต้องการแสดงถึงความเกี่ยวข้องกับเสียง [v] ไมโซ่ [f] และเลือกใช้ตัวอักษรเดี่ยว ฟ หากต้องการแทนเสียงเพียงอย่างเดียว สำหรับเสียง [z] ในตำแหน่งตัวสะกด ควรใช้ตัวอักษร ซ เพื่อให้สอดคล้องกับพยัญชนะต้น และใช้ตัว ส แทนเสียง [s] เพื่อไม่ให้ซ้ำซ้อน ด้วยเหตุผลเดียวกันนี้ เลือกใช้ตัว ฌ แทนเสียง [ ] เพื่อให้สอดคล้องกันในทั้งสองตำแหน่งและไม่ซ้ำซ้อนกับการใช้ตัว ย ที่แทนเสียง [j]

3.1.5 ในกรณีของเสียง [ ] เมื่อพิจารณาถึงความใกล้เคียงกันของเสียง การใช้ตัวอักษร จ แทนเสียงมีความเหมาะสมในทั้งสองตำแหน่งและเป็นการเลี่ยงความซ้ำซ้อน ในการใช้ตัว ช ซึ่งแทนเสียง [ ] อยู่แล้ว ในการแปลไทย-ฝรั่งเศส เสียง จ จึงควรแทนเสียงด้วยตัวอักษร j แทนด้วยตัว ch เพื่อให้สอดคล้องกัน

การแทนเสียงที่สอดคล้องกันในการแปลฝรั่งเศส-ไทย และไทย-ฝรั่งเศสเพียงอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอที่จะใช้พิจารณาเลือกตัวอักษรแทนเสียงที่เหมาะสม ในการแปลไทย-ฝรั่งเศส การแทนเสียงพยัญชนะมาตราตัวสะกดแม่กันด้วยตัว ก สอดคล้องกับการแทนเสียงในตำแหน่งพยัญชนะต้นและการแปลฝรั่งเศส-ไทย แต่ในตำแหน่งตัวสะกด ก ออกเสียงเมื่อมีเสียงสระตามมา การแทนเสียงด้วยตัว ne ในที่นี้จึงเหมาะสมกว่า ในทำนองเดียวกันการแทนเสียง ว ด้วยตัวอักษร w สอดคล้องกับการแทนเสียงในตำแหน่งพยัญชนะต้นและการแปลฝรั่งเศส-ไทย แต่ตัว w เป็นตัวสะกดไม่มีในภาษาฝรั่งเศส จึงควรแทนเสียงด้วยรูปสระ o

3.2 การแทนเสียงสระ

3.2.1 ตารางสรุปแสดงการเปรียบเทียบการแทนเสียงสระ

ตารางแสดงการเปรียบเทียบการแทนเสียงสระ ในการแปลฝรั่งเศส-ไทย และไทย-ฝรั่งเศส

การแปลฝรั่งเศส-ไทย		การแปลไทย-ฝรั่งเศส	
เสียงฝรั่งเศส	ตัวอักษรไทย	เสียงสระไทย	ตัวอักษรฝรั่งเศส
[i]	ิ, ี	[i]	i
[e]	เ	[i:]	i, ie
[ ]	แ-, แ-ะ, เ-, เ-ะ	[e]	é, e
[ ]	-า, -ะ	[e:]	é, e
[ ]	โ-, -อ	[ ]	è, e

การแปลฝรั่งเศส-ไทย		การแปลไทย-ฝรั่งเศส	
เสียงฝรั่งเศส	ตัวอักษรไทย	เสียงสระไทย	ตัวอักษรฝรั่งเศส
[o]	โ	[a]	a
[u]	ู	[a:]	a , â
[y]	ย, ิว, ุย	[ ]	o
[ ], [œ]	เออ	[:]	o, œ
[ ]	แ-ง, แ้ง	[o]	o, œ
[ ]	-อง, -ง, -อง, ง	[o:]	o, œ
[ ]	-ง, ออง	[u]	u , ou
[i]	ย	u:	u , ou
[w]	ัว	[ ]	u
[ ]	ุ	[:]	ü, eu
		[:]	eu
		[ia]	ia , ie
		[a]	eua , oa
		[ua]	ua , oua
			(oi)

3.2.2 จากตารางข้างต้น สรุปได้ว่าการแทนเสียงสระมีรูปแบบต่าง ๆ กัน เนื่องจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ เสียงสระเฉพาะในแต่ละภาษา และการแยกเสียงสระสั้นและเสียงสระยาวในภาษาไทย หากพิจารณาตัวอักษรแทนเสียงต่างๆที่ใช้ในงานแปลโดยอาศัยการวิเคราะห์ลักษณะของเสียงนั้น ผู้แปลสามารถจัดระบบการแทนเสียงสระในการแปลฝรั่งเศส-ไทย และไทย-ฝรั่งเศส โดยใช้แนวทางดังนี้

ก. ในการแปลไทย-ฝรั่งเศส แทนเสียงสระไทยโดยไม่แยกความแตกต่างของเสียงสระสั้น และเสียงสระยาว รูปสระฝรั่งเศส เช่น i จึงแทนได้ทั้งเสียงสระอิและสระอีในภาษาไทย การแทนเสียงโดยแยกเสียงสระสั้นและเสียงสระยาวในกรณีนี้จะทำให้เกิดความยุ่งยากในเรื่องการใช้ตัวอักษรและเครื่องหมายต่าง ๆ ให้เป็นแบบแผนเดียวกันทั้งระบบ

เมื่อไม่ต้องแยกเสียง ผู้แปลสามารถแทนเสียงสระไทยด้วยตัวอักษรฝรั่งเศสที่มีรูปเขียนตามอักษรวิธีฝรั่งเศส ดังนี้

เสียงสระไทย	ตัวอักษรฝรั่งเศส
[i], [i:]	i
[e], [e:]	é
[ ], [:]	è
[a], [a:]	a
[ ], [:]	o
[o], [o:]	ô
[u], [u:]	ou
[ ], [:]	eu

ข. ในการแปลฝรั่งเศส-ไทย ควรใช้สระยาวแทนเสียงสระฝรั่งเศสโดยเฉพาะในพยางค์เปิดเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาของเสียงวรรณยุกต์ ส่วนสระสั้นนั้นหากจะใช้ควรใช้ในพยางค์ปิด

ก. เสียงสระ อี และสระอือ ไม่มีในภาษาฝรั่งเศส ผู้แปลส่วนใหญ่แทนเสียงด้วยอักษร u ซึ่งตรงกับเสียง [y] ในภาษาฝรั่งเศส เมื่อเป็นเช่นนี้ในการแปลฝรั่งเศส-ไทย การแทนเสียง [y] ฝรั่งเศส ควรแทนด้วยสระอือเพื่อให้สอดคล้องกัน ในทำนองเดียวกัน เสียงสระประสมไม่มีในภาษาฝรั่งเศส การแทนเสียงด้วยตัวอักษรคู่ 2 ตัว ควรสอดคล้องกับการแทนเสียงสระเดี่ยวที่มาประสมกัน

3.3 วิธีการทับศัพท์ในการแปล เพื่อให้ผู้อ่านสามารถอ่านคำทับศัพท์นั้นได้ใกล้เคียงกับการออกเสียงในภาษาต้นฉบับ ผู้แปลใช้วิธีการทับศัพท์ต่าง ๆ จากข้อมูลคำทับศัพท์ที่รวบรวมมาได้ พบว่าวิธีการทับศัพท์ของผู้แปลมีหลายลักษณะ ดังนี้

3.3.1 การทับศัพท์โดยถ่ายเสียงตามการออกเสียงจริง นั่นคือผู้แปลถ่ายเสียงเฉพาะตัวอักษรที่ออกเสียง การทับศัพท์ด้วยวิธีนี้เป็นการทับศัพท์ตามหลักเกณฑ์ของราชบัณฑิตฯ เป็นวิธีที่สะดวกและคำทับศัพท์ที่ปรากฏออกมาก็อ่านง่ายไม่ดู “รุงรัง” จึงเป็นวิธีที่ผู้แปลนิยมใช้มากที่สุด ตัวอย่างเช่น François = ฟร็องซัว ตัวอักษร s ท้ายคำไม่ออกเสียง จึงไม่ถ่ายเสียง Descartes = เดการ์ท ตัวอักษร s กลางคำและท้ายคำไม่ออกเสียง จึงไม่ถ่ายเสียง นายศรี = Baisi คำ ร ในคำว่า “ศรี” ไม่ออกเสียงจึงไม่ถ่ายเสียง, รามเกียร์ตี = Ramakienne ตัวการ์นต์ไม่ออกเสียงในภาษาไทยจึงไม่ถ่ายเสียง

3.3.2 การทับศัพท์โดยถ่ายเสียงตามรูปอักษรตัวเขียน การทับศัพท์วิธีนี้ผู้แปลนิยมใช้รองลงมา นอกจากทำให้ผู้อ่านสามารถอ่านคำทับศัพท์นั้นได้แล้วยังทำให้ทราบได้ว่าในคำนั้นเขียนด้วยตัวอักษรใดตัวอย่างเช่น Georget = จอร์เจท์, Sorbier = ซอร์บิเยร์ ในคำฝรั่งเศสตัวอักษร t และ r ที่อยู่ท้ายคำตามลำดับไม่ออกเสียง ในคำทับศัพท์ผู้แปลรักษารูปตัวเขียนของคำในภาษาต้นฉบับไว้โดยถ่ายเสียงตัวอักษรทั้งสองและใช้เป็นตัวการ์นต์

3.3.3 การทับศัพท์ด้วยวิธีผสม กล่าวคือผู้แปลใช้วิธีการทับศัพท์สองวิธีที่กล่าวมาข้างต้นในการทับศัพท์คำหนึ่ง จากข้อมูลการทับศัพท์ด้วยวิธีผสมพบจำนวนน้อยมาก ตัวอย่างเช่น Hubert = ฮูแบร์, Saint - Esprit = แซ็งแตสปริต ในตัวอย่างแรกผู้แปลเพิ่มเสียงพยัญชนะต้นในคำทับศัพท์ด้วยการใช้ตัว ฮ ซึ่งแทนพยัญชนะ h ที่ไม่ออกเสียงในคำฝรั่งเศส เป็นวิธีการทับศัพท์ที่ผู้แปลพิจารณาจากรูปตัวเขียน แต่ในพยางค์หลัง ผู้แปลถ่ายเสียงเฉพาะพยัญชนะที่ออกเสียง พยัญชนะ t ที่อยู่ท้ายคำฝรั่งเศสไม่ออกเสียง จึงไม่มีตัวอักษรแทนเสียงปรากฏในคำทับศัพท์ ในตัวอย่างที่สอง ผู้แปลถ่ายเสียงเชื่อมคำที่เกิดขึ้นในการออกเสียงกลุ่มคำแต่ในขณะเดียวกันก็ถ่ายเสียงพยัญชนะท้ายคำที่ไม่ออกเสียงด้วย

3.3.4 การทับศัพท์ด้วยวิธีนอกระบบ หมายถึง การทับศัพท์ด้วยวิธีการถ่ายเสียงเช่นกัน แต่ผู้แปลอาจลดเสียงหรือเพิ่มตัวอักษรหรือทั้งลดเสียงและเพิ่มตัวอักษรในคำทับศัพท์นั้นจนไม่อาจจัดได้ว่าเป็นวิธีการทับศัพท์ใดใน 3 วิธีที่กล่าวมาข้างต้น ตัวอย่างเช่น Charlotte = ชาล็อต, Rodolphe = โรดอฟ ในทั้งสองคำเมื่อพิจารณาโดยผิวเผินดูเหมือนว่าผู้แปลใช้วิธีการทับศัพท์ด้วยการถ่ายเสียงตามการออกเสียงซึ่งเป็นวิธีแรก แต่เมื่อพิจารณาโดยละเอียดจะเห็นว่า ผู้แปลละเว้นถ่ายเสียงบางเสียงในคำฝรั่งเศส เสียงที่ออกเสียงในคำฝรั่งเศสแต่ไม่ปรากฏในคำทับศัพท์คือเสียงตัวสะกด r ในคำแรกและเสียงตัวสะกด l ในคำที่สอง การละเว้นถ่ายเสียงดังกล่าว อาจเป็นความตั้งใจของผู้แปลเอง เพื่อตัดปัญหาเรื่องการออกเสียง เนื่องจากเมื่อเทียบเสียงเป็นภาษาไทยแล้ว ตัวสะกดเสียง r และเสียง l ในที่นี้ไม่ได้ออกเสียงตามอักษรวิธีไทย อย่างไรก็ตามแม้ว่าเสียงบางเสียงถูกตัดออกไป คำทับศัพท์นั้นก็ยังคงออกเสียงได้ใกล้เคียงกับเสียง คำฝรั่งเศส

บทที่ 2 คำเลียนเสียงในการแปลฝรั่งเศส-ไทย ไทย-ฝรั่งเศส

1. ขอบเขตของงาน

1.1 คำจำกัดความคำเลียนเสียง (*les onomatopées*) คือ คำที่ใช้แทนเสียงต่าง ๆ ทั้งเสียงที่มนุษย์ทำหรือเปล่งออกมาเอง และเสียงที่มนุษย์ได้ยิน คำเลียนเสียงเป็นหน่วยคำหนึ่งในภาษามีหน้าที่ต่าง ๆ ในประโยค ในภาษาฝรั่งเศสคำเลียนเสียงสามารถเปลี่ยนแปลงรูปคำได้ หากพิจารณาด้านโครงสร้าง คำเลียนเสียงเป็นคำที่สร้างขึ้นโดยตรง (Baylon et Fabre. *La Sémantique* : 257) กล่าวคือ สร้างขึ้นโดยใช้เสียงในภาษาให้ใกล้เคียงกับเสียงที่ได้ยินนั้น (Grammont. *Traité de Phonétique* : 378) ด้วยลักษณะโครงสร้างดังกล่าว คำเลียนเสียง จึงสื่อความหมายของคำได้โดยตรง (Lyons. *Linguistique Générale* : 8) ต่างจากคำทั่วไปในภาษาซึ่งเสียงที่ประกอบขึ้นเป็นคำนั้นไม่มีความสัมพันธ์กันโดยตรงกับความหมายของคำ (De Saussure. *Cours de Linguistique Générale* : 101–102)

ตามคำจำกัดความข้างต้น คำเลียนเสียงที่จะศึกษาในงานวิจัยฉบับนี้จะจำกัดเฉพาะ “คำเลียนเสียงแท้” ที่ใช้ในความหมายหลักเท่านั้นไม่รวมถึง “คำเลียนเสียงแท้” ที่ใช้ในความหมายเปรียบและ “คำเลียนเสียงไม่แท้” ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงเสียงของคำ คำเลียนเสียงแท้ที่ F.de Saussure เรียกว่า “*les onomatopées authentiques*” S.Ullmann เรียกว่า “*les onomatopées primaires*” (อ้างถึงใน Payom Dhamabutra, 1977:34, 110)

ในการกำหนดการเลียนเสียง ในภาษาฝรั่งเศสจะยึดถือตามที่มีคนเขียนกำกับไว้ในพจนานุกรมฝรั่งเศส ส่วนคำเลียนเสียงไทยไม่มีการเขียนกำกับไว้อย่างชัดเจนในพจนานุกรมไทย ผู้วิจัยจึงใช้วิจารณ์ญาณกำหนดเอง นอกจากนี้ ในการศึกษาเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและความหมายในคำเลียนเสียงฝรั่งเศส และไทยที่จะกระทำต่อนั้น จะใช้คำเลียนเสียงฝรั่งเศสเป็นตัวนำ เนื่องจากข้อมูลที่รวบรวมมาได้จากงานแปลฝรั่งเศสไทยมีจำนวนมากกว่า

1.2 วัตถุประสงค์และสมมุติฐาน

1.2.1 วัตถุประสงค์ของบท

ก. เพื่อศึกษาการแปลคำเลียนเสียง

ข. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเสียง-เสียงและระหว่างเสียง-ความหมายในคำเลียนเสียงฝรั่งเศสและไทย

1.2.2 สมมุติฐาน

ถ้าเสียงและความหมายในคำเลียนเสียงมีความสัมพันธ์โดยตรงอย่างที่กล่าวมาข้างต้น เสียงในแต่ละภาษาที่ใช้เลียนเสียงเดียวกันย่อมมีความสัมพันธ์กันด้วย ในการแปลความสัมพันธ์ดังกล่าวย่อมสามารถใช้เป็นแนวทางในการถ่ายทอดความหมายคำเลียนเสียงได้

2. คำเลียนเสียงในการแปลฝรั่งเศส-ไทย ไทย-ฝรั่งเศส

จากการศึกษางานแปลฝรั่งเศส-ไทย ไทย-ฝรั่งเศส ที่รวบรวมมาได้พบว่าการแปลคำเลียนเสียงมีอยู่ 4 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การแปลคำเลียนเสียงในภาษาต้นฉบับด้วยคำเลียนเสียงในภาษาเป้าหมาย การแปลในลักษณะนี้ ผู้แปลถ่ายทอดความหมายของคำเลียนเสียงโดยรักษาความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและความหมายของคำ ตัวอย่าง เช่น

2.1.1 *chuchoter* = ซุบซิบ, กระซิบกระซาบ

Je vous avais entendues chuchotant dans le couloir.

(*Le Noeud de Vipères* : 62)

ฉันได้ยินพวกเธอซุบซิบกันที่ในห้องโถง

(ปมอสรพิษ : 61)

J'entends votre troupeau chuchotant qui monte l'escalier.

(*Le Noeud de Vipères* : 75)

ฉันได้ยินพวกเธอทั้งฝูงกระซิบกระซาบกันขณะขึ้นบันไดมา

(ปมอสรพิษ : 74)

2.1.2 *susurrer* = กระซิบกระซาบ

Que susurrerait-il ? Ce que j'avais le plus d'intérêt à connaître m'échappait.

(*Le Noeud de Vipères* : 141)

พวกเขากระซิบกระซาบอะไรกันนะ สิ่งซึ่งฉันอยากจะรู้มากที่สุดกลับไม่ได้ยิน

(ปมอสรพิษ : 143)

2.2 การแปลคำเลียนเสียงด้วยการอธิบายความหมาย กล่าวคือ ผู้แปลไม่ได้แปลคำเลียนเสียงในภาษาต้นฉบับด้วยคำเลียนเสียงในภาษาเป้าหมาย เช่นในลักษณะแรก แต่แปลด้วยการใช้คำที่มีความหมายสอดคล้องเกี่ยวข้องกับเสียงนั้น หรือด้วยการอธิบายความหมายของเสียงนั้น การแปลลักษณะนี้อาจเนื่องมาจากไม่มีคำเลียนเสียงที่มีความหมายตรงกันทั้งสองภาษาหรือเนื่องมาจากความพอใจของผู้แปลเอง ตัวอย่างเช่น

2.2.1 คำเลียนเสียงร้องของสัตว์ มักไม่พบตรงกันในทั้งสองภาษา ดังตัวอย่างการแปลไทย-ฝรั่งเศสต่อไปนี้

ครันตอนที่จะต้องนั่งเก้าอี้สูงวงให้เหมือนคน ช้างเชือกอื่นทำได้สวยงาม แต่ปลายสุดกลับหันรีหันขวางชนเก้าอี้ล้ม แล้วเข้าประจันหน้าผู้ออกคำสั่งที่ยืนอยู่ข้าง ๆ มันสูงวงร้องแปร้นจนคนแตกตื่นทั้งสนาม

(ตลิ่งสูงขุนหนัก : 35-36)

Quand le moment était venu de s'asseoir sur une chaise, comme l'aurait fait une personne, et de relever la trompe, tous les autres éléphants le faisaient convenablement, mais Phlai-Sout, lui, tournait dans tous les sens, renversait sa chaise et venait se mettre nez à nez avec le dompteur qui se tenait à côté de lui. Il redressait sa trompe et se mettait à barrir, semant la panique dans toute l'assistance

(*Berges hautes, troncs lourds* : 22)

ในภาษาฝรั่งเศส ไม่มีคำเลียนเสียงร้องของช้าง แต่มีคำกริยา “*barrir*” ที่หมายถึงอาการของช้างที่แปลงเสียงร้อง การแปลคำเลียนเสียงในกรณีนี้จึงเป็นการแปลโดยใช้คำที่มีความหมายสอดคล้องกัน

2.3 การใช้คำเลียนเสียงประกอบการแปล กล่าวคือ คำที่มีความหมายเกี่ยวข้องกับเสียงในภาษาต้นฉบับไม่ใช่คำเลียนเสียง แต่ในการแปล ผู้แปลใช้คำเลียนเสียงเพื่อถ่ายทอดความหมายของคำนั้น โดยทั่วไปการ

ใช้คำเลียนเสียงประกอบการแปลช่วยทำให้เกิดภาพพจน์สื่อความหมายของคำที่เกี่ยวข้องกับเสียง ในภาษาต้นฉบับได้ชัดเจน ตัวอย่างเช่น

Il ne put rien dire de plus. Il éclata brusquement en sanglots

(Le petit prince : 30)

เขาไม่สามารถกล่าวอะไรต่อไปอีกได้ เขาสะอื้นฮักปล่อยโฮออกมา

(เจ้าชายน้อย : 35)

เสียงสะอื้น “ฮัก” และเสียงร้องไห้ “โฮ” บอกลถึงการปล่อยเสียงร้องไห้ออกมาอย่างเต็มที่ทันทีทันใด สอดคล้องกับข้อความในภาษาฝรั่งเศสที่ว่า “*éclater brusquement en sanglots*”

อีกตัวอย่างหนึ่ง เช่น

A cinq heures, des tramways sont arrivés **dans le bruit.**

(L'Etranger : 36)

พอ 5 โมงเย็น รถรางส่งเสียงกึ่งกังมาแต่ไกล

(คนนอก : 24)

ในที่นี้เสียง “กึ่งกัง” ของรถราง ช่วยสร้างภาพพจน์และสื่อความหมายของข้อความในภาษาฝรั่งเศสที่ว่า “*dans le bruit*” ให้ชัดเจนขึ้น

3. ความสัมพันธ์ระหว่างเสียง-เสียง และเสียง-ความหมาย ในการแปลคำเลียนเสียง ฝรั่งเศสและไทย

การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและความหมายในคำเลียนเสียงฝรั่งเศสและไทยใน ส่วนนี้ จะพิจารณาเฉพาะการแปลคำเลียนเสียงในภาษาต้นฉบับด้วยคำเลียนเสียงในภาษา เป้าหมาย นั่นคือการแปลคำเลียนเสียงในลักษณะที่หนึ่ง เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ด้านเสียงที่ปรากฏในคำเลียนเสียงของทั้งสองภาษาเพื่อสื่อความหมายเดียวกัน คำเลียนเสียงฝรั่งเศสและไทยที่มีความหมายตรงกันที่พบในการแปล แบ่งออกได้เป็น 3 ประเภท คือ คำเลียนเสียงคน คำเลียนเสียงสัตว์ และคำเลียนเสียงวัตถุ เช่น

คำเลียนเสียงคน

คำฝรั่งเศส

chuchoter

susurrer

murmurer

marmonner

marmotter

คำไทย

ซุบซิบ, กระซิบกระซาบ

กระซิบกระซาบ

พึมพำ, ซุบซิบ, กระซิบกระซาบ, กระซิบ

พึมพำ, จี๋มจ๋า

พึมพำ

คำเลียนเสียงสัตว์

คำฝรั่งเศส

pip pip

pepier

คำไทย

ก๊ิบ ก๊ิบ

เจี๊ยบ, เจี๊ยบ

คำเลียนเสียงวัตถุ

คำฝรั่งเศส	คำไทย
claquer	กราว
craquement	ติงตังโครมคราม, ครึกโครมครึกครื้น, กรากแกรก
cliquetis	กรึก

3.1 เสียงคน ส่วนใหญ่เป็นการเลียนเสียงการพูดที่ฟังได้ไม่ชัด จากข้อมูลสามารถแบ่งคำเลียนเสียงประเภทนี้ออกเป็น 2 กลุ่มในทั้งสองภาษา ตามความสัมพันธ์ของเสียงและความหมาย

กลุ่มแรก ได้แก่

chuchoter	ซุบซิบ กระซิบกระซาบ
susurrer	กระซิบกระซาบ พึมพำ ซุบซิบ กระซิบ

กลุ่มที่สอง ได้แก่

marmonner	พึมพำ งิมงำ
marmotter	พึมพำ

3.1.1 คำในกลุ่มแรกเป็นการเลียนเสียงการพูดเบา ความสัมพันธ์ด้านเสียงในคำเลียนเสียงฝรั่งเศสและไทยสังเกตเห็นได้ทั้งในเรื่องเสียงสระและเสียงพยัญชนะ

เสียงสระ ในทั้งสองภาษาเสียงสระสำคัญของคำเหล่านี้คือ เสียงสระปิด ซึ่งเปล่งออกมาจากช่องปากแคบบอกถึงเสียงเบา เสียงเล็ก ในภาษาฝรั่งเศสได้แก่เสียงสระ [y] ซึ่งประกอบอยู่ในคำเลียนเสียงทั้งสามคำ ในภาษาไทย ได้แก่ เสียงสระอີ [i] และสระอุ [u] เช่นในคำว่า ซุบซิบ กระซิบกระซาบ นอกจากนี้ยังมีเสียงสระอี ในคำว่าพึมพำ ซึ่งเป็นสระปิดเช่นเดียวกัน

เสียงพยัญชนะ เมื่อพูดเบา เสียงพยัญชนะซึ่งเป็นเสียงลมย่อมมีเสียงเบาลง เสียงลมที่รับฟังได้จึงต้องมีลักษณะพิเศษ และกลายเป็นเสียงที่บอกความหมายของการพูดเบา ในทั้งสองภาษา เสียงพยัญชนะที่สื่อความหมายนี้เป็นเสียงประเภทเดียวกัน นั่นคือ เสียงพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง ได้แก่เสียง ch [ ] และ s[s] ในภาษาฝรั่งเศส และเสียง ซ[s] ในภาษาไทย ลมที่มีเสียงเสียดแทรกจะได้ยินชัดกว่าเสียงลมธรรมดา นอกจากเสียงพยัญชนะเสียดแทรกเสียงพยัญชนะกัก ที่มีความกักวานต่อเนื่องเนื่องจากลมที่ออกมาจากโพรงจมูก เช่น เสียงพยัญชนะนาสิก [m] ในภาษาฝรั่งเศส หรือที่มีความแรงเป็นพิเศษเนื่องจากลมที่เพิ่มมากขึ้น เช่น เสียงพยัญชนะ พ [ph] ในภาษาไทย ก็เป็นเสียงที่ได้ยินเช่นกัน แม้ในการพูดเบา เสียงพยัญชนะ [m] ในภาษาฝรั่งเศส และ [ph] ในภาษาไทยเป็นเสียงที่เกิดจากฐานริมฝีปากทั้งสองเสียง

3.1.2 คำในกลุ่มที่สองเป็นการเลียนเสียงการพูดเสียงต่ำ เสียงพยัญชนะประกอบที่สำคัญของคำเป็นเสียงประเภทเดียวกันและมีความสอดคล้องกันในทั้งสองภาษา นั่นคือเป็นเสียงพยัญชนะกัก ในภาษาฝรั่งเศส ได้แก่ เสียงพยัญชนะนาสิก [m] ในภาษาไทย ได้แก่เสียงพยัญชนะนาสิก [ ] และเสียงพยัญชนะกักมีลม [ph] เป็นที่น่าสังเกตว่าในทั้งสองภาษา คำในกลุ่มนี้มี 2 คำ ซึ่งต่างก็มีโครงสร้างของเสียงลักษณะเดียวกันในแต่ละภาษา ในภาษาฝรั่งเศส ทั้งสองคำมาจากรากศัพท์เลียนเสียงเดียวกันคือ "marrrrr" นอกจากเสียงพยัญชนะนาสิกซึ่งเป็นเสียงประกอบสำคัญของทั้งสองคำแล้ว เสียงสระที่ประกอบสองพยางค์แรกของทั้งสองคำก็เป็นเสียงเดียวกันด้วยคือเสียงสระต่ำ [a] และ [ ] ตามลำดับ ในภาษาไทย เสียงที่แตกต่างกันของทั้งสองคำ มีเพียงเสียงเดียว คือเสียงพยัญชนะต้น [ph] และ [ ] ซึ่งแตกต่างกันตามฐานที่เกิด เสียงประกอบอื่นของทั้งสองคำเป็นเสียงเดียวกันหมด กล่าวคือ เสียงพยัญชนะตัวสะกดได้แก่เสียงพยัญชนะนาสิก [m] เสียงสระที่ประกอบคำได้แก่เสียงสระ [ ]

ซึ่งเป็นเสียงก่อนข้างเล็ก ตามมาด้วยเสียงสระต่ำ [a] ด้วยลักษณะโครงสร้างของเสียงดังกล่าวในทั้งสองภาษา ซึ่งประกอบด้วยเสียงพยัญชนะกักมีลม เสียงพยัญชนะนาสิก และเสียงสระต่ำเล็ก คำเลียนเสียงในกลุ่มจึงสื่อความหมายของเสียงพูดที่ต่ำ ติดต่อเนื่องกัน ฟังไม่ได้ชัด

3.2 เสียงวัตถุ กลุ่มคำเลียนเสียงวัตถุในทั้งสองภาษาจากตารางข้างต้นล้วนมีความหมายใกล้เคียง คำเลียนเสียงฝรั่งเศส “*craquement*” มีความหมายสอดคล้องกับคำเลียนเสียงไทยได้หลายคำ จะเห็นได้ชัดว่าเสียงประกอบของคำเพื่อสื่อความหมายดังกล่าวมีความสัมพันธ์สอดคล้องกัน เสียงพยัญชนะที่สำคัญในทั้งสองภาษา ได้แก่ เสียงพยัญชนะกัก ไม่ก้องโดยเฉพาะพยัญชนะกักฐานเพดานอ่อน [k] ในตำแหน่งพยัญชนะต้น เสียงพยัญชนะกักจะมีเสียงควบกล้ำ ในภาษาฝรั่งเศสได้แก่เสียง [ki] และ [kr] ในภาษาไทยคือเสียง “กร-” [kr] และ “คร-” [khr] ความแตกต่างระหว่างเสียงควบกล้ำในแต่ละภาษายังบอกถึงเสียงกระทบที่แตกต่างกันในลักษณะเดียวกันด้วย เสียง [ki] ในภาษาฝรั่งเศส และเสียง “กร-” [kr] ในภาษาไทยบอกถึงเสียงกระทบของวัตถุที่ไม่แข็งมากหรือที่ไม่ใหญ่มาก เสียงจึงไม่หนัก ทึบ แต่ใสและชัดกว่า ตัวอย่างเช่น เสียงน้ำฝนที่ตกกระทบหลังคาบ้าน ในคำว่า “*cliquer*” “กราว” เสียงเม็ดกระดุมที่ตกกระทบพื้นในคำว่า “*cliquetis*” “กร๊ก” ในขณะที่เสียง [kr] ในภาษาฝรั่งเศส และเสียง “คร-” [khr] ในภาษาไทย บอกถึงเสียงกระทบของวัตถุที่มีขนาดใหญ่จนเกิดการแตกหักได้ เสียงจึงแรง หนัก ดังเช่น เสียงกระทะเผาผ้าบ้านในระหว่างต่อสู้ของคนสองคน ในคำว่า “*craquement*” “โครมคราม” “คร๊กโครมคร๊กครืน” (Grammont : 388-389) เสียงกระทบโดยทั่วไปมีเสียงดังหนักเสียงสระที่ประกอบคำเลียนเสียงเหล่านี้ในทั้งสองภาษาจึงก่อนไปทางเสียงต่ำ เสียงสระ A มีให้บ่อยในทั้งสองภาษาบอกถึงเสียงดังและต่ำ ในภาษาไทย เสียงสระอื่นๆ ที่ประกอบคำล้วนมีเสียงก่อนข้างต่ำและเล็ก เช่น เสียงสระ อี และสระโอ ในคำว่า “คร๊กโครม” เสียงสระ อี และสระ อือ ในคำว่า “คร๊กครืน” แต่หากเสียงกระทบนั้นเกิดจากวัตถุที่มีขนาดเล็กมาก เช่น เม็ดกระดุม เสียงย่อมไม่ดัง แต่เบา แลลมใส เสียงสระที่สื่อความหมายนี้จึงเป็นเสียงสระปิดและสระหน้าในทั้งสองภาษา ในคำว่า “*cliquetis*” “กร๊ก”

3.3 เสียงสัตว์ จากตารางข้างต้น คำเลียนเสียงสัตว์ในที่นี้เป็นเสียงสัตว์ประเภทเดียวกัน นั่นคือเสียงลูกเปิดลูกไก่ สัตว์ประเภทนี้มีเสียงก่อนข้างเล็ก แลลม ไม่เล็ก ในทั้งสองภาษา เสียงสระที่ประกอบคำเลียนเสียงเหล่านี้จึงเป็นเสียงประเภทเดียวกัน กล่าวคือ เป็นเสียงสระหน้า เกิดโกสิริมฝีปาก ในภาษาฝรั่งเศส ได้แก่เสียงสระ [i] ในคำว่า “*pip pip*” และเสียงสระ [e] ในคำว่า “*pépié*” ในภาษาไทยคือเสียงสระอิ ในคำว่า “ก๊บก๊บก” และเสียงสระเอียบในคำว่า “เจี๊ยบ” เสียงพยัญชนะต้นฐานริมฝีปาก [p] ในภาษาฝรั่งเศส และเสียงพยัญชนะต้นฐานปุ่มเหงือก [c] ในภาษาไทยในคำว่า “เจี๊ยบ” บอกย้าถึงเสียงที่เกิดโกสิริมฝีปาก อย่างไรก็ตาม ในภาษาไทยมีการแยกเสียงลูกเปิดและลูกไก่ เสียงลูกเปิดในที่นี้คือ “ก๊บก๊บก” เสียงลูกไก่คือ “เจี๊ยบ” คำเลียนเสียงทั้งสองคำนี้ต่างก็มีความหมายตรงกับคำเลียนเสียงคำเดียวกันในภาษาฝรั่งเศส คือ “*pépié*” เมื่อพิจารณาโครงสร้างของเสียงที่ประกอบคำทั้งสองในภาษาไทยจะเห็นว่า เสียงลูกเปิด “ก๊บก๊บก” บอกถึงเสียงที่ “หุ้ม” กว่าเสียงลูกไก่ เนื่องจากเสียงพยัญชนะต้นฐานเพดานอ่อน [k] ที่ประกอบคำ

3.4 คำเลียนเสียง ในทั้งสองภาษาที่กล่าวมาข้างต้นยังมีโครงสร้างของเสียงที่สอดคล้องกันอีกประการหนึ่ง นั่นคือ การซ้ำเสียงในคำเลียนเสียงหลายพยางค์ อาจเป็นการซ้ำเสียงทั้งคำ ทั้งเสียงพยัญชนะ และสระ เช่น “*susurrer*” “*murmurer*” “*pip pip*” หรือเป็นการซ้ำเสียงบางส่วน เฉพาะเสียงพยัญชนะ เช่น ในคำเลียนเสียงคน “*chuchoter*” “ซุบซิบ” “พึมพำ” ในคำเลียนเสียงวัตถุ “*grakn-grakn*” “โครมคราม” คำเลียนเสียงภาษาไทยเกือบทุกคำในที่นี้มีการซ้ำเสียงบางส่วน เสียงสระในคำเลียนเสียงเหล่านี้จะมีเสียงใกล้เคียงกัน เช่น เป็นเสียงสระเปิดด้วยกัน ในคำว่า “*marmonner*” “*marmotter*” “กรากกราก” เป็นเสียงสระปิด

ด้วยกัน ในคำว่า “ซุบซิบ” “ครึกครื้น” หรืออาจมีเสียงตรงข้ามกัน เช่น จากเสียงสระปิดไปสระเปิด ในคำว่า “chuchoter” “ก๊อบก๊อบ” “พึมพำ” “กระซิบกระซาบ” การซ้ำเสียงในคำเขียนเสียงดังกล่าวเป็นโครงสร้างที่บอกถึงเสียงที่ต่อเนื่องอย่างมีจังหวะ (Grammont : 382)

บทที่ 3 คำอูทานในการแปลฝรั่งเศส-ไทย ไทย-ฝรั่งเศส

1. ขอบเขตของงาน

1.1 คำจำกัดความคำอูทาน คือ คำที่สามารถอยู่โดดเดี่ยวได้ มีสถานะเป็นประโยคมีความหมายสมบูรณ์อยู่ในตัวเอง ในภาษาฝรั่งเศสคำอูทานจัดเป็นคำที่ไม่มีการเปลี่ยนรูป (le mot invariable)

คำอูทานเลียนเสียง ในการศึกษาเรื่องการแปลคำอูทาน และความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและความหมายของคำอูทานในงานวิจัยนี้จะจำกัดอยู่เฉพาะคำอูทานเลียนเสียง จากข้อมูลที่ได้รวบรวมมา คำอูทานเลียนเสียงแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภท คือ

1. คำอูทานเลียนเสียงคน ได้แก่ เสียงร้อง หรือเสียงที่เปล่งออกมา บอกถึงอารมณ์ความรู้สึกของผู้พูด เช่น เอ๊ะ! โอ๊ย! อู๊ย! เอ้อเฮอ! โฮ! บรรจบ พันธุมธรา ได้ให้ข้อสังเกตว่า “คำอูทานเช่นนี้มีได้มากมายสุดแต่ใครจะถนัดอูทานอย่างไร และอาจไม่เหมือนกัน ทุกครั้ง ๆ ไปในเมื่อเกิดอารมณ์เช่นเดียวกัน” นอกจากนี้แต่ละคำกำหนดขยายกว่าใช้แสดงอารมณ์อะไร เพราะคำเดียวกันอาจเป็นคำอูทานแสดงความตกใจก็ได้ แปลกใจก็ได้ (บรรจบ พันธุมธรา, 2518 : 221-222) อันที่จริง ในภาษาพูด สิ่งที่ร่วมกันเป็นตัวกำหนดความหมายของคำอูทานเลียนเสียง ได้แก่ ทำนองเสียง บริบท และ / หรือ สถานการณ์ แต่ในภาษาเขียน ดังเช่นในงานแปลที่ศึกษานี้ ไม่มีทำนองเสียงมีแต่บริบท และ / หรือ สถานการณ์ที่เป็นตัวกำหนดความหมายของคำอูทานเลียนเสียง

2. คำอูทานเลียนเสียงธรรมชาติ ได้แก่ เสียงสัตว์ และเสียงวัตถุ เช่น เสียงสุนัขร้อง : ai ! เอ็ง! , เสียงประตูปิด : ปัง! pan!

คำอูทานเลียนเสียงทั้งสองประเภทนี้ อาจไม่ใช่คำที่มีอยู่ในภาษา แต่เป็นคำที่เกิดขึ้นใหม่ตามจินตนาการของผู้พูด หรือ ผู้เขียนเพื่อเลียนเสียง ๆ หนึ่ง

1.2 วัตถุประสงค์และสมมุติฐาน

วัตถุประสงค์ของบท

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงกับเสียงและเสียงกับความหมายในคำอูทานไทยและคำอูทานฝรั่งเศส

2. เพื่อศึกษาการแปลคำอูทาน

สมมุติฐาน ในคำอูทานเลียนเสียง เสียงและความหมายมีความสัมพันธ์กันโดยตรงเช่นเดียวกับคำเลียนเสียงทั่วไป เสียงในแต่ละภาษาที่ใช้แทนความหมายเดียวกันในคำอูทานนั้นย่อมมีความสัมพันธ์กันด้วยในการแปล ความสัมพันธ์ดังกล่าวสามารถใช้เป็นแนวทางในการถ่ายทอดความหมายของคำอูทานเลียนเสียงได้

2. การศึกษาคำแปลคำอูทาน จากข้อมูลที่รวบรวมมาได้ พบว่าการแปลคำอูทานเลียนเสียงมีอยู่ 5 ลักษณะ ดังนี้

2.1 การแปลโดยคำอูทานเลียนเสียงในภาษาต้นฉบับด้วยคำอูทานเลียนเสียงในภาษาเป้าหมาย ในลักษณะนี้คำอูทานเลียนเสียงในภาษาฝรั่งเศสและไทย จะมีความสัมพันธ์กันในด้านเสียงอีกด้วย ตัวอย่าง เช่น

2.1.1 ah! = อ่า! บอกถึงอารมณ์ และความรู้สึกได้หลายอย่าง เช่น บอกความรู้สึกสงสัย ประหลาดใจ แต่ในขณะที่เดียวกัน ก็ยังมีลักษณะเหมือนพูดรำพึงตนเอง ดังตัวอย่าง

Et j'étais fier de lui apprendre que je volais, alors il s'écriera:
 – *Comment ! tu es tombé du ciel ?*
 – *Oui, fis -je modestement.*
 – *Ah! Ça c'est drôle.*

(Le Petit Prince : 15-16)

ผมรู้สึกภาคภูมิใจกับการได้บอกเขาว่าผมบินได้
 – อะไรกัน คุณตกมาจากฟ้าหรือ
 – ใช่ ผมตอบอย่างอ่อนโยน
 – อ่า! ... แปลกจัง

(เดอะ ลิตเติ้ล พรินซ์ : 16)

2.1.2 oh! oh! = เอ้อเฮอ !

บอกถึงความตื่นเต้น ประหลาดใจของผู้พูด เช่น
 – *Oh! Oh! Curieux! Il y a une inscription au crayon à moitié effacée par le séjour dans l'eau.*

(Tintin : 6)

“เอ้อเอ้อ! แปลกนะ! มีข้อความขีดเขียนด้วยดินสอจางลงไปครึ่งหนึ่งแล้วเพราะเปียกน้ำ”

(การผจญภัยของแตงแตง : 6)

2.1.3 ouh! = โห!

เป็นการเลียนเสียงร้องไห้

Les arbres pleurent, les rochers pleurent, les nuages pleurent, et moi, je pleure avec eux. Ouh, ouh, ouh!

(Vendredi ou la vie sauvage : 110)

ต้นไม้ร้องไห้ ก้อนหินร้องไห้ เมฆร้องไห้ ฉันเองก็พลอยร้องไห้ไปด้วย โห โห โห ฝนคือความโศกอันยิ่งใหญ่ของเกาะ

(วันศุกร์ กูฮูโรบินตัน ครูโซ : 104)

2.2 การละเว้นแปลคำอุทานเลียนเสียง หมายถึง ผู้แปลละเว้นถ่ายทอดความหมายของคำอุทานนั้น การแปลลักษณะนี้อาจทำให้ผู้อ่านไม่ได้รับอารมณ์ ความรู้สึกหรือความหมายที่ชัดเจน ดังตัวอย่าง

2.2.1 *En voyant les morceaux du plat en faïence, les parents furent si en colère qu'ils se mirent à sauter comme des puces au travers de la cuisine.*

... Mais vous serez punies. Défense de jouer et au pain sec !

Jugeant la punition trop douce, les parents s'accorderont un temps de réflexion et reprirent, en regardant les petites avec des sourires cruels:

– Non, pas de pain sec. Mais demain, s'il ne pleut pas ... demain... ha! ha! ha! demain, vous irez voir la tante Melina!

Delphine et Marinette etaient devenues très pales et joignaient les mains avec des yeux suppliants.

(Les contes du chat perche : 13)

พอมองเห็นเศษจานกระเบื้องเท่านั้น พ่อแม่ก็โกรธจัด เดินไปมาพร้อมกับส่งเสียงดังลั่น ... จะต้องลงโทษให้เข็ดหลาบเสียที่ ต่อไปนี้ห้ามเล่น และจะให้กินขนมปังเปล่า ๆ เท่านั้น แต่พอเห็นว่าตัดสินใจลงโทษเบาเกินไป พ่อแม่ก็หยุดคิดนิดหนึ่ง พลงมองดูลูกสาวทั้งสองอย่าง ดู ๆ แล้วพูดต่อไปว่า

“ไม่ต้องกินขนมปังเปล่า ๆ แล้ว เขาเป็นว่าพรุ่งนี้ฝนไม่ตก พวกเจ้าจะต้องไปเยี่ยมป้าเมลิมา”
เคลฟินและมารีเนตต์หน้าซีดเผือด ยกมือขอโทษพร้อมกับทำตาละห้อย พ่อแม่ก็ยังไม่ยอมใจอ่อน

(นิทานสองพี่น้อง : 10)

ตัวอย่างข้างต้นนี้เป็นตัวอย่างหนึ่งของการละเว้นการแปลคำอุทานเลียนเสียงทำให้อารมณ์ความรู้สึกของผู้พูดในบทแปลไม่หนักแน่นสอดคล้องกับสถานการณ์ของเรื่อง ในภาษาฝรั่งเศส คำอุทานซ้ำ “ha! ha! ha!” เป็นการหัวเราะของพ่อแม่ ในที่นี้เป็นการหัวเราะแบบข่มขู่เอาจริงเอาจัง เมื่อเห็นว่าการลงโทษเด็กที่ทำของมีค่าเสียหายด้วยการรูดเล่นและให้รับประทานขนมปังเปล่า เป็นการลงโทษที่เบาเกินไป พ่อแม่ต้องการแสดงให้ลูกเห็นว่ามีการลงโทษที่ทำให้เข็ดหลาบกว่านั้นแต่ยังไม่บอกรุนแรงที่ ใช้เสียงนำมาก่อน เพื่อเร่งความตื่นตัวของเด็ก ๆ ในขณะที่เดียวกันพ่อแม่ก็รู้สึกสนุกที่จะดูท่าทีและเห็นความตื่นเต้นตกใจกลัวของเด็กๆ เสียงหัวเราะแบบข่มขู่ยังบอกถึงน้ำเสียงดูคั่นของพ่อแม่ที่กำลังอยู่ในอารมณ์นี้ โกรธจัดจนถึงกับต้อง เดินไปเดินมา การละเว้นแปลคำอุทานเลียนเสียงในที่นี้ จึงทำให้อารมณ์ ความรู้สึกของผู้พูดไม่แสดงออกอย่างหนักแน่น

2.3 การทับศัพท์คำอุทาน หมายถึง ผู้แปลถ่ายทอดคำอุทานด้วยการทับศัพท์ คำอุทานทับศัพท์นั้น พิจารณาได้จากอักขรวิธีของคำ ซึ่งเป็นอักขรวิธีที่ไม่ปกติในภาษา ตัวอย่าง เช่น

2.3.1

... ช่วงขณะนั้น ... เธอก็ตัดสินใจ อีฐบลี้ออกใกล้มีมือถูกยกขึ้นกระชับ ความเกลียดกลัวขยะแขยงของมนุษย์ชาติพุ่งออกมาจากแววตา คาดคะเนว่าไม่พลาด ...

“ทีบ!”

อีฐก็ถอนโตทับถูกเพียงครึ่งท่าย พื้นดินโคลนนุ่มยุ่นทำให้ขาดกรแตกใจ มันคายเหยื่อออกมา แต่ก็มีได้แสดงความรู้สึกผิดประการใด

(จูเกีย : 207-208)

En un instant .. elle se décidé. Un parpaing, à portée de main, elle s'en saisit, crispe les doigts. Toute la haine, toute la peur et toutes les répulsions de l'humanité se projettent et se reflètent dans ses yeux. Elle escompte bien ne pas manquer la cible...

“Thioup!”

Le gros parpaing s'écrase mollement, tasse à peine la vase souple, mais surprend le meurtrier qui lâche alors sa proie, sans toutefois manifester un quelconque sens de culpabilité.

(L'Étreinte du serpent : 200)

ในภาษาไทย คำอุทาน “ทึบ” เดียนเสียงก่อนอิฐที่ตกบนตัวงู ในภาษาฝรั่งเศส ผู้แปลถ่ายเสียงทับศัพท์คำอุทานดังกล่าวโดยยึดรูปตัวเขียนเป็นหลัก อีกขบวนการที่ปรากฏในคำอุทานฝรั่งเศส “*thioup!*” จึงมิใช่ขบวนการที่ปกติในภาษาพยางค์ระดับ “*th*” มิใช่น้อยในภาษาฝรั่งเศส คำที่ใช้ส่วนใหญ่เป็นคำศัพท์วิชาการที่มีรากศัพท์จากภาษากรีก การใช้ *ph* ในที่นี้ก็เพื่อให้ตรงกับเสียงพยางค์ “*ท*” ในภาษาไทย สระ *i* ตามด้วย *ou* ไม่มีใช้ในภาษาฝรั่งเศส การใช้ในที่นี้เพื่อให้ใกล้เคียงเสียงสระ *i* ในภาษาไทยนั่นเอง

2.4 การใช้คำอุทานเลียนเสียงในการแปล

การแปลในลักษณะนี้ตรงข้ามกับการแปลในลักษณะที่ 2 กล่าวคือ ผู้แปลถ่ายทอดความหมายโดยใช้คำอุทานเลียนเสียงช่วย

ตัวอย่างเช่น

2.4.1

Vous comprenez aisément que tourner le compliment à chaque rose d'un massif, à chaque oeillet d'un buisson, ne laisse guère de voix, le soir venu, pour lancer des “Bonne nuit, monsieur” ou “Bon appétit, madame” ou encore des “A vos souhaits!” lorsqu'on éternue devant vous, toutes les choses qui font dire de quelqu'un : “Comme il est poli!”

(Tistou : 51-52)

ทุกคนคงเข้าใจได้ไม่ยากนักว่า การพูดจาชมเชยดอกไม้แต่ละดอกจนทั่วทุกแปลง นึกภาพ ดอกคาร์เนชั่น กอใหญ่ ๆ ดุชิ พอดกเย็น ลุงหนวด แกก็ขอมเสียงแหบแห้งเป็นธรรมดา แกจึงไม่มีเสียงที่จะไปร้องบอกใคร ๆ ว่า “ราตรีสวัสดิ์ครับ” หรือ “ขอให้เจริญอาหารนะครับ” หรือ “คิดอะไรขอให้สมปรารถนา นะครับ” เวลาไมโครมาจาม “ฮัดเซย์” ต่อหน้าแก สรุปราย ๆ ก็คือ คำพูดชนิดที่ทำให้ผู้คนพากันพูดถึงคนคนนั้นว่า ‘ตาคนนี้นักอภัยยศยจังนะ’ นั่นแหละ

(ติสตู : 56)

จากตัวอย่างข้างต้น ในบทแปลไทยมีการใช้คำอุทานเลียนเสียงการจาม “ฮัดเซย์” ในขณะที่ในด้านฉบับภาษาฝรั่งเศสไม่มีคำอุทานนี้ กรณีนี้จึงเป็นการเพิ่มคำอุทานเข้าไปในการแปลช่วยให้ความหมายชัดเจนขึ้น การเพิ่มคำอุทานเลียนเสียงในที่นี้นับว่าเหมาะสมกับบริบททางภาษาอีกด้วย ข้อความตอนนี้เป็นคำบรรยายที่แทรกด้วยคำพูดโดยตรงหลายคำ คำอุทานเลียนเสียง “ฮัดเซย์” ก็เป็นคำพูดโดยตรงอีกคำหนึ่งที่แทรกเข้ามา

3. ความสัมพันธ์ระหว่างเสียง-เสียงและระหว่างเสียง-ความหมายในคำอุทานฝรั่งเศส-ไทย

เมื่อพิจารณาการแปลคำอุทานลักษณะต่าง ๆ ที่นำเสนอมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ระหว่างเสียงและความหมายในการแปลนั้น มีอยู่เฉพาะในการแปลลักษณะที่หนึ่ง นั่นคือ การแปลที่ผู้แปลถ่ายทอดคำอุทานเลียนเสียงในภาษาต้นฉบับด้วยคำอุทานเลียนเสียงในภาษาเป้าหมาย จากข้อมูลที่รวบรวมได้ คำอุทานเลียนเสียงฝรั่งเศสและไทยที่พบในการแปล มีดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตารางแสดงคำอุทานเลียนเสียงฝรั่งเศส และไทยที่มีความสัมพันธ์กัน

ความหมาย	ต้นเสียงแบบสมบูรณ์	
	คำอุทานฝรั่งเศส	คำอุทานไทย
การรำพึง การประหลาดใจ	ah	อา
การระลึกรู้ไม่ได้	î	อ้า
ความยินดี	î	อ้อฮา, โฮ
ความผิดหวัง	î	อ้าว
การพิศวง	î	เอ
การตกท่าย รับรู้ การรับรู้	î	อ้อ, อ้อ
เข้าใจ		
ความไม่พอใจ เปื่อหน่าย	î	เอ้อ, เอื้อ
ความตื่นเต้น	î	โอ้ย
ความโกรธแค้น	î	ฮืม
การวิงวอน ขอร้อง	ù	โอ
ความพิศวง ประหลาดใจ	oh	โอ

3.1 โครงสร้างของเสียงที่สอดคล้องกันที่เห็นได้ชัดประการแรกระหว่างคำอุทานเลียนเสียงฝรั่งเศส และไทยถือเป็นเสียงพยางค์เปิด เสียงพยางค์ปิดมีปรากฏบ้างในทั้งสองภาษา แต่เห็นได้ว่าพยัญชนะตัวสะกดในคำอุทานเหล่านี้มีจำกัดและล้วนเป็นพยัญชนะที่มีคุณสมบัติทางเสียงที่ช่วยสื่อความหมายของคำ ในภาษาไทย พยัญชนะตัวสะกดบางตัวมีเฉพาะ ย และ ว เช่น โยย ! อ้าว ! และพยัญชนะนาสิก ง และ ม เช่นคำว่า เอ็ง ! อืม ! เสียง ย และ ว ในภาษาไทยเป็นเสียงกึ่งสระ เสียง ย เป็นเสียงที่เพดานแข็ง เสียง ว เป็นเสียงที่เพดานอ่อน เมื่ออยู่ตามหลังเสียงสระยาวจะออกเสียงคล้ายสระอิ และสระอุ ตามลำดับ เสียง ย และ ว ทำยคำอุทานเลียนเสียงในที่นี้จึงช่วยยึดเสียงของสระคำอุทานนั้น ช่วยให้เสียงอุทานนี้มีความกังวานต่อเนื่องโดยไม่ต้องเปิดริมฝีปาก (บรรจบ พันธุเมธา : 10)

3.2 คำอุทานเลียนเสียงเหล่านี้บอกถึงปฏิกิริยาตอบสนองอย่างทันทีทันใด อาจเป็นการแสดงออกด้านอารมณ์ ความรู้สึก เช่น ความตื่นเต้น ประหลาดใจ ผิดหวัง หรือเป็นการร้องเรียกตกท่าย โครงสร้างของคำจึงเป็นคำพยางค์เดียว คำสองพยางค์ที่ปรากฏในภาษาไทยก็มีลักษณะเป็นคำซ้อน เสียงสระเดียวกัน คำอุทานพยางค์เดียวเหล่านี้ส่วนใหญ่มีเสียงสระเป็นเสียงนำ เสียงสระคือ เสียงแท้ที่เปล่งออกมาจากคำโดยตรง (พระยาอุปกิตศิลปสาร : 1) ลมไม่ถูกกัก เป็นเสียงที่ออกได้ง่ายและสะดวกจึงเหมาะแก่การเปล่งเสียงเพื่อตอบสนองทันที

3.3 เสียงสระที่ประกอบในคำอุทานเลียนเสียงฝรั่งเศส และไทยหากพิจารณาด้านการออกเสียงจะพบว่าในทั้งสองภาษาเสียงสระที่ประกอบคำอุทานเพื่อสื่ออารมณ์ความรู้สึกต่างๆตามสัญชาตญาณ เช่น ความยินดี ความตื่นเต้น ความประหลาดใจ ความผิดหวัง จะเป็นเสียงสระที่เกิดจากส่วนหลังของช่องปากหรือเป็นเสียงที่มีช่องปากเปิดกลางจนถึงเปิดกว้าง เสียงที่เปล่งออกมามีลักษณะค่อนข้างต่ำ ดัง ชัด กังวาน เสียงสระที่ประกอบคำอุทานมากที่สุด ในทั้งสองภาษา เมื่อเทียบเสียงกันแล้วจะเป็นเสียงเดียวกันคือสระ [a] และ [o] ในภาษาฝรั่งเศส

และเสียงสระ [ ] และ [o:] ในภาษาไทย หากพิจารณาการออกเสียงสระดังกล่าวจะเห็นว่าเสียงสระ [a], [o] ในภาษาฝรั่งเศสและเสียงสระไทย [a:] [o:] เหมาะที่จะประกอบคำอุทานสระ [a] ในภาษาฝรั่งเศสและสระ [a:] ไทยเป็นสระเปิด ช่องปากเปิดกว้างมากที่สุด เสียงจึงเปล่งออกมาได้เต็มที่ เป็นเสียงดังและชัด ส่วนสระ [o] ฝรั่งเศส และสระ [o:] ไทยนั้นเป็นสระหลัง ห่อริมฝีปากแม้ว่าช่องปากจะเปิดเพียงปานกลาง ไม่เปิดกว้าง แต่เสียงที่เปล่งออกมาจะทุ้ม กังวานพอเหมาะ เสียงสระฝรั่งเศส [a] [o] และเสียงสระไทย [a:] [o:] จึงเป็นเสียงสระพื้นฐานประกอบคำอุทานเลียนเสียงในทั้งสองภาษาเพื่อสื่ออารมณ์ ความรู้สึกต่าง ๆ รวมทั้งอารมณ์และความรู้สึกเดียวกัน

4. สรุปผลการวิเคราะห์

4.1 ตารางแสดงความถี่ของการแปลคำอุทานลักษณะต่าง ๆ

ลักษณะการแปล	ความถี่ %
1. การแปลด้วยคำอุทานเลียนเสียง	65.2
2. การใช้คำอุทานเลียนเสียงประกอบการแปล	15.0
3. การเติมคำอุทานเลียนเสียง	4.3
4. การอธิบายความหมาย	9.6
5. การละเว้นแปล	5.9

จากตารางจะเห็นได้ว่าผู้แปลส่วนใหญ่เห็นความสำคัญของการคำอุทานเลียนเสียงที่ช่วยสื่อความหมายจึงนิยมใช้คำอุทานเลียนเสียงในการแปล โดยเฉพาะการแปลคำอุทานเลียนเสียงในภาษาต้นฉบับ ในกรณีที่ไม่มีการใช้คำอุทานเลียนเสียงในภาษาต้นฉบับผู้แปลจำนวนไม่น้อยก็ยังใช้คำอุทานเลียนเสียงเพื่อความหมายของคำอุทานประเภทอื่น ๆ ที่ใช้ในภาษาต้นฉบับหรือผู้แปลอาจเติมคำอุทานเลียนเสียงเองในการแปล ในกรณีหลังนี้อารมณ์และความรู้สึกที่ใส่เพิ่มเข้ามาในบทแปลอาจไม่สอดคล้องกับสถานการณ์และบริบทในภาษาต้นฉบับได้

ในทางตรงกันข้ามการไม่ใช้คำอุทานเลียนเสียงในการแปลอาจทำให้การถ่ายทอดความหมายไม่สมบูรณ์หรือไม่ได้ภาพพจน์ที่ชัดเจน ดังเช่นในกรณีของการละเว้นแปลคำอุทานเลียนเสียงหรือการแปลคำอุทานเลียนเสียงด้วยการอธิบายความหมาย

LA COMPARAISON EN FRANÇAIS

Samart SAMPHANTHARAK*

Nous nous limitons dans cet exposé à la comparaison au moyen des adverbes tels que aussi, moins, plus, etc. Il s'agit donc de la comparaison de l'adjectif qualificatif (aussi/moins/plus habile), de l'adverbe de manière (aussi/moins/plus **habilement**), de la quantité qu'expriment le nom et le verbe (autant/moins/plus d'**argent**; **dormir** autant/moins/plus). On dit des deux premières comparaisons qu'elles sont intensives, et des deux dernières qu'elles sont quantitatives.

LA COMPARAISON INTENSIVE

Selon la grammaire traditionnelle, il existe trois degrés de comparaison de l'adjectif qualificatif et de l'adverbe de manière rappelés ci-dessous:

LE POSITIF	LE COMPARATIF	LE SUPERLATIF
	d'égalité:	—
	aussi/si habile (ment)	
habile	d'infériorité:	d'infériorité:
	moins habile(ment)	le moins habile(ment)
	de supériorité:	de supériorité:
	plus habile(ment)	le plus habile(ment)

OBSERVATIONS

1. Il est naturel que le comparaison adjectivale ne soit possible qu'avec les adjectifs qui admettent qu'on les grade, d'où le terme "*scalaire*" (du latin "*scala*" = échelle). Ces termes "*scalaires*" ou graduables (e.g. grand/petit) sont opposés aux termes dits "*polaires*" qui n'admettent pas de degrés dans leur qualité ou propriété (e.g. mort/vivant). On ne saurait dire de deux défunts que l'un est plus mort que l'autre.

2. Les adverbes aussi, moins... sont suivis de "*que*" et de son complément :

"Elle est moins/plus jolie que sa sœur."

Plusieurs auteurs considèrent "que sa sœur" comme une proposition elliptique - elliptique du verbe "être" : Elle est moins/plus jolie que **n'est** sa sœur. Cette assertion paraît bien fondée parce qu'on doit dire

"Elle est plus jolie que n'était sa sœur à son âge." ou

"Elle est plus jolie qu'elle n'était autrefois."

Mais le problème est plus compliqué qu'il ne paraît, et mérite d'être considéré à part entière.

3. L'adverbe "*aussi*" peut être remplacé par "*si*" dans la négation et l'interrogation:

"Elle n'est pas aussi/si jolie que sa sœur."

* รองศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาภาษาตะวันตก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Est-elle **aussi/si** jolie que sa sœur?

“Si” est fréquent si le second terme n’est pas exprimé.

Ce n’est pas **si** facile/compliqué, etc.

“Aussi” n’est pas remplaçable par “si” au sens de “tellement”, d’où la distinction entre: Je ne vous croyais pas **si** heureux. (=tellement)

et Je ne vous croyais pas **aussi** heureux (que vous paraissez).

4. Le comparatif d’infériorité (moins joli) peut être rendu par le comparatif d’égalité mis à la forme négative (n’être pas aussi joli).

Elle est **moins** jolie **que** sa sœur.

= Elle **n’est pas aussi/si** jolie que sa sœur.

En revanche, la négation appliquée à “moins” et à “plus” ne fait pas busculer la comparaison dans le pôle opposé.

“Elle **n’est pas plus** intelligente que sa sœur” ne veut pas dire qu’elle soit **moins** intelligente, et “elle **n’est pas moins** intelligente que sa sœur”, qu’elle le soit **plus**. En fait cette dernière phrase marque l’égalité et l’affirme avec plus de vigueur que “aussi”. (Elle est au moins **aussi** intelligente, sinon **plus**.)

5. Le comparatif d’égalité peut être exprimé par “autant que”:

Pierre est riche **autant que** Paul. Cependant le Dictionnaire du Français Contemporain (Larousse) juge cet usage littéraire et vieilli. Le DFC montre qu’il est usuel lorsque l’adjectif est remplacé par le pronom neutre “le” et suivi de “que” exprimant une comparaison:

Riche, Pierre l’est **autant** que Paul. / **Hardi**, il l’est autant que vous.

6. Les marques de la graduation peuvent elles-mêmes être quantifiées par d’autres quantificateurs: presque, peu, un peu, bien, beaucoup, deux (trois) fois, etc.

Elle est **presque** aussi jolie que sa sœur.

Il est **bien/beaucoup/un peu** plus aimable que sa femme.

Votre maison est **deux fois** plus (aussi) grande que la mienne.

“Peu” est un cas spécial: on le met après “aussi”. “Aussi peu” marque l’égalité de la même manière que “aussi”, mais dans le pôle opposé. “Elle est **aussi peu** intelligente que sa sœur” est à peu près le contraire de “Elle est **aussi** intelligente que sa sœur”. La première phrase est presque l’équivalent de “elle est **aussi bête que** sa sœur”.

Il est à remarque que “peu” s’emploie d’ordinaire avec les adjectifs ayant un sens positif ou favorable pour dénoter l’inverse, que l’on préfère sous-entendre. Par conséquent, lorsqu’un terme, tel que “généreux” ou “intelligent”, possède un antonyme lexical: “mesquin”, “bête”, ces derniers termes, négatifs en soi, n’admettent pas l’inverseur grammatical “peu”.

On a:

“peu généreux” mais non “peu mesquin”

“peu intelligent” mais non “peu bête”

Ajoutons que “*aussi peu*” n’est pas applicable à tous les adjectifs, comme on peut s’en douter. On ne dira pas:

“*aussi peu joli*” mais plutôt “*aussi laid*”

“*aussi peu rapide*” mais plutôt “*aussi lent*”

le Complément de l’adjectif et de l’adverbe de manière

La Subordonnée comparative

On peut comparer de plusieurs manières une qualité d’un individu ou d’un objet, appelé le comparé, avec un autre, appelé le comparant. La comparaison typique où comparé et comparant sont placés l’un à côté de l’autre avec l’adjectif au milieu est la plus courante. Mais il existe bien d’autres manières, plus compliquées, moins directes, qui se rencontrent non moins fréquemment. En voici les principales:

1. **Jean** est aussi/moins/plus **généreux** que **Jacques**.
(La même qualité est comparée avec un autre individu.)
2. **Jean** est aussi/moins/plus **généreux** qu’**intelligent**.
(Une autre qualité est comparée avec la première chez le même individu)
3. Jean est aussi/moins/plus **travailleur** qu’**autrefois**.
(La même qualité chez le même individu, mais en un autre moment.)
4. Jean est aussi/moins/plus **travailleur** ici que **là-bas**.
(La même qualité chez le même individu, mais en un autre endroit.)
5. Jean est aussi/moins/plus **fort en mathématiques** qu’**en langues**.
Jean est aussi/moins/plus **heureux de donner** que **de recevoir**.
(La même qualité chez le même individu, mais en différentes aptitudes ou dispositions, etc.)
6. **Jean** est aussi **travailleur** que **son frère** est **paresseux**.
(Une autre qualité chez un autre individu établit le contraste par rapport au comparé.)
7. Jean est aussi/moins/plus **intelligent** que **vous (ne) pensez**.
Jean est aussi/moins/plus **intelligent** qu’**il (ne) paraît**.
Jean est plus **intelligent** que **vous ne sauriez croire**.
Jean est aussi **intelligent** qu’**on puisse l’être**.
(La même qualité évoquée par rapport à l’idée que l’on s’en fait.)
8. J’ai plus de souvenirs que **si j’avais mille ans**. (Beaufort)
Devant chaque livre, je suis aussi **inquiet** que si je n’avais jamais écrit. (A.Gide)
(La même qualité ou le même fait réels par rapport au fait supposé.)

OBSERVATIONS

1. Quand “*plus...que...*” relie deux adjectifs, il exclut en général le second au profit du premier.

Il est plus **bête** que **méchant**.

(Il n’est pas méchant, mais bête.)

Le contraire est rendu par “moins”:

Il est **moins** bête que **méchant**. (Il est avant tout méchant.)

Pour insister sur le caractère positif des deux adjectifs, on emploie “encore plus”:

Il est **encore plus** bête que **méchant**.

(Il est les deux; il est bête autant que méchant.)

“N’être pas plus...que...” a une valeur totalement négative, et exclut la qualité pour les deux termes.

Il n’est **pas plus** travailleur **qu’**intelligent.

(Il n’est ni travailleur ni intelligent.)

Mais en inversant les termes, et avec, comme négation, “n’être pas moins”, on donne un caractère positif à l’ensemble de l’affirmation.

Il n’est **pas moins** intelligent **que** travailleur.

(Il est aussi travailleur qu’intelligent.)

2. La comparaison de l’adverbe qualificatif suit de près les processus de la comparaison adjectivale. En voici quelques exemples:

Jean travaille aussi/moins/plus **efficacement** que **Jacques**.

Jean travaille aussi/moins/plus **efficacement** que **courageusement**.

Jean travaille aussi/moins/plus **efficacement** qu’**avant**.

Jean travaille aussi/moins/plus **efficacement** **chez lui** qu’**à l’école**.

Jean travaille aussi/moins/plus **efficacement** qu’**on (ne) le dit**.

etc.

LA COMPARAISON QUANTITATIVE

C’est la quantité qu’expriment le nom ou le verbe qui est mise en comparaison. Les adverbes pour le premier cas sont: autant (de), moins (de), plus (de) suivi du nom, et pour le second cas: autant, moins, plus, précédé du verbe (manger autant/moins/plus). Ces deux types de comparaison s’accompagnent de “que” et un complément:

Pour le syntagme nominal, voici des exemples typiques:

Il a **autant/moins/plus d’argent** que **vous**.

Leurs enfants font **autant/moins/plus de bruit** que **les nôtres**.

Pour le syntagme verbal:

Il travaille **autant/moins/plus** que **vous**.

Dans certains cas, les deux types de comparaison se confondent, et le nom peut être omis, le verbe seul suffisant:

Il gagne/dépense **autant** (d’argent) **que vous**.

La comparaison quantitative peut donner autant de phrases-types que la comparaison de l’adjectif, la seule différence étant qu’elle insiste sur la quantité, et non sur l’intensité:

Il a autant/moins/plus d'argent que son frère.
Il a autant/moins/plus d'argent que d'ennemis.
Il a autant/moins/plus d'argent que l'an dernier.
Il a autant/moins/plus d'argent à l'étranger qu'en France.
Il a autant/moins/plus d'argent que son frère a de dettes.
Il a autant/moins/plus d'argent que vous ne sauriez imaginer.

Il mange autant/moins/plus que son frère.
Il mange autant/moins/plus qu'il ne boit.
Il mange autant/moins/plus qu'avant.
Il mange autant/moins/plus ici que là-bas.
Il mange autant/moins/plus que son frère ne boit.
Il mange autant/moins/plus que vous ne croyez.
etc.

Remarques

1. Il y a quelquefois équivoque dans certaines phrases:

"Ma mère m'aime autant que mon père" peut signifier:

- a) Ma mère m'aime autant que mon père **m'aime**.
  - b) Ma mère m'aime autant qu'elle aime **mon père**.
- Dans ce cas, il faudra préciser s'il s'agit de a) ou b).

2. L'ellipse se rencontre fréquemment dans des phrases ayant des membres symétriques:

Il sait le latin mieux qu'un prêtre son bréviaire.

= ... mieux qu'un prêtre ne **sait** son bréviaire.

Souvent aussi, on trouve le verbe "faire" qui remplace celui qu'on ne veut pas répéter:

Il aime la musique autant que vous **faites** (= aimez) le jeu.

มงแตญกับศิลปะในการใช้ชีวิต (Montaigne et l'art de vivre)

ทศโยี นวภัชระ*

มิเชล เดอ มงแตญ (Michel de Montaigne) เป็นนักเขียนชาวฝรั่งเศส มีชีวิตอยู่ในช่วงปลาย คริสต์ศตวรรษที่ 16 หรือในปลายยุคฟื้นฟูศิลปวิทยาการของฝรั่งเศส ผลงานของเขาคือ *Les Essais* ซึ่งจะใช้ คำแปลภาษาไทยว่าบทนิพนธ์ว่าด้วยประสบการณ์ชีวิต เป็นงานวรรณกรรมเชิงปรัชญาเรื่องแรกของฝรั่งเศส ที่เขียนด้วยภาษาประจำชาติคือภาษาฝรั่งเศส ก่อนหน้านั้น งานเชิงปรัชญาจะเขียนเป็นภาษาละติน เพราะถือว่าเป็นวิทยากรที่สูงสุดกว่าแก่ผู้อ่านที่มีความรู้สูง ไม่สมควรจะใช้ภาษาประจำชาติซึ่งถือว่าเป็นภาษาชาวบ้าน (*langue vulgaire*) จาก *Les Essais* มงแตญได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้วางรากฐานแนวการศึกษาปรัชญาเชิงวิจารณ์ โดยเริ่มจากการที่มนุษย์เกิดความสงสัยใคร่รู้สภาวะของตนเอง พร้อมกับนั้นก็ใช้สติปัญญาวิพากษ์วิจารณ์ความหมายของชีวิต โดยกำหนดให้ตนเองเป็นตัวแทนของมนุษยชาติ

สำหรับเรื่อง *Les Essais* นั้น มาจากคำว่า *l'essai* ซึ่งมีความหมายว่างานเขียนที่ผู้แต่งกำลังอยู่ในระหว่างการฝึกหัดแสดงความคิดเห็น การฝึกหัดครั้งหนึ่ง ๆ จึงเสมือนการร่างงานเขียนชิ้นนั้น ซึ่งจะต้องนำมาทบทวน แก้ไขเพิ่มเติมให้สมบูรณ์หรือฟังคำวิพากษ์วิจารณ์ เพื่อนำข้อคิดเห็นของผู้อ่านมาปรับปรุงงานให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น และนักเขียนมีเสรีภาพที่จะนำหัวข้อที่ตนสนใจมาฝึกแสดงความคิดเห็นเช่นชีวิตมนุษย์หรือชีวิตของนักเขียนเอง อนึ่งเราไม่อาจจัด “งานฝึกหัด” (*l'essai*) ให้อยู่ภายใต้กฎเกณฑ์ทางวรรณศิลป์ประเภทใดประเภทหนึ่งได้ ทั้งนี้เพราะ “งานฝึกหัด” จะมีลักษณะเฉพาะตัวคือเขียนวกไปวนมา สุดแต่ความคิดจะพาไป บางครั้งดูราวกับว่าผู้แต่งมีความคิดฟุ้งซ่าน แต่ในความวอกวนเวียนของแต่ละบทแต่ละตอน แก่นสาระเชิงปรัชญาที่ผู้แต่งต้องการสื่อแก่ผู้อ่านจะปรากฏอยู่เสมอ แต่เราต้องอ่านอย่างพิถีพิถะและมีสมาธิเพื่อที่จะติดตามความคิดของผู้แต่งให้ได้ ดังที่มงแตญกล่าวไว้ว่า “ผู้อ่านที่เกียจคร้านย่อมไม่อาจติดตามความคิดของข้าพเจ้าได้ ซึ่งไม่ใช่ความผิดของข้าพเจ้า”

Les Essais แบ่งออกเป็นสามเล่ม มงแตญเขียนสองเล่มแรกตั้งแต่ปี ค.ศ. 1572 แต่จัดพิมพ์ในปี ค.ศ. 1580 เล่มที่หนึ่งมี 57 บท และเล่มที่สองมี 37 บท ส่วนเล่มที่สามซึ่งจัดพิมพ์ร่วมกับสองเล่มแรกในปี ค.ศ. 1588 มี 13 บท แต่ละบทของเล่มนี้จะมีความยาวกว่าสองเล่มแรก ในบทต้น ๆ ของเล่มที่หนึ่งและเล่มที่สอง จะเป็นการประมวลความคิดเชิงปรัชญา สังคมและการเมืองของนักเขียนกรีก-โรมันที่เขาสนใจ พร้อมกันนั้น มงแตญก็แสดงความคิดเห็นส่วนตัวของเขาเพิ่มเติมแต่ในบทท้าย ๆ ของเล่มที่สอง รูปแบบการเขียนได้แปรเปลี่ยนไป โดยที่นักเขียนต้องการพรรณนาภาพตนเอง (*auto-portrait*) ดังที่เขาได้เกริ่นเอาไว้ในบทนำว่าเขาต้องการ ให้ผู้อ่านเห็นภาพของผู้แต่งอย่างกระจ่างชัด ทั้งนี้เพราะ “ข้าพเจ้าวาดภาพตัวเอง” และ “ตัวตนของข้าพเจ้าคือเนื้อหาของหนังสือเล่มนี้” ส่วนในเล่มที่สามนั้นมงแตญใช้สรรพนามบุรุษที่หนึ่งตลอดเล่ม กล่าวได้ว่าตัวตนของผู้แต่งปรากฏต่อสายตาของผู้อ่านอย่างชัดเจน ไม่ว่าจะอยู่ในเหตุการณ์ช่วงต่าง ๆ ของชีวิต เช่นการเดินทางท่องเที่ยว ประสบการณ์ชีวิตการทำงานในตำแหน่งมุขนมตรีแห่งเมืองบอร์โดซ์ การหนีภัยพโรคราะห์บาด การป่วยเป็นโรคนิวโนกระเพาะปัสสาวะ การใช้ชีวิตในยามชรา เป็นต้น นอกเหนือจากการวิเคราะห์ตัวเองอย่างเปิดเผย เขายังได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับชีวิตในเรื่องความทุกข์ ความสุข ความชราอย่างเปิดเผยและทำพาย เขากล่าวว่า

* ศาสตราจารย์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

“ข้าพเจ้าเปิดเผยตนเองทั้งในทำนุ ทานอน ทั้งด้านหน้า ทั้งด้านหลัง ด้านขวา ด้านซ้าย ทั้งทั้งเนื้อ ทั้งตัวของข้าพเจ้า”¹

ในบทสุดท้ายของ *Les Essais* มงแตญได้ย้ำถึงวัตถุประสงค์ดังกล่าวอีกครั้งหนึ่งว่า

“ข้าพเจ้าศึกษาวิเคราะห์ตนเองยิ่งกว่าคนอื่นใด ทั้งนี้ข้าพเจ้าได้ถอดทั้งใจกายเอาไว้ในหนังสือเล่มนี้”²

เป็นที่น่าสังเกตว่า การศึกษาวิเคราะห์ตนเองซึ่งเป็นปัจเจกบุคคลใน *Les Essais* นั้น แท้ที่จริงแล้วเป็นการศึกษาวิเคราะห์มนุษย์ทั่วไป ทั้งนี้เพราะ “ลักษณะทั้งหมดในธรรมชาติ ของมนุษย์ย่อมพบได้ในปัจเจกบุคคล”³ นับตั้งแต่บทแรกๆของ *Les Essais* เราจะพบว่ามงแตญใช้คำว่า “มนุษย์” แทนตนเองตลอดเวลา จะเห็นได้ว่างานวรรณกรรมที่มีรูปแบบของ อัตชีวประวัติ (autobiographie) บันทึกความทรงจำ (mémoire) หรือการพรรณนาภาพผู้แต่ง (autoportrait) ได้ขยายขอบเขตไปสู่การศึกษาสภาวะชีวิตของมนุษย์ชาติในบริบทของประวัติศาสตร์ สังคมและการเมืองในยุคหนึ่งโดยปริยาย ดังที่เขาได้กล่าวว่า “หัวข้อที่ข้าพเจ้าศึกษานั้นคือมนุษย์” อีกประการหนึ่ง ภาพของมนุษย์ที่เขานำมาศึกษาวิเคราะห์หรือหนึ่งตัวเขาเองนั้น มิใช่มนุษย์ที่สูงส่งราวกับเทพบุตรหรือวีรบุรุษ หรือนักบุญ แต่ก็ไม่ได้ต่ำช้าสามัญ เป็นมนุษย์ธรรมดาสามัญ ไม่ได้ไม่เลวเกินไป ซึ่งแตกต่างจากพวกนักสั่งสอนศีลธรรม นักบันทึกความทรงจำ นักปรัชญาซึ่งมักเสนอภาพของบุคคลผู้มีชื่อเสียง มีเกียรติยศสูงส่ง บุคคลเหล่านี้ล้วนแล้วแต่สวมหน้ากากรูปแบบต่าง ๆ ตามสถานภาพทางสังคมของแต่ละบุคคล แต่ถ้าวอดหน้ากากของคนเหล่านั้นออกแล้ว เราจะมองเห็นแก่นแท้ที่เป็นลักษณะสากลของมนุษย์ทั่วไป เมื่อมงแตญกล่าวถึงตนเอง เขาจึงใช้คำว่า “ตัวตนของข้าพเจ้าที่เป็นสากล” (mon être universel)

การวิเคราะห์ตนเองอย่างเปิดเผยใน *Les Essais* ทำให้งานวรรณกรรมเรื่องนี้เป็นแหล่งข้อมูลที่มีคุณค่ายิ่งในการศึกษาเกี่ยวกับชีวิตของมงแตญในแง่มุมต่าง ๆ รวมไปถึงศิลปะการใช้ชีวิตของเขา แต่ก่อนที่เราจะศึกษาวิเคราะห์งานวรรณกรรมซึ่งสะท้อนภาพนักเขียนผู้เผชิญภัยพิบัติในสงครามศาสนาเกือบตลอดชีวิต อีกทั้งยังดำรงตำแหน่งสำคัญทางการเมืองการปกครองอีกด้วย เราจำเป็นต้องศึกษาเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ในยุคนี้ได้แก่สงครามศาสนาในประเทศฝรั่งเศส รวมทั้งบทบาทและความสำคัญของตำแหน่งมุขมนตรีแห่งเมืองบอร์โดซ์ (Le Maire de Bordeaux) ซึ่งมงแตญดำรงตำแหน่งนี้อยู่สองวาระ เพื่อปูพื้นฐานในการศึกษาศิลปะการใช้ชีวิตของมงแตญในลำดับต่อไป

✿ สงครามศาสนาในประเทศฝรั่งเศส ✿

คริสต์ศาสนิกายกัลวินนิซึม⁴ (Calvinism) ซึ่งเกิดจากการปฏิรูปศาสนาได้แพร่หลายไปทั่วชนทุกชั้นในสังคมฝรั่งเศส ซึ่งทำให้ความบาดหมางระหว่างชาวฝรั่งเศสที่นับถือศาสนาิกายโรมันคาทอลิกกับฝ่ายศาสนาปฏิรูปหรือพวกโปรเตสแตนต์ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น พวกเจ้านายที่มีอำนาจในยุคนี้หลายคนได้เปลี่ยนศาสนา

¹ Montaigne : *Les Essais*, Livre III, Chapitre 8, “*De l'art de conférer*”

² Montaigne : *Les Essais*, Livre III, Chapitre 13, “*De l'expérience*”

³ Montaigne : *Les Essais*, Livre III, Chapitre 2, “*Du repentir*”

⁴ ชื่อ กัลแวง (Jean Calvin) เป็นผู้ก่อตั้งศาสนาปฏิรูปิกายนี้ เขาเป็นชาวเมืองบาเซล ประเทศสวิสเซอร์แลนด์ ศาสนิกายนี้มุ่งแก้ในเรื่องบาปกำเนิดและพระคุณากรุณย์ของพระเจ้า ต้องการให้คริสต์ศาสนิกชนยึดมั่นคำสอนศาสนาจากพระคัมภีร์ไบเบิลโดยตรง โดยไม่ผ่านการตีความจากศาสนจักร

นัยถือศาสนาภายในใหม่มีหลายคน เช่น อองตวน เดอ บูร์บง (Antoine de Bourbon) กษัตริย์แห่งนาวาร์ นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1562 จนกระทั่งถึงปี ค.ศ. 1598 รวมระยะเวลากว่า 35 ปี ได้เกิดสงครามศาสนาขึ้น 8 ครั้งตามเมืองต่าง ๆ ทั่วประเทศ บางครั้งก็มีการทำสัญญาสงบศึกชั่วคราว ผู้นำในการรบทั้งสองฝ่ายซึ่งเป็นเจ้านายผู้มีอำนาจได้สิ้นชีวิตทั้งในสนามรบบ้าง หรือในการลอบสังหารบ้าง ผู้นำที่สืบทอดอำนาจต่อมาก็รบพุ่งกันต่อไป การสังหารหมู่พวกโปรเตสแตนต์ในวันฉลองนักบุญบาร์เตเลมี⁵ (Le massacre de la Saint-Barthélemy) ในปี ค.ศ. 1572 ได้โหมความเป็นปฏิปักษ์และความกระหายใคร่ทำลายล้างระหว่างสองฝ่ายให้รุนแรงยิ่งขึ้นหลังจากนั้นพวกคาทอลิกหัวรุนแรงได้จัดตั้งสันนิบาตคาทอลิก (La ligue) ขึ้นโดยมีขุนนางตระกูลกีส์ (Les Guise) เป็นผู้นำ โดยประกาศหลักการว่าจะป้องกันและรักษาคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกให้ดำรงอยู่สืบไป ด้วยการทำลายล้างพวกนอกศาสนาทั้งในและนอกฝรั่งเศสให้สิ้นสูญ รวมทั้งเพื่อทอนอำนาจกษัตริย์แห่งฝรั่งเศสคือกษัตริย์อองรีที่สาม ซึ่งดำเนินนโยบายประนีประนอมกับพวกโปรเตสแตนต์

อนึ่ง การที่กษัตริย์แห่งฝรั่งเศสไม่มีรัชทายาท อองรี เดอ นาวาร์ พระญาติสนิทจึงมีสิทธิ์ที่จะเป็นผู้สืบทอดสมบัติตามกฎแห่งการสืบสันตติวงศ์ แม่นอนที่ประชาชนชาวฝรั่งเศสยอมไม่อาจยอมรับกษัตริย์ที่เป็นผู้นำฝ่ายโปรเตสแตนต์ได้ ด้วยเหตุดังกล่าว พวกตระกูลกีส์จึงฉวยโอกาสช่วงชิงอำนาจกษัตริย์โดยใช้การต่อสู้เพื่ออุดมการณ์ทางศาสนาเป็นหลัก เห็นได้ว่า สงครามศาสนามีได้จำกัดขอบเขตอยู่ที่ความขัดแย้งทางศาสนาเท่านั้น แต่ได้ลุกลามไปสู่การช่วงชิงอำนาจทางการเมือง จนเราไม่สามารถแยกได้ว่าพวกคาทอลิกกำลังทำลายล้างศัตรูทางการเมืองหรือจะทำลายศาสนานิกายใหม่กันแน่ จะเห็นได้ว่า สงครามศาสนาได้กลายเป็นสงครามกลางเมืองและขยายออกไปนอกประเทศ จนถึงกับต่างฝ่ายต่างก็มีพันธมิตรต่างชาติมาสนับสนุน ฝ่ายคาทอลิกได้รับการสนับสนุนจากกษัตริย์สเปนและชาวชาวไวโนิตาลี ส่วนฝ่ายโปรเตสแตนต์ก็มีอังกฤษ ฮอลแลนด์และเยอรมันเป็นพันธมิตร ซึ่งความจริงพันธมิตรทั้งสองฝ่ายล้วนแล้วแต่เป็นศัตรูทางการเมืองที่น่ากลัวของฝรั่งเศสทั้งสิ้น นับว่าประเทศฝรั่งเศสกำลังเผชิญกับภัยอันตรายรอบข้าง ไม่รู้ว่าวันใดจะตกเป็นเหยื่อของศัตรูที่สามพบปะเป็นพันธมิตรเหล่านี้ ทั้งนี้เพราะกองทัพต่างชาติเหล่านี้ได้ทำการรบพุ่งกันในดินแดนฝรั่งเศสตามคำขอร้องของชาวฝรั่งเศสเพื่อประหารพระเจ้าฝรั่งเศสด้วยตนเอง

ในขณะที่สงครามศาสนากำลังดำเนินต่อไป ความปั่นป่วนวุ่นวายในเมืองหลวงก็ทวีถึงขีดสุด ผู้คนหลายพวกหลายเหล่าเช่นพวกพระ ชนชั้นกลางหัวรุนแรงก็ได้จัดตั้งสันนิบาตคาทอลิกขึ้นหลายกลุ่ม ทั้งนี้เพื่อต่อต้านกษัตริย์อองรีที่สามซึ่งเป็นที่เกลียดชังของประชาชน ในขณะที่อองรี เดอ กีส์ หนึ่งในสามพี่น้องตระกูลกีส์ได้รับการยกย่องเชิดชูจากชาวฝรั่งเศสให้เป็นวีรบุรุษของชาติ เนื่องด้วยเป็นนักรบเก่งกล้า สามารถเอาชนะพวกโปรเตสแตนต์ชาวเยอรมันได้ ในปี ค.ศ. 1588 ปารีสดกอยู่ใต้เงื้อมมือของพวกสันนิบาตคาทอลิกซึ่งมีเป้าหมายจะบุกกรุงพระราชวังลูฟร์อันเป็นที่ประทับของกษัตริย์ ในที่สุด กษัตริย์ต้องขอความช่วยเหลือจากอองรี เดอ กีส์ให้ช่วยบรรเทาความรุนแรงร้ายกาจของสถานการณ์บ้านเมือง ซึ่งทำให้ประชาชนยกย่องชื่นชมผู้นำฝ่ายสันนิบาตคาทอลิก

⁵ อาณาจักรทางภาคตะวันตกเฉียงใต้ของฝรั่งเศสใกล้เขตแดนสเปน อองตวน เดอ บูร์บง กษัตริย์แห่งนาวาร์สืบเชื้อสายมาจาก Saint Louis หรือกษัตริย์หลุยส์ที่ 9 อภิเษกสมรสกับกานน์ ดัลเบรต์ (Jeanne d'Albret) หลานสาวของกษัตริย์ฟร็องซัวส์ที่หนึ่งแห่งฝรั่งเศส มีบุตรชายคือ อองรี เดอ บูร์บงหรือกษัตริย์อองรี เดอ นาวาร์ ซึ่งจะครองราชย์เป็นกษัตริย์ฝรั่งเศสทรงพระนามว่ากษัตริย์อองรีที่สี่ ปฐมกษัตริย์แห่งราชวงศ์บูร์บง อาณาจักรนาวาร์ได้ผนวกเป็นส่วนหนึ่งของฝรั่งเศสในปี ค.ศ. 1594

⁶ กษัตริย์ชาร์ลส์ที่เก้าแห่งฝรั่งเศสได้ทรงบัญชาให้ทำการทำลายล้างพวกโปรเตสแตนต์อย่างโหดเหี้ยมตามคำขอร้องของพระนางกัทเธอริน เดอ เมดิซิส (Catherine de Médicis) พระราชมารดา ในตอนเช้ามืดวันที่ 24 สิงหาคม ค.ศ. 1572 พวกคาทอลิกได้ลงมือสังหารพวกโปรเตสแตนต์ในปารีสอย่างบ้าคลั่ง จนเมื่อกันแดงจางด้วยหยาดเลือดของผู้เคราะห์ร้ายจำนวน 3000 - 4000 คน

ยิ่งขึ้นไปกว่าเดิม นับว่าเป็นอันตรายต่อราชบัลลังก์ของกษัตริย์องรีที่สามยิ่งนัก และแล้ววาระสุดท้ายขององรี เดอ กัสตีมาถึง เขาได้ถูกลวงมาสังหารที่ปราสาทบลัวส์ (Blois) โดยบัญชาของกษัตริย์ หลังจากนั้น ได้มีการสังหารมารดา น้องชายและญาติพี่น้องตระกูลกัสคนอื่น ๆ อีกเป็นจำนวนมาก

อย่างไรก็ตาม การสังหารพวกตระกูลกัสกีมีได้ทำให้สันนิบาตคาทอลิกสลายตัวไปแต่อย่างใด จะเห็นได้ว่า ประชาชนได้ลุกฮือต่อต้านกษัตริย์ ขบวนการสันนิบาตคาทอลิกได้ขยายตัวออกไปยังหัวเมืองต่าง ๆ อาจจะถูกกล่าวได้ว่า ในขณะที่อำนาจของกษัตริย์แห่งฝรั่งเศสได้ถูก ถิดรอนจนหมดสิ้น พระองค์พยายามที่จะประคองสถานการณ์การ เป็นกษัตริย์เอาไว้ด้วยการผูกสัมพันธ์ไมตรีกับองรี เดอ นาวาร์ ซึ่งเป็นนักรบที่เก่งกล้าและเป็นรัชทายาทของ ราชบัลลังก์ฝรั่งเศสด้วย แต่ในที่สุดกษัตริย์องรีที่สามก็ถูกจากส์ เคลมงต์ (Jacques Clément) พระนิกาย โดมินิกันหัวรุนแรงลอบสังหารที่ปราสาทแซงต์-คลูด์ (Saint-Cloud) ในวันที่ 1 สิงหาคม ค.ศ. 1589

การที่องรี เดอ นาวาร์ผู้สืบราชสมบัติต่อจากกษัตริย์องรีที่สามไม่เป็นที่ยอมรับของประชาชน เนื่องจาก พระองค์นับถือศาสนาิกายโปรเตสแตนต์ พระองค์จึงต้องทำสงครามศาสนาต่อไป ทั้งสองฝ่ายผลัดกันแพ้ผลัดกัน ชนะ องรี เดอ นาวาร์พยายามยึดหัวเมืองรอบนอกเพื่อปิดล้อมปารีสซึ่งเป็นฐานกำลังของฝ่ายตรงข้าม ในระยะ นั้นได้มีความพยายามที่จะเสนอให้เจ้านายแห่งราชวงศ์บลัวส์หลายองค์เพื่อสืบราชสมบัติเป็นกษัตริย์ฝรั่งเศส อย่างไรก็ตาม พวกคาทอลิกจำนวนหนึ่งเริ่มเบื่อหน่ายที่จะทำสงครามยืดเยื้อและคิดที่จะยอมรับองรี เดอ นาวาร์ เป็นกษัตริย์ฝรั่งเศส ซึ่งพวกสันนิบาตคาทอลิกก็ทำการต่อต้านอย่างเต็มที่ แต่คนเหล่านี้ก็เริ่มสูญเสียความนิยม จากประชาชนไปบ้างแล้ว ท่ามกลางความขัดแย้งที่ไม่สามารถหาข้อยุติได้นั้น ทุกฝ่ายก็ตกตะลึงพริ้งเพริดกับการ ประกาศขององรี เดอ นาวาร์ว่า พระองค์ยอมเปลี่ยนศาสนาจากนิกายโปรเตสแตนต์มาเป็นนิกายโรมันคาทอลิก หลังจากการประกอบพิธีราชาภิเษกที่มหาวิหารเมือง ชาร์ตร (Chartres) การกิจของกษัตริย์พระองค์ใหม่คือ กษัตริย์องรีที่สี่ (Henri IV) ได้แก่การสงบศึกและการสร้างสมานฉันท์ระหว่างคนในชาติขึ้น ผลงานสำคัญ ของพระองค์คือการประกาศกฤษฎีกาแห่งองต์ (Edit de Nantes) เพื่อสร้างความประนีประนอมระหว่าง ชาวฝรั่งเศสที่นับถือคริสต์ศาสนานิกายโรมันคาทอลิกกับผู้ที่นับถือคริสต์ศาสนานิกายโปรเตสแตนต์ เพื่อให้ ทั้งสองฝ่ายสามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างสงบสุข

❁ มงแตญกับสงครามศาสนา ❁

มงแตญเป็นผู้หนึ่งที่ได้ร่วมในความทุกข์เข็ญกับชาวฝรั่งเศสระหว่างสงครามการเมือง นับตั้งแต่ เริ่มเกิดความขัดแย้งทางศาสนา มงแตญในฐานะผู้พิพากษาแห่งศาลสถิตยุติธรรมเมืองบอร์โดซ์ก็ได้มีส่วนร่วมใน การตัดสินคดีความต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นระหว่างสองฝ่าย แต่ในช่วงเวลาที่เกิดการสังหารหมู่ในวันฉลองนักบุญ บาร์เต เลอมีในปี ค.ศ. 1572 นั้น มงแตญได้อำลาชีวิตผู้พิพากษาเพื่อกลับมาใช้ชีวิตอย่างอิสระณปราสาทมงแตญ มาสองปีแล้ว แม้ว่าจะใช้ชีวิตสั้นโดยทุ่มเทเวลาให้กับการเขียนหนังสือ เขาก็มีการกิจสำคัญเป็นคนกลางเจรจา โกล่เกลี่ยระหว่างกษัตริย์องรีที่สามกับกษัตริย์องรี เดอ นาวาร์ ทั้งนี้เพราะเขามีความใกล้ชิดสนิทสนมกับ กษัตริย์ทั้งสองพระองค์ ยิ่งกว่านั้น ในขณะที่เขาดำรงตำแหน่งมุขมนตรีแห่งเมืองบอร์โดซ์ทั้งสองวาระนั้น เขาต้อง ปฏิบัติหน้าที่อันยากลำบากเพื่อต่อต้านสันนิบาตคาทอลิกไม่ให้เข้ายึดเมืองบอร์โดซ์อันเป็นเมืองหน้าด่านที่สำคัญ ระหว่างอาณาเขตของพวกคาทอลิกกับพวกโปรเตสแตนต์ โดยร่วมมือกับ มาติยง (Matignon) ข้าหลวง แห่งแคว้นกยูแชน (Guyenne) ผู้แทนของกษัตริย์ฝรั่งเศส จนในที่สุด เขาก็สามารถรักษาราชของเมือง บอร์โดซ์เอาไว้ได้ ชีวิตของมงแตญ เขาไม่เคยได้ชื่นชมกับสันติภาพ ทั้งนี้เพราะสงครามศาสนายังคงยืดเยื้อ ต่อไป สร้างความลำบากยากแก่ให้แก่ประชาชนอย่างแสนสาหัส บ้านเรือน ทรัพย์สินของราษฎร โบสถ์วิหาร

ถูกทั้งพวกสันนิบาตคาทอลิกและทั้งพวกโปรเตสแตนต์เข้าทำลายอย่างย่อยยับ ในสภาวะที่บ้านเมืองระส่ำระสาย เช่นนี้ ไม่มีผู้ใดจะคิดทำมหากิน มัวแต่คิดจะหลบภัยสงคราม นอกจากการสูญเสียชีวิตเลือดเนื้อของชนชาติเดียวกันแล้ว สงครามกลางเมืองยังสร้างความหายนะทางจิตวิญญาณ เนื่องจากสงครามได้เบนเบี่ยงจากอุดมการณ์ทางศาสนาเป็นความมักใหญ่ใฝ่สูง แย่งชิงอำนาจทางการเมือง ทำให้ผู้ปรักภัยกระทำทุกวิถีทางที่จะให้บรรลุเป้าหมายของตน คนเหล่านี้เต็มไปด้วยความทะเยอทะยาน ละโมบโหดร้าย ททรยศคดโกง อาฆาตเคียดแค้น แต่อ้างเอาความยุติธรรมและศรัทธาในศาสนาบังหน้า สิ่งที่น่าเศร้าใจก็คือความชั่วร้ายได้กระจายพิษสงไปทั่ว จนกลายเป็นสิ่งธรรมดาในชีวิตประจำวัน คนดีๆจำนวนมากก็ถูกสถานการณ์กลืนกินจนหมดสิ้น ไม่เหลือผู้ที่ประชาชนสามารถจะมอบความไว้วางใจให้เยียวยาแก้ไขความเลวร้ายที่เกิดขึ้นได้ มงแตญประณามยุคสมัยของตนว่าเป็นยุคที่เหลวแหลกฟอนเฟะ ความชั่วร้ายกลายเป็นความถูกต้องตามกฎหมาย เช่นการไต่สวนด้วยการทรมาน จำเลยได้รับสารภาพ คนที่ฆ่าฟันเพื่อนร่วมชาติและเหยียบย่ำศาสนากลับกลายเป็นคนดีมีเกียรติยศ สังคมยุคนี้เป็นสังคมที่ไร้สัจจะ การโกหกปกคลุม การหลอกลวงนั้นเป็นสิ่งที่ใครๆก็ปฏิบัติกันอยู่ทั่วไป เพราะต่างรักษาผลประโยชน์ของตนด้วยการแสวงแสรมกับความเท็จ มงแตญได้ย้ำถึงมหันตภัยของสงครามกลางเมืองครั้งนี้อ่า

“โอ้ สงครามที่สุดแสนจะเลวร้าย สงครามอื่นนั้นเพียงแต่เป็นการรบพุ่งกับศัตรูภายนอก แต่ในสงครามครั้งนี้ เพื่อนร่วมชาติต่างประหัดประหารกันเอง เป็นสงครามที่ทำลายล้าง ฆ่าฟันกันด้วยพิษร้ายในตัวเอง ช่างเป็นสิ่งที่เลวร้ายและบ่อนทำลายจนมีแต่ความสูญเสีย เสมือนหนึ่งว่าเป็นการแต่เนื้อเถื่อหนังตัวเองด้วย ความโกรธแค้น”⁷

ถ้าจะเปรียบประเทศฝรั่งเศสในยุคนี้ว่าเป็นเรื่องที่เล่าอยู่ในมหาสมุทร เรือดำน้ำก็ถูกกลืนลมและคนถือหางเสือกระชากไปมาในทิศทางตรงกันข้าม จนถึงกาลแตกทำลายอย่างน่าอนาถ⁸

✿ มุขมนตรีแห่งเมืองบอร์โดซ์ ✿

มงแตญได้รับเลือกเป็นมุขมนตรีแห่งเมืองบอร์โดซ์ในปีค.ศ. 1580 เมื่อเขามีอายุได้ 47 ปี ขณะที่เขากำลังพักผ่อนอยู่ลุ่มบ่อน้ำแร่แห่งหนึ่งในอิตาลี เขาได้รับจดหมายแจ้งข่าวว่าได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งมุขมนตรีแห่งเมืองบอร์โดซ์ อันที่จริง เขาไม่มีความกระตือรือร้นที่จะรับตำแหน่งอันสูงส่งนี้แม้แต่น้อย แต่ไม่อาจขัดพระประสงค์ของกษัตริย์องรีที่สามที่ทรงขอร้องเขาเป็นการส่วนพระองค์ อีกสองเดือนต่อมา เขาจึงเดินทางกลับมารับตำแหน่ง ก่อนอื่นผู้เขียนใคร่ขอกล่าวถึงอำนาจหน้าที่และภารกิจของมุขมนตรี (Le Maire) แห่งเมืองบอร์โดซ์ในยุคนั้น เพื่อเป็นแนวทางให้เข้าใจถึงความสำคัญของตำแหน่งดังกล่าว ประการแรกผู้มีสิทธิรับเลือกให้ดำรงตำแหน่งนี้ต้องเป็นขุนนางที่สืบเชื้อสายนักรบ ส่วนคณะบุคคลที่มีหน้าที่ออกเสียงเลือกตั้งประกอบด้วยตัวแทนจากขุนนาง นักกฎหมายและพ่อค้ารวม 6 คน ตำแหน่งนี้มีวาระ 2 ปี มุขมนตรีมีอำนาจหน้าที่รับผิดชอบครอบคลุมกว้างขวาง นอกจากอำนาจบริหารในเขตเทศบาลแล้ว เขายังมีอำนาจแต่งตั้งข้าราชการ รับผิดชอบด้านคดีอาญาและรักษาความสงบในเมือง เป็นต้น ส่วนภารกิจที่ยากยิ่งของมุขมนตรีคือความพยายามรักษาสันติภาพ

⁷ Montaigne : Les Essais, Livre III, Chapitre 12, “De la physionomie”

⁸ Montaigne : Les Essais, Livre III, Chapitre 10, “De ménager sa volonté”

เมืองบอร์โดซ์เอาไว้ให้ได้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ แต่ขณะเดียวกัน ก็ต้องยอมรับอำนาจรัฐบาลกลาง นั่นก็คือ เขาต้องทำหน้าที่เป็นสื่อกลางระหว่างชาวเมืองบอร์โดซ์กับอำนาจกษัตริย์ของรัฐบาลกลางที่ปารีส⁹

เพราะเหตุใดมงแตญจึงได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งสำคัญตำแหน่งนี้ มงแตญได้เขียนออกตัวเกี่ยวกับเรื่องนี้ใน *Les Essais* ว่าน่าจะเป็นเพราะบิดาของเขาซึ่งเคยทำงานในหน้าที่มุขมนตรีมาก่อนได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างดีเยี่ยมเขาผู้เป็นบุตรจึงได้ถูกเลือกให้ทำงานในหน้าที่นี้ เพราะใคร ๆ ก็คิดว่าเขาคงทำงานได้ดีไม่แพ้บิดาของเขา นอกจากนี้ เขารับออกตัวกับชาวบอร์โดซ์ในขณะที่เข้ารับตำแหน่งว่าเขาเป็นผู้มีข้อบกพร่องมากมายเช่น ความจำไม่ดี ไม่แคล่วคล่อง ว่องไว ขาดประสบการณ์ในการทำงานด้านบริหาร ไม่อดทนแข็งแกร่ง ไม่กระตือรือร้น ไม่โลภโลโมโทสัน อุปนิสัยเฉื่อยชา¹⁰ ทั้งนี้เพื่อมิให้ชาวบอร์โดซ์ตั้งความหวังกับมุขมนตรีคนใหม่มากนัก และเพื่อเป็นแนวทางให้ประชาชนสามารถประเมินผลงานของเขาได้ล่วงหน้าอีกด้วย

อย่างไรก็ดี ผู้แทนของชาวบอร์โดซ์หรือคณะบุคคลผู้มีหน้าที่เลือกตั้งมุขมนตรีคงจะไม่มอบตำแหน่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งยวดแก่ผู้ที่มีข้อบกพร่องมากมายหลายประการตามที่เจ้าตัวสาธยายมา หากว่ามงแตญปราศจากคุณสมบัติหลายประการที่มีอาจพบได้ในบุคคลอื่น ซึ่งได้แก่การที่มีสัมพันธ์ภาพอันดีต่อกษัตริย์ของรีที่สาม และกษัตริย์ของรี เดอ นาวาร์ กษัตริย์ทั้งสองพระองค์ทรงโปรดปรานเขาและเขาก็เข้าไปรับใช้ใกล้ชิดจัดทำหน้าที่เป็นกนกลางเจรจาไกล่เกลี่ยระหว่างคู่อริทั้งสองฝ่าย ในขณะนั้น บอร์โดซ์ตกอยู่ในสภาวะที่ต่อแหลมน่ากลัว อันตรายจากภัยสงคราม อีกทั้งลักษณะการปกครองของเมืองนี้ค่อนข้างจะยุ่งเหยิงซับซ้อน กษัตริย์ของรี เดอ นาวาร์ ผู้นำฝ่ายโปรเตสแตนต์เป็นผู้มีสิทธิ์ปกครองแคว้นกุยแยนซึ่งมีบอร์โดซ์เป็นเมืองหลวง แต่ผู้แทนรัฐบาลกลางคือ มุขมนตรีกลับได้รับการแต่งตั้งจากกษัตริย์ของรีที่สาม กษัตริย์แห่งฝรั่งเศส ผู้นำฝ่ายคาทอลิก ในยามนี้ ใครเลยจะเหมาะสมกับตำแหน่งนี้เท่ามงแตญผู้มีคุณสมบัติโดดเด่นเหนือผู้อื่น กษัตริย์ของรีที่สามถึงกับเขียนจดหมายขอร้องให้เขายอมรับตำแหน่งนี้ เพราะพระองค์มองเห็นประโยชน์จากการเป็นกนกลางของมงแตญ ซึ่งแม้จะเป็นคาทอลิก แต่ก็มีสัมพันธ์ไมตรีอันดีงามกับอีกฝ่ายหนึ่งนอกจากนี้มงแตญยังได้รับการยอมรับจากทุกฝ่ายว่าเป็นคนซื่อสัตย์สุจริตเลือกที่จะเดินสายกลาง หลีกเลียงความรุนแรง ซึ่งนับว่าเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อสถานการณ์ทางการเมืองอันประหลาดเช่นนี้ แม้ว่ามงแตญไม่สู้จะเต็มใจที่จะต้องทำงานในหน้าที่ที่ต้องรับผิดชอบอย่างสูง ซึ่งขัดต่อธรรมชาติของเขาที่รักอิสรภาพและความสบาย แต่การที่เขาได้รับเลือกให้ดำรงตำแหน่งอีกเป็นสมัยที่สอง หรือการที่กษัตริย์ทั้งสองฝ่ายต้องการให้เขารับใช้ใกล้ชิด ย่อมเป็นที่ประจักษ์ชัดแล้วว่าเขาเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมในการทำงานที่ต้องรับผิดชอบอย่างสูง ความสำเร็จในการฟื้นฟูบูรณะทั้งในชีวิตการงานและชีวิตส่วนตัวทำให้มงแตญเป็นตัวอย่งที่ดีของการวางตนให้อยู่รอดปลอดภัยในสถานการณ์ลับซับซ้อนรอบข้าง อีกทั้งยังสามารถดำเนินชีวิตด้วยความรื่นรมย์ การศึกษาศิลปะการใช้ชีวิตของมงแตญจึงเป็นสิ่งที่น่าสนใจยิ่งและน่าจะเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตในโลกปัจจุบันที่ประสบความผันผวน และมีความขัดแย้งรุนแรงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

⁹ เนื่องจากในระยะนั้น รัฐบาลกลางของฝรั่งเศสยังมีอำนาจครอบครองแคว้นกุยแยน (Guyenne) ซึ่งมีบอร์โดซ์เป็นเมืองหลวงไม่ได้เต็มที่ เพราะแคว้นนี้เพิ่งกลับมากอยู่ใต้การปกครองของฝรั่งเศสได้เพียง 75 ปีคือในปี ค.ศ. 1553 หลังจากที่เคยตกอยู่ในความครอบครองของอังกฤษมาถึง 300 ปี ชาวเมืองยังรู้สึกว่าเป็นชาวต่างชาติหรือชาวเปริกอร์ดีกว่าจะเป็นชาวฝรั่งเศส พวกเขาเคยลุกฮือก่อการกบฏต่อต้านภาษีเกลือในรัชสมัยของกษัตริย์ของรีที่สอง แต่ถูกรัฐบาลปราบปรามอย่างราบคาบ ในช่วงเวลาที่ปีแยร์เฮเก็ม บิดาของมงแตญดำรงตำแหน่งเป็นมุขมนตรีหรือในสมัยของมงแตญเอง ทั้งสองต้องมีการกึ่งที่ยากยิ่งในการรักษาวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมของแคว้นไว้คงอยู่ แต่ขณะเดียวกัน ก็ต้องพยายามให้ชาวเมืองยอมรับอำนาจกษัตริย์และกฎหมายพื้นฐานของราชอาณาจักร อีกทั้งยังต้องทำการเจรจากับรัฐบาลเพื่อขอผ่อนปรนในการเก็บภาษี

¹⁰ Montaigne : *Les Essais*, Livre III, Chapitre X, "De ménager sa volonté"

❁ ศิลปะการใช้ชีวิตของมงแต็ญ

1. การดำเนินชีวิตอย่างเป็นอิสระภายใต้กรอบประเพณี

มงแต็ญเป็นผู้ที่ใส่ใจหาอิสรภาพ รังเกียจกฎเกณฑ์ที่เข้มงวดกวดขัน เขากล่าวว่า

“ข้าพเจ้าเกลียดการบังคับขู่เข็ญทุกรูปแบบ ข้าพเจ้าเกลียดสิ่งนี้คำสั่งหน้าที่และการบีบบังคับ ... ข้าพเจ้าไม่เคยทำสิ่งใดด้วยความเต็มใจ ถ้าหากว่าสิ่งที่ต้องทำนั้นเป็นหน้าที่”¹¹

ใน *Les Essais* ทั้งสามเล่ม เราจะพบว่าความคิดเรื่องเสรีภาพและการปล่อยตัวตามสบาย (*liberté et oisiveté*) เป็นหลักการพื้นฐานในการดำรงชีวิตของมงแต็ญ เขายืนยันหลักการข้อนี้หลายครั้งหลายครา เพื่อให้ผู้อ่านได้รู้จักธรรมชาติที่แท้จริงของเขา การแสวงหาความเป็นอิสระได้นำไปสู่การละวางความทะเยอทะยานในตำแหน่งหน้าที่การงาน มงแต็ญได้ตัดสินใจลาออกจากตำแหน่งผู้พิพากษาแห่งศาลสถิตยุติธรรมเมืองบอร์โดซ์ เมื่ออายุเพียง 37 ปี มงแต็ญแสดงเหตุผลของการตัดสินใจครั้งนี้เป็นภาษาละตินจารึกบนผนังของห้องทำงาน ซึ่งตั้งอยู่ข้างห้องสมุด มีใจความว่า

“ในปีค.ศ. 1571 ขณะอายุได้ 38 ปี ก่อนเดือนมีนาคมอันเป็นวันเกิดของเขา มิเชล เดอ มงแต็ญ รังเกียจต่อสภาวะแห่งการตกเป็นทาสของงานที่ศาลสถิตยุติธรรมและหน้าที่ราชการ ได้หันมาสู่กิจกรรมทางปัญญา ทั้ง ๆ ที่ยังเปี่ยมด้วยพลังอยู่ เขาจะใช้เวลาน้อยนิดที่เหลืออยู่ในชีวิต (ซึ่งใกล้จะจบสิ้นอยู่แล้ว) ในความสงบและอบอุ่น มีความหวังว่าโชคจะอำนวยให้เขาได้สร้างความเป็นเลิศให้แก่ที่พำนักอันสงบสุขของบรรพบุรุษของเขา เขาจะใช้สถานที่แห่งนี้เพื่อเสรีภาพ เพื่อความสงบเงียบ และเพื่อการพักผ่อน หย่อนใจของเขาเอง”¹²

ข้อความที่จารึกข้างต้นบ่งบอกเหตุผลในการตัดสินใจของมงแต็ญค่อนข้างชัดเจนว่า เขาไม่อาจสู้ทนประกอบอาชีพนักกฎหมายต่อไปอีกแล้ว โดยใช้คำว่ารังเกียจ สะอิดสะเอียน (*dégoûté*) กับอาชีพนี้ อาชีพนักกฎหมายในยุคของมงแต็ญ ซึ่งอันที่จริงก็ยังไม่แตกต่างจากยุคปัจจุบันเท่าใดนัก ถือเป็นอาชีพที่ข้องเกี่ยวกับความเข้ายวนในเรื่องเงินทอง เนื่องจากว่าผู้พิพากษามีบทบาทสำคัญในการตัดสินคดีความ มีอำนาจหยิบยื่นความถูกต้อง-ผิดให้แกโจทก์จำเลย มงแต็ญใช้ชีวิตวัยหนุ่มกว่าสิบปีอยู่ในวงการศาลสถิตยุติธรรม รู้เช่นเห็นชาติความโสมมของวงการนี้อย่างยิ่งแก่ใน *Les Essais* เขาได้กล่าวประณามกระบวนการยุติธรรมอย่างรุนแรง เขาระเหยตากกลาง การซื้อขายตำแหน่งผู้พิพากษารวมทั้งการตัดสินคดีความที่ซื้อขายกันเป็นเงินสด ๆ คนยากจนซึ่งใจจะไม่วันได้รับความยุติธรรม มงแต็ญชี้ให้เห็นว่าอำนาจของผู้ใช้กฎหมายนั้นอยู่เหนือความยุติธรรมใด ๆ มีอำนาจตัดสินความเป็นความตายของมนุษย์อย่างโจ่งแจ้ง ไม่มีใครอยากเข้าใกล้เพราะกลัวตกเป็นเหยื่อของความอยุติธรรม มงแต็ญยกตัวอย่างกรณีชาวนาไปพบคนมาดเจ็บ แต่ไม่กล้าเข้าไปช่วยเหลือ ต้องปล่อยให้ผู้เคราะห์ร้ายตายไปเพราะกลัวจะถูกกล่าวหาว่าเป็นอาชญากร ชาวนานั้นยากจนเกินกว่าจะมีปัญหาหาเงินมาพิสูจน์ความบริสุทธิ์ของตนในศาล¹³ นอกจากนั้น มงแต็ญยังเห็นว่าตัวบทกฎหมายเองก็มีข้อบกพร่องขัดแย้งกันเอง จนไม่อาจนำมาใช้กับพฤติกรรมที่หลากหลายและซับซ้อนของมนุษย์ได้ อีกทั้งกฎหมายยังใช้ภาษาที่ยุ่งยาก กำกวม ยากแก่การเข้าใจ จึงเป็นเหตุให้เกิดการพิพาทและวิวาทวิวาทณ์ถกเถียงจนหาข้อยุติไม่ได้ ในบางครั้ง คนเจ้าเล่ห์สามารถหาทางตีความกฎหมายให้เกิดประโยชน์แก่ตัวได้ซึ่งก็จะมีอีกฝ่ายหนึ่งตกเป็นฝ่ายเสียหายเปรียบจากการตีความ

¹¹ Montaigne : *Les Essais*, Livre III, Chapitre 9, “*De la vanité*”

¹² อ้างตาม Madeleine Lazard : Michel de Montaigne, Paris, Fayard, 1992. หน้า 163

¹³ Montaigne : *Les Essais*, Livre III, Chapitre 13, “*De l'expérience*”

เดียวกัน แม้แต่มงแตญเองยังหลีกเลี่ยงการต่อสู้คดีความ บางครั้งต้องยอมสูญเสีย ต้องยอมรับความอยุติธรรม เพื่อที่จะหลีกเลี่ยงการเข้าข้องเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม โดยสรุป อำนาจเงินได้สร้างความอยุติธรรมขึ้นในกระบวนการยุติธรรม สถาบันกฎหมายตามความเห็นของมงแตญจึงเป็นสถาบันที่ป่าเถื่อน โหดร้าย ไร้จรรยาบรรณ หรือ นัยหนึ่งเป็นสถาบันที่ประกอบอาชญากรรมเสียเอง ด้วยประการฉะนี้ เขาจึงหมอดาลัยตายอยากกับอาชีพที่เขาเห็นว่าน่ารังเกียจ เป็นภารกิจที่เขาต้องยอมจำนน เขาต้องกลักริ้นผืนทนใน ภาวะการณ์ที่บีบคั้นไร้ทางออก แต่แล้วโอกาสก็อำนวยให้เขาสามารถหลุดพ้นจากอาชีพนี้ไปได้ คือในปี ค.ศ. 1568 ปีแยร์ เอเก็ม (Pierre Eyquem) บิดาของเขาได้ถึงแก่กรรม มงแตญได้รับมรดกจำนวนมากพอที่จะดำรงชีวิตได้อย่างสุขสบายชั่วชีวิต อีกทั้งเมื่อสิ้นบิดาก็เท่ากับว่าสถานภาพของบุตรที่อยู่ใต้การปกครองของบิดาซึ่งเป็นหัวหน้าครอบครัวใหญ่ได้สิ้นสุดลง เขาก็มีสิทธิในการใช้ชีวิตและในการปกครองครอบครัวอย่างอิสระเสรีตามที่เขาดังความปรารถนามาช้านาน

อย่างไรก็ตาม การใช้ชีวิตอย่างอิสระเสรีของมงแตญมิได้หมายความว่า เขาได้แหวกกรอบของสถาบันทางสังคมออกไปอย่างสิ้นเชิง เริ่มจากการที่เขายอมเสียอิสรภาพอันน่ารื่นรมย์ของชีวิตโศดมาแต่งงานกับฟรองซัวส เดอ ลา ซาสแซนญ์ (Françoise de la Cassaigne) หญิงสาวผู้มีฐานะทางสังคมและเศรษฐกิจสูงส่งทัดเทียมกับเขา เพื่อปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมที่มีมาช้านาน โดยแยกความรักกับการแต่งงานออกจากกันโดยสิ้นเชิง เขากล่าวว่า

“การแต่งงานที่ดี (ถ้ามีจริง) สามีกรรยาจะต้องไม่มีชีวิตคู่ที่อยู่กันด้วยความรัก”¹⁴

ความรักในความหมายของมงแตญ คือความสุขทางเพศรส ส่วนสามีกรรยานั้นจะใช้ชีวิตร่วมกันด้วยการเลียนแบบความสัมพันธ์ฉันมิตร มีความไว้เนื้อเชื่อใจและช่วยเหลือเกื้อกูลกันอย่างเสมอต้นเสมอปลาย เพื่อประโยชน์ของชีวิตสมรสซึ่งเป็นเครื่องหมายแห่งเกียรติยศ ความสถาพรยั่งยืนของครอบครัวและศักดิ์ศรีของวงศ์ตระกูล มงแตญ ยอมรับว่าความสุขในชีวิตสมรสนั้นเป็นความสุขที่ค่อนข้างจืดชืด ถ้าเปรียบกับความสุขที่เกิดจากความรักอันเต็มไปด้วยความเผ็ดร้อนเร้าใจ เนื่องจากต้องเผชิญกับอุปสรรคมากมาย หัวใจที่ร้อนรุ่มด้วยความรักจึงเปรียบเสมือนถูกเสียบด้วยลูกธนูที่โชติช่วงด้วยเพลิงกาล มงแตญให้เหตุผลในข้อที่ไม่นำความรักมาปะปนกับการแต่งงาน เพราะการแต่งงานคือความผูกพันที่สูงส่ง ศักดิ์สิทธิ์ เป็นสถาบันสำคัญของสังคม ฉะนั้นสามีกรรยาไม่ควรเรงโลดไปกับเสน่ห์โศดกี๋ ด้วยเป็นพฤติกรรมที่ต่ำช้า ไม่เหมาะสมไม่ควรกับชีวิตสมรส ความสุขจากการแต่งงานจึงเป็นความสุขระหว่างชายหญิงที่รู้จักประมาณตน อยู่ในระเบียบแบบแผน เขาได้กล่าวอ้างคำพูดของอริสโตเติลที่แนะนำเรื่องความสัมพันธ์ทางเพศของคู่สมรส กล่าวคือสามีต้องปฏิบัติต่อภรรยาอย่างรู้ประมาณและเรียบง่าย ไม่กระทำการใด ๆ ที่โศดโผนพิสดารนอกรัตนอกรอย อันจะปลุกเร้าความรู้สึกของภรรยาให้ออกจากกรอบของเหตุผล คือทำให้เธอเป็นผู้หญิงใจแตก (แต่เขามีสิทธิ์ที่จะทำให้หญิงอื่นซึ่งเป็นซู้รักใจแตกได้) และในเมื่อสามีเป็นหัวหน้าครอบครัว เขาย่อมต้องรับผิดชอบต่อบทคิดด้านศีลธรรมจรรยาของภรรยา การช่วยภรรยาให้มินเมาในรสรัก จึงเป็นยาป¹⁵ อีกทั้งการแต่งงานซึ่งมีรากฐานที่มั่นคงถาวรของชีวิตระหว่างชายหญิงจะต้องดำเนินไปด้วยความระมัดระวังรอบคอบ จึงไม่อาจนำมาเกี่ยวข้องกับอารมณ์รักอันร้อนแรงได้ ความรักจึงเป็นสิ่งที่ควรสงวนไว้สำหรับหญิงชายที่ไม่ใช่คู่สามีกรรยา และชีวิตแต่งงานที่ปราศจากรสชาติย่อมยิ่งเย็นกว่าความสัมพันธ์ของซู้รักที่ร้อนรุ่มด้วยแรงพิศवास

¹⁴Montaigne : Les Essais, Livre III, Chapitre 5, “Sur les vers de Virgile”

¹⁵เพื่อนผู้พิพากษาของมงแตญชื่อฟลอริมอนด์ เดอ เรย์มอนด์ (Florimond de Raemond) ได้บันทึกคำสารภาพของมงแตญเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อภรรยาอย่างเรียบง่าย ในตอนหนึ่ง มงแตญเล่าว่าเขาเห็นแต่ใบหน้าและมือของภรรยาเท่านั้น และไม่เคยเห็นแม้แต่หน้าอกของเธอ ทั้ง ๆ ที่เธอเป็นผู้หญิงที่สวยงามหนึ่ง อ้างตาม Madeleine Lazard : Michel de Montaigne, op.cit., หน้า 146

มงแตญไม่ต่อต้านความสัมพันธ์เชิงคู่สาวนอกชีวิตสมรส แต่สนับสนุนเสียด้วยซ้ำ แทนที่จะแสดงความคิดเห็นออกมาตรง ๆ เขายกบทกวีของเวอร์จิลมาอ้างอิง กวีโรมันผู้นี้กล่าวไว้ว่า การแต่งงานจะมีความบรรสานสอดคล้องและมีรสชาติถ้าสามีภรรยาไม่ต้องซื่อสัตย์ต่อกันมากนัก สำหรับมงแตญนั้น เขามักจะหลงไหลในเสน่ห์ของสาวสวยอย่างง่ายดาย และก็จะประสบพบรักกับหญิงอื่นอยู่เสมออย่างแน่นอน เป็นที่น่าสังเกตว่า หากมงแตญมุ่งแต่จะหาความสุขสำราญจากหญิงผู้รักแต่ฝ่ายเดียวโดยไม่คำนึงถึงจิตใจภรรยา เขาก็คงจะไม่แตกต่างจากชายอื่น ๆ ในยุคเดียวกันที่มองเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตนถ้อยเดียว แต่เขาแสดงความเห็นอกเห็นใจผู้หญิงที่ไปผูกสมัครรักใคร่กับชายอื่น โดยที่ยังรักษาความผูกพันต่อสามีอยู่ ตลอดจนต้องยอมรับสิทธิของผู้หญิงที่มีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ชายที่เธอไม่คิดจะแต่งงานด้วย เขาเห็นว่ากรณีที่สามีประณามภรรยาที่นอกใจนั้นช่างเป็นความอยุติธรรมอย่างยิ่ง ในเมื่อทั้งสองฝ่ายก็ทำผิดร่วมกัน สามีเองก็มีหญิงอื่น เหตุใดจึงกีดกันความรักของฝ่ายหญิงเล่า ถ้าทั้งคู่สำนึกผิดและหันกลับมาเห็นอกเห็นใจปรองดองกันใหม่มากขึ้นจะเป็นผลดีกว่า ด้วยเหตุดังกล่าว มงแตญจึงประณามความเหิงหวางของคู่สมรส หญิงใดแม้จะมีคุณสมบัติสูงส่ง แต่ถ้ามีอุปนิสัยขี้หึงก็จะกลายเป็นคนที่น่าชิงชังเป็นที่สุด ส่วนความระแวงเหิงหวางของสามีก็เป็นสิ่งไร้ประโยชน์ ถึงอย่างไรก็ไม่อาจขวางกั้นภรรยาที่คิดจะนอกใจได้ การมุ่งแก้แค้นมีแต่จะส่งผลร้ายต่อลูก ๆ และทำให้เสื่อมเสียเกียรติยศชื่อเสียง วิธีที่ดีที่สุดคือทำเป็นไม่รู้ไม่เห็นเสีย ดังเช่นพวกโรมันที่กลับจากเดินทางจะต้องส่งคนเดินสาส์นไปที่บ้าน เพื่อบอกให้ภรรยาของพวกเขารู้ล่วงหน้าว่าสามีกำลังจะเดินทางกลับบ้าน พวกเขาจะได้ไม่ต้องรู้เห็นว่ภรรยากำลังตำเริงสำราญอยู่กับผู้รัก มงแตญกล่าวว่า

“ข้าพเจ้ารู้จักชายที่มีเกียรตินับร้อยที่ภรรยาไม่ซื่อ โดยที่พวกเขาไม่ได้เสื่อมเสียเกียรติเลย”¹⁶

ในเรื่องนี้ มงแตญเองคงมีประสบการณ์ส่วนตัวเช่นกัน เมื่อครั้งหนึ่งฟรองซัวสภรรยาของเขาถูกสงสัย ว่ามีความสัมพันธ์อันล้าลึกกับน้องชายรูปงามของเขาที่ชื่อร้อยเอกอาร์โนต์ เดอ แซงต์-มาร์แต็ง (Arnaud de Saint-Martin) อาจเป็นไปได้ที่ฟรองซัวสคนงามเปื้อน่ายต่อบทกวีอันจิตซัดของสามีผู้เคร่งครัดต่อกฎเกณฑ์ของการแต่งงานอันศักดิ์สิทธิ์ จนต้องแสวงหาความรักนอกสมรส ในส่วนลึก มงแตญอาจขมขื่นกับเหตุการณ์ครั้งนั้น แต่เขาก็ตระหนักดีว่าความรักกับการแต่งงานเป็นสิ่งที่ไม่อาจผสมผสานกันได้ ทางออกที่เขาแนะนำข้างต้นคงเป็นวิธีแก้ปัญหาชีวิตของเขานั่นเอง

เราจะเห็นได้ว่า การใช้ชีวิตคู่ของมงแตญดำเนินไปภายในกรอบของประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา ได้แก่ การแต่งงานกับหญิงที่มีฐานะในทางเศรษฐกิจและสังคมทัดเทียมกัน เป็นการวางรากฐานครอบครัวที่มั่นคง เพื่อประโยชน์สุขของวงศ์ตระกูลในอนาคต แต่ขณะเดียวกัน เขาก็ใช้เสรีภาพในการแสวงหาความสุขจากความรักกับหญิงอื่นเพื่อเพิ่มรสชาติให้ชีวิต ความคิดในเรื่องเสรีภาพขยายขอบเขตออกไปจนเขายอมรับสิทธิของฝ่ายหญิงที่จะหาความสุขในชีวิตนอกสมรสได้เท่า ๆ กับฝ่ายชาย เมื่อหญิงชายยอมรับกติกากฎของการใช้เสรีภาพในชีวิตคู่ ดังกล่าวข้างต้น ชีวิตสมรสก็จะยืนยงคงอยู่ตลอดไปสมดังเจตนารมณ์ของเขาที่ดำเนินชีวิตอย่างอิสระโดยยังเคารพกฎเกณฑ์ของสังคมอยู่

อนึ่ง มงแตญมักถูกวิจารณ์ว่าเป็นผู้มีความคิดอนุรักษนิยมที่ไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ทั้งในด้านศาสนาและในด้านการเมืองการปกครอง หลังจากที่การปฏิรูปศาสนาได้แพร่หลายไปทั่วประเทศฝรั่งเศส เขาก็ยังยึดมั่นอยู่กับคริสต์ศาสนิกายโรมันคาทอลิกซึ่งเป็นนิกายดั้งเดิม เขานิยามยกย่องกษัตริย์ของรี เดอ นาวาร์ แต่เขาก็ยังจงรักภักดีต่อกษัตริย์ของรีที่สามกษัตริย์แห่งฝรั่งเศส ผู้ปกครองประเทศตามกฎหมายแห่งการสืบสันตติวงศ์ ทั้งนี้เพราะมงแตญเกรงว่าความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ไม่ว่าจะดีหรือเลวก็ตามที่เกิดขึ้นในสังคมที่ปั่นป่วนวุ่นวาย

¹⁶Montaigne : Les Essais, Livre III, Chapitre 5, “Sur les vers de Virgile”

ในระหว่างสงครามศาสนาจะเปลี่ยนกลอนสถาบันหลักของประเทศได้แก่สถาบันกษัตริย์ ศาสนาและกฎหมาย หากองค์ประกอบหนึ่งของสังคมถูกระทบจนขาดแล้ว องค์ประกอบอื่น ๆ ก็จะพลอยเรรวนตามไปเป็นลูกโซ่ด้วย เขากล่าวว่า

“ไม่ว่าความเปลี่ยนแปลงจะเป็นไปในรูปใด ข้าพเจ้าก็ไม่อาจจับได้ ด้วยเกรงว่าจะเกิดการสูญเสียอันเนื่องมาจากความเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ ข้าพเจ้าจึงขอยึดมั่นต่อสิ่งที่พระเจ้าโปรดประทานให้แก่ข้าพเจ้า โดยไม่คิดนกรระวนกระวาย ในท่ามกลางกระแสแห่งความแตกแยกที่ยุคของเราได้ก่อให้เกิดขึ้นมา”¹⁷

อีกประการหนึ่ง เขาไม่อาจคาดหวังได้ว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น จากตัวอย่างของการปฏิรูปศาสนาซึ่งกลายเป็นชนวนแห่งความพิภคของประเทศฝรั่งเศส ฉะนั้น เขาจึงยอมสู้ทนกับความเลวร้ายที่เขาไม่ประสงค์จะอยู่แล้วดีกว่าจะต้องไปทนทุกข์ทรมานกับความเลวร้ายใหม่ ๆ ที่ติดตามมาพร้อมกับความเปลี่ยนแปลงนั้น ๆ เพื่อจะได้ไม่ต้องเสียใจในภายหลัง

อย่างไรก็ตาม ใน *Les Essais* ผู้อ่านจะพบว่านักเขียนผู้ไม่ยอมรับความเปลี่ยนแปลงใด ๆ ได้วิพากษ์วิจารณ์ตนเองซึ่งเป็นตัวแทนของเพื่อนมนุษย์ทั้งหมด รวมทั้งโจมตีสถาบันของสังคมอย่างอิสระเสรี เขาประณามความโหดร้ายทารุณของฝ่ายคาทอลิกที่กดขี่ข่มเหงพวกศาสนาปฏิรูป โจมตีการล่าอาณานิคมของชาวยุโรป ซึ่งอวดอ้างตนว่าเป็นคริสต์ศาสนิกชนที่ดี ประชดประชันเสียดสีข้อบกพร่องของกษัตริย์และความหุรห่าฟุ่มเฟือยของราชสำนัก ตีแผ่ความเลวร้ายของกระบวนการยุติธรรมและข้อบกพร่องของตัวบทกฎหมาย ด้วยความปรารถนาจะให้เพื่อนมนุษย์ได้เก็บเกี่ยวความสุขและความยุติธรรมในโลกปัจจุบัน แม้ว่าเขาจะยอมรับดำเนินชีวิตตามประเพณีนิยมที่ดำรงสืบมาในประเทศของเขา เนื่องจากเล็งเห็นประโยชน์ของส่วนรวม เช่นยอมรับระบอบราชาธิปไตยว่าเป็นระบอบการปกครองที่สร้างเอกภาพของคนในชาติ หรือเห็นความจำเป็นที่จะต้องเคารพกฎหมายเพื่อธำรงรักษาความรุ่งเรืองในประเทศ แต่มิได้หมายความว่าไม่มีสิทธิที่จะนิยมชมชอบหรือฝืนถึงระบอบการปกครองอื่นหรือกระบวนการยุติธรรมอื่นที่ดีกว่า ดังที่เขาได้เขียนใน *Les Essais* ว่า เขานิยมการปกครองระบอบราชาธิปไตยของเมืองเวนิส แต่ก็ยอมรับการปกครองระบอบราชาธิปไตยเพราะเกิดในประเทศฝรั่งเศสที่ปกครองด้วยระบอบนี้ เขากล่าวว่า

“เรามีสิทธิที่จะปรารถนาสิ่งที่ดีกว่า แต่เราไม่อาจทำสิ่งที่เราอยู่ในปัจจุบันได้ เรามีสิทธิที่จะมุ่งหวังกระบวนการยุติธรรมอื่น แต่เราก็ต้องเคารพกฎหมายที่ใช้ในประเทศของเรา บางครั้ง การเคารพสิ่งชั่วๆ ยังมีคุณค่ากว่าการเคารพสิ่งที่ดีงามเสียอีก”¹⁸

2. การใช้ทางสายกลาง (la modération)

มงแตญใช้ทางสายกลางทั้งในชีวิตส่วนตัวและในชีวิตการทำงาน ซึ่งได้แก่การจัดชีวิตทั้งสองด้านให้อยู่ในความพอเหมาะพอควร ในหัวข้อนี้ เราจะประมวลข้อคิดเห็นต่าง ๆ จากการศึกษาวีชีวิตของมงแตญตั้งแต่การลาออกจากตำแหน่งผู้พิพากษามาใช้ชีวิตสันโดษที่ปราสาทมงแตญ จนกระทั่งถึงการเข้ารับตำแหน่งมุขนีแห่งเมืองบอร์โดซ์ รวมไปถึงบทบาทอื่น ๆ ทางการเมืองในระหว่างสงครามศาสนา เพื่อชี้ให้เห็นถึงคุณประโยชน์อย่างอนงอนนงค์ของการใช้ทางสายกลางที่มีต่อชีวิตของเขาและต่อชาติบ้านเมืองในยามกับขัน

¹⁷Montaigne : *Les Essais*, Livre II, Chapitre 12, “*Apologie de Raymond Sebond*”

¹⁸Montaigne : *Les Essais*, Livre III, Chapitre 9, “*De la vanité*”

2.1 การดำเนินชีวิตอย่างผ่อนคลาย หลีกเลี้ยงการทวนกระแสโลก

ใน *Les Essais* มงแตญจะกล่าวถึงธรรมชาติของเขว่าเป็นคนเรื่อย ๆ เฉื่อย ๆ ใช้ชีวิตตามสบาย ไม่เคร่งครัดในกฎเกณฑ์ ซึ่งดูเหมือนเป็นการออกตัวว่าเขามีข้อบกพร่อง แต่ที่แท้จริงแล้วก็คือคุณสมบัติของผู้รู้ทันโลก (le sagesse) เขาดำเนินชีวิตอย่างผ่อนคลาย ไม่ผูกพันกับผู้ใดหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดแนบแน่นเกินไปจนมีอำนาจครอบงำเขาได้ เขารู้จักหักห้ามใจไม่ให้ตกเป็นทาสของอารมณ์ ในวัยหนุ่มมงแตญฝึกฝึความสุขทางเพศ แต่ก็ไม่ยอมเตลิดหลง พยายามประคองใจประคองกายให้อยู่ในความพอเหมาะพอควร เขาหลีกเลี้ยงอารมณ์รักอย่างบ้าคลั่งด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่นดับความร้อนรุ่มด้วยการบริโภคอาหารโอชารส หรือให้กาลเวลาเป็นโอสถ ธรรมชาติเยียวยารักษาแผลหัวใจ แต่มงแตญเห็นว่าวิธีที่ดีที่สุดคือตัดไฟตั้งแต่ต้นลม เพราะง่ายกว่าการพยายามผ่อนคลายความรุนแรงในภายหลัง เขากล่าวถึงลักษณะของตนเองว่า

“ปกติแล้ว ข้าพเจ้าไม่ได้มีความปรารถนาอันรุนแรง ไม่ได้เรียกร้องสิ่งใดที่เกินการ เรื่องที่เกี่ยวกับตัวข้าพเจ้านั้น ก็มีลักษณะเดียวกันคือไม่ทำบ่อยครั้ง และทำด้วยความสงบเงียบ”¹⁹

อย่างไรก็ตาม หลักการทางสายกลางจะต้องถูกนำไปใช้อย่างพอเหมาะพอควร หากเข้มงวดเกินไปก็จะทำให้จิตใจเหนียวล้าตึงเครียดต่อเนื่อง เพราะต้องคอยบังคับควบคุมตนเองอย่างเคร่งครัดตลอดเวลา เขายกตัวอย่างว่าคนชราไม่ควรจะละเว้นการประกอบกิจกรรมต่าง ๆ เสียสิ้นเชิง เพราะจะทำให้ชีวิตอับเฉา ร่วงโรยเร็วก่อนเวลาอันควร แต่ก็ไม่ควรหักโหมเพราะสังขารไม่อำนวย การดำรงชีวิตอย่างผ่อนคลายทำให้มงแตญหลีกเลี้ยงกิจกรรมทุกประเภทที่สร้างความตึงเครียด ทำให้ใจเป็นทุกข์ เช่นเลิกเล่นการพนัน ทั้ง ๆ ที่เขาเคยชอบเล่นไพ่และเล่นลูกเต๋ามาก่อน เขาสารภาพว่าเขาไม่มีวันเข้าใกล้คนที่จริงจังหรือคนที่อารมณ์พุ่งมั่ว หงุดหงิดขี้โมโหราวกับถูกกาฬโรคระบาดเป็นอันขาด และเขาจะไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับภารกิจที่ต้องใช้อารมณ์รุนแรงถ้าไม่ได้ถูกบีบบังคับโดยหน้าที่ มงแตญอธิบายว่าการไม่ตกเป็นทาสของอารมณ์จะช่วยให้เรารู้จักคุมบังเหียนชีวิตให้พอเหมาะกับการงานที่ผันผวน แม้บางครั้งอาจจะไม่ประสบความสำเร็จ แต่ก็จะไม่รู้สึกทุกข์ทรมานใจและพร้อมที่จะเริ่มงานใหม่ตรงกันข้าม คนที่มีอารมณ์รุนแรงเป็นเจ้าเรือนนั้นจะกระทำการใดก็ตามแต่ก็มีความประมาทหลังผลออกชาติ มงแตญเปรียบเทียบความโกรธกับไฟที่เผาผลาญพลังในกายจนหมดสิ้น ทำให้หน้ามืด หัวหมุน ควบคุมตนเองไม่ได้ อนึ่ง การดำเนินชีวิตอย่างผ่อนคลายนั้นจะต้องควบคู่กับความรับผิดชอบในหน้าที่การงาน ดังนั้น มงแตญต้องใช้ศิลปะเฉพาะตนในการดำรงชีวิต กล่าวคือพยายามปฏิบัติหน้าที่ให้ดีที่สุด ขณะเดียวกันก็ถนอมตัวเองไม่ให้ภาระการงานมาครอบงำจนหมดความสุข เขาตระหนักดีว่าคนที่ทำงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนเช่นตัวเขานั้นย่อมต้องอุทิศชีวิตให้แก่การงาน แต่มิได้หมายความว่าจำเป็นต้องทำงานอย่างเอาเป็นเอาตาย เขาพยายามทำใจให้สงบราบเรียบ ปราศจากความร้อนรุ่มเผาผลาญ แต่ก็ไม่ใช่ว่าจะเลยความรับผิดชอบจนไม่มีผลงาน สาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้มงแตญยึดแนวทางความผ่อนคลาย ก็เพราะเขาเห็นตัวอย่างจากบิดาของเขาที่ทุ่มเททำงานในตำแหน่งมุขมนตรีจนสุขภาพทรุดโทรม ไม่มีเวลาเอาใจใส่ครอบครัว มงแตญอธิบายว่าเขาทำงานในลักษณะที่จับงานกำไว้ในมือ มิใช่เอามาใส่ไว้ในปอดในตับ เขารับผิดชอบงาน แต่ไม่หลอมละลายไปกับงาน เขาห่างโยงาน แต่ไม่ทำงานอย่างบ้าคลั่ง²⁰

เป็นที่น่าสังเกตว่า การใช้ทางสายกลางของมงแตญนั้นสอดคล้องกับความพยายามรักษาสุขภาพส่วนตนอันเป็นหลักการสูงสุดในชีวิตของเขา มงแตญย้ำว่าคนเราควรจะรักษาสุขภาพของตนเอาไว้ แม้จะทำประโยชน์ให้แก่ผู้อื่นก็เป็นการให้ “ยืม” ตัวเท่านั้น ซึ่งหมายความว่าเราต้องไม่อุทิศชีวิตและเวลาของเราให้ผู้อื่นจนหมดสิ้น แต่ต้องหวงแหนเอาไว้เพื่อตัวเราเอง เขากล่าวอย่างภาคภูมิใจว่า

¹⁹Montaigne : *Les Essais*, Livre III, Chapitre 10, “*De ménager sa volonté*”

²⁰Ibid.,

“ข้าพเจ้าสามารถทำงานเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนได้โดยไม่ต้องเปลืองตัวแม้แต่ปลายเล็บ
ข้าพเจ้าสามารถหยิบบิ้นตัวเองแก่ผู้อื่นโดยไม่ต้องสละความเป็นตนเอง”²¹

ศิลปะในการใช้ชีวิตข้างต้นมักจะทำให้มั่งคั่งถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าเขาเป็นคนเห็นแก่ตัว แต่การที่
มั่งคั่งถูกมองไม่เห็นไม่ให้อบอวลจากการทำงานหนักจนเกินไปนั้น แตกต่างห่างไกลยิ่งนักจากการไม่แยแสต่อ
ผู้อื่นหรือมุ่งจะกอบโกยผลประโยชน์ส่วนตน ซึ่งเป็นความเห็นแก่ตัวในแง่ลบ ผลงานทั้งชีวิตของมั่งคั่งถูก
เรื่องพิสูจน์ได้ว่า เขาได้เสียสละเพื่อผู้อื่นเพียงใด เราอาจกล่าวได้ว่า ความเห็นแก่ตัวของมั่งคั่งคือการรู้ทันโลก
รู้จักให้อย่างมีขอบเขตเพื่อรักษาตัวเองและบ้านเมืองให้อยู่รอดปลอดภัยนั่นเอง

อนึ่งการรู้ทันโลกทำให้มั่งคั่งถูกเล็งเห็นการทวนกระแสโลก จากประสบการณ์การทำงาน เขาพบความจริง
ในข้อที่ว่าการนำมาตรฐานความดี-ความชั่วตามความหมายที่ได้รับจากการศึกษาอบรมมาใช้นั้นเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยาก
ซ้ำยังก่อให้เกิดอันตรายแก่ตนเองอีกด้วย การทำงานเปรียบได้กับการที่เราต้องเดินฝ่าฝูงชนบนเส้นทางชีวิต เพื่อ
ที่จะบรรลุจุดหมายอย่างปลอดภัย เราจำต้องรู้จักเบี่ยงตัว ทำตัวลึบ แทรกตัวเข้าไป ดอยหลัง เดินหน้า
แม้กระทั่งหลีกเลี่ยงเส้นทางสายตรง สุดแต่ว่าเราจะพบสิ่งใดบนเส้นทางนั้น ด้วยเหตุว่าเราต้องใช้ชีวิตที่ไม่ได้ขึ้น
อยู่เฉพาะกับตัวเรานักเดียว หากขึ้นอยู่กับปัจจัยอื่นๆด้วย เช่นบรรยากาศทางการเมืองและสังคมหรือธุรกิจการงาน
เป็นต้น ในบางครั้งกฎเกณฑ์และความจำเป็นทางสังคมทำให้เราต้องยอมรับ “ความชั่วที่ชอบธรรม” (*vice légitime*)
เช่นรัฐบาลที่บริหารประเทศจะต้องมีการกิจบางประการที่พัวพันกับความชั่ว แต่เป็นความชั่วที่ถูกนำมาใช้ประโยชน์
เพื่อสร้างความแข็งแกร่งให้แก่ประเทศชาติ เปรียบประดุจยาพิษที่นำมาผสมกับตัวยารักษาโรค เพื่อทำให้ตัวยามี
ประสิทธิภาพขึ้น ความชั่วดังกล่าวจึงเป็น “ความชั่วที่ชอบธรรม” สามารถให้อภัยได้ เพราะเป็นสิ่งอันจำเป็น
ให้แก่ประชาชนโดยส่วนรวม ปัญหาเรื่องความยุติธรรมก็เช่นกัน ความยุติธรรมที่ใช้เฉพาะต่อเรื่องเกี่ยวกับชาติ
บ้านเมืองหรือข้อเรียกร้องทางสังคมย่อมแตกต่างจากความยุติธรรมที่แท้จริงในความหมายทั่วไป มั่งคั่งรู้ดีว่าการ
ทำงานในตำแหน่งหน้าที่ใหญ่โตเช่นมุขมนตรีแห่งเมืองบอร์โดซ์นั้น บางครั้งเขาจำเป็นต้องเข้าไปเกลือกกลั้วกับ
ความโสมมทางการเมืองอย่างมิอาจหลีกเลี่ยงได้ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการเมืองล้วนแต่มุ่งทรยศหักหลังประหัตประหารกัน
แม้แต่อาชีพบางอาชีพเช่น ทนายความ นายธนาคารก็ไร้วางใจเชื่อสัตย์สุจริต แต่ก็ไม่ใช่ว่าสาเหตุที่คนเหล่านี้จะปฏิเสธ
การประกอบอาชีพดังกล่าว เพราะคนเราก็ควรคัดดวงผลประโยชน์จากโลกให้ได้มากที่สุด

ในเมื่อมั่งคั่งเห็นประจักษ์ว่าการต้านกระแสโลกนั้นเป็นไปได้ยาก เขาจึงพยายามทุกวิถีทางที่จะรักษาตัว
ให้อยู่รอดปลอดภัยจากความขัดแย้งทางการเมืองในขณะนั้นซึ่งเต็มไปด้วยอันตรายรอบด้าน จนบางครั้งดูราวกับว่า
เขาเป็นคนโลเลโอนอ่อนตามสถานการณ์อยู่รำไป เขาบอกแก่ผู้อื่นอย่างตรงไปตรงมาว่า เขาจำเป็นต้องพูดครั้ง ๆ
กลาง ๆ กำกวม วกไปวนมา เพื่อเสนอความคิดที่เสี่ยงอันตราย เขาจะพูดจาอย่างระมัดระวัง เลือกใช้ถ้อยคำ
สำนวนที่ทำให้ความคิดเห็นของเขาคลายความรุนแรง เช่นคำ บางที (*peut-être*) ในลักษณะหนึ่ง (*en quelque
manière*) บ้าง (*quelque*) ว่ากันว่า (*on dit*) ฉันคิดว่า (*je pense*) และคำอื่น ๆ ที่มีความหมายใกล้เคียง
นอกจากนี้ เขายังเห็นว่าเด็ก ๆ ควรจะได้รับการสั่งสอนให้ระวังปากระวังคำ ถ้าจะตอบคำถาม ก็ควรจะสอน
ให้เด็กใช้คำตอบในรูปประโยคคำถามซึ่งแสดงว่ายังไม่ได้ตัดสินใจ เพื่อไม่ให้ผู้ถามตนเองเช่น หมายความว่าอะไรจะ
หนุ่ไม่เข้าใจ (*Qu'est-ce à dire? Je ne le comprends pas*) คงจะเป็นเช่นนั้นใช้ใหม่ละ จริงใหม่ (*Cela
pourrait (bien) être. Est-il vrai?*)²²

²¹ Ibid.,

²² Montaigne : Les Essais, Livre III, Chapitre 9, “De la vanité” et Chapitre 11, “Des boiteux”

ประเด็นที่เป็นหัวข้อถกเถียงกันในหมู่นักวิชาการได้แก่การที่มงแตญปล่อยให้ทุกสิ่งผ่านไปตามกระแสโลกโดยไม่ตัดทอน เขาก็มักถูกวิจารณ์ว่าเป็นคนคิดแต่จะเอาตัวรอดหรือชี้ตลาดตาขาว แต่เมื่อเราพิจารณาสถานการณ์อันมีบั้นปลายในชีวิตของมงแตญ ก็น่าจะเห็นใจนักเขียนผู้หนึ่งที่มุ่งมั่นผลงอิสรภาพจนต้องปรับเปลี่ยนท่าทีเพื่อหลบเลี่ยงเหล็กภัย อีกประการหนึ่งมงแตญได้รู้เห็นชะตากรรมอันน่าเศร้าสลดของเพื่อนร่วมอุดมการณ์มนุษยนิยมที่ตกเป็นเหยื่อของความคลั่งศาสนา จนถูกประหารชีวิตด้วยการเผาทั้งเป็นเช่นเอเตียน ดอเลต์ (Etienne Dolet) หรือถูกบั่นศีรษะเช่นเซอร์โทมัส มอร์ (Sir Thomas More) แม้แต่ราเบอเลส (Rabelais) ซึ่งอยู่ในความอุปถัมภ์ปกป้องของกษัตริย์และนักการเมืองผู้มีอำนาจสาสนาก็ถูกจำคุกและเกือบจะถูกเผาทั้งเป็นหลายครั้ง จนถึงกับต้องลี้ภัยออกไปนอกประเทศฝรั่งเศสในบางครั้ง ในช่วงปลายยุค การกดขี่ทางศาสนาทวีความรุนแรงมากขึ้น ผู้ฉลาดรู้ทันโลกเช่นมงแตญยังต้องระมัดระวังตัวมากขึ้น ใน *Les Essais* มงแตญสารภาพกับผู้อ่านบ่อยครั้งว่าเขาคือบุปผชนธรรมดาที่รักตัวกลัวตายคนหนึ่ง ไม่ใช่วีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ผู้ยึดถืออุดมการณ์อันสูงส่ง เขาแสดงความสมเพชเวทนาคนที่ยอมถูกเผาทั้งเป็นเพื่อยืนยันความเชื่อทางศาสนาของตนโดยกล่าวว่าคนเหล่านี้ช่างหัวค้อนมีความหยิ่งผยองว่าศาสนาของตนเลอเลิศเหนือผู้อื่น ส่วนเขานั้นจะไม่ยอมสละชีพเหมือนกับคนเหล่านั้นอย่างแน่นอน เขากล่าวว่า

“ข้าพเจ้าจะยืนเทียบเล่มหนึ่งให้แก่เซนต์มิเชลอย่างง่ายดาย ถ้าจำเป็น และจะยืนอีกเล่มหนึ่งให้แก่ตามความปรารถนาของหญิงชรา”²³ ข้าพเจ้าจะติดตามฝ่ายธรรมะไปจนถึงกองไฟ แต่ในเฉพาะกรณีที่ข้าพเจ้าทำได้เท่านั้น”²⁴

ซึ่งหมายความว่าเขาไม่มีวันยอมถูกเผาทั้งเป็นเพื่อยืนยันความเชื่อทางศาสนาเช่นเหล่ามรดกศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายมงแตญยอมรับว่าเขาไม่คิดที่จะหาญสู้ผู้มีอำนาจ แม้ว่าเขาจะเป็นฝ่ายถูกก็ตาม เขายกตัวอย่างกรณีของนักปราชญ์โรมันที่ชื่อฟาวอรินุส (Favorinus) ที่ยอมจำนนต่อจักรพรรดิอาเดรียน (Adrien) อย่างรวดเร็วในการถกเถียงความหมายของคำ ๆ หนึ่ง โดยนักปราชญ์ผู้นี้ให้เหตุผลกับเพื่อนที่ไม่เห็นด้วยว่าจักรพรรดิต้องฉลาดกว่าเพราะเป็นผู้มีอำนาจกว่า ตัวอย่างที่สองเป็นกรณีของกวีโรมันชื่ออาซิเนียอุส พอลลิออน (Asinius Pollion) ที่ถูกจักรพรรดิออกุสตุส (Augustus) เขียนกลอนโจมตี กวีบอกว่าเขาไม่กล้าโต้ตอบกลับ เพราะไม่เป็นการฉลาดเลยที่จะไปต่อสู้กับคนที่มั่งคั่งเทเรธา แต่กระนั้นก็ตาม มงแตญก็มีวิธีการที่แยบยลในการเปิดโปงความชั่วร้ายของสังคม เช่นเรื่องความอยุติธรรมในการใช้กฎหมายต่อคนยากจน การโจมตีอำนาจล้นฟ้าของพระ หรือการวิจารณ์ความฟุ้งเฟ้อของกษัตริย์และราชสำนัก แทนที่เขาจะโจมตีโดยตรงไปตรงมา เขาจะใช้วิธีการทางอ้อมหลายรูปแบบ เช่นให้คำปรึกษาแนะนำด้วยความหวังดีต่อกษัตริย์ราวกับเป็นที่ปรึกษาส่วนตัวพระองค์ ในผลงานของเขานั้น มงแตญวาดภาพกษัตริย์ในอุดมคติซึ่งเพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติอันงดงามประการซึ่งห่างไกลจากลักษณะของกษัตริย์ที่เขาจงรักภักดีในชีวิตจริง ดูเผินๆ ก็น่าจะเป็นความปรารถนาคืออย่างจริงใจ แต่ผู้อ่านรู้สึกว่าเขาเสียดสีอย่างอ้อม ๆ บ่อยครั้งที่เขาหยิบยกถ้อยคำของนักปราชญ์กรีก-โรมันมาสนับสนุนความคิดของเขาซึ่งเขาไม่กล้าออกมตรง ๆ ด้วยประการฉะนี้ การเขียนหนังสือจึงเป็นโอกาสเดียวที่มงแตญสามารถแสดงทัศนะส่วนตัวอย่างอิสระด้วยวิธีการที่บอกย้อนซ่อนเงื่อนเพื่อขัดขวาง “กระแสโลก” ที่เขาไม่อาจต่อต้านได้ในชีวิตจริง

²³ Montaigne : *Les Essais*, Livre III, Chapitre Premier, “De l’utile et de l’honnête”

กล่าวอ้างถึงนิทานชาวยิวที่แพร่หลายเล่าถึงหญิงชราแก่ผู้หนึ่งที่ยื่นให้แก่เซนต์มิเชล และอีกเล่มหนึ่งแก่มังกรซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของปีศาจศัตรูของนักบุญ

²⁴ Ibid.,

2.2 การไม่วางตนสูงส่งเหนือผู้อื่น

จาก *Les Essais* มงแตญกล่าวถึงชีวิตการทำงานของเขาอย่างค่อนข้างจะถ่อมตน เราจะพบว่าเขาขีดมันในหลักการของทางสายกลางเสมอมา นั่นก็คือสร้างความพอเหมาะพอควรในส่วนที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ต่อผู้อื่น เขาไม่ชอบวิธีการรุนแรงก้าวร้าวชนวิวาท หรือวางตนสูงส่งเหนือผู้อื่น หากแต่ใช้วิธีการประนีประนอม พยายามปรับตัวให้เข้ากับคนทุกชั้น เขากล่าวว่า

“ข้าพเจ้าชื่นชมอย่างจริงใจต่อผู้ที่สามารถปรับจิตใจให้ขึ้นลงได้ รู้ว่าตรงไหนควรตั้ง ตรงไหนควรหย่อน ไม่ว่าชะตาชีวิตจะเป็นอย่างไร คนประเภทนี้จะไม่ได้อวดครอคฝั่ง เขาสามารถจะพูดคุยกับเพื่อนบ้านเรื่องการสร้างบ้านเรือน การล่าสัตว์ คดีในโรงศาล หรือพูดคุยกับช่างไม้หรือกับคนสวนอย่างสนุกสนาน ข้าพเจ้าอิจฉาคนที่สนิทสนมกับคนรับใช้และผูกไมตรีกับบริวาร”²⁵

อันที่จริง ศิลปะการสร้างสัมพันธ์ภาพกับผู้คนทุกชั้นเป็นสิ่งที่มงแตญปฏิบัติอยู่แล้วในชีวิตประจำวัน เนื่องจากเขาถูกส่งไปให้แม่หมในหมู่บ้านใกล้เคียงซึ่งเป็นชาวบ้านธรรมดาเลี้ยงดูตั้งแต่แรกเกิด มงแตญจึงได้มีโอกาสใช้ชีวิตในสังคมอื่นที่แตกต่างจากครอบครัวของตน อีกทั้งในการคบหาสมาคมกับผู้คนนั้น เขารู้จักผูกมิตรด้วยวิธีการต่างๆ เช่นผูกมิตรกับคู่สนทนาด้วยการไม่แสดงภูมิรู้ของผู้ที่ตนสนทนาคด้วย บางครั้งก็พยายามเก็บพลังและความฉลาดหลักแหลมของตนเอาไว้ด้วยการสร้างทำเป็นโง่กว่าคู่สนทนา เมื่อมงแตญเขียนถึงชีวิตการทำงานของเขา เขาจึงไม่ได้โอ้อวดความสามารถหรือผลงานต่างๆ เหมือนกับนักเขียนอัตชีวประวัติส่วนใหญ่ ตรงกันข้ามเขาจะถ่อมตัวและพยายามประเมินตนให้ต่ำกว่าความเป็นจริง เพื่อไม่ให้ผู้คนมาตั้งความหวังกับเขามากนัก อื่นๆ ความถ่อมตนของมงแตญก่อให้เกิดผลดีในการทำงาน เพราะเขายอมรับความผิดพลาดในอดีตและนำมาเป็นบทเรียนไม่ให้เกิดความผิดพลาดซ้ำสอง เขายอมรับว่าไม่มีผู้ใดวิเศษเพียงพร้อม ย่อมจะต้องด้อยความสามารถในบางด้านเป็นธรรมดา เขาจึงพร้อมที่จะเอ่ยปากขอความช่วยเหลือจากผู้ที่มีความสามารถต่ำกว่า

คุณสมบัติที่หาได้ยากในบุคคลที่มีตำแหน่งหน้าที่การงานใหญ่โตเช่นมงแตญได้แก่การไม่ลุ่มหลงในยศถาบรรดาศักดิ์ เขากล่าวว่าบทบาทขุนมนตรีเป็นเพียงบทบาทของตัวละครบนเวที เขาฝึกแบ่งแ่งหน้าเพื่อแสดงให้สมบทบาท แต่เขาไม่ได้ฝึกแบ่งที่หัวใจ ซึ่งหมายความว่าเขาไม่ลุ่มหลง อีกทั้งยังรู้สึกสมเพชคนส่วนใหญ่ที่เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเมื่อได้รับยศถาบรรดาศักดิ์ วางท่ายิ่งใหญ่ราวกับพระราชอาณานิคมตัวคนที่แท้จริง เรียกได้ว่าตำแหน่งหน้าที่ใหญ่โตได้ติดตามเจ้าของไปทุกหนทุกแห่งไม่ว่าแม้แต่ตอนเช้าสวม มงแตญพิจารณาความทรนในความยิ่งใหญ่ของมนุษย์อันไปสู่ความทะยานอยากว่าเป็นสิ่งที่ปราศจากความหมาย ก็เพราะความหยิ่งผยองมิใช่หรือที่ทำให้มนุษย์กลายเป็นศัตรูต่อกัน มุ่งหน้าทำลายล้างซึ่งกันและกัน แม้แต่เพื่อนร่วมชาติก็มีได้ละเว้น เขากล่าวเปรียบเทียบอย่างแหลมคมว่า

“และบนบัลลังก์ที่สูงสุดในโลก เราก็ก่อเอากันจอมลงไปที่นั่น”²⁶

เขาสรุปว่า

“มุขมนตรีกับมงแตญแบ่งออกเป็นสองส่วนอย่างเด็ดขาด”²⁷

นั่นก็คือ เขายังเป็นมงแตญคนเดิมที่ไม่ยอมขายวิญญาณหนึ่ง ๆ ที่จำเป็นต้องสวมหัวโขนของ ตำแหน่งหน้าที่

นำมาจากคำพูดของปานูร์จ (Panurge) ตัวละครในเรื่อง *Le Tiers Livre* ของรามาเรอเลส์ที่กล่าวว่า “ข้าพเจ้าจะยึดมั่นความเชื่อทางศาสนาไปจนถึงกองไฟเท่านั้น” (Je le maintiens jusques au feu exclusivement) ส่วนมงแตญกล่าวว่า “Je suivrai le bon parti jusqu'au feu, mais exclusivement si je puis”

²⁵ Montaigne : *Les Essais*, Livre III, Chapitre 3, “*De trois commerces*”

²⁶ Montaigne : *Les Essais*, Livre III, Chapitre 13, “*De l'expérience*”

²⁷ Montaigne : *Les Essais*, Livre III, Chapitre 10, “*De ménager sa volonté*”

มงแตญตระหนักดีว่าหลักการใช้ทางสายกลางหรือการอ่อนน้อมถ่อมตนอาจปิดกั้นไม่ให้ผู้ใดประจักษ์ว่า มุขมนตรีผู้นี้ได้สร้างผลงานไว้มากมายเพียงใดเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนพลเมือง ดังเช่นในระหว่างที่ เมืองบอร์โดซ์ตกอยู่ในอันตรายจากสงครามกลางเมือง ผู้ทำงานในหน้าที่มุขมนตรีต้องปฏิบัติภารกิจอย่างยากเย็น แสมเช็ดเหงื่อที่ไต้เกล้าไว้ข้างคั้น เขาต้องใช้ความสุ่มถ่อมถ่อมภาพในการเจรจาอย่างรอมชอม ไม่ประมาทว่าความ จะต้องรู้จักสงวนท่าทีอย่างไว้เชิง บางครั้งต้องยอมผ่อนปรน เพื่อหลีกเลี่ยงความวุ่นวายอันจะนำไปสู่การสูญเสีย อิศรภาพของเมืองบอร์โดซ์ ในที่สุด มงแตญก็สามารถพิทักษ์ปกป้องชาวเมืองบอร์โดซ์ให้ดำเนินชีวิตอย่างเป็นปกติ สุขต่อไปได้ นักวิจารณ์ผู้หนึ่งได้ยกย่องมงแตญว่า

“มงแตญไม่ได้สร้างประตูดุชชั้ย ป้อมปราการ ถนน สะพาน หรือเปลี่ยนทางเดินของกระแสน้ำ แต่เขา เปลี่ยนกระแสน้ำของสรรพสิ่ง”²⁸

อย่างไรก็ตาม ชาวเมืองบอร์โดซ์ส่วนใหญ่ไม่ได้สำนึกในคุณูปการของมุขมนตรีผู้นี้ ซ้ำยังคิดเทียบว่าไม่ได้สร้างผลงาน ที่เป็นชิ้นเป็นอันในระหว่างดำรงตำแหน่ง มงแตญกล่าวตอบอย่างขมขื่นใน *Les Essais* ว่า

“ข้าพเจ้าได้ทำให้คนทั้งหลายประจักษ์แล้วว่า ข้าพเจ้าไม่มีความสามารถในการปกครอง แต่ข้าพเจ้าก็ พอใจแล้ว และไม่ต้องการแก้ไขข้อบกพร่องดังกล่าว ข้าพเจ้าทำตามสัญญาที่ได้ให้ไว้แก่ประชาชนและทำ เกินสัญญาเสียด้วยซ้ำ ทั้งนี้เพราะข้าพเจ้าไม่ได้สัญญาเอาไว้เกินความสามารถของตนเอง ข้าพเจ้าแน่ใจว่าไม่ได้ ทั้งความเจ็บช้ำเกลียดชังไว้ให้ใคร และไม่ต้องการให้ใครมารักอาลัยข้าพเจ้า”

2.3 ศิลปะในการเจรจาความเมือง

แม้ว่าสถานภาพทางการเมืองและสังคมของมงแตญจะไม่เอื้อต่อการวางตัวเป็นกลางไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด หรือการเหยียบเรือสองแคม สมควรสมานกับทั้งสองฝ่าย แต่มงแตญก็ประสบความสำเร็จในการสร้างความไว้เนื้อ เชื้อใจแก่กษัตริย์ทั้งสองฝ่ายตลอดมา นอกจากนี้ เขายังสามารถติดต่อกับลาองแตส เดอ กีซ (La Comtesse de Guiche) หรือ ลา กอริซซองด์ (La Corisande) สนมคนโปรดของกษัตริย์อองรี เดอ นาวาร์ซึ่งช่วย ให้การเจรจาระหว่างสองฝ่ายราบรื่นยิ่งขึ้น จึงไม่เป็นที่น่าประหลาดใจว่าพวกสันนิบาตคาทอลิกหรือพวกคาทอลิก หัวรุนแรงซึ่งมุ่งหมายจะล้มราชบัลลังก์ต่างก็เกลียดชังมงแตญที่สามารถทำให้ทั้งสองฝ่ายหันหน้ามาเจรจาดูเรื่อง กันได้ มงแตญได้เล่าว่าระหว่างการเดินทางไปราชสำนักในปี ค.ศ.1588 เขาได้ถูกพวกสันนิบาตคาทอลิกเข้าจู่โจม จับตัวไปคุมขัง แต่ได้รับความช่วยเหลือจากพระนางกัทเธอริน เดอ เมดิซีสและดยุกอองรี เดอ กีสซานได้รับการปล่อยตัว มงแตญมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับกษัตริย์ อองรี เดอ นาวาร์ เนื่องจากเขาชื่นชมความห้าวหาญของกษัตริย์ ส่วน กษัตริย์ก็ปรารถนาจะรับฟังคำแนะนำอันสุ่มรอบคอบจากมงแตญ พระองค์เคยเสด็จมาเยี่ยมเยือนมงแตญที่ ปราสาทของเขา นักวิชาการสันนิษฐานว่าพระองค์เสด็จมาเพื่อขอคำแนะนำจากเขา ซึ่งมงแตญคงจะแนะนำให้ พระองค์เปลี่ยนศาสนาจากนิกายโปรเตสแตนต์มาเป็นคาทอลิก ในฐานะที่พระองค์เป็นรัชทายาทแห่งราชบัลลังก์ ฝรั่งเศส นอกจากนี้ เขายังรับหน้าที่เป็นผู้เจรจาต่อรองระหว่างกษัตริย์อองรี เดอ นาวาร์ กับดยุก เดอ กีส ผู้นำ ฝ่ายสันนิบาตคาทอลิกอีกด้วย กล่าวได้ว่าตลอดระยะเวลา 15 ปีคือในระหว่างปี ค.ศ.1574-1588 มงแตญได้มี บทบาททางการเมืองใกล้ชิดกับบุคคลสำคัญที่กุมชะตาชีวิตของชาวฝรั่งเศส ได้แก่กษัตริย์อองรีที่สาม กษัตริย์อองรี เดอ นาวาร์ และดยุกอองรี เดอ กีส บุรุษผู้มีชื่อตัวว่าอองรีทั้งสามคน

²⁸ Jean Lacouture : *Montaigne à cheval*, Paris, Éditions du Seuil, 1996 หน้า 251

²⁹ Montaigne : *Les Essais*, Livre III, Chapitre 10, “*De ménager sa volonté*”

ใน Les Essais เล่มที่สาม บทที่ 1 “ว่าด้วยความมีประโยชน์และความซื่อสัตย์” (De l'utile et de l'honnête) มงแตญกล่าวด้วยความภาคภูมิใจถึงบทบาทนักการทูตของตนในการเจรจาไกล่เกลี่ย เราจะพบว่า มงแตญมีคุณสมบัติหลายประการที่ส่งเสริมการเจรจาอันยากลำบากให้สำเร็จลุล่วงไปได้ ประการแรก เขาได้แสดงความเปิดเผยจริงใจให้อีกฝ่ายหนึ่งประจักษ์ว่าเขาทำหน้าที่โดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทน เพราะไม่มีความมักใหญ่ใฝ่สูงเช่นนักการเมืองอาชีพ อีกทั้งไม่มีส่วนเกี่ยวข้องในข้อพิพาท การที่รับอาสาปฏิบัติภารกิจครั้งนี้ ก็ด้วยหวังว่าจะก่อให้เกิดความสงบสุขแก่ประเทศชาติเท่านั้น สำหรับกลยุทธ์ในการเจรจานั้น เขาระมัดระวังที่จะพูดสิ่งที่เป็นกลาง ๆ ซึ่งทั้งสองฝ่ายรับฟังได้ หรือเป็นประโยชน์แก่ทุกฝ่ายและไม่กล่าวเท็จ ถ้าจำเป็นจะต้องปกปิดข้อความบางประการก็ด้วยความรู้สึกผิดชอบชั่วดีเท่านั้น อย่างไรก็ตาม “ไม่ควรมีความลับต่อเจ้านาย เพราะความลับเป็นสิ่งที่สร้างความลำบากใจ เขาถือว่าหากอีกฝ่ายหนึ่งเชื่อในความจริงใจของเขาแล้วก็จะเปิดทางไปสู่ความจริงใจในเรื่องอื่นๆต่อไป จะเห็นได้ว่า วิธีการของเขาแตกต่างจากผู้เจรจากรุ่นอื่นๆซึ่งมักสวงนทำที่ ไม่แสดงความเปิดเผย ทำให้คู่กรณีเกิดความระแวงสงสัยว่าจะมีแผนซ่อนเร้นอยู่ นอกจากนี้ เขายังต้องแสดงความเป็นกลางให้เป็นที่ประจักษ์ชัดว่าเขาซื่อสัตย์จริงรักภักดีต่อทั้งสองฝ่ายเท่าเทียมกันมิได้ผูกพันกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจนเกินไปจนสามารถบีบบังคับให้เขาไปทรยศกับฝ่ายตรงข้ามได้ เขาตระหนักว่าการเข้าไปรับใช้เจ้านายโดยมีข้อจำกัดและข้อแม้ต่าง ๆ นั้นมิใช่สิ่งที่จะกระทำได้ง่าย เพราะผู้มีอำนาจย่อมต้องการความจงรักภักดีอย่างมอบกายถวายชีวิตจากบริวาร แต่มงแตญก็ระมัดระวังคนไม่เข้าใกล้จนขาดอิสรภาพ อนึ่ง การที่มงแตญยึดหลักทางสายกลาง เขาจึงปฏิบัติหน้าที่โดยปราศจากอารมณ์รุนแรงเช่น โกรธ เกลียด อาฆาตมาดร้าย คุณสมบัติเหล่านี้ทำให้มงแตญสามารถวางตนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยที่นุ่มนวล และเป็นผู้ให้คำปรึกษาที่เจ้านายไว้วางใจ ดังจะยกตัวอย่างการใช้ศิลปะโน้มน้าวจิตใจ อองรี เดอ นาวาร์ กษัตริย์หนุ่มผู้มทะลุคุดัน ไม่ให้ใช้ความอาฆาตพยาบาทมาตัดสินปัญหา เขากล่าวว่า

“ข้าพเจ้าเข้าใจดีว่าความพยาบาทเป็นความรู้สึกที่รุนแรงเร้าใจ แม้ว่าข้าพเจ้าไม่เคยมีประสบการณ์เกี่ยวกับเรื่องนี้มาก่อน เมื่อไม่นานนี้เอง ข้าพเจ้าได้พยายามหันเหความปรารถนาจะแก้แค้นที่ได้เกิดขึ้นกับเจ้านายวัยหนุ่มพระองค์หนึ่ง ข้าพเจ้าไม่ได้บอกว่าจะยื่นแก้มอีกข้างหนึ่งไปให้ผู้ตีตบหน้าพระองค์ และไม่ได้ยกกรวีนิพนธ์ที่แสดงให้เห็นความรุนแรงร้ายกาจอันเกิดจากความอาฆาตมาดร้าย ข้าพเจ้าไม่ได้กล่าวถึงสิ่งเหล่านี้เลยแต่สนุกสนานกับการที่ให้เจ้านายได้ลิ้มรสความงามของภาพที่ตรงกันข้าม ได้แก่เกียรติยศ ความรักใคร่ชื่นชม ความปรารถนาดีที่พระองค์จะได้รับอันเป็นผลจากความเมตตากรุณาและคุณงามความดีของพระองค์เอง ข้าพเจ้าได้ทำให้พระองค์เปลี่ยนพระทัยจากความอาฆาตพยาบาทมาสู่ความทะเยอทะยานที่จะประสบความสำเร็จในทางการเมือง”³⁰

3. การแสวงหาความรู้ เพื่อสร้างสันติธรรม

มงแตญโจมตีสังคมนฝรั่งเศสในยุคสงครามศาสนาว่าเป็นสังคมที่ปราศสันติธรรม การที่ต่างฝ่ายต่างยึดมั่นว่าความคิดของตนเท่านั้นที่ถูกต้องจริงแท้แน่นอน และจะต้องกำจัดผู้ไม่เห็นด้วยให้สูญสิ้นไป ทำให้ชนชาติเดียวกันต้องรบราฆ่าฟันกัน ยิ่งความพิณาสยอัยยับมาสู่ ประเทศอย่างสุดที่จะประมาณได้ ความโหดร้ายทารุณ จึงเป็นผลสืบเนื่องจากการขาดสันติธรรมในสังคม แม้ว่ามงแตญจะยึดมั่นในคริสต์ศาสนิกายโรมันคาทอลิก และประณามการปฏิรูปศาสนาว่าเป็นสาเหตุแห่งความแตกแยกของชนในชาติก็ตาม แต่เขาก็ไม่เห็นด้วยกับการใช้อำนาจของฝ่ายบ้านเมืองที่กดขี่ข่มเหงปราบปรามพวกศาสนปฏิรูปซึ่งเป็นเหยื่อที่ไม่มีทางต่อสู้ของสังคมที่ขาดสันติธรรม

³⁰Montaigne : Les Essais, Livre III, Chapitre 4 “De la diversion”

มงแตญยอมรับว่า เขากลียดกลัวความโหดร้ายยิ่งกว่าความเลวทรามทั้งปวงในโลกนี้ เพราะเขาเห็นว่าความโหดร้ายคือสุดยอดแห่งความชั่วทั้งหมด นอกจากการฆ่าฟันกันในสนามรบซึ่งดำเนินไปถึง 8 ครั้งในช่วงเวลา กว่า 30 ปี ความโหดที่เขามหาธุรก็นี่เป็นสิ่งที่พบเห็นกันทั่วไปในชีวิตประจำวันของชาวฝรั่งเศส จนสร้างความซาตินให้แก่ผู้คนในยุคนั้น แม้แต่การไต่สวนในกระบวนการยุติธรรมก็ใช้วิธีการทรมานให้จำเลยเกิดความเจ็บปวดสุดจะทนทานจนต้องยอมสารภาพความผิดออกมา³¹ การประหารชีวิตก็ใช้วิธีการที่น่าสะพรึงกลัวเช่นการเผาทั้งเป็นบ้าง สับร่างกายให้ขาดเป็นท่อนๆ บ้าง ใช้เครื่องมือประหารกระชากอวัยวะให้ขาดเป็นส่วนๆบ้าง การสังหารหมู่ในวันฉลองนักบุญบาร์เดเลมีเป็นตัวอย่างที่เห็นเด่นชัดของความโหดที่เขามอันเนื่องมาจากการขาดขันติธรรม ใน *Les Essais* เล่มที่หนึ่ง บทที่ 31 “ว่าด้วยมนุษย์กินคน” (*Des Cannibals*) มงแตญเสียดสีเพื่อนร่วมชาติอย่างเผ็ดร้อน โดยเปรียบเทียบความป่าเถื่อนของชาวฝรั่งเศสกับพวกอินเดียนแดงในทวีปอเมริกาใต้ ซึ่งคนฝรั่งเศสเรียกว่า “มนุษย์กินคน” เขาวิจารณ์ว่าการที่คนฝรั่งเศสทรมานคนเป็น ๆ จนตายนั้นเท่ากับเป็นการกินคนทั้งเป็น ซึ่งป่าเถื่อนโหดที่เขมกว่าพวกอินเดียนแดงที่กินเนื้อมนุษย์ที่ตายแล้ว

อนึ่ง ความหวาดกลัวภัยพิบัติจากสงคราม ความสิ้นหวังที่จะดำเนินชีวิตอย่างปกติสุข ล้วนแต่เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนเชื่อถือโชคกลาง หันไปพึ่งพาไสยศาสตร์มากกว่ายึดถือเหตุผล ในระยะนั้น ทางการได้ปราบปรามพวกแม่มดหมอผีซึ่งมีจำนวนมากมาย ในลักษณะเดียวกับพวกนอกศาสนาคือการลงโทษประหารชีวิตด้วยการเผาทั้งเป็น เฉพาะในแคว้นลอร์แรนในช่วงปี ค.ศ. 1577-1590 ได้มีการประหารชีวิตพวกแม่มดหมอผีถึง 900 ราย³² มงแตญไม่เห็นด้วยกับการลงโทษคนเหล่านี้เยี่ยงอาชญากร เพราะเขาได้ไปสังเกตสภาพพวกแม่มดหมอผีอย่างใกล้ชิดในคุก จึงแน่ใจว่าคนเหล่านี้มิได้มีวิญญาณชั่วร้ายสิงอยู่ตามที่คิดกัน หากแต่เป็นคนป่วยทางจิตสมควร จะได้รับการเยียวยาจากแพทย์มากกว่าจะถูกประหารชีวิต แม่มดหมอผีซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นหญิงชรา หน้าตาน่าเกลียด ยากจน ไร้เงา ไร้การศึกษา ถูกตัดสินโดยผู้พิพากษาผู้มีความรู้สูงส่ง แต่ขาดขันติธรรม ไม่เฝ้าท่าต่อชีวิตมนุษย์ผู้บริสุทธิ์

ความรู้สึกต่อต้านความโหดร้ายทารุณ ความเมตตาสงสารผู้เคราะห์ร้าย เป็นสิ่งที่หาได้ยากยิ่งในยุคที่การประหารชีวิต การทรมานนักโทษดูจะเป็นเรื่องธรรมดาสามัญสำหรับผู้คนในยุคนั้น นับได้ว่ามงแตญมีความกล้าหาญชาญชัยไม่น้อยที่แสดงความคิดเห็นเรื่องขันติธรรมในยุคที่สังคมขาดขันติธรรม โดยเฉพาะใน *Les Essais* เล่มที่สามนั้น เราจะพบว่าแทบทุกบททุกตอน มงแตญจะโจมตีพวกสันนิบาตคาทอลิกที่มุ่มมั่นจะทำลายฝ่ายอื่นที่มีความเชื่อทางศาสนาที่ผิดแปลกไปจากตน สิ่งที่มงแตญห่วงใยมากที่สุดได้แก่ความชินชากับความทารุณโหดร้าย โดยเฉพาะพวกเด็ก ๆ มงแตญแนะนำให้พ่อแม่ พี่เลี้ยงช่วยกันอบรมบ่มนิสัยเด็กให้เกลียดกลัวความทารุณโหดร้ายทุกรูปแบบ อันจะเป็นหนทางแก้ไขปัญหานี้ได้ในอนาคต เด็กจะต้องได้รับการสั่งสอนว่าสิ่งใดเป็นความชั่วที่ควรหลีกเลี่ยง ละเว้น เริ่มจากกิจวัตรประจำวัน เช่นการเล่นรังแกสัตว์ให้เจ็บปวดหรือข่มขู่ทาสที่ไม่กล้าได้ตอบ และจะต้องสอนให้เด็กรักสิ่งที่มีชีวิตทุกชนิดไม่ว่าคน สัตว์ พืช เพื่อที่เด็กจะไม่คิดทำร้ายสิ่งมีชีวิตให้ได้รับความทุกข์ทรมาน ในที่สุด เมื่อเด็กเติบโตขึ้น เขาก็จะเห็นว่าสิ่งที่ผู้ใหญ่ปฏิบัติกันทั่วไปเช่น การล่าสัตว์ การต่อสู้ด้วยการดวล หรือการกีฬาที่นำสัตว์มาต่อสู้กันเป็นการกระทำทารุณกรรมที่ไม่ควรเอาเยี่ยงอย่าง เมื่อคนในสังคมปฏิบัติต่อกันด้วยความเมตตากรุณา ความสงบสุขก็จะบังเกิดขึ้น แทนการรบราฆ่าฟันกันเช่นในยุคนี้

³¹ ผู้ต้องหาคจะถูกนำมายกถามด้วยคำถามที่เตรียมเอาไว้ล่วงหน้า ในระหว่างการซักถาม เขาจะถูกทรมานเพื่อให้รับสารภาพ เพราะเชื่อว่าผู้กระทำผิดจะไม่สามารถทนต่อความเจ็บปวดได้และจะต้องสารภาพความผิดออกมา ส่วนผู้ที่บริสุทธิ์จะทนต่อการถูกทรมานได้

³² อ้างตาม Géralde Nakam : *Les Essais de Montaigne, Miroir et procès de leur temps*, Paris, Librairie A-G Nizet, 1984, หน้า 378

มงแตญโคร์กราวูถึงสาเหตุที่ทำให้ผู้คนขาดขันติธรรม ส่วนหนึ่งเป็นเพราะว่าคนเหล่านี้มีความคิดที่คับแคบ ยึดมั่นกับข้อวินิจฉัยของตนเท่านั้น แท้ที่จริงแล้ว พวกเขาไม่เคยมองให้ไกลพ้นจากปลายจมูกของตนเลย นั่นก็คือ เขาผลประโยชน์หรือความรู้สึกส่วนตัวมาสนับสนุนข้อวินิจฉัยของตนว่าผิด-ถูก ดี-เลว เขาสังเกตว่าข้อวินิจฉัยต่อพฤติกรรมของตนเองจะแตกต่างกับข้อวินิจฉัยต่อพฤติกรรมของผู้อื่น นอกจากนี้เราจะมองข้ามข้อบกพร่องของตัวเองเราเองแล้ว ยังกลับเห็นเป็นสิ่งดีงามเสียด้วยซ้ำ แต่กับผู้อื่นแล้ว เราจะเห็นสิ่งเดียวกันนี้ว่าเป็นความชั่วร้ายดังที่เขาเปรียบเปรยว่า “ถ้ากองปุยของตัวเองละก็ส่งกลิ่นหอมหวลทีเดียว”

ในเบื้องต้น มงแตญเสนอแนะให้คนเรามองไกลให้รอบด้าน พิจารณาทั้งส่วนดีและส่วนเสียของตนเองและของผู้อื่น การเปิดใจกว้างรับประสบการณ์ที่หลากหลายของโลกภายนอก จะทำให้เรายอมรับความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างจากเรา อันเป็นทางนำไปสู่ขันติธรรม ใน *Les Essais* เล่มที่หนึ่ง บทที่ 23 “ว่าด้วยขนบธรรมเนียมและการไม่ยอมเปลี่ยนแปลงกฎเกณฑ์ที่ยอมรับกันมาช้านานอย่างง่าย ๆ” (*De la coutume et de ne changer aisément une loi reçue*) มงแตญพยายามยกตัวอย่างมากมายเพื่อชี้ให้เห็นว่าทุกสิ่งทุกอย่างในโลกนี้จะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับความคิดเห็นหรือความเคยชินที่แตกต่างกันออกไป ไม่มีข้อวินิจฉัยที่ตายตัว เมื่อโลกทัศน์ของเราขยายกว้างไกลกว่าดินที่ตนอยู่อาศัย เราก็จะมีโอกาสพินิจพิจารณาความหลากหลายของขนบธรรมเนียมประเพณีที่คนเราปฏิบัติสืบทอดกันมาในแต่ละประเทศเขตแดน สิ่งที่น่ารังเกียจขยะแขยงในถิ่นหนึ่ง กลับเป็นสิ่งที่น่ายกย่องชื่นชมในถิ่นอื่นก็ได้ ตัวอย่างเช่น ชาวพรหมจารีในบางประเทศเปลือยอวัยวะที่ควรจะปกปิด แต่หญิงที่แต่งงานแล้วกลับปกปิดอวัยวะส่วนนั้นอย่างมิดชิด หรือการปลงศพที่มีเกียรติจะต้องให้สุนัขหรือคนมากินศพ ความงามก็เช่นกัน ขึ้นอยู่กับรสนิยมของแต่ละชาติ ไม่มีข้อวินิจฉัยที่ตายตัว เช่น ชาวอิตาเลียนชอบผู้หญิงที่มีเนื้อหนัง อ้วนล่ำ ส่วนชาวสเปนชอบผู้หญิงผอมแห้ง หนึ่งห่มกระดุก มงแตญมีความเห็นว่า การที่คนเราจะเป็นผู้มีจิตใจเปิดกว้าง ยอมรับความแตกต่างของเพื่อนมนุษย์ ไม่ว่าจะ เป็นขนบธรรมเนียมประเพณี ศรัทธาความเชื่อในศาสนา โดยไม่ยึดมั่นถือมั่นกับสิ่งที่ตนปฏิบัติอยู่ หรือเชื่อมั่นอยู่ว่าล้าเลิศเหนือผู้อื่น ผู้นั้นจะต้องถามตัวเองอยู่เสมอว่า “ข้าพเจ้ารู้อะไรบ้าง”³³ (*Que sais-je?*) เพื่อที่จะได้รับคำตอบว่า “ข้าพเจ้าไม่รู้อะไรเลย” เมื่อ “ไม่รู้อะไร” ก็ต้องใฝ่หาความรู้เพื่อไขจดวิชาและอคติให้หมดไป พร้อมทั้งรับความคิดของผู้อื่นที่แตกต่างจากตน และเมื่อนั้นขันติธรรมก็จะบังเกิดขึ้น ใน *Les Essais* มงแตญเสนอวิธีการแสวงหาความรู้จากการอ่านหนังสือ การพบปะสนทนากับผู้มีความรู้ และการเดินทางท่องเที่ยวไปในดินแดนที่ห่างไกล

บ่อเกิดแห่งความรู้ที่สามารถตกดวงได้ในเบื้องต้นได้แก่การอ่านหนังสือ จะเห็นได้ว่าสถานที่ที่สำคัญที่สุดแห่งหนึ่งในชีวิตของมงแตญคือห้องสมุดส่วนตัวที่ปราสาทมงแตญ ใน *Les Essais* เล่มที่สาม บทที่ 3 “ว่าด้วยความสัมพันธ์ทางสังคมสามประการ” (*De trois commerces*) มงแตญพรรณาน่าว่าห้องสมุดของเขาตั้งอยู่บนชั้นสามของหอสูง ซึ่งเป็นส่วนที่รับลมมากที่สุดของปราสาท ห้องนี้มีพื้นฐานเป็นวงกลมซึ่งช่วยให้เรามองเห็นหนังสือทั้งหมดที่วางเรียงกัน 5 ชั้นได้³⁴ มงแตญใช้เวลาส่วนใหญ่ในชีวิตภายในห้องสมุดแห่งนี้ เป็นมุมส่วนตัวที่ทำให้เขาสามารถตัดโลกภายนอกไม่ว่าจะเป็นสังคมหรือบุตรภรรยาไม่ให้มายุ่งเกี่ยวกับเขาได้ มงแตญ ได้สรรเสริญคุณค่าของหนังสือไว้ว่า

³³ ในปีค.ศ. 1576 มงแตญให้สร้างหรือจำลองภาพของเขา ด้านหนึ่งเป็นภาพตราประจำตระกูลล้อมรอบด้วยสายเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้น แชนด์-มิเชล อีกด้านหนึ่งจารึกปี ค.ศ. 1576 และอายุของเขาคือ 42 ปี พร้อมทั้งคติประจำใจของเซกซ์ตัส เอ็มพิริคัส (Sextus Empiricus) นักปรัชญาชาวกรีก เป็นภาษากรีกที่มีความหมายว่า “ข้าพเจ้ารู้อะไรบ้าง? (*Que sais-je?*)” อีกขรนี้คือคำขวัญที่ถ่ายทอดซึ่งมีความสอดคล้องกับการตีความหมายของ *Que sais-je?* ไปอย่างหลากหลาย

³⁴ มีผู้ประเมินว่าหนังสือในห้องสมุดของมงแตญมีจำนวนนับพันเล่ม

“หนังสือให้คุณประโยชน์ด้วยวิธีการง่าย ๆ และสม่ำเสมอ หนังสือจะอิงแอบแนบกายเราไม่ว่าจะอยู่บนที่ใดหนังสือปลอบประโลมใจในวัยชราและในยามโศกเศร้า อ่างว้าง ขจัดความเกียจคร้านที่หนักอึ้งแสนทรมาณ และความเบื่อหน่ายให้หมดสิ้นไป ทำให้ความเจ็บปวดครวครวผ่อนคลายลง ถ้าความเจ็บปวดนั้นไม่หนักหนาสาหัสจนครอบครองจิตใจของข้าพเจ้าอย่างสิ้นเชิง³⁵ เพื่อที่จะได้พ้นจากความคิดที่จำเจ ข้าพเจ้าก็มีหนังสือเป็นที่พึ่ง หนังสือสามารถดึงดูข้าพเจ้าอย่างง่ายดาย และทำให้ข้าพเจ้าเพลิดเพลินได้ อีกทั้งยังไม่โกรธเคืองที่รู้ว่าข้าพเจ้าหนีไปหาเขา (หนังสือ) เพราะคิดหวังจากการไปหาความสุขจากสิ่งอื่นที่เป็นรูปธรรม มีชีวิตจิตใจและเป็นธรรมชาติกว่า หนังสือต้อนรับข้าพเจ้าด้วยอภัยสรีรย์ไม่ครั้นดีเสมอมา”³⁶

มงแตญใช้เวลาช่วงชีวิตไปในการอ่านหนังสือ หนังสือที่มงแตญอ่านส่วนใหญ่จะเป็นงานวรรณกรรม ปรัชญา ประวัติศาสตร์ของนักเขียนกรีก-โรมัน และของนักเขียนชาวฝรั่งเศสในยุคก่อนๆ และในยุคของเขาเอง ตลอดจนงานของนักเขียนชาติอื่นๆ ในยุโรปที่แปลเป็นภาษาฝรั่งเศสอีกด้วย ส่วนงานของนักเทววิทยาฝ่ายคริสต์ศาสนาในยุคกลางนั้น มงแตญก็ศึกษาอย่างถ่องแท้ อาจกล่าวได้ว่าหนังสือเป็นแหล่งความรู้อันมหาศาลที่เปิดโลกทัศน์ของมงแตญให้กว้างไกล พ้นไปจากปราสาทของมงแตญ แก้วนเปริกอร์ด์หรือราชสำนักกษัตริย์ฝรั่งเศส เขาได้รับรู้ถึงความแตกต่างในความรู้สึกนึกคิด ขนบธรรมเนียมประเพณีของผู้คนในยุคสมัยต่าง ๆ ในประเทศเขตแก้วนที่ไกลเคียงหรือไกลโพ้นออกไป

นอกจากการอ่านหนังสือแล้ว มงแตญยังชอบพบปะผู้คนเพื่อสนทนาหาความรู้ เขารักสันโดษก็จริงอยู่ แต่เขาก็รักชีวิตสังคมไม่ยิ่งหย่อนกว่ากัน จะเห็นได้ว่า เขายังคบหาสมาคมกับผู้คนทั้งสังคมขุนนาง และทั้งกับชาวบ้านในแถบนั้นอย่างสม่ำเสมอ เขาต้อนรับแขกที่ไปมาหาสู่ มีได้ขาด ทำให้เขามีเพื่อนสนทนาถกเถียงในเรื่องต่าง ๆ มีได้ขาดเช่นกัน ยิ่งถ้ามีโอกาสได้คู่สนทนาที่ฉลาดเฉลียว มีปฏิภาณไหวพริบแล้ว มงแตญจะมีความสุขสนุกสนานอย่างเต็มที่ ทั้งนี้เพราะเขาได้รับทั้งความรู้และทั้งมีโอกาสได้ลับสมองให้เฉียบคมอีกด้วย อนึ่ง ความรู้ที่มงแตญได้รับจากการพบปะสนทนากับผู้คนนั้นได้ส่งเสริมความรู้จากการอ่าน ดังตัวอย่างจากการศึกษาชีวิตชนเผ่าหนึ่งในทวีปอเมริกาใต้ซึ่งเรียกกันว่า “มนุษย์กินคน” มงแตญได้อ่านหนังสือเกี่ยวกับชนเผ่านี้และได้ฟังคำบอกเล่าเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่และขนบธรรมเนียมประเพณีของ “มนุษย์กินคน” จากคนที่เคยไปอยู่ที่บราซิลอันเป็นดินแดนของชนเผ่านี้ นอกจากนี้ มงแตญยังมีโอกาสได้พบ “มนุษย์กินคน” สามคนที่มีผู้นำที่เมืองรูอง ในโอกาสที่เขาได้ติดตามราชสำนักของดยุกษัตริย์ชาร์ลส์ที่ 9 ไปที่เมืองนี้ มงแตญได้ชักใช้ไปตามคนเหล่านี้โดยอาศัยล่าน อีกทั้งยังได้ความรู้เกี่ยวกับทัศนคติของพวกเขาต่อคนฝรั่งเศส ซึ่งมงแตญถือโอกาสเสียดสีความอยุติธรรมของสังคม ฝรั่งเศสโดยผ่านมุมมองที่ขบขันของผู้ที่ชาวยุโรปเรียกว่า “คนป่าเถื่อน” (*Les barbares*)

มงแตญชอบเดินทางท่องเที่ยวไปในดินแดนที่ห่างไกล ด้วยความหวังที่จะได้เก็บเกี่ยวประสบการณ์ชีวิตด้วยตัวของเขาเอง ขณะที่มงแตญเริ่มการเดินทางนั้น เขามีอายุได้ 47 ปี ซึ่งนับว่าอย่างวัยชราแล้วสำหรับคนในศตวรรษที่ 16 เขาเล่าว่ามีคนตำหนิตัดเยียนเขาว่าเป็นการไม่สมควรที่จะเดินทางเพราะมีครอบครัวแล้ว เขายังอายุมากอีกด้วย เนื่องจากในยุคนั้นถือกันว่าการเดินทางเป็นเรื่องของคนหนุ่มคนสาว คนแก่ควรจะพักผ่อนอยู่กับบ้าน ในข้อนี้ มงแตญมีความคิดสวนทางกับเพื่อนร่วมสมัยของเขา เขาแย้งว่า เหตุใดความสนุกสนานจากการเดินทางจึงได้รับการสงวนเอาไว้ให้เฉพาะคนหนุ่มสาวเล่า อันที่จริง คนวัยเดียวกับเขาสมควรที่จะได้เดินทางท่องเที่ยวมากกว่าหนุ่มสาว เพราะเป็นวัยที่มีสิทธิ์จะทำทุกอย่างตามความปรารถนาโดยไม่ต้องพยายามปฏิบัติตนให้อยู่ในกรอบของสังคม อนึ่ง เงินทองที่ใช้จ่ายไปในการท่องเที่ยวหรือก็เป็นเงินที่หามาได้ด้วยน้ำพักน้ำแรงของตน ไม่เหมือนหนุ่มสาวที่ยังต้องพึ่งคำใช้จ่าย

³⁵ ความเจ็บปวดในช่วงเวลาที่โรคไข้ไทเฟอิดเกาะปัสสาวะกำเริบ

³⁶ Montaigne : Les Essais, Livre III, Chapitre 3, “De trois commerces”

จากพ่อแม่ การจำกัดไม่ให้คนมีอายุแสวงหาความสุขอย่างอิสระเสรีจึงเป็นความอยู่ดีศรีร่มอย่างยิ่ง มงแตญได้กล่าวอ้างอิง เพลโตที่ห้ามคนอายุไม่ถึง 40-50 ปีเดินทางท่องเที่ยว เพราะคนอายุน้อยจะไม่ได้รับประโยชน์จากการเดินทางเท่ากับคนอายุมาก ซึ่งมงแตญก็ไม่ได้กล่าวว่าเขาเห็นพ้องกับเพลโตหรือไม่ เพราะความคิดที่ว่าการเดินทางหล่อหลอมหนุ่มสาวก็เป็นที่ยอมรับกันทั่วไป แต่เขาเห็นพ้องกับเพลโตที่ห้ามคนอายุ 60 ปีเดินทางด้วยเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น มงแตญจึงออกเดินทางหลังจากที่เขียน Les Essais ทั้งสองเล่มเสร็จลงในปี ค.ศ. 1580 จุดหมายปลายทางของเขาคือเมืองหลายเมืองทางตะวันออกของประเทศฝรั่งเศส และเดินทางต่อไปยังสวิสเซอร์แลนด์ เยอรมันและอิตาลี การเดินทางครั้งนี้กินเวลา 17 เดือน โดยใช้ม้าเป็นพาหนะ คดะเดินทางประกอบด้วยน้องชายคนเล็ก น้องเขย เลชานูการ์ คนรับใช้และชวอนล้อที่บรรทุกสัมภาระ เพื่อได้ตอบข้อกังขาของผู้คนว่าเหตุใดเขาจึงออกเดินทางท่องเที่ยว ทั้ง ๆ ที่อายุล่วงเข้าวัยชราแล้ว มงแตญได้แจกแจงเหตุผลมาเกี่ยวกับการตัดสินใจครั้งนี้ ประการแรก เขาตั้งใจจะไปรักษาโรคนี้ในกระเพาะปัสสาวะตามสถานอาบน้ำแร่ที่มีชื่อในเยอรมันหรือในอิตาลี ประการที่สองการเดินทางครั้งนี้เป็นการหลีกเลี่ยงชั่วคราวจากสภาพบ้านเมืองที่เลวร้ายในยามสงคราม จนนับเพอนความสุขทั้งกายและใจของเขาจนหมดสิ้น อีกประการหนึ่ง มงแตญมีจุดหมายที่จะหลีกเลี่ยงจากความรับผิดชอบในหน้าที่หัวหน้าครอบครัว ซึ่งเขาเห็นว่า เป็นภาระที่น่าเบื่อหน่าย ไม่รู้จักจบสิ้น และถ้ามีผู้ตั้งคำถามว่าการจากครอบครัวไปนาน ๆ แล้วจะไม่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภรรยาจืดจางลงหรือ มงแตญกลับเห็นว่าสามีภรรยาที่อยู่ใกล้ชิดกันตลอดเวลาจะเกิดความจำเจเพื่อนำยต่อกัน แต่ครั้งเมื่อจากกันไกล จิตใจกลับนึกหากัน ทำให้เกิดความรักใคร่ห่วงหากันขึ้นใหม่ เพราะการแต่งงานมิได้หมายความว่าหญิงชายจะต้องอยู่เคียงคู่กันตลอดเวลา มงแตญจึงเห็นว่าสิ่งที่เขาเดินทางโดยทิ้งครอบครัวเอาไว้จึงเป็นการสร้างชีวิตชีวา และเติมรสชาติให้แก่ชีวิตครอบครัวนั่นเอง

อย่างไรก็ตาม เหตุผลสำคัญที่สุดในการเดินทางครั้งนี้ได้แก่ความปรารถนาที่จะไปสัมผัสโลกภายนอกที่เขารู้จักจากหนังสือและการสนทนากับผู้รู้ จิตใจที่แสวงหาอิสรภาพได้เร่งเร้าให้โยบบินไปหาประสบการณ์จากถิ่นที่อื่นไกลโพ้น มงแตญมีความเห็นว่าธรรมชาติได้สร้างให้มนุษย์มีความเป็นอิสระ มีสิทธิ์ที่จะเดินทางไปแห่งหนตำบลใดก็ได้ เหตุใดมนุษย์เรากลบกักขังตนเองให้อยู่ในขอบเขตที่จำกัด เขาเยาะเย้ยความคับแค้นของมนุษย์ที่ไม่ยอมเปิดใจสู่โลกภายนอก ด้วยการยกตัวอย่างกษัตริย์แห่งเปอร์เซียที่ไม่ยอมดื่มน้ำจากที่ใดนอกจากน้ำจากแม่น้ำโคซสเปส (Choaspes) ต่างกับตัวเขาที่กระหายใคร่ดื่มน้ำทุกแห่งในโลกด้วยการเดินทางท่องเที่ยว สร้างความคุ้นเคยกับสังคมของชาติต่าง ๆ ที่แตกต่างจากฝรั่งเศส ดังที่เขาสรุปว่า การเดินทางเป็นการฝึกฝนชีวิตที่เป็นประโยชน์มหาศาล เพราะทำให้ใจเปิดกว้างพร้อมที่จะเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ การศึกษาใดเล่าจะวิเศษเท่ากับการเรียนรู้ความหลากหลายของชีวิตชนบทธรรมเนียมประเพณีและความรู้สึกนึกคิดของผู้คนในต่างถิ่นด้วยประการฉะนี้ เขาจึงพร้อมที่จะปรับตัวให้เข้ากับชีวิตต่างแดน ท่ามกลางชนต่างชาติต่างภาษาด้วยความเต็มอกเต็มใจ เมื่อเดินทางไปต่างแดน เขาพยายามทิ้งความเป็น “ฝรั่งเศส” เสียชั่วคราว บางครั้งจะมีคนพยายามเอาอกเอาใจเขาด้วยการเสิร์ฟอาหารแบบฝรั่งเศส เขาจะไม่แยะแแต่จะรีเข้าไปนั่งโต๊ะอาหารที่มีแต่คนต่างชาติทันที ทั้งนี้เพราะเขาดีใจว่าการค้นพบสิ่งแปลกใหม่ในบ้านเมืองของผู้อื่นเป็นกำไรชีวิตที่มีค่าสูงยิ่ง และเป็นวิถีทางหนึ่งที่ทำให้รู้จักตนเองได้ถ่องแท้ยิ่งขึ้น จะเห็นได้ว่าในระหว่างการเดินทาง มงแตญรู้สึกสนุกสนานและสนใจในทุกสิ่ง เขารับประทานอาหารแปลก ๆ และได้รับการเสิร์ฟอาหารด้วยวิธีแปลก ๆ ที่ไม่เหมือนในฝรั่งเศส แต่ทุกสิ่งทุกอย่างก็ถูกใจเขาไปหมด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เสน่ห์ของประเทศที่พูดภาษาเยอรมันดึงดูดใจเขาจนแทบไม่อยากจะกลับไป ในตอนหนึ่งของ Les Essais เขาได้กล่าวถึงสภาพความเป็นอยู่ในต่างแดนที่ไม่ได้ทำให้เขาเกิดความรู้สึกแปลกแยกแม้แต่น้อย เขากล่าวว่า

“ไม่ว่าจะเป็นจามดิบูก งานไม้หรืองานดินเผา ไม่ว่าอาหารนั้นจะดัมหรือย่าง ใส่เนยหรือน้ำมันมะพร้าว หรือน้ำมันมะกอก ไม่ว่าอาหารนั้นจะร้อนหรือเย็น สำหรับข้าพเจ้านั้นทุกสิ่งไม่ต่างกันเลย”³⁷

เขาวิจารณ์ชาวฝรั่งเศสที่ติดข้องอยู่กับโลกแคบ ๆ ของตัว แม้จะอยู่นอกประเทศ คนฝรั่งเศสมักจะเกาะกลุ่มกันในท่ามกลางคนต่างชาติ และจะถูกเหยียดหยามคนชาติอื่นว่าป่าเถื่อน เนื่องจากไม่ใช่ “ฝรั่งเศส” คนฝรั่งเศสเดินทางโดยคิดแต่เรื่องจะกลับบ้าน เวลาเดินทางก็ปิดกั้นตัวเอง ไม่ยอมคบหาสมาคมกับคนอื่น เหมือนกับว่าไม่ต้องการให้อากาศที่ตนไม่เคยสัมผัสพัดมาถูกต้องผิวกายมวงแดงเย็บย่นเพื่อนร่วมชาติของเขาโดยเปรียบกับพวกข้าราชการที่เกาะกลุ่มอยู่แต่ในพวกของตน ถูกเหยียดหยามคนอื่นราวกับว่าไม่ใช่มนุษย์ด้วยกัน หัวข้อสนทนาของคนเหล่านี้ก็ไม่พ้นเรื่องราชสำนัก เพราะไม่สามารถจะคุยเรื่องใดกับคนอื่นเขาได้³⁸

ในระหว่างการเดินทาง ความสนใจของมงแตญูมีความหลากหลาย เมื่อได้พบเห็นสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ จากมันสมองอันล้ำเลิศของมนุษย์ เช่นเครื่องจักรใช้กำลังน้ำซึ่งเป็นเทคโนโลยีชั้นสูงของอิตาลีในยุคนั้น เขาก็อดที่จะแสดงความชื่นชมต่ออัจฉริยภาพในการประดิษฐ์คิดค้นของมนุษย์เสียมิได้ นอกจากนั้น เขายังชื่นชอบทิวทัศน์ที่ถูกดัดแปลงโดยกิจกรรมของมนุษย์ เช่นการทำเกษตรกรรมขั้นบันไดในเยอรมันและอิตาลี อนึ่ง จุดมุ่งหมายสำคัญประการหนึ่งในการเดินทางครั้งนี้ ก็คือการสำรวจกว้างๆ เกี่ยวกับความเชื่อทางศาสนาของประชาชนในประเทศต่าง ๆ ในยุโรป เขาได้พบปะสนทนากับผู้ที่นับถือคริสต์ศาสนานิกายต่างๆ ในระหว่างการเดินทางไปตามเมืองต่าง ๆ ที่เมืองบาเซิลประเทศสวิสเซอร์แลนด์ เขาเยี่ยมชมวัดนิกายโปรเตสแตนต์ เพื่อหาความรู้เกี่ยวกับพิธีกรรมของนิกายนี้ และยังได้ไปชมโบสถ์ของชาวอิวินอิตาลีด้วย ในการเยี่ยมชมโบสถ์และพิธีกรรมของศาสนานิกายต่าง ๆ นั้น เขาก็ได้สนทนากับนักบวชของศาสนานั้นๆ พร้อมกันไปด้วย ขณะเดียวกันที่อิตาลีเขาก็ไปเยี่ยมเยือนนักบวชนิกายโรมันคาทอลิกหลายองค์และได้เข้าร่วมพิธีทางศาสนาในวันคริสต์มาสที่กรุงโรม ในโอกาสนี้ เขาได้มีโอกาสสุงพระบาทของพระสันตปาปาเกรกอรีที่สามซึ่งเป็นผู้ประกอบพิธีด้วย สำหรับนักเดินทางที่เปิดใจกว้างแสวงหาประสบการณ์จากโลกภายนอกเช่นมงแตญูนั้น กิจกรรมใดเล่าจะพาให้สนุกเพลิดเพลินเท่ากับการได้ไปสร้างมิตรภาพใหม่ ๆ ขึ้น ซึ่งเขาเห็นว่าเพื่อนใหม่ที่เขาพบในระหว่างการเดินทางนั้นน่าสนใจกว่าเพื่อนบ้านหรือญาติพี่น้องเสียอีก และถ้าเพื่อนใหม่เป็นคนที่มีความรู้ด้วยก็ยิ่งทำให้เขาพอใจมากยิ่งขึ้นซึ่งเขาก็ได้พบคนเหล่านี้ในสวิสเซอร์แลนด์ เยอรมันและอิตาลี เช่นที่กรุงโรม เขาพบนักมนุษยนิยมและพบนักการทูตที่สนใจด้านอักษรศาสตร์ ที่เมืองฟลอเรนซ์ เขาได้มีโอกาสพูดคุยกับแพทย์ และกับขุนนางคนหนึ่งซึ่งเชี่ยวชาญในศิลปะการใช้อาวุธ

จากการเดินทาง มงแตญูได้สัมผัสกับความหลากหลายของสังคมในถิ่นที่ต่าง ๆ ในขณะเดียวกัน เขาได้ตระหนักถึงเอกภาพแห่งธรรมชาติของมนุษย์ซึ่งอยู่เหนือรูปแบบของการประพฤติปฏิบัติที่แตกต่างกันไปของชนชาติต่าง ๆ เราคงจะยอมรับว่า การแสวงหาความรู้ได้นำไปสู่การสร้างขั้นวัฒนธรรมพร้อมกันกับสำนึกในภราดรภาพของมวลมนุษย์ มงแตญูกล่าวว่า

“ข้าพเจ้ามีความเห็นว่ามนุษย์ทุกผู้ทุกนามเป็นเพื่อนร่วมชาติของข้าพเจ้า ข้าพเจ้าสวมกอดชาวโปแลนด์ เหมือนกับข้าพเจ้าสวมกอดชาวฝรั่งเศส ด้วยว่าความคิดเรื่องประชาคมโลกอันเป็นสากลอยู่เหนือความผูกพันระหว่างชนชาติเดียวกัน ดังที่มีผู้ถามโสเครติสว่าเขาเป็นชนชาติใด เขาไม่ตอบว่าเขาเป็นชาวเอเธนส์ แต่บอกว่าเขาเป็นประชาชนของโลก”³⁹

³⁷ Montaigne : Les Essais, Livre III, Chapitre 9, “De la vanité”

³⁸ Ibid.,

³⁹ Ibid.,

4. การเผชิญความทุกข์อันเนื่องมาจากความป่วยไข้และการใช้ชีวิตในวัยชรา

ในบทสุดท้ายของ *Les Essais* เล่มสุดท้ายที่ชื่อว่า “ว่าด้วยประสบการณ์ชีวิต” (*De l'expérience*) มงแตญยอมรับความเสื่อมถอยของสังขารเมื่อความชรามาเยือนและโรครุมเร้า เขากล่าวว่า “เราจะต้องรู้จักเผชิญความทุกข์เมื่อเราไม่อาจหลบเลี่ยงได้” มงแตญทนทุกข์ทรมานจากโรคนิวในกระเพาะปัสสาวะ เขาป่วยเป็นโรคนิวเมื่ออายุ 45 ปี ทั้ง ๆ ที่ก่อนหน้านี้เขาเป็นผู้ที่มีสุขภาพดีเยี่ยม ในยุคนั้น โรคนิวในกระเพาะปัสสาวะเป็นโรคร้ายแรงไม่สามารถรักษาให้หายได้ เขาพรณมอย่างละเอียดลออถึงความเจ็บปวดเมื่ออาการกำเริบว่า คนไข้จะเหงื่อออกโทรมกาย โบหน้าซีดเผือดแล้วก็แดง ตัวสั่น อาเจียนจนเป็นเลือด ความเจ็บปวดทำให้กล้ามเนื้อตึงแข็งจนถึงกับชักกระตุก น้ำตาไหลพรากและถ่ายปัสสาวะพุ่งขึ้นเป็นสีดำนากลัว ปัสสาวะขัดเนื่องจากก้อนนิ่วเป็นหนามแหลม ทิ่มแทงจนปวดแสบปวดร้อนอย่างร้ายกาจที่ผนังท่อปัสสาวะ และช่วงที่เจ็บปวดทรมานที่สุดคือช่วงที่ก้อนนิ่วขัดอยู่ในท่อปัสสาวะ ทำให้ปัสสาวะไม่ออกอยู่ 3-4 วัน ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เห็นความตายอยู่เบื้องหน้าอย่างไรก็ตาม ถึงแม้มงแตญจะทุกข์ทรมานจากโรคร้ายที่ไม่มีวันหายขาดสักปานใด เขากลับพิจารณาถึงการป่วยเป็นโรคนิวในกระเพาะปัสสาวะด้วยอารมณ์ชื่น แฝงการมถกถางอย่างเฉียบแหลม ขอหยิบยกเนื้อความบางตอนมาดังนี้

- โรคนิวเป็นโรคประจำตัวของคนใหญ่คนโตในสังคมชั้นสูง ดังนั้น เขาจึงรู้สึกเป็นเกียรติที่ได้เข้ามีส่วนร่วมในวงสังคมชั้นสูงด้วย เมื่อป่วยเป็นโรคนิว

- โรคนิวเป็นโรคที่มีศีลธรรมสูง เพราะไปเกิดที่อวัยวะที่กระทำบาป (ท่อปัสสาวะเป็นส่วนหนึ่งของอวัยวะเพศ) ผู้ป่วยเป็นโรคนิวย่อมได้รับเกียรติด้วย

- เขาป่วยเป็นโรคนิวตอนแก่ ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่หมดความกึกคะนองของวัยหนุ่มแล้ว อีกทั้งเขาก็ได้ตัดดวงความสดชื่นรื่นรมย์ไว้เต็มที่แล้ว จึงไม่มีอะไรจะสูญเสียเมื่อป่วยเป็นโรคนิว

- โรคนิวมีประโยชน์ในการกล่อมเกล้าให้คนที่อย่างผู้วัยชราเข้าถึงมรณานุสติ เพราะทำให้เราก้อย ๆ ละโลกียสุขไปที่ละน้อย ๆ จนใกล้สู่ความตายเข้าไปทุกที เท่ากับว่าเราได้บรรลุสัจธรรมถึงความไม่ยั่งยืนของสังขารเมื่อป่วยเป็นโรคนิว

- ขณะที่ก้อนนิ่วกำลังเคลื่อนอยู่นั้น ผู้ป่วยจะเจ็บปวดอย่างถึงขีดสุด ครั้นเมื่อก้อนนิ่วหลุดไป ผู้ป่วยจะมีความสุขถึงขีดสุดราวกับว่าเขาได้หายป่วยอย่างฉับพลันทันใด ทำให้เขาารู้ซึ่งถึงความสุขอันท่วมท้นที่เกิดขึ้นหลังจากที่เพิ่งผ่านพ้นความเจ็บปวดในชั่วพริบตา เนื่องจากสภาวะแห่งความทุกข์กับความสุขได้ประจันกันชิดใกล้เสียดเสียดเกิน จะเห็นได้ว่าความเจ็บปวดไม่ได้สร้างเฉพะความทุกข์ทรมานให้แก่มนุษย์ ถ้าพิจารณาในแง่ศีลธรรมชาติได้สร้างความเจ็บปวดเพื่อให้มนุษย์เกิดความสุขสันต์ทันทีที่ความเจ็บปวดได้ผ่านพ้นไป

เมื่อไม่อาจหลีกเลี่ยงจากความทุกข์อันเกิดจากโรคร้ายเบียดเบียน มงแตญจึงพยายามใช้ชีวิตอย่างเป็นปกติเท่าที่จะทำได้ เช่นเข้าน้ำเป็นระยะเวลา 10 ชั่วโมงต่อเนื่องกัน ทั้ง ๆ ที่มีอาการปวดนิ่ว ถ้าอยู่บ้าน เขาก็ไปเล่นกับสุนัขอย่างร่าเริงบ้าง ล้อเล่นกับบริวารบ้าง หรือสนทนากับผู้อื่นอย่างเป็นงานเป็นการบ้าง อีกทั้งหากิจกรรมอื่น ๆ มาทำทำให้ไม่ว่างจะได้ไม่มีคิดถึงแต่เรื่องป่วยไข้ เพราะจะทำให้หมดกำลังใจอยากในชีวิต อย่างไรก็ดี แม้ว่ามงแตญจะยอมรับสภาพความเจ็บป่วยด้วยจิตใจที่เข้มแข็งเพียงใดก็ตาม แต่เขาก็รู้ซึ่งถึงความทุกข์ทรมานของคนที่ป่วยเป็นโรคที่รักษาไม่หาย ดังที่เขากล่าวสรรเสริญการมีสุขภาพดีว่าเป็นสิ่งประเสริฐสุดที่ธรรมชาติประทานแก่มนุษย์ นับว่าสอดคล้องกับพุทธภาษิต “อโรคยา ปรมา ลาภา”

เป็นที่น่าสังเกตว่ามงแตญเสนอหลักการแห่งการอดทนของมนุษยชาติก่อนเวอลแตร์ ในบทนิพนธ์ชื่อ *Traité sur la tolérance* (ค.ศ. 1763) เวอลแตร์เขียนไว้ว่า

“ข้าพเจ้าขอให้ท่านจงถือว่ามนุษย์ทุกคนเป็นที่น้องของเรา ชาวตุรกีที่น้องของข้าพเจ้า ชาวจีน ชาวฮิว ชาวสยามก็เช่นกัน ก็เรทั้งหมคนมิได้เป็นบุตรของบิดาเดียวกัน และเป็นสัตว์โลกของพระเจ้าองค์เดียวกันดอกหรือ”

มงแตญตระหนักถึงความไม่เที่ยงแท้ของสังขารที่ต้องร่วงโรยไปตามกาลเวลา ไม่มีผู้ใดจะหลีกเลี่ยงได้ การที่กษัตริย์จะอ่อนน้อมพระเจ้าขอให้เร็วแรงแข็งขันคงความหนุ่มสาวเอาไว้ชั่วกาลนานนั้นเป็นสิ่งที่ฝืนธรรมชาติ และไร้สาระ การเฝ้าสังเกตตนเองและผู้อื่น ทำให้เขาสามารถวิเคราะห์ข้อบกพร่องของกษัตริย์ได้ถึงแก่น และสามารถวางแนวทางการดำเนินชีวิตในวัยชราของเขาให้เหมาะสม เขาแจกแจงข้อบกพร่องของกษัตริย์ว่าพอถึงแก่ตัวลงก็เริ่มจู้จู้จุกจิก เกือบชั่งปัจจุบัน สรรเสริญอดีต เย่อหยิ่ง ใจงำ ใจน้อย ไม่ยอมรับความบกพร่องของตนเอง คนแก่มักพูดพล่าม นำเบื้อ ไม่ชอบคบหาสมาคมกับใคร เชื้อถือโศกลาง ละโมบโลภมาก วุ่นวายกับเงินทอง อย่างน่าขัน ทั้ง ๆ ที่ไม่ค่อยจะมีทางใช้เงินแล้วก็ตาม นอกจากนี้ ยังอยู่ดิรรมและร้ายกาจ ยิ่งกว่าคนหนุ่มสาว มงแตญสรุปว่าริ้วรอยชราไม่ได้เกิดเฉพาะบนใบหน้าเท่านั้น แต่ยังเกิดในจิตใจอีกด้วย เขายอมรับว่าเขาเป็นคนแก่ธรรมดาคนหนึ่งที่ไม่พ้นข้อบกพร่องต่าง ๆ ที่ได้สาธยายมาข้างต้น ด้วยเหตุนี้ เขาจึงเริ่มจะหลบหลีกหนีหน้าผู้คน แม้จะมีนิสัยชอบการสมาคม ทั้งนี้ เพราะน้อยใจคิดว่าไม่มีใครเขาอยากคบหากับคนแก่ที่สังขารเสื่อมโทรม อย่างไรก็ตาม เขายอมรับสภาวะปัจจุบันอย่างเข้มแข็ง แม้ว่าร่างกายจะเปลี่ยนล้าด้วยโรคภัย แต่จิตใจของเขาปลอดโปร่ง แจ่มใส เขาพยายามหาสิ่งชดเชยความสดชื่นรื่นรมย์ในชีวิตที่ขาดหายไปในช่วงวัยชรา ด้วยการคำนึงถึงความสุขในสวรรค์ที่เขาได้เคยมีประสบการณ์ที่ผาดโผนมีรสชาตินี้ในวัยหนุ่ม ซึ่งกระตุ้นความรู้สึกให้กระชุ่มกระชวย ถึงจะไม่ร้อนเท่าก็พอขโลมจิตใจให้เหงามองให้สดชื่นแจ่มใสขึ้นมาบ้าง ดังที่เขาเขียนถึงอดีตอันสดชื่นรื่นรมย์ใน *Les Essais* เล่มที่สาม บทที่ 5 “ว่าด้วยกวีนิพนธ์ของเวอร์จิล” (*Sur les vers de Virgile*)

มงแตญเคยใช้ชีวิตในวัยหนุ่มอย่างถึงกณะองเจ้าสำราญจนต้องใช้หลักทางสายกลางมาเหนี่ยวรั้งตนเองบ้าง เมื่อเข้าสู่วัยชราเขาก็ใช้หลักทางสายกลางอีกเช่นกัน เพื่อประคองกายและใจไม่ให้อับเฉาอย่างรวดเร็ว กล่าวคือเขาแนะนำคนแก่ว่าจะต้องไม่ละเลยความรักหรือความปรารถนาทางเพศโดยสิ้นเชิง เพราะความรักเป็นความรู้สึกประการเดียวที่ทำให้เกิดความตื่นเต้น ประโลมใจให้ชื่นบาน คนแก่จะรู้สึกกระปรี้กระเปร่า มีกำลังใจ เลิกปล่อยตัวให้ทรุดโทรมเพราะคิดว่าไร้คนสนใจ หากแต่หันมาสนใจปรุงแต่งร่างกายให้สะอาดสะอ้าน ชดเชยข้อบกพร่องของตัวเอง ออกเสียบ้าง ด้วยมีความหวังว่าจะได้รับความรักจากคนรอบข้างบ้าง อย่างไรก็ตาม มงแตญชี้ให้เห็นถึงปัญหาความรักของชายแก่เนื่องจากสมรรถภาพทางเพศลดลง คนแก่เป็นฝ่ายเรียกร้องมาก แต่ให้ได้น้อย ต้องการจะเป็นผู้เลือก แต่ก็ไม่ควรค่าแก่การยอมรับ มีความกล้าน้อยลงแต่ ชีระแวงมากขึ้นจนไม่แน่ใจว่าจะได้รับความรักจากใจจริง

ในย่อหน้าสุดท้ายของ *Les Essais* เล่มสุดท้าย มงแตญได้อ่อนน้อมเทพเจ้า อพอลโล เทพเจ้าแห่งสุขภาพและความเฉลียวฉลาดดลบันดาลให้คนชราใช้ชีวิตที่พอเหมาะพอควร ร่าเริงแจ่มใส และนำคบหาสมาคม เขาได้หยิบยกบทกวีตอนหนึ่งของโอเรช กวีชาวโรมันมาสนับสนุนความปรารถนาของเขาว่า

“ข้าแต่เทพอพอลโล ขอได้โปรดดลบันดาลให้ข้าฯ ได้มีสุขภาพอันสมบูรณ์เพื่อที่จะได้ใช้ทรัพย์สินที่สั่งสมมาให้เกิดประโยชน์ รวมทั้งได้โปรดประทานปัญญาอันไม่มีวันเหือดหาย ขอได้โปรดอย่าให้ปัจฉิมวัยของข้าฯ เป็นที่น่ารังเกียจเหยียดหยาม และขอได้โปรดให้ข้าฯ ยังบรรเลงเพลงพินได้อีกต่อไป”¹⁰

ในช่วงสุดท้ายของชีวิต ประมาณ 4-5 ปีก่อนที่เขาจะถึงแก่กรรม มงแตญมักจะพำนักอยู่ณปราสาทมงแตญเป็นเวลานาน ๆ นอกเหนือจากการเดินทางไปพำนักกับมารี เลอ จาร์ เดอ กูร์เนย์ (Marie Le Jars de Gournay) ที่แคว้นปีการ์ดีเป็นครั้งคราว หญิงสาวผู้นี้นิยมชมชอบผลงานของมงแตญและได้ติดต่อกับเขาทางจดหมายมาแล้วหลายปี มงแตญได้ประกาศให้เธอเป็น “บุตรสาวจากสายสัมพันธ์” (*filie d'alliance*) ของเขา ชีวิตในวัยชราของเขาไม่เหี่ยวแห้ง นอกจากการพบปะเพื่อนฝูงที่ไปมาหาสู่มิได้ขาดแล้ว เขายังแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อน ๆ

¹⁰Montaigne : *Les Essais*, Livre III, Chapitre 13, “De l'expérience”

ทางจดหมายอีกด้วย อีกทั้งใช้เวลาส่วนใหญ่ไปในการอ่านหนังสือตามที่เคยปฏิบัติเสมอมาด้วยว่าหนังสือคือเพื่อนที่ประเสริฐที่สุดของเขา ผลงานที่สำคัญที่สุดในช่วงสุดท้ายของชีวิตก็อนับตั้งแต่ปี ค.ศ.1588 เป็นต้นไป ได้แก่ การแก้ไขปรับปรุง *Les Essais* ผลงานชิ้นเอกและชิ้นเดียวในชีวิตของเขาให้สมบูรณ์ที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังที่เขาได้กล่าวถึงภารกิจครั้งนี้ไว้ว่า

“บนเส้นทางชีวิตสายนี้ (คือการเขียนหนังสือเล่มนี้) ข้าพเจ้ามุ่งหน้าไปเรื่อย ๆ โดยไม่เหนื่อยยาก トラบเท่าที่น้ำนมก็และกระดากยังคงเหลืออยู่ในโลก”⁴¹

5. การใช้ชีวิตด้วยความรื่นรมย์

ในบทสุดท้ายของ *Les Essais* เล่มสุดท้าย “ว่าด้วยประสบการณ์ชีวิต” (*De l'expérience*) มงแตญได้ทบทวนแนวทางในการใช้ชีวิตตั้งแต่ต้นจบจนวาระสุดท้ายของชีวิต ซึ่งนับว่าเป็นการสรุปงานวรรณกรรมเรื่องนี้ด้วย เป็นที่น่าสังเกตว่า มงแตญเขียนบทสุดท้ายของหนังสือในช่วงวิกฤติของชีวิต คืออยู่ในวัยชรา มีโรคภัยเบียดเบียน อีกทั้งวิกฤติการณ์การเมืองที่ได้ดำเนินมาชั่วชีวิตของเขาก็มิได้คลายความรุนแรงร้ายกาจลงไปแม้แต่น้อย แต่แทนที่มงแตญจะสูญเสียความหวัง หดสิ้นศรัทธาในมนุษยชาติเช่นเดียวกับเพื่อนร่วมสมัยของเขา เขากลับพร่ำสรรเสริญพลังชีวิตจากธรรมชาติที่พระเจ้าเป็นเจ้าประทานให้เพื่อสร้างความรื่นรมย์แก่มวลมนุษย์ในลักษณะเดียวกับนักมนุษยนิยมในตอนต้นยุค ดังที่เขากล่าวไว้ว่า

“มันเป็นความสุขสมบูรณ์เทียบเทียมได้กับเทพในการที่มนุษย์รู้จักเสพความหลุดร่อนอย่างเต็มที่จากชีวิตของตนเอง”⁴²

ฉะนั้น การที่นักบวชของคริสต์ศาสนาปฏิเสธโลกีย์สุขนั้นถือว่าเป็นการทำลายกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ หรือนัยหนึ่งเป็นการปฏิเสธการสร้างสรรคที่พระเจ้าเป็นเจ้าตั้งพระทัยประทานให้แก่มวลมนุษย์นั่นเอง และในเมื่อการสร้างสรรคของพระเจ้าเป็นเจ้าเป็นไปเพื่อความสุขของมนุษย์ แม้แต่การประกอบกิจกรรมเพื่อการดำรงชีวิต และการสืบเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ก็เป็นสิ่งที่สร้างความหลุดร่อนตามธรรมชาติ การปฏิเสธความสุขตามครรลองของธรรมชาติจึงเป็นการเหยียดหยามการสร้างสรรคของพระเจ้าเป็นเจ้าด้วย ส่วนมงแตญนั้น เขายอมรับว่าเขาชอบซึ่งในความเมตตาของพระเจ้าเป็นเจ้าที่ประทานความสุขอันประเสริฐสุดให้แก่มวลมนุษย์ และเขาภูมิใจยิ่งนักที่ได้ใช้ชีวิตตามพระประสงค์ของพระองค์ เขากล่าวว่า

“สำหรับข้าพเจ้าแล้วละก็ ข้าพเจ้ารักชีวิตนี้และดำเนินชีวิตเพื่อสนองสิ่งที่พระเจ้าเป็นเจ้ามีพระเมตตาประทานมาให้”⁴³

การใช้ชีวิตด้วยความรื่นรมย์นั้น นอกจากจะเป็นสิทธิ์ตามธรรมชาติของมนุษย์แล้วมนุษย์เองยังต้องมีหน้าที่ที่จะหาวิธีการเพิ่มพูนความสุขของตนให้ทวีคูณจนซึมซาบล้ำลึกจากสรีระจนถึงจิตวิญญาณ จนกายและจิตแนบเป็นหนึ่งเดียว ดังที่เขาได้กล่าวถึงโลกีย์สุขที่เสพได้ด้วยปัญญา และปัญญาที่เสพได้ด้วยอายตนะ (*plaisirs intellectuellement sensibles et sensiblement intellectuels*) ตลอดชีวิตของมงแตญ เขาเต็มตื้นรื่นรมย์กับความสุขทางกายและใจที่เป็นไปตามครรลองของธรรมชาติ เช่นชอบสูดดมกลิ่นหอม มีความสุขในการรับประทานอาหาร หลุดร่อนในเพชรสเม็ในยามชรา และพยายามทุกวิถีทางที่จะหลีกเลี่ยงสิ่งที่เป็นพิษเป็นภัยต่อความสุข เช่นไม่ชอบคบคนที่จิตใจเศร้าหมอง อารมณ์เสียเป็นปกติวิสัย เพราะพุดคุยด้วยแล้วทำให้เกิดความ

⁴¹ Montaigne : *Les Essais*, Livre III, Chapitre 9, “*De la vanité*”

⁴² Montaigne : *Les Essais*, Livre III, Chapitre 13, “*De l'expérience*”

⁴³ *Ibid.*,

⁴⁴ *Ibid.*,

หตุ หรือเวลารับประทานอาหารก็จะสนทนาแต่เรื่องที่สร้างความเบิกบานใจ หลีกเลี่ยงเรื่องหนักสมองเคร่งเครียด ที่มาบั่นทอนความสุขในระหว่างนั้น แม้แต่เรื่องความสุขทางเพศ เขายังเลือกความงามทางกายภาพของฝ่ายหญิง มากกว่าจะได้ใจในคุณสมบัติด้านอื่นของเธอ เพราะเห็นว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นกว่า

มงแตญอธิบายความหมายของคำกริยา “ใช้เวลา” (*passer le temps*) เพื่อชี้ให้เห็นความแตกต่างระหว่างการใช้เวลาให้ผ่านไปกับการใช้เวลาเพื่อรื่นรมย์กับความสุขในช่วงเวลานั้น ถ้าเขากล่าวว่า “*Je passe le temps*” หรือฉันใช้เวลาให้ผ่านไป หมายความว่าช่วงเวลานั้นมีแต่ความเลวร้ายที่จะต้องให้ผ่านไปเร็วๆ แต่เขาจะไม่ใช้คำกริยานี้ในช่วงเวลาที่นำอภิมรย์ เขาต้องหยุดนิ่ง ลืมรส ดื่มด่ำความสุขให้เนิ่นนาน จุใจเท่าที่จะทำได้ เขาฝึกใจให้จดจ่ออยู่กับความเหตุการณ์ที่อยู่เบื้องหน้า ไม่ยอมปล่อยให้ไปคิดเรื่องอื่นที่มำทำให้ความสุขในช่วงเวลานั้นกลายเป็นจางลง เขากล่าวว่า

“เมื่อข้าพเจ้าเดินรำ ข้าพเจ้าก็เดินรำอย่างมีความสุข เมื่อข้าพเจ้านอนหลับ ข้าพเจ้าก็นอนหลับอย่างสุขสบาย และแม้แต่เมื่อข้าพเจ้าเดินเล่นคนเดียวในสวนที่สวยงาม ถ้าเผชิญผลไปคิดถึงเรื่องอื่นที่ไม่ใช่เรื่องการเดินเล่นชมสวนละก็ ข้าพเจ้าต้องรีบหันเหความรู้สึกให้กลับมาสู่ความสงบสุขในการชมสวนทันที”⁴⁴

มงแตญมีความเห็นว่าคนที่ชอบใช้คำว่า “*passé-temps*” หรือ *passer le temps* ซึ่งหมายถึงใช้เวลาให้ผ่านไปนั้นคือคนโง่งที่ไม่รู้จักใช้เวลาในชีวิตของตนให้เกิดประโยชน์สูงสุด ไม่รู้จักใช้ชีวิตให้รื่นรมย์สมสุข แต่กลับปล่อยให้ผ่านพ้นไปอย่างเปล่าเสียดาย มงแตญได้หยิบยกถ้อยคำของ เซเนกา (Seneca) นักปราชญ์ชาวโรมันมาสนับสนุนความคิดของเขาในข้อที่ว่าคนโง่งจะใช้ชีวิตที่ปราศจากความสุขในปัจจุบัน เพราะมุ่งแต่เรื่องของอนาคตอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม มงแตญย้ำเสมอว่าการใช้ชีวิตด้วยความรื่นรมย์นั้นจะต้องดำเนินไปอย่างพอเหมาะพอควร หรือนัยหนึ่งเราต้องนำหลักทางสายกลางมาใช้ในการสร้างความสมดุลระหว่างใจกาย ด้วยการหาทางให้ใจกายควบคุมกันเอง นั่นก็คือให้ใจปกครองร่างกายที่เฉื่อยชาให้มีชีวิตชีวาขึ้น และให้กายยับยั้งใจไม่ให้ขาดโค่นหรือหิวจนเกินไปได้⁴⁵ และในที่สุดมงแตญก็ได้ย้อนกลับมาเน้นหลักการในการครองชีวิตด้วยทางสายกลางว่า

“หน้าที่ของเราคือการกำหนดวิถีชีวิตอันเหมาะสม ไม่ใช่แต่งเรื่องประโลมโลกเรื่อยเจื้อยไป หรือกระแสนี่จะครอบครองดินแดนของผู้อื่นด้วยการรบพุ่ง แต่เอาชนะตัวเองด้วยการแสวงหาความเป็นระเบียบและสันโดษในการครองชีวิต งานชิ้นนอกที่ยิ่งใหญ่และสูงส่งของมนุษย์เราคือการดำเนินชีวิตบนทางสายกลาง สิ่งอื่นทั้งหลายทั้งปวง ไม่ว่าจะเป็นการปกครองบ้านเมือง การสะสมทรัพย์ศฤงคาร หรือการสร้างถาวรวัตถุ ก็เป็นได้อย่างมากที่สุดเพียงส่วนประกอบที่ไม่สลักสำคัญอันใด”⁴⁶

เมื่อได้ทบทวนประสบการณ์ชีวิตที่ผ่านมา เขาก็พบว่าตนเองเปรียบเสมือนนักเดินทางที่ได้ขึ้นชมกับความเขียวจีของต้นไม้ใบหญ้า ความสดชื่นงดงามของพรรณไม้ดอกไม้ ผลอย่างอิมเมจิมาแล้ว ในยามนี้การเดินทางก็ได้มาสิ้นสุดณดินแดนอันแห่งแล้ง ไร้ชีวิตชีวา แต่แทนที่จะเศร้าโศกเหงาหงอย เขากลับเผชิญต่อสภาวะปัจจุบันด้วยจิตใจที่เข้มแข็ง ด้วยตระหนักดีว่าสิ่งเหล่านี้เป็นไปตามครรลองของธรรมชาติ เมื่อเขาคิดถึงความตายซึ่งอยู่ใกล้ขีดความชรา เขาก็ไม่รู้สึกหวั่นกลัวหรือเศร้าเสียใจ เพราะเป็นการจากโลกนี้ไปตามธรรมชาติ หลังจากทำหน้าที่ของมนุษย์อย่างสมบูรณ์ด้วยการรื่นรมย์ความสุขที่พระผู้เป็นเจ้าประทานให้ มงแตญมีความเห็นว่าผู้ใดใช้ชีวิตไม่เป็น หมกหมุ่นกับความทุกข์ ไม่รู้จักว่าความสุขในชีวิตเป็นอย่างไร ผู้นั้นก็จะตายไม่เป็นเช่นกัน

⁴⁴Ibid.,

⁴⁶Ibid.,

⁴⁷Montaigne : Les Essais, Livre III, Chapitre 2, “Du repentir”

ผู้ที่ตายไม่เป็นก็จะมีแค่ความรู้ร้อนหวาดหวั่นต่อความตาย ไม่ยอมรับกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ ทั้งนี้เพราะผู้นี้ไม่ได้ใช้ชีวิตให้คุ้มค่าตนเอง ส่วนเขานั้นมั่นใจว่าเขาจะรู้จักตาย เพราะรู้จักใช้ชีวิต เขาทำได้ว่าใครจะเตรียมตัวจากโลกนี้ไปด้วยความปลอดภัยไปร้องโล่งใจเท่าตัวเขา เขาพร้อมเสมอที่จะเดินทางไปพบพระเจ้าด้วยความปีติและภาคภูมิใจว่าเขาได้ใช้ชีวิตอย่างพอเหมาะพอดี แม้ในช่วงที่ประเทศชาติเกิดกลียุคจากสงครามกลางเมือง เขาก็สามารถวางตัวอยู่ในความถูกต้อง ไม่แปดเปื้อนมัวหมอง ปราศจากความขัดแย้งอันรุนแรง จนรักษาตัวรอดมาได้ตั้งแต่ต้นจนปลายชีวิต เขามีแต่ความสงบในจิตใจ เพราะไม่เคยทำความชั่ว ไม่เอาเปรียบและไม่สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่น ทั้งในเรื่องของหน้าที่การงานและชีวิตครอบครัว ทั้งนี้ มงแตญได้ขอบคุณพระเจ้าและโชคชะตาที่ลดบันดาลให้เขาประสบความสำเร็จในการดำเนินชีวิตด้วยทางสายกลางไม่ว่าเหตุการณ์รอบข้างจะผันแปรสักเพียงใด ท้ายที่สุด มงแตญตระหนักดีว่าเขาได้บรรลุถึงจุดหมายปลายทางในชีวิต คือการทำหน้าที่ของมนุษย์อย่างสมบูรณ์ และได้ใช้ชีวิตอย่างคุ้มค่า เพราะได้คัดคว้าความรื่นรมย์ในชีวิตตามครรลองของธรรมชาติอย่างเต็มอ้อม จนชีวิตนี้ไม่เหลือสิ่งใดให้ห่วงหา เรียกได้ว่าไม่เสียที่ที่เกิดมาเป็นมนุษย์ ดังที่เขาปลั่งวาทว่า

“ถ้าข้าพเจ้ามีโอกาสได้ใช้ชีวิตใหม่ ข้าพเจ้าก็ขอเลือกใช้ชีวิตดังเช่นที่ได้ดำเนินมาแล้ว ข้าพเจ้าไม่เคยเสียดายเวลาที่ผ่านมาในอดีต และไม่หวั่นเกรงสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคต”⁴⁷

⁴⁷Montaigne : Les Essais, Livre III, Chapitre 2, "Du repentir"

บรรณานุกรม

☛ งานวรรณกรรม

- Montaigne : **Les Essais, Livre I, II, III** , Traduction en français moderne par André Lanly, Paris, Honoré Champion, 1989
- Montaigne : **Les Essais**, Edition établie et présentée par Claude Pinganaud, Paris, Arléa, 1992

☛ งานวิจารณ์

- Aulotte, Robert : "*Montaigne et le devoir d'être heureux*" in **Actes du colloque international Montaigne**, Edités par Marcel Tetel, Paris, Nizet, 1983. pp.9-15
- Bellenger, Yvonne : **Montaigne, Une fête pour l'esprit**, Paris, Editions Balland, 1987
- Coleman, Dorothy Gabe : **Montaigne's Essais**, London, Allen & Unwin, 1987
- Conche, Marcel : **Montaigne et la philosophie**, Paris, Editions de Mégare, 1992
- Galleret, Paul : **Essais de Montaigne**, choix et présentation, Paris, Union générale d'éditions, 1978
- Lacouture, Jean : **Montaigne à cheval**, Paris, Editions du Seuil, 1996
- Lazard, Madeleine : **Michel de Montaigne**, Paris, Fayard, 1992
- Mathieu, Gisèle : **les Essais**, Textes choisis, Paris, Hachette, 1976
- Nakam, Géralde : **Les Essais de Montaigne, Miroir et procès de leur temps**, Paris, Nizet, 1984
- Starobinski, Jean : **Montaigne en mouvement**, Paris, Gallimard, 1993
- Tournon, André : **Montaigne en toutes lettres**, Paris, Bordas, 1989

*****

การที่สัตววิทยาศึกษาเกี่ยวกับสื่อที่ถูกเสนอในรูปของภาษาและที่ไม่ใช่ภาษานั้น จึงไม่มีผู้ใดสามารถบอกได้ว่าขอบข่ายที่แน่นอนของสาขาวิชานี้ อยู่ ณ ที่ใด แม้แต่ในระหว่งนักทฤษฎีด้วยกันก็ยังมีแนวความคิดที่ขัดแย้งกันอยู่ กล่าวคือนักภาษาศาสตร์บางกลุ่มลงความเห็นว่ วิชาภาษาศาสตร์ เป็นแม่บทหรือแม่แบบใหญ่ที่ครอบคลุมสัตววิทยาเอาไว้ พวกนี้ให้ความเห็นว่สัตววิทยาต้องพึ่งระบบและกระบวนการทั้งหลายทั้งปวงทางภาษาศาสตร์ ส่วนนักทฤษฎีอีกกลุ่มหนึ่งมีความเห็นตรงกันข้าม พวกเขาเห็นว่าสัตววิทยาควรเป็นวิชาหลักซึ่งมีวิชาภาษาศาสตร์เป็นวิชารองที่แตกแขนงออกไป ปัญหานี้ก็ยังไม่เป็นที่ยุติ เพียงแต่มีตำราหลายฉบับที่เห็นพ้องต้องกันว่ นักทฤษฎีรุ่นต่อๆมาได้นำเอาแนวความคิดของ Peirce และ ของ Saussure มาเป็นต้นแบบและพัฒนาเรื่อยมาจนกระทั่งมีการแตกสัตววิทยาเป็น 3 สาขาย่อย คือ สัตววิทยาเกี่ยวกับความหมาย สัตววิทยาเกี่ยวกับการสื่อสาร และ สัตววิทยาเกี่ยวกับวัฒนธรรม

1) สัตววิทยาเกี่ยวกับความหมาย (*Sémiologie de la signification*) ซึ่งมี Roland Barthes (1964) เป็นเจ้าตำรับ เขานำเอาความคิดของ Peirce ของ Saussure และของนักภาษาศาสตร์ชาวเดนมาร์กชื่อ Hjelmslev มาเป็นแนวการสร้างทฤษฎีของเขาให้สมบูรณ์ขึ้น ตามแนวการศึกษาของ Barthes เขาไม่หยุดอยู่เฉพาะความหมายตามพจนานุกรมหรือความหมายทั่วไป (*dénotation*) ของตัวสื่อที่พบเห็นเท่านั้น แต่มุ่งที่จะค้นหาความหมายแฝง (*connotation*) ของตัวสื่อดังกล่าวด้วย ความหมายแฝงก็คือความหมายที่แท้จริงที่ผู้ส่งข่าวสาร (*émetteur*) ต้องการให้ผู้รับสาร (*récepteur*) ของตนรับรู้ เพื่อให้เห็นชัดขึ้นจะยกตัวอย่างซึ่ง Barthes ได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับแฟชั่นไว้ กล่าวคือในเรื่องของการแต่งกายนั้น ปกติมนุษย์เราใช้เสื้อผ้าด้วยจุดมุ่งหมายพื้นฐานก็เพื่อห่อหุ้มร่างกายให้อบอุ่น ในกรณีนี้เราจัดว่เป็นความหมายทั่วไป (*dénotation*) แต่ในความเป็นจริงเราจะพบว่า การสวมรองเท้าแตะหรือรองเท้าหุ้มส้นหรือรองเท้ากีฬานั้นจะให้ภาพลักษณ์ที่ต่างกันและสื่อความหมายต่างกันด้วย แม้ว่รองเท้าทั้งสามชนิดจะเป็นเครื่องแต่งกายประเภทเดียวกันก็ตาม ในกรณีนี้เราจะจัดภาพลักษณ์และความหมายที่ได้ตามความเป็นจริงในสังคมไว้ในระดับความหมายแฝง (*connotation*)

2) สัตววิทยาเกี่ยวกับการสื่อสาร (*Sémiologie de la communication*) ซึ่งมี Eric Buysseus ชาวเบลเยียมเป็นเจ้าตำรับ แต่เดิมนั้นการศึกษาภาษามุ่งแต่ให้ความสำคัญที่ตัวของภาษาและความหมายของตัวภาษาเท่านั้น ต่อมาแนวความคิดเช่นนี้เปลี่ยนไป กล่าวคือ การศึกษาภาษาเริ่มเบนเข็มมาให้ความสำคัญต่อการสื่อสารอย่างไรก็ตามแม้ว่ตัวภาษายังคงเป็นพื้นฐานของการสื่อสารก็จริงอยู่ แต่เราไม่ควรหยุดอยู่แค่ความหมายของตัวภาษาเท่านั้น Buysseus เน้นว่เราควรคำนึงถึงความตั้งใจ (*intention*) ในการสื่อสารด้วย เขากล่าวเสริมอีกว่ มนุษย์สามารถใช้คำที่ใช้ภาษาหรือไม่ใช้ภาษาเพื่อจุดประสงค์ในการโน้มน้าวให้ผู้อื่นเห็นคล้อยตามความตั้งใจของตนได้ เพื่อให้เห็นชัดขึ้นเกี่ยวกับแนวความคิดในสาขานี้จะยกตัวอย่างซึ่ง Buysseus อ้างถึงการไถ่โดยปกติแล้วการไถ่จะเป็นอาการทางธรรมชาติซึ่งสื่อให้เห็นการเจ็บป่วย แต่เมื่อใดก็ตามถ้าการไถ่เป็นข้อตกลงกันระหว่างผู้รับและผู้ส่งข่าวสารว่ การกระแอมกระไอเป็นรหัสลับระหว่างเขาทั้งสอง การไถ่นี้ก็กลายเป็นพฤติกรรมทางสัตววิทยาทันที เพราะการไถ่แฝงไว้ด้วยความตั้งใจของผู้ส่งสาร

นอกจากนี้ Buysseus เองยังทำการศึกษาเกี่ยวกับกฎจรรยา สัญลักษณ์ต่าง ๆ ยศทหาร การใช้แขนโบกให้สัญญาณของพวกทหารเรือ รวมทั้งการภาพยนตร์ เขามีความเห็นว่การภาพยนตร์เป็นศิลปะที่สื่อความหมายได้ดีกว่าความเป็นจริง เพราะองค์ประกอบทั้งหลายในภาพยนตร์เป็นภาพสะท้อนความจริงของสังคมมนุษย์ได้หลายแง่มุมในเวลาเดียวกัน

3) สัณนิษฐานเกี่ยวกับวัฒนธรรม (Sémiologie de la culture) ซึ่งมีนักสัญศาสตร์ชาวอิตาลีชื่อ Umberto Eco เป็นผู้เสนอแนวความคิดสาขานี้ เขาเชื่อว่าองค์ประกอบต่างๆทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นพร้อมกับมนุษย์และเป็นที่ยอมรับกันในแต่ละสังคมมนุษย์นั้น เป็นตัวบ่งชี้ให้เห็นถึงความหมายแฝงของตัวสื่อต่างๆ ดังเช่น มีการให้คำขานนาม 2 คำที่กล่าวถึงบุคคลสำคัญผู้หนึ่งของโลก คำคำนั้นคือคำว่าผู้ชนะแห่งมาเรงโก (Le vainqueur de Marengo) และผู้แพ้แห่งวอเตอร์ลู (Le vaincu de Waterloo) ถ้าผู้ใดศึกษาเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์เป็นอย่างดีก็สามารรถเข้าใจได้ทันทีว่า คำขานนามทั้งสองที่ยกมานี้หมายถึงพระเจ้านโปเลียนมหาราชแห่งประเทศฝรั่งเศสนั่นเอง แต่เมื่อนำหลักฐานทางประวัติศาสตร์เกี่ยวเนื่องกับการรบที่ Marengo และที่ Waterloo มาประกอบการวิเคราะห์ เราจะพบว่าคำขานนามทั้งสองนั้นให้ความรู้สึกที่ต่างกัน แม้ว่าจะเป็น การกล่าวถึงคนคนเดียวกันก็ตาม กล่าวคือการขานนามพระเจ้านโปเลียนว่าผู้ชนะแห่งมาเรงโก มีความชื่นชม พระปรีชาสามารถของท่านแฝงอยู่ แต่เมื่อท่านแพ้สงครามอย่างย่อยยับที่วอเตอร์ลู และผู้คนขานนามท่านว่า ผู้พ่ายแพ้แห่งวอเตอร์ลูนั้นแฝงไว้ด้วยความสังสารท่านเป็นอย่างมาก

อันที่จริงสัญนิษฐานของ Eco นี้สืบแนวความคิดของ Buysens นั่นเอง สัญนิษฐานสองสาขาย่อยนี้ มีจุดประสงค์เดียวกันคือ มุ่งศึกษาระบบและวิธีการสื่อสารโดยเน้นความตั้งใจ (intention) ในการสื่อสารเป็น ประเด็นสำคัญ ต่างกันที่ว่าสำหรับ Eco นั้น เขาเชื่อว่าเหตุการณ์ทางวัฒนธรรมก็เป็นองค์ประกอบอันสำคัญของการสื่อสารเช่นเดียวกับตัวภาษานั้นเอง Eco (1972) ได้บัญญัติขอบข่ายการศึกษาด้านสัญนิษฐานของเขาออกเป็น 18 หัวข้อดังนี้คือ

- การศึกษาการสื่อสารระหว่างสัตว์ด้วยกัน
- การศึกษาเกี่ยวกับการใช้กลิ่นเป็นตัวสื่อ เช่น น้ำหอม
- การศึกษาเกี่ยวกับการสัมผัส
- การศึกษาเกี่ยวกับรสชาติ
- การศึกษาเสียงต่าง ๆ เช่น เสียงร้องไห้ เสียงหัวเราะ
- การศึกษาทางการแพทย์ เช่น อาการต่าง ๆ ที่สื่อให้เห็นโรคนานาชนิด
- การศึกษาเกี่ยวกับการสื่อสารโดยใช้ดนตรีเป็นสื่อ
- การศึกษาภาษาที่มีสูตร มีกฎเกณฑ์ เช่น เคมี่ เรขาคณิต
- การศึกษาอักษรที่กั้นทั่ว ๆ ไปไม่สามารถเข้าใจได้ เช่น ภาษาที่เป็นรหัสลับระหว่างบุคคลในบางกลุ่ม
- การศึกษาภาษาท่าทาง
- การศึกษาภาษาทั้งหลายที่มนุษย์ทั่วโลกใช้เพื่อการสื่อสาร
- การศึกษาเกี่ยวกับการใช้ทัศนียภาพเป็นสื่อ เช่น ภาพวาด ภาพถ่าย
- การศึกษาเกี่ยวกับสถาปัตยกรรม
- การศึกษาโครงสร้างของผลงานทางวรรณคดี
- การศึกษาเกี่ยวกับพฤติกรรมทางวัฒนธรรม
- การศึกษาเกี่ยวกับสุนทรียภาพ เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างศิลปะกับสังคมมนุษย์
- การศึกษาเกี่ยวกับสื่อสารมวลชนทั้งหลาย
- การศึกษาเกี่ยวกับวาทศิลป์ในทุกรูปแบบ

สรุปได้ว่าสัญนิษฐานเป็นการค้นหาความหมายแฝงที่มากับตัวสื่อต่างๆไม่ว่าจะเป็นตัวสื่อที่ถูกนำเสนอในรูปของ ภาษาพูด ภาษาเขียนหรือสื่ออื่นใด การค้นหาความหมายทั่วไปและความหมายแฝงนั้นจำเป็นต้องอาศัยหลักการ

ทางจิตวิทยาสังคมศาสตร์เข้ามาช่วยวิเคราะห์ เพราะเราจะไม่ศึกษาเฉพาะตัวสื่อเท่านั้น แต่ต้องนำองค์ประกอบรอบด้าน (context) มาช่วยการค้นหาและตีความด้วย ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าความหมายแฝงที่ได้จะปะปนไปด้วยคุณค่าทางวัฒนธรรม (valeur culturelle) ของสังคมนั้นๆ เช่นกัน อีกทั้งความตั้งใจ (intention) ในการสื่อสารถือว่าเป็นหัวใจของการศึกษาทางสัญวิทยาทั้งหมด ในส่วนที่เกี่ยวกับขอบข่ายของสัญวิทยานั้นไม่มีนักทฤษฎีคนใดที่สามารถบ่งชี้ขอบข่ายที่แน่ชัดของการศึกษาสาขานี้ได้ ในกรณีนี้ Toussaint (1978) และ Pesot (1989) เปรียบเสมือนขวดน้ำที่มีทรายผสมอยู่ เมื่อขวดถูกเขย่า น้ำและทรายจะเข้าไปปะปนกัน จำเป็นต้องใช้เวลาสักกระยะหนึ่งเพื่อให้ทรายตกตะกอนแยกตัวอย่างเห็นได้ชัดจากน้ำ ขอบข่ายของสัญวิทยาก็ยิ่งปรากฏการณ์น้ำกับทรายในขวดนั่นเอง กล่าวคือต้องใช้เวลาอย่างน้อยอีก 10 ปีขึ้นไปเพื่อว่าจะสามารถกำหนดขอบข่ายของสัญวิทยาได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ส่วนในหัวข้อต่อไปจะกล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างสัญวิทยากับการสร้างสื่อโฆษณา

๘๖ สัญญวิทยากับการสร้างสื่อโฆษณา

สิ่งที่ประจักษ์ต่อสายตาของทุกคนแล้วว่า สื่อโฆษณাজัดได้ว่าเป็นรูปแบบหนึ่งของสื่อสารมวลชนที่มีประสิทธิภาพสูงไม่ด้อยกว่าสื่อประเภทอื่นๆ ไม่ว่าเราอยู่ ณ ที่ใดของสังคมเราจะพบเห็นสื่อโฆษณาในรูปแบบลักษณะต่าง ๆ อาจจะเป็นป้ายโฆษณาข้างถนนหรือด้านข้างตัวถังรถเมล์ แผ่นพับ ใบปลิว หรือการกระจายเสียงทางวิทยุ แม้แต่การแพร่ภาพทางโทรทัศน์ เป็นต้น

การโฆษณามีปรากฏมาตั้งแต่สมัยโบราณและจุดประสงค์ดั้งเดิมก็เพื่อการแข่งขันทางด้านการค้านั่นเอง ทั้งนี้เนื่องมาจากหลายบริษัทผลิตสินค้าประเภทคล้ายคลึงกันออกมาตีตลาดในเวลาอันใกล้เคียงกัน จึงเป็นเหตุให้เกิดการแข่งขันกันขึ้น แต่ละบริษัทพยายามหาวิถีทางที่จะนำสินค้าของตนให้เข้าถึงประชาชน ทั้งนี้เพื่อขยายตลาดการค้าของตนให้กว้างออกไป ประกอบกับเพื่อให้ยอดการขายสินค้าของตนสูงที่สุดเท่าที่จะทำได้ ดังนั้นบริษัทผู้ผลิตสื่อโฆษณาก็กลายเป็นตัวแทนสำคัญที่จะเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างบริษัทผู้ผลิตสินค้ากับประชาชน

Victoroff (1978) หนึ่งในผู้เชี่ยวชาญด้านการโฆษณา กล่าวว่าแบบอย่างในการผลิตสื่อโฆษณามีอยู่หลายแบบ แต่แบบที่เป็นที่แพร่หลายและถือว่าเป็นแม่แบบของวงการนี้คือ คำรับ AIDA ซึ่งมีหลักประจำใจสี่ประการสำหรับผู้ออกแบบโฆษณาคือ

- A = การดึงดูดความสนใจ (Attention)
- I = ชี้ให้เห็นถึงผลประโยชน์ที่ผู้บริโภคจะได้รับ (Intérêt)
- D = กระตุ้นให้ผู้บริโภคเกิดความต้องการทดลอง (Désir)
- A = หาวิธีเพื่อให้ตลาดซื้อสินค้าของตน (Achat)

เพื่อที่จะบรรลุเป้าประสงค์ตามคำรับ AIDA นี้ ผู้ออกแบบโฆษณาจำเป็นต้องศึกษาและยึดทฤษฎีหลัก ๆ 3 ทฤษฎีดังนี้คือ ทฤษฎีทางจิตวิทยาเกี่ยวกับพฤติกรรมของมนุษย์ ทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ และทฤษฎีทางสัญวิทยา ก่อนอื่นผู้ออกแบบโฆษณาจำเป็นต้องศึกษาข้อมูลเบื้องต้น เช่น ความต้องการของตลาด ลักษณะนิสัยของผู้บริโภค หาวิธีใหม่ ๆ มาดูกล้าใหม่หรือผู้ที่ต่อต้านสินค้าของตนให้หันมาใช้ผลิตภัณฑ์นั้น ๆ เป็นต้น เมื่อถึงขั้นตอนการผลิตสื่อโฆษณานั้นผู้ออกแบบโฆษณาจำเป็นต้องยึดหลักทางเศรษฐศาสตร์ กล่าวคือหลักความประหยัดโดยคำนึงว่าผู้พบเห็นสื่อโฆษณาควรจะใช้เวลาน้อยที่สุดในการอ่านข่าวสารโฆษณาทั้งหลาย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าสื่อโฆษณาส่วนใหญ่จะประกอบไปด้วย คำโฆษณา (slogan) ที่สั้นแต่ได้ใจความกว้าง รูปภาพ (image) ที่ไม่เพียงแต่ประทับใจผู้พบเห็นเท่านั้น แต่สามารถสื่อความได้ดีกว่าการอธิบายด้วยภาษา อีกทั้งรูปภาพยังสามารถ

สื่อความที่เป็นนามธรรมได้ดีกว่าเช่นกัน นอกจากนี้ยังมีการใช้สีสันและการจัดรูปแบบของสื่อโฆษณาที่สะดุดตา ผู้คน Cendrars นักประพันธ์ชาวฝรั่งเศสในศตวรรษที่ 20 กล่าวไว้ในโคลงไร้สัมผัสหลักกษณ์ของเขาว่า การโฆษณาเป็นศิลปะชนิดหนึ่งซึ่งเปรียบเสมือนดอกไม้ในชีวิตของคนเรา มันทำให้โลกดูสดใส อีกทั้งเป็นโอกาสให้ผู้ที่พบเห็นพักผ่อนคลายและสมองอีกด้วย

จะเห็นว่าการใช้โฆษณาใช้หลักเกี่ยวกับการประพันธ์กวีนิพนธ์ กล่าวคือมีการให้ความสำคัญต่อการใช้ภาษาเป็นอย่างมาก คำที่ใช้เป็นคำที่ให้ความหมายลึกซึ้งและมีอิทธิพลในการเปลี่ยนความคิดของกันได้ Peninou (1972) ผู้เชี่ยวชาญอีกผู้หนึ่งและเคยเป็นผู้ดำเนินการสถาบันการวิจัยเกี่ยวกับการโฆษณาที่ปราศกล่าวเสริมว่า สื่อโฆษณาที่ถูกสร้างขึ้นในแต่ละยุคสมัยเปรียบเสมือนกระจกเงาของสังคมนั้น ๆ ได้ดียิ่ง มันสะท้อนให้เห็นวัฒนธรรมและบุคลิกภาพของผู้คนในยุคดังกล่าว

เป็นที่ยอมรับแล้วว่างานโฆษณานับเป็นงานสร้างสรรค์ทางด้านความคิดและประสบการณ์ของนักออกแบบโฆษณา เพราะมีการนำเอาศิลปะหลายด้านรวมทั้งองค์ประกอบทางวัฒนธรรมของสังคมต่างๆเข้ามาบรรจุไว้ในสื่อโฆษณาแต่ละชิ้น ดังนั้นจึงกล่าวได้ว่าสัตววิทยาและจิตวิทยาเข้ามามีบทบาทสำคัญมากต่อการสร้างสื่อโฆษณา

๘ สัตววิทยากับการตีความสื่อโฆษณา

ดังที่กล่าวตั้งแต่ต้นแล้วว่าสัตววิทยาเป็นการศึกษาวิจัยของเครื่องหมายและ/หรือสัญลักษณ์ทั้งหลายที่มีปรากฏอยู่ในสังคมมนุษย์ทั้งในรูปแบบของภาษาและไม่ใช้ภาษา ดังนั้น สัตววิทยาจึงเปรียบเสมือนเส้นเลือดใหญ่สำหรับการผลิตสื่อโฆษณา ตั้งแต่การเลือกใช้ภาษาที่กระชับและทันสมัย ต่อไปถึงการเลือกสรรรูปภาพและรูปแบบต่างๆเพื่อสะดวกต่อการนำเสนอความคิดที่เป็นนามธรรม ในเวลาเดียวกันสัตววิทยาก็มีบทบาทสำคัญต่อการตีความสื่อโฆษณาเช่นกัน ก่อนอื่นต้องขอขย้าว่าการตีความข่าวสารใดข่าวสารหนึ่งมิใช่เป็นแต่เพียงความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับข่าวสารนั้นๆเท่านั้น แต่เป็นความเข้าใจในอีกระดับหนึ่งที่ลึกซึ้งกว่า การตีความได้ถูกต้องนั้นแสดงว่าผู้รับสารสามารถที่จะดึงความหมายแฝงที่ผู้ออกแบบโฆษณามองไว้ในคำพูดและในองค์ประกอบทั้งหลายที่ปรากฏบนสื่อโฆษณานั้นๆออกมาได้

การตีความข่าวสารใดก็ตามหรือแม้แต่สื่อโฆษณาย่อมจะแตกต่างกันได้ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้รับสารแต่ละราย ดังที่ Orecchioni (1980) ได้บรรยายไว้เกี่ยวกับการสื่อสารว่ามนุษย์เรามีไหว้ว่าจะสามารถเข้าใจหรือตีความข่าวสารได้ไหมทำนองเดียวกันทุกราย ทั้งนี้สืบเนื่องมาจากองค์ประกอบต่างๆในตัวของผู้รับและผู้ส่งข่าวสาร คือ

- 1) ความรู้ด้านภาษา
- 2) ประสบการณ์ในชีวิตของแต่ละบุคคล
- 3) ความรู้ด้านวัฒนธรรม
- 4) ความสามารถในการโยงความรู้เก่าและความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน
- 5) องค์ประกอบที่สำคัญด้านจิตวิทยา คือ การตีความด้านบวกหรือลบนั้น ขึ้นอยู่กับอุปนิสัยของผู้รับสาร

จะสังเกตเห็นว่ามนุษย์แต่ละคนมีองค์ประกอบทั้งห้าที่กล่าวมานี้ในระดับที่ต่างกัน
 ต่อจากนี้ จะเป็นตัวอย่างของการนำทฤษฎีทางสัตววิทยาเข้ามาตีความสื่อโฆษณา

ตัวอย่างที่ 1

มาจากหนังสือพิมพ์ไทยรัฐฉบับวันที่ 18 กรกฎาคม 2539 เป็นภาพโฆษณาแก้ไอยี่ห้อ โรมิทูลซิน

สื่อโฆษณานี้ประกอบด้วยภาพของคนกลุ่มหนึ่งที่กำลังนั่งสมาธิ ทุกคนอยู่ในอาการสงบ แต่งกายด้วย เสื้อผ้าสีขาว มีเพียงชายผู้เดียวที่ต่างจากคนอื่น ๆ ชายผู้นั่งอยู่ท่ามกลางผู้นั่งสมาธิทั้งหลาย แต่เขานั่งไม่สงบนิ่ง เท่าคนอื่นสืบเนื่องมาจากอาการไอของเขานั่นเอง เราสังเกตอาการไอได้จากใบหน้าแก้มป่องของชายผู้นี้ มือข้างหนึ่งแตะที่หน้าอก ส่วนอีกข้างหนึ่งยกมาไว้ที่ระดับปาก อากัปกิริยานี้แสดงว่าเขาพยายามระงับอาการไอ เพื่อไม่ให้ไปทำลายความสงบของผู้อื่น อีกทั้งสายตาของเขาลอดผ่านแว่นตาแสดงถึงความกังวลว่าอาการไอ จะไปรบกวนผู้ที่อยู่รอบข้าง พฤติกรรมนี้ มีถ้อยคำที่เป็นคำโฆษณาว่า “อย่าปล่อยให้การไอเป็นต้นเหตุของความ ไม่สงบสุข” และถ้อยคำบรรยายสรรพคุณของยาชนิดนี้อยู่ด้านล่างของภาพ ช่วยอธิบายภาพให้ชัดเจนยิ่งขึ้น สิ่ง ที่กล่าวมานี้เราจัดไว้ในระดับตัวสื่อ (signifiants) และความหมายทั่วไป (signifiés)

ต่อเมื่อแก้สื่อเหล่านี้มาตีความให้ลึกซึ้ง เราจะพบความหมายแฝง (connotation) คือ

- การนั่งสมาธิเปรียบเสมือนการที่คนเรามีสุขภาพดี
- สีขาวเป็นสีที่แสดงถึงความสะอาดบริสุทธิ์ นั่นก็เปรียบเสมือนความสงบสุขและสุขภาพดี
- อาการไอก็คืออาการของความเจ็บป่วย ในเวลาเดียวกันก็เปรียบเสมือนตัวทำลายสุขภาพที่ดีนั่นเอง
- ผู้ชายที่ไอนี้ถึงตาและใส่แว่นตารอบสี่เหลี่ยมซึ่งตรงกันข้ามกับเสื้อผ้านั่งสมาธิเปรียบเสมือนตัวทำลายสุขภาพ

ตัวอย่างที่ 2

จากนิตยสาร Starpics ฉบับที่ 11 เดือนมิถุนายน 2539 เป็นภาพโฆษณารองเท้า กีฬายี่ห้อ Converse

ส่วนบนของสื่อโฆษณานี้เป็นภาพผู้เข้าวิ่งแข่งขันซึ่งประกอบไปด้วย นักกีฬาวิ่งแข่ง ม้า และ เครื่องบินเร็วกว่าเสียง ทั้งหมดถูกจัดไว้ ณ เส้นเริ่มต้นการแข่งขัน และอยู่ในท่าเตรียมพร้อมที่จะออกวิ่ง หัวและ สายตามุ่งตรงไปยังปลายทาง ส่วนล่างของสื่อโฆษณาเป็นสีดำ ทางขวามือมีรูปรองเท้ากีฬาคอนเวิร์ส และคำว่า running องค์ประกอบทั้งหมดนี้เป็นตัวสื่อให้เราทราบว่าสื่อโฆษณานี้เกี่ยวข้องกับการแข่งขันกีฬา โดยเฉพาะการวิ่งแข่ง

ถ้าเรามาศึกษาในระดับความหมายแฝง (connotation) ขององค์ประกอบเหล่านี้ เราจะตีความได้ว่า นัก กีฬาวิ่งแข่ง ม้า และเครื่องบิน ต่างก็เป็นที่ยอมรับแล้วว่ามีความเร็วเกี่ยวกับการเป็นผู้นำด้าน ความเร็วทั้งสิ้น ทั้งหมดถูกวางไว้ในแนวเดียวกันคือที่เส้นเริ่มต้นการแข่งขัน ส่วนรูปรองเท้ายี่ห้อ Converse และคำว่า running วางไว้ด้านหลังผู้แข่งขันทั้งห้า ถ้าเราสังเกตการใช้สายเส้นที่คำว่า running เราจะพบว่าที่ run ผู้ออกแบบโฆษณาใช้เส้นที่ไม่ชัดเจน ลายเส้นเหล่านี้แสดงถึงอาการเคลื่อนไหวอย่างรวดเร็วและส่งให้เห็นภาพลักษณ์ ของการวิ่งนั่นเอง ส่วนที่ ming กลับใช้เส้นที่คมชัด แสดงถึงความมั่นคง สรุปได้ว่าความหมายแฝงก็คือ เมื่อ ผู้ใดก็ตามที่ได้สวมใส่รองเท้ากีฬาคอนเวิร์สแล้ว จะเกิดความมั่นใจว่าจะชนะการแข่งขันแน่นอน แม้ว่า จะต้องเผชิญหน้ากับคู่แข่งซึ่งแต่ละรายมีความสามารถไม่ด้อยทีเดียว

ตัวอย่างที่ 3

มาจากนิตยสาร ผู้หญิง ฉบับที่ 263 ปักษ์หลัง เดือนกรกฎาคม 2539 เป็นภาพโฆษณาครีมกำจัดสิวี่ชื่อ Eskinol

ส่วนบนของสื่อโฆษณานี้เป็นภาพใบหน้าของหญิงสาวหน้าสะอาดไม่มีริ้วรอยของสิ่วฝ้า เชนอนเหล็บตา บนใบหน้าของเธอตั้งแต่หน้าผากลงมาถึงแก้มมีไม้กางเขนหลายอันสลักชื่อสิ่วชนิดต่าง ๆ อีกทั้งมีรูปสุนัขนอนอยู่ที่ปลายจมูกท่ามกลางแสงจันทร์ ตามความเชื่อสมัยโบราณ คนเชื่อว่าสุนัขจะนอนก็ต่อเมื่อมันสัมผัสกับดวงวิญญาณของผู้ที่จากไป องค์ประกอบทั้งหมดนี้ถือเป็นตัวสื่อ (signifiants) ที่หมายถึงจุดจบของชีวิตนั่นเอง (signifié)

เมื่อเราตีความตัวสื่อเหล่านี้ เราจะได้ความหมายแฝง (connotation) ว่า

- การเหล็บตา ไม้กางเขนสลักชื่อสิ่วชนิดต่าง ๆ และสุนัขนอน เปรียบเสมือนสิ่วที่ถูกกำจัดแล้วนั่นเอง ดังนั้นผู้ออกแบบโฆษณาจึงเสนอใบหน้าหญิงสาวเรียบสวยไร้รอยสิ่ว คุณมีความสุขแม้ว่าเธอเหล็บตาอยู่
- สี่ฟ้าอมเทาบนไม้กางเขนทุกอัน ที่ตัวสุนัข และบนท้องฟ้าตลอดแนวยาวของใบหน้าหญิงสาว เป็นสิ่เดียวกับฟ้าवादผลิตภัณฑ์และยี่ห้อผลิตภัณฑ์นี้ซึ่งอยู่ส่วนล่างของหน้าโฆษณา ดังนั้น สี่ฟ้าบนสิ่งเหล่านี้ก็คือประสิทธิภาพในการกำจัดสิ่วนานาชนิดของครีม Eskinol นั่นเอง

ไม่เพียงเท่านั้น คำโฆษณาว่า “จุดจบของสิ่ว” ตอนส่วนล่างของภาพยังเป็นการย้ำความหมายแฝงเหล่านี้
นั่นเอง

บรรณานุกรม

Barthes, R. (1964) *Elément de la sémiologie*. in *Communications*. No.4, Paris: Seuil.

Ducrot, O. et Todorov, T. (1972) *Dictionnaire encyclopédique des sciences du langage*. Paris: Seuil.

Eco, U. (1984) *La structure absente*. Paris: Mercure de France.

Germain, C. et LeBlanc, R. (1983) *La sémiologie de la communication*. Montreal: Les Presses de l'Université de Montreal.

Kerbrat-Orecchioni, C. (1980) *L'énonciation de la subjectivité dans le langage*. Paris: Armand Colin.

Peninou, G. (1972) *Intelligence de la publicité*. Etude sémiotique. Paris: R.Laffont.

Pesot, J. (1978) *Silence, on parle. Introduction a la sémiotique*. Montreal: Guerin.

Porcher, L. (1976) *Introduction à une sémiotique des images*. Paris: Credif.

Saussure, Ferdinand de. (1974) *Cours de linguistique générale*. Paris: Payot.

Toussaint, B. (1978) *Qu'est-ce que la sémiologie?* Paris: Privat.

Victoroff, D. (1978) *La publicité et l'image*. Paris: Denoel/Gauthier.

Williamson, J. (1978) *Decoding Advertisements: Ideology and Meaning in Advertising*. New York: Marion Bayars.

กิจกรรมเพื่อสมาชิกปี 2540

ทัศนศึกษาภาคใต้

พิสิฏฐพล สิมะเสถียร*

กิจกรรมสำคัญที่สมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยได้จัดขึ้นเพื่อสมาชิกเป็นประจำทุกปีก็คือการจัดทัศนศึกษาทางด้านศิลปะวัฒนธรรม ซึ่งไม่จำกัดเฉพาะสถานที่สำคัญในประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังมี การจัดทัศนศึกษาในประเทศบ้านใกล้เรือนเคียง อาทิ เช่น สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว และสหภาพพม่า เป็นต้น ซึ่งเท่าที่ผ่านมาทุกๆ ปี สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ องค์นายกิตติมศักดิ์ของสมาคมจะทรงนำคณะสมาชิกไปทัศนศึกษาด้วยพระองค์เอง ซึ่งยังความ ปลื้มปิติและ

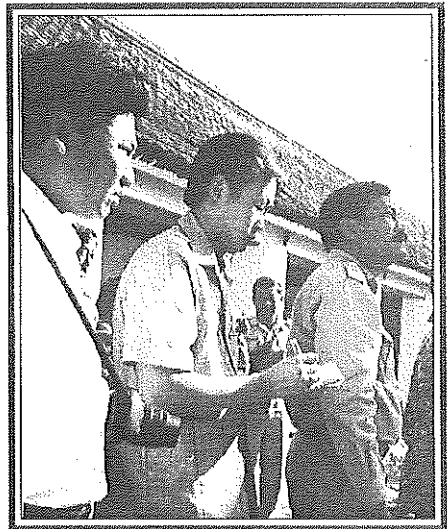

ที่ปรึกษาฝ่ายวัฒนธรรมและความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์แห่ง
สถานเอกอัครราชทูตฝรั่งเศส ตามเสด็จพร้อมเจ้าหน้าที่ฝ่ายการศึกษา
โดยมีผู้ช่วยศาสตราจารย์ วงจันทร์ พิณยนิติกาศ
อดีตคณบดีคณะศิลปศาสตร์ ให้การต้อนรับ

นำทอดพระเนตรอย่างละเอียด เนื่องจากสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงสนพระทัยในด้านประวัติศาสตร์ ศิลปะและวัฒนธรรมเป็นอย่างมาก

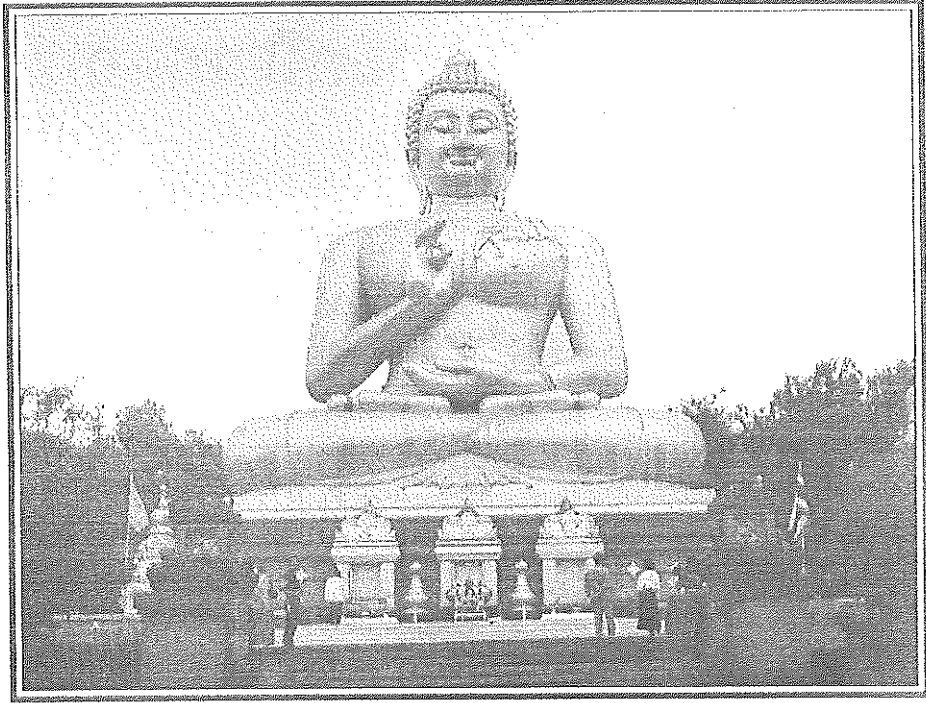
สำหรับกิจกรรมเพื่อสมาชิกในปี 2540 นี้ จัดขึ้นในระหว่างวันที่ 15 ถึง 19 มกราคม ซึ่งเป็นการทัศนศึกษาทางด้านประวัติศาสตร์ควบคู่ไปกับการชมแหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดต่างๆ ทางภาคใต้ รวม 3 จังหวัด คือ นราธิวาส นครศรีธรรมราช และสุราษฎร์ธานี นอกจากนี้ยังได้เดินทางไปทัศนศึกษายังแคว้น ไทรบุรี หรือรัฐเคดาห์ในประเทศมาเลเซียด้วย

ซาบซึ่งในพระกรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้แก่ คณะกรรมการผู้จัดกิจกรรม, สมาชิก สมาคมฯ รวมทั้งญาติมิตรของสมาชิกที่ตามเสด็จ ในแต่ละครั้ง ทั้งนี้เพราะนอกจากจะได้เพลิดเพลินกับทัศนียภาพตามแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ แล้ว ผู้ที่ตามเสด็จยังได้รับความรู้ความเข้าใจในสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ และโบราณคดีอย่างลึกซึ้งจากการรับฟังข้อมูลทั้งที่ได้จากเอกสารและจากคำบรรยายของเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบในแต่ละสถานที่ที่ถ่ายคำบรรยาย และ

โคมหน้าเจ้าหน้าที่กรมศิลปากร (กฤษดา แดงเอียด) ที่ถ่ายคำบรรยาย คนกลางคือเจ้าหน้าที่ไทยที่วิสัยช่อง 3 คุณพิสิฏฐพล สิมะเสถียร ผู้มีกระดาด และปากกาจดคำบรรยาย อย่างมีให้ลุดรอดไปได้

* ฝ่ายชาวไทยที่วิสัยช่อง 3

พระพุทธทักษิณมิ่งมงคล (ภาพโดย พล.ร.ต. นพ. พันธุ์เลิศ ทิมกระจ่าง รน.)

วันที่ 16 มกราคม เป็นวันเริ่มต้นของการทัศนศึกษา หลังจากทีคณะสมาชิกได้เดินทางมาถึงจังหวัดนราธิวาส โดยรถไฟด่วนพิเศษขบวนกรุงเทพฯ-สุโขทัย-สิงคโปร์ ก็ได้เดินทางไปนมัสการพระพุทธทักษิณมิ่งมงคลที่วัดเขากง ตำบลลำภูเป็นอันดับแรก บริเวณเขากงนี้เป็นจุดสำคัญทางโบราณคดีของจังหวัดนราธิวาส เนื่องจาก

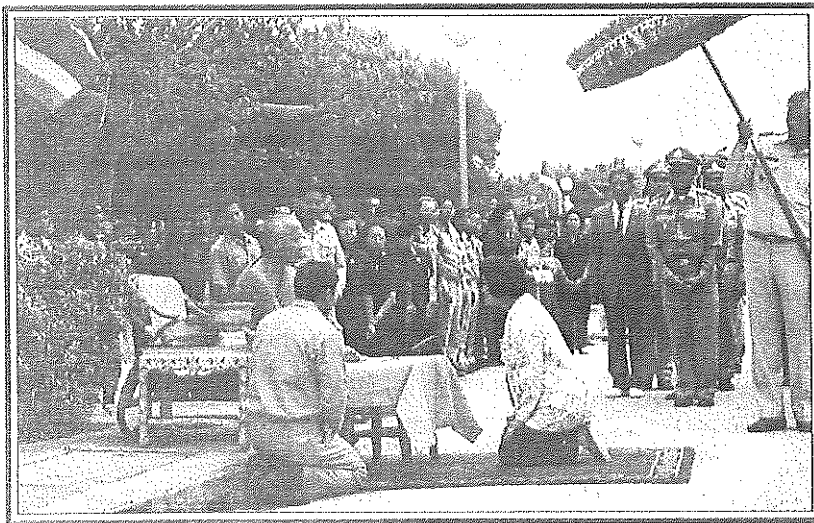
สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ประทับที่ท่ามกลางคณะเจ้าแก้วที่จากจังหวัดนราธิวาส และจากกรมศิลปากร พร้อมด้วยมวลสมาชิกสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย และมิตรสหายที่พระพุทธทักษิณมิ่งมงคล

ได้มีการขุดพบซากเจดีย์เก่า 3 องค์ ที่สันนิษฐานว่าสร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 18 ถึง 19 พร้อมทั้งเศษโบราณวัตถุประเภทเครื่องถ้วยจีนและเครื่องสังคโลกสมัยสุโขทัยด้วย ทางจังหวัดเห็นความสำคัญของสถานที่นี้ จึงได้ร่วมกันสร้างพระพุทธรักขิตนึ่งมิ่งมงคลขึ้นบนยอดเขางแห่งนี้เมื่อปี พ.ศ. 2509 แต่ก็ชำรุดเสียหาย และมีการซ่อมแซมใหม่ในปี 2527 จนแล้วเสร็จในปี 2529 ที่พระอุระด้านซ้ายบรรจุพระบรมสารีริกธาตุซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชสยามมกุฎราชกุมารได้เสด็จพระราชดำเนินมาทรงประกอบพิธี เมื่อปี พ.ศ. 2513 ด้วย พระพุทธรักขิตนึ่งมิ่งมงคลเป็นพระพุทธรูปประทับนั่งกลางแจ้งที่ใหญ่ที่สุด

ทรงสตั๊กับบรรยายจากกบฏตี
ชาวใต้ ผู้มีส่วนสร้างพระพุทธรัก
ขิตนึ่งมิ่งมงคล

ในภาคใต้ มีความสูงจากฐานถึงยอดพระเกตุ 24 เมตร มีลักษณะทางศิลปกรรมแบบ “นครศรีธรรมราช” หรือที่เรียกกันทั่วไปว่า พระพุทธรูปแบบ “ขนมต้ม” คือมีพระวรกายกำยำ ซึ่งได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะอินเดียทางใต้ พุทธศาสนิกชนชาวไทย โดยเฉพาะ “ชาวใต้” ต่างหลั่งไหลมานมัสการกันอย่างเนื่องแน่น

สมเด็จพระเจ้าที่มังเซอ
เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
กรมหลวงนราธิวาส
ราชนครินทร์ เสด็จนมัสการ
พระคุณเจ้า ๓
พุทธอุทยานเขางง นราธิวาส

บริเวณพุทธอุทยานวัดเขางงนี้เป็นยอดเขา 3 ลูก ลูกแรกประดิษฐานพระพุทธรักขิตนึ่งมิ่งมงคล ลูกที่สองเป็นที่ตั้งอุโบสถที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบไทยประยุกต์ และลูกที่สามประดิษฐาน “พระเจดีย์สิริมทามายา”

หลังอาหารกลางวันที่ภัตตาคารริมแม่น้ำบางนาราคณะได้เดินทางไปทัศนศึกษาต่อที่ วัดชลธาราสিংเห หรือวันพิทักษ์แผ่นดินไทย ซึ่งตั้งอยู่ริมแม่น้ำตากใบ ตำบลเจ๊ะเท อำเภอดากใบ จังหวัดนราธิวาส ซึ่งอยู่ห่างจาก อำเภอเมือง 33 กิโลเมตร วัดนี้สร้างขึ้นเมื่อปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 เมื่อพุทธศักราช 2403 และได้รับพระราชทานวิสุงคามสีมาในปี 2426 เป็นวัดที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์การเมือง การปกครองของประเทศ เพราะที่ตั้งของวัดนี้ใช้เป็นหลักฐานแสดงเขตแดนไทยในการปักปันเขตแดนระหว่างไทยกับอังกฤษ ซึ่งปกครองมาเลเซียอยู่ในปี พ.ศ. 2452 ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 เนื่องจากฝ่ายไทยใช้เป็นเครื่องแสดงหลักฐานได้ชัดเจน เพราะเป็นวัดใน พุทธศาสนาและมีจิตรกรรมฝาผนังแบบไทยด้วย ทำให้อำเภอดากใบไม่ตกไปอยู่ในรัฐกลันตัน ประเทศมาเลเซีย อังกฤษจึงให้ปักปันเขตแดนไทยโดยใช้แนวแม่น้ำโก-ลก เป็นเส้นแบ่งเขตแดนนับแต่นั้นมา วัดนี้จึงมีชื่อเรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “วัดพิทักษ์แผ่นดินไทย”

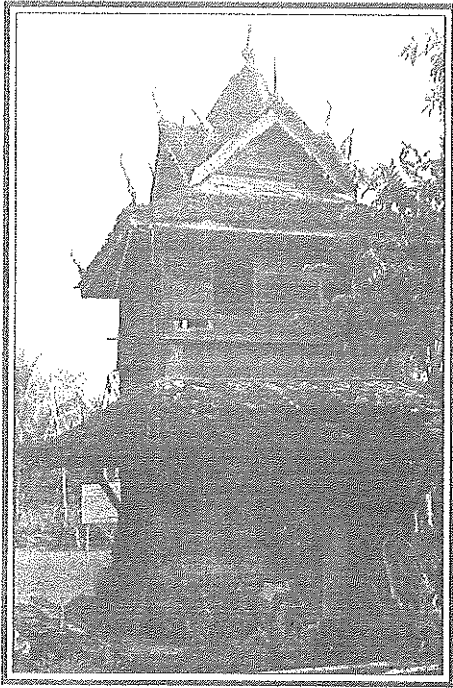

ศึกษา “มะขามป้อม” ในบริเวณวัดชลธาราสিংเห “รสชาติเป็นยังไงบ้างคะ?”

สิ่งก่อสร้างสำคัญของวัดประกอบด้วย “ศาลาทำน้ำหน้าอุโบสถ” ซึ่งยื่นลงไปแม่น้ำตากใบ เป็นศาลา โถงทรงมณฑปที่มีลักษณะงดงามมาก ถัดไปเป็นอุโบสถที่สร้างขึ้นเมื่อพุทธศักราช 2416 ในรัชสมัยของ พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 หลังคาเป็นชั้นซ้อนกันทั้งด้านหน้าและด้านหลัง และมีหลังคา ปีกนกลดหลั่นลงมาหลายชั้น มีเสาราย หรือเสานางเรียงรับเชิงชายเครื่องบน มีช่อฟ้า ไบระกา ทางหงส์ ประดับ เป็นศิลปะสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้น ภายในประดิษฐานพระประธาน ซึ่งประชาชนเรียกว่า “หลวงพ่อกว้าง” ที่สำคัญ คือ มีภาพจิตรกรรมประดับที่ฝาผนัง เพดาน และเสา ที่ฝาผนังนั้นแบ่งได้ด้านละ 4 ช่อง แต่ละช่องมี ภาพ 3 ภาพ เรียงลงตามแนวตั้ง ภาพชั้นบนสุดเป็นภาพเทพชุมนุม ส่วนที่เหลืออีก 2 ช่อง จะเป็นภาพพุทธ ประวัตรวมทั้งหมดมี 16 ภาพ เริ่มจากฝาผนังด้านทิศใต้ วนมาทางทิศตะวันออก เหนือ และตะวันตก เริ่มตั้งแต่ เจ้าชายสิทธัตถะเสด็จออกจากพระราชวัง และเสด็จออกมหาภิเนษกรรม ต่อไปจนถึงปริณิพพาน ซึ่งเป็นฝีมือ ช่างจากจังหวัดสงขลา และนครศรีธรรมราช นอกจากจะเป็นเรื่องราวในพุทธประวัติแล้วยังแสดงหลักฐานทาง

วัฒนธรรม สังคม และชีวิตความเป็นอยู่ของชาวไทยทางภาคใต้ในอดีต สมัยรัชกาลที่ 5 ได้เป็นอย่างดี และยังแสดงรูปแบบสถาปัตยกรรมของอาคารในสมัยนั้นที่มีอิทธิพลทั้งจากศิลปะจีน ยุโรป และอินโดนีเซีย ส่วนที่ผนังฝั่งตรงข้ามกับองค์พระประธานเป็นภาพพระพุทธรูปเจ้าเสด็จลงจากสวรรค์ชั้นดาวดึงส์ สำหรับภายนอกอุโบสถยังมีภาพเขียนในช่องกระจกอีก 56 ช่อง เป็นการเขียนสีหลังแผ่นกระจก สีจึงยังไม่ลอก ส่วนใหญ่เป็นภาพบุคคลและลวดลายต่าง ๆ

ถัดมาเป็นหอพระนารายณ์ซึ่งทรวดโถมมากและกำลังรอการบูรณะอยู่เป็นอาคารเครื่องก่อสถาปัตยกรรมแบบพื้นบ้าน หลังคาทรงมณฑป 4 ชั้นยอดแหลม ภายในมีรูปพระนารายณ์ทรงอาวุธ ทั้ง 4 กร 1 องค์ บนแท่นเหนือฐานชุกชีประดิษฐานพระพุทธรูปปางมารวิชัย 3 องค์ ไกล ๆ กัน เป็นวิหารประดิษฐานพระพุทธรูปไสยาสน์ที่สร้างขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2484 เป็นพระพุทธรูปปูนปั้นประดับกระจกฐานและผนังประดับเครื่องถ้วยจากจีนสมัยราชวงศ์ชิง แต่ปัจจุบันเสียหายเพราะถูกสกัดออกไปจำนวนมาก

“หอระฆัง หรือหอไตรเดิม”

บริเวณหลังอุโบสถเป็นพื้นที่ที่กรมศิลปากรร่วมกับกรมการศาสนาจัดทำพิพิธภัณฑ์สถาปัตยกรรมไทยพื้นบ้านนราธิวาส โดยได้รับการอนุรักษ์ซ่อมแซมอาคารสิ่งก่อสร้างและปรับสภาพภูมิทัศน์บริเวณนี้ ซึ่งประกอบด้วยกลุ่มอาคารไม้ 5 หลัง เป็นกุฏิ 2 หลัง ศาลาพักร้อน 2 หลัง และหอระฆัง หรือหอไตรเดิมอีก 1 หลัง ปัจจุบันกรมการศาสนารับผิดชอบกุฏิหลังที่ 1 หรือกุฏิพระสิทธิราชราชประดิษฐ์ ซึ่งเป็นเรือนไม้ยกพื้นสูง หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องดินเผา ส่วนกรมศิลปากรรับผิดชอบซ่อมแซมกุฏิหลังที่ 2 หรือกุฏิพระครูวิมลถาปนกิจ เป็นกุฏิไม้ยกพื้นสูง หลังคาทรงปั้นหยา มุงกระเบื้องดินเผาไม้ฉลุประดับหลังคา และมีภาพจิตรกรรมที่เพดานมุข เช่นกัน นอกจากนี้ยังมีศาลาด้านหน้าที่กำลังอยู่ระหว่างการบูรณะเช่นกัน ส่วนหอระฆังนั้นเดิมเป็นหอไตร ซึ่งอยู่กลางสระน้ำเป็นอาคารไม้ 2 ชั้น หลังคาจตุรมุข ยอดมณฑปประดับช่อฟ้าหางหงส์ มุงกระเบื้องดินเผา แต่ทางวัดได้นำมาใช้เป็นหอระฆังและเมื่อเสียหายมาก จึงได้ย้ายมาสร้างไว้ภายนอกสระน้ำเพื่อรอการบูรณะต่อไป

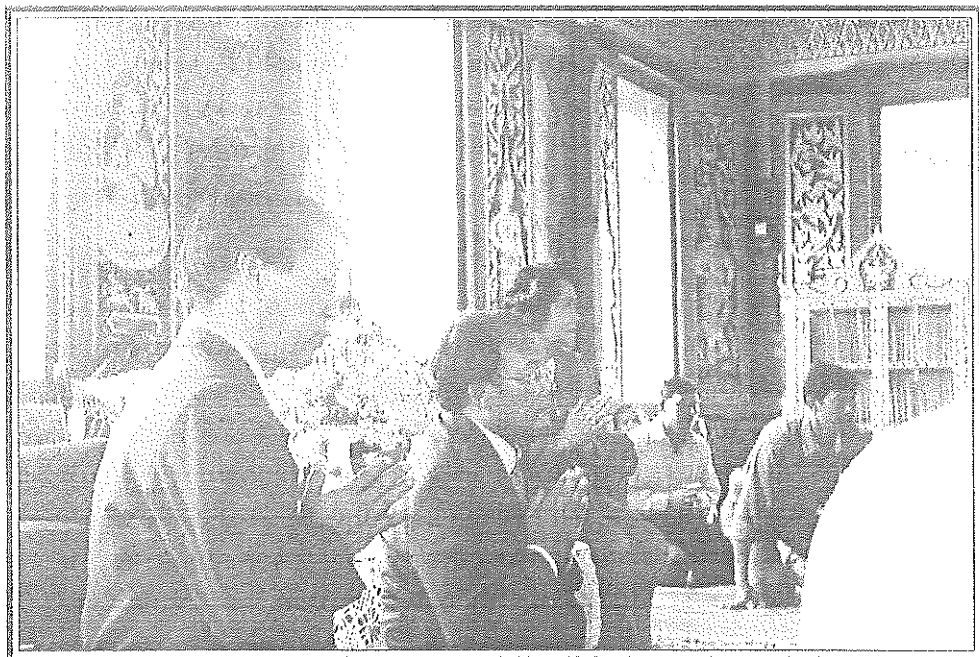
วันที่ 17 มกราคม วันที่สองของการทัศนศึกษาคณะได้เดินทางโดยรถยนต์จากจังหวัดนราธิวาสไปยังรัฐไทรบุรี หรือรัฐเคดาห์ ประเทศมาเลเซีย โดยผ่านชายแดนไทยที่อำเภอสะเตาะ จังหวัดสงขลา ใช้เวลาเดินทางราว 3 ชั่วโมง ระหว่างการเดินทางเข้าสู่ประเทศมาเลเซีย คณะได้แวะไปรับประทานอาหารกลางวัน “ฮอสบาวัลเลย์ รีสอร์ท” (HOSBA VALLEY RESORT) ในรัฐเคดาห์ หลังอาหารคณะต้องใช้เวลาที่มีอยู่ให้คุ้มค่า เพราะเวลาของมาเลเซียเร็วกว่าไทย 1 ชั่วโมง สถานที่แรกที่คณะได้ไปชม คือ “วัดบุญยาราม” ซึ่งเป็นวัดไทย 1 ใน 37 แห่งในรัฐเคดาห์นี้ การที่รัฐไทรบุรีมีคนไทยอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก โดยปัจจุบันยังมีจำนวนประมาณ 5-6 หมื่นคนนั้น สันนิษฐานว่าเพราะไทรบุรีเคยอยู่ในกรมปกครองของไทย มาตั้งแต่สมัยโบราณ ซึ่งอาจจะอยู่ในช่วงเวลาเดียวกันกับจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นเมืองสำคัญที่ตั้งอยู่ทางภาคใต้ของประเทศ ในขณะที่นั้น โดยปรากฏในศิลาจารึกหลักที่ 1 สมัยสุโขทัย ที่กล่าวถึงอาณาเขตของสุโขทัยในสมัยนั้นว่า “... มีเมืองกว้างข้างหลายปราบเบื้องตะวันออก รอดสระหลวงสองแควลุมบาจาย สคาเท้าฝั่งของ ถึงเวียงจันทน์ เวียงคำเป็นที่แล้ว เมืองหัวนอนรอดคณเฑี พระบาง แพรก สุวรรณภูมิ ราชบุรี เพชรบุรี ศรีธรรมราช ฝั่งทะเลสมุทรเป็นที่แล้ว...”

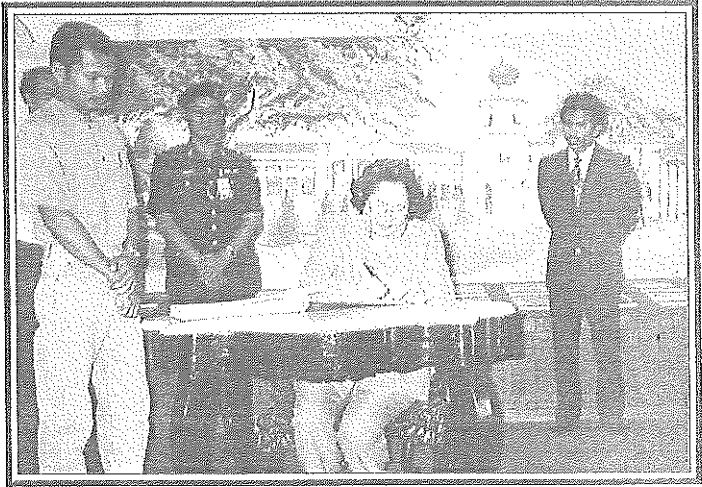
“วัดบูรณาราม รัฏโหรบุรี มาเลเซีย”

ในสมัยนั้นไทรบุรีจึงอาจจะเป็นเมืองในปกครองของไทยมาตั้งแต่ครั้งนั้นก็เป็นอย่างไรรีก็ตามสมัยอยุธยาในรัชสมัยของสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ เมืองนครศรีธรรมราชก็ได้รับสถาปนาให้เป็นหัวเมืองฝ่ายใต้ต่อเนื่องมาจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ที่เริ่มมีชาวต่างชาติเข้ามาหาอาณานิคม และได้ครอบครองมาเลเซียในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 จึงได้เสด็จประพาส รัฏโหรบุรี และทรงใกล้ชิดกับประชาชนของรัฐนี้เป็นอย่างดียิ่ง กระทั่ง ถึงปี พ.ศ. 2452 ไทยก็ได้เสียไทรบุรีไปอยู่ในอาณานิคมของอังกฤษ และหลังจากที่ มาเลเซียได้รับเอกราช แล้วไทรบุรีก็ยังขึ้นอยู่กับ มาเลเซียภายใต้ชื่อใหม่ว่า “รัฐเคดาห์” ปัจจุบัน ชาวมาเลเซียเชื้อสายไทยยังคงนับถือศาสนาพุทธ และขนบธรรมเนียมประเพณีแบบไทยไว้อย่างเหนียวแน่น แต่ไม่สามารถเรียกตัวเองว่าเป็นคนไทยเพราะทางการมาเลเซียไม่ยอมรับ จึงเรียกตัวเองว่า “เสียม” ซึ่งมาจากคำว่า “สยาม” นั่นเอง

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงรับพรพร้อมด้วยท่านทูต และท่านกงสุลไทย ณ มาเลเซีย

วัดบุญยารามซึ่งคณะได้ไป
ชมนี้มีอายุกว่า 100 ปี ชำรุดทรุดโทรม
และมีการซ่อมแซมหลายครั้ง เมื่อชาว
มาเลเซียเชื้อสายไทยทราบว่าสมเด็จพระ
เจ้าฟ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา
กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์จะ
เสด็จมาที่วัดนี้ ต่างก็มารอเฝ้ารับเสด็จ
กันอย่างมากมาย ซึ่งเป็นภาพที่ประทับใจ
และยังความปลื้มปิติแก่ประชาชน
ทั้งสองสัญชาติ สำหรับอุโบสถของวัด
บุญยารามนี้สร้างขึ้นในปี 2520 ขณะ
นี้มีพระสงฆ์จำพรรษาอยู่กว่า 20 รูป

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

ทรงลงพระนามในสมุดเยี่ยมชม

พิพิธภัณฑ์สุดค่า-เดคาห์ คาซูด อามาน

และมีพระสงฆ์จากไทย 3 รูปมาสอนศาสนาที่วัดด้วย ซึ่ง
ถือเป็นวัดสำคัญในรัฐไทรบุรี ที่มีโรงเรียนสอนศาสนา โดย
มีนักเรียนเข้ารับการศึกษามาถึง 350 คน

จากนั้นคณะได้เดินทางไปยังพิพิธภัณฑ์ส่วน
พระองค์ของสุลต่าน अबดุล ฮามิก ฮาลิม เดิมนี้เป็นพระ-
ราชวังที่ประทับ แต่ปัจจุบันใช้เป็นพิพิธภัณฑ์ ที่ห้องพระโรง
จัดแสดงสิ่งของเครื่องใช้ตลอดจนวัฒนธรรมการแต่งกาย
ภาพถ่ายของสุลต่าน สิ่งของชิ้นสำคัญภายในพิพิธภัณฑ์ที่
นักท่องเที่ยวไทยมักจะมาเยี่ยมชม คือ

เครื่องราชอิสริยาภรณ์ปรัมจุลจอมเกล้าวิเศษ ฝ้าย
หน้าและสายสร้อย ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้า
อยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้พระราชทานไว้ พร้อมทั้งกระบี่เงินและ

"สุลต่าน अबดุล ฮามิก ฮาลิม"

กล่องใส่ยาสูบ นอกจากนี้สิ่งสำคัญที่จัดแสดงไว้
คือ สนธิสัญญา เมื่อวันที่ 10 มีนาคม คริสต์-
ศักราช 1909 ที่รัฐบาลไทยได้มอบอำนาจให้
นาย วอลเตอร์ เจมส์ แฟรงค์คลิน วิลเลียมสัน
(MR. WALTER JAMES FRANKLIN
WILLIAMSON) เป็นผู้แทนโอนอำนาจการ
ปกครองรัฐปะริด, เคคาห์, กลันตัน และตรังกานู
ซึ่งเป็นหัวเมืองฝ่ายใต้ของไทยให้อยู่ในอำนาจการ
ปกครองของอังกฤษด้วย ด้านหน้ามีอาคารที่ใช้
พบปะแขกเมือง และเป็นสถานที่ประชุมด้วย

ทรงปรบพระหัตถ์ชื่นชมและให้เกียรตินักแสดง

“พิพิธภัณฑ” รัฏโรวบรึ มาเลเชีย

ซึ่งเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้เสด็จประพาสรัฏโรวบรึ ก็ได้เสด็จพระราชดำเนินมายังอาคารแห่งนี้ด้วย

ก่อนเดินทางกลับเข้าประเทศไทยสมาชิกยังได้แวะออกกำลังกายด้วยการเดินช้อปปิ้งที่ร้านขายสินค้าปลอดภาษีของมาเลเซียที่อยู่ใกล้ชายแดนไทยที่อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา ก่อนที่จะไปช้อปปิ้งต่อในอำเภอหาดใหญ่อีกครั้งในช่วงหลังอาหารค่ำ

พระพุทธรูปสี่พระหัตถ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี (องค์เล็ก) ภาพสี่พระหัตถ์ สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์

วันที่ 18 มกราคม วันที่สามของการทัศนศึกษา คณะเดินทางโดยรถยนต์ต่อไปยังจังหวัดนครศรีธรรมราช โดยได้เข้าชมพิพิธภัณฑสถานแห่งชาตินครศรีธรรมราชเป็นสถานที่แรก พิพิธภัณฑนี้รวบรวมโบราณวัตถุจากทุกจังหวัดในภาคใต้รวม 7 จังหวัด โดยแบ่งห้องจัดแสดงออกเป็นห้องก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งมีโบราณวัตถุสำคัญ คือ ขวานที่มีไม้เครื่องโลหะ โดยเฉพาะสำริด เช่น กลองมโหระทึก ขนาดใหญ่ของจังหวัดนครศรีธรรมราช เครื่องมือหิน ลูกปัดแบบต่าง ๆ และภาชนะดินเผา จากนั้นเป็นโบราณวัตถุ ที่พบในภาคใต้ เช่น พระพุทธรูปรุ่นเก่า ที่มีอายุในราวพุทธศตวรรษที่ 10 ถึง 11 โดยเฉพาะกลุ่มเทวรูป 3 องค์ ซึ่งประกอบด้วย รูปพระนารายณ์ และพระสาวก 2 องค์ ซึ่งพบที่จังหวัดพังงา ราวพุทธศตวรรษที่ 14 นอกจากนั้นเป็นศิลปะวัตถุที่เกี่ยวข้องกับศาสนาฮินดู เช่น ศิวลึงค์ และ

ฐานศิลปะ เป็นต้น นอกจากนี้โบราณวัตถุที่สำคัญยังมี พระพุทธรูปสกุลช่างนครศรีธรรมราชเป็นจำนวนมาก หอศิลป์ในประเทศไทย รวบรวมและจัดแสดงโบราณวัตถุจากทั่วทุกภาคของประเทศ โดยเฉพาะพระพุทธรูป ตั้งแต่สมัยทวารวดี ศรีวิชัย ลพบุรี เชียงแสน สุโขทัย อโยธยา จนถึงรัตนโกสินทร์ ซึ่งในตู้พระพุทธรูปสมัยรัตนโกสินทร์นี้มีพระพุทธรูปฝีมือพระหัตถ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี จัดแสดงอยู่ด้วย นอกจากนี้ภายในพิพิธภัณฑสถานยังมีโบราณวัตถุ สิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัวของบุคคลในสกุล ณ นคร ที่มอบให้พิพิธภัณฑสถานไว้จัดแสดงด้วย ซึ่งมีสิ่งของอยู่ชิ้นหนึ่งที่สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ทรงพบคือ กรอบรูปที่ภายในมีบัตรอวยพร เนื่องในวันปีใหม่ ซึ่งเป็นฝีมือพระหัตถ์ของสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ได้พระราชทานให้แก่บุคคลในตระกูลสำคัญ ตระกูลหนึ่งของจังหวัดนครศรีธรรมราช

ส่วนชั้นบนจัดแสดงเครื่องใช้พื้นเมืองของชาวภาคใต้ เครื่องปั้นดินเผา เครื่องมือทำนา ผ้ายกเมืองนครศรีธรรมราช และเครื่องจักสาน นอกจากนี้ยังมีห้องแสดงเครื่องถ้วยชาม โดยเฉพาะเครื่องถ้วยจีนราชวงศ์ต่าง ๆ เครื่องถ้วยไทย ตั้งแต่สมัยสุโขทัยจนถึงสมัยรัตนโกสินทร์ และห้องแสดงของใช้ส่วนตัวของพระรัตนธัชมุนีศรีธรรมราช อดีตเจ้าอาวาสวัดท่าโพธิ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช และเครื่องถมนครศรีธรรมราชที่มีขนาดใหญ่มาก ซึ่งเป็นชิ้นส่วนของเรือพระที่นั่งประจำทวีปของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ด้วย

จากนั้นคณะได้ไปวัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร ซึ่งเป็นอารามหลวงชั้นเอก ชนิดวรมหาวิหาร ตั้งอยู่ที่ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช เป็นวัดที่มีความสำคัญมาแต่สมัยโบราณ เดิมเรียกว่า วัดพระบรมธาตุ แต่มาเปลี่ยนเป็นวัดพระมหาธาตุ เมื่อปี 2458 ตามประกาศของกระทรวงธรรมการ และในปีเดียวกันนี้พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 ได้เสด็จประพาสเมืองนครศรีธรรมราช จึงได้พระราชทานนามว่า วัดพระมหาธาตุวรมหาวิหาร นับแต่นั้นมา ความสำคัญของวัดพระมหาธาตุ คือ พระเจดีย์ใหญ่ที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จึงมีพุทธศาสนิกชน จากทั่วทุกภาคของประเทศ เดินทางมาสักการะกันเป็นจำนวนมาก ดังนั้นวัดพระมหาธาตุ จึงเป็นปูชนียสถานสำคัญของประเทศตลอดมา สำหรับองค์พระมหาธาตุเจดีย์นั้น ลักษณะภายนอกเป็นรูปโอคว่ำ มีกำแพงแก้วล้อมรอบ ที่มุมกำแพงแก้วทั้ง 4 ทิศมีเจดีย์พระมหาธาตุจำลอง ภายในพระมหาธาตุเจดีย์ที่เห็นภายนอกนี้ ยังมีพระมหาธาตุองค์เดิมอยู่ด้วย เชื่อกันว่าสร้างขึ้นตามคติทางพุทธศาสนานิกายมหายาน ในราว พ.ศ. 1300 สมัยอาณาจักรศรีวิชัยเจริญรุ่งเรือง และแผ่อำนาจเขตมาครอบครองบริเวณนี้ ดังนั้นลักษณะของมหาธาตุเจดีย์องค์เดิมจึงคล้ายกับพระมหาธาตุเจดีย์ที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี คือ ทำเป็นมณฑป สำหรับประดิษฐานพระพุทธรูป มีเจดีย์บริวารที่ทำจำลองย่อส่วนจากองค์ประธานอยู่ 4 มุม ลดหลั่นไปตามชั้น ต่อมาได้ชำรุดทรุดโทรม จึงมีการซ่อมแซม โดยมีพระภิกษุชาวลังการ่วมในการซ่อมแซมใหม่ จึงมีการสร้างสถาปัตยกรรมของพระมหาธาตุเจดีย์องค์เดิมส่วนสำคัญที่สุด คือ ส่วนยอดขององค์พระมหาธาตุเจดีย์ หรือปลียอดนั้นหุ้มด้วยแผ่นทองคำ บนแผ่นทองคำมีลวดลายศิลปกรรม รวมทั้งพระพุทธรูป สถาปัตยกรรม อัญมณี แก้ว แหวน พระเครื่อง กำไล ต่างหู มัดร้อยไว้ด้วยลวดทองคำ ทองแดง และเหล็ก ในการซ่อมแซมครั้งหลังสุดเหลือเนื้อแผ่นทองอยู่ 25 กิโลกรัมเศษ กรมศิลปากรได้นำทองคำหนัก 141 กิโลกรัมมาผสมเข้า เพื่อทำเป็นปลียอดใหม่ ดังที่เห็นในปัจจุบัน สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ทรงทราบนมัสการพระบรมธาตุภายในวิหารพระทรงม้า และได้ถวายผ้าพันรอบองค์พระบรมธาตุเจดีย์ และได้ทอดพระเนตรลายปูนปั้นที่เป็น ภาพเรื่องพุทธประวัติ ซึ่งเป็นที่มาของชื่อวิหารนี้ นอกจากนี้ยังมีประติมากรรมรูปยักษ์ ครุฑ ลิงที่ และนาค ขนาบข้างราวบันได ซึ่งเปรียบเสมือนจตุโลกบาลด้วย จากนั้นคณะได้ชมวิหารทับเกษตรหรือพระระเบียงตีนธาตุ เป็นระเบียงหรือวิหารที่อยู่โดยรอบฐานขององค์พระบรมธาตุ เดิมนั้นฐานพระบรมธาตุไม่มีวิหาร มีเพียงกำแพงเจาะเป็นซุ้ม มีซุ้มล้อม 22 หัว และพระพุทธรูป ซึ่งประดิษฐานภายในซุ้มเรือนแก้วเท่านั้น คำว่าทับเกษตรเป็นศัพท์ทางสถาปัตยกรรม หมายถึงผิวพื้นบริเวณที่ใช้เป็นประดิษฐานพระพุทธรูป หรือเรือนซึ่งเป็นขอบเขต

ถัดมาเป็น “วิหารเขียน” ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์เก็บรักษาต้นไม้เงินต้นไม้ทอง โบราณวัตถุและสิ่งของสำคัญ ที่มีผู้นำมาถวายและพระบรมธาตุเจดีย์มีทั้งแก้วแหวนเงินทอง ต่างหูและพระพุทธรูปจำนวนมาก พิพิธภัณฑ์นี้ ก่อตั้งขึ้นตามพระราชประสงค์ของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 6 เมื่อครั้งที่เสด็จประพาส จังหวัดนครศรีธรรมราช

“เจดีย์บวราร”

จากนั้นเป็นพระวิหารหลวง ซึ่งอยู่ทางด้าน หลังขององค์พระบรมธาตุเจดีย์ ภายในประดิษฐาน พระศรีศากยมุนีศรีธรรมราช พระประธานของวัด ซึ่งเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย ก่ออิฐถือปูนลงรักปิดทอง ที่มีขนาดใหญ่ และเก่าแก่ที่สุดองค์หนึ่งของภาคใต้ นอกจากนี้ ตัวพระวิหารยังมีความใหญ่โตงดงามมาก และจัดว่ามีขนาดกว้างใหญ่ที่สุดในภาคใต้ เช่นกัน ด้านหลังพระประธานยังมีพระพุทธรูปอีกจำนวนหนึ่ง โดยเฉพาะพระพุทธรูปทรงเครื่องที่สร้างขึ้นในสมัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 4 รอบๆ พระบรมธาตุเจดีย์ยังมี เจดีย์บวราร อยู่ 185 องค์ สันนิษฐานว่าเดิมสร้างถวายให้เป็นบวรารของ พระบรมธาตุเจดีย์ แต่ภายหลังกลับมีผู้นำอัฐิมารบรรจุ ไว้แต่ก็มีผู้วิจารณ์ว่าไม่เหมาะสม กรมศิลปากรจึงได้ สร้างเจดีย์ขึ้นทางทิศเหนือ เพื่อจะรวบรวมอัฐิตาม เจดีย์บวรารต่าง ๆ นี้ไว้แทน

ในภาคพายัพคะ ได้เดินทางโดยรถยนต์จาก จังหวัดนครศรีธรรมราช ไปยังจังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยได้แวะชม “วัดถ้ำคูหา” ที่ตำบลช้างขวา อำเภอ- ภาณุเจติยภูมิ จังหวัด สุราษฎร์ธานี ระยะทาง ประมาณ 120 กิโลเมตร ถ้ำนี้อยู่ในเขตวัดคูหา มี ลักษณะเป็นถ้ำอยู่ในภูเขา หินปูนขนาดเล็กลูกเดียว ในบริเวณนี้ ชาวบ้านมัก เรียกว่า “เขาวัดคูหา” เพราะ

สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ เสด็จถึง ถ้ำคูหา สุราษฎร์ธานี

ใช้เป็นพุทธสถานมาเป็นเวลานาน ตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 14 - 15 สมัยทวารวดีเป็นต้นมา ปากถ้ำหันหน้าไปทางทิศตะวันออก ภายในถ้ำมี พระพุทธรูปที่ทำด้วยดินเหนียวปั้นติดไว้กับผนังและเพดานถ้ำ ซึ่งบริเวณปากทางเข้านั้น ภาพหลุดร่วงไปมากแล้ว เหลืออยู่เพียงส่วนที่เป็นภาพพระพุทธรูปประทับนั่งอยู่ภายในซุ้ม ถัดไปเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัยประทับบนมัตลลังก์ ฐานบัวอยู่ภายในซุ้ม ครองผ้าแบบห่มเฉียง สันนิษฐานว่าเป็นภาพจากเรื่องราวในพุทธประวัติ ซึ่งมีรูปแบบศิลปะร่วมสมัยทวารวดี ประมาณพุทธศตวรรษที่ 14-15 นอกจากนี้เหนือปากถ้ำยังมีหลืบซึ่งแกะสลักภาพนูนต่ำ เป็นภาพพระพุทธรูปประทับนั่งห้อยพระบาท 1 องค์ พระหัตถ์ขวาทักทายไปครองผ้าห่มเฉียง มีลักษณะโดดเด่น เพราะวงพระพักตร์ เป็นรูปเหลี่ยม พระกรรณยาวและเม็ดพระศกใหญ่ จากลักษณะทางพุทธศิลป์นี้ นักโบราณคดีจึงสันนิษฐานว่าคล้ายคลึงกับศิลปะจามแบบดองซอนของเวียดนาม ซึ่งมีอายุอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ 15 ทำให้เชื่อว่าในอดีตนั้นชุมชนบริเวณนี้มีการติดต่อกับชายกับเวียดนาม ซึ่งมาโดยทางเรือ ถัดไปบริเวณลานตรงกลางถ้ำนั้นเปิดโล่ง 2 ข้าง มีการก่ออิฐเป็นกำแพงและฐาน เพื่อประดิษฐานพระพุทธรูปทั้ง 2 ด้าน รวม 51 องค์ มีขนาดและรูปร่างแตกต่างกันไป เนื่องจากสร้างกันคนละสมัย หรือบางองค์มีการซ่อมแซมเสริมขึ้นภายหลังเป็นพระพุทธรูปปางมารวิชัย และปางสมาธิที่สำคัญมี 3 องค์ ที่มีพุทธลักษณะงดงาม ผิวนอกเป็นปูนฉาบซ่อมแซม ที่ผนังเหนือพระเศียรของพระพุทธรูปทั้ง 3 องค์นี้ มีลายปูนปั้นติดผนังเป็นรูปซุ้ม 3 ซุ้ม ปลายซุ้มนั้นต่อเนื่องกัน ทำเป็นรูปพญานาค 7 เศียร ตอนกลางเป็นพระพุทธรูปหินทรายสีแดงปางมารวิชัย ทำให้ดูเป็นพระรูปนาคปรก ซึ่งมักไม่ค่อยพบพระพุทธรูปนาคปรกที่เป็นปางมารวิชัย เพราะส่วนใหญ่จะเป็นปางสมาธิ แต่ก็มีพบบ้างที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ตอนปลายของซุ้มอีกด้านหนึ่งนั้น เป็นรูปเทพพนมอยู่ใต้พญานาค 7 เศียร ที่ศิลปะเขมรแบบบายน จากนั้นเป็นพระพุทธรูปปูนปั้นปิดทองปางไสยาสน์ ขนาดใหญ่ ประดิษฐานไว้ชิดผนังด้านในสุด ตรงข้ามทางเข้าถ้ำ มีพุทธลักษณะงดงาม เนื่องจากถ้ำแห่งนี้เป็นพุทธสถานเก่าแก่ จึงทรุดโทรมและมีการซ่อมแซมหลายครั้ง เท่าที่พบหลักฐานจากการสำรวจจะเห็นว่า มีการซ่อมแซมในพุทธศตวรรษที่ 18 และพุทธศตวรรษที่ 20 โดยจะเห็นพระพุทธรูปที่มีรูปแบบศิลปะกรรมสมัยอยุธยาอยู่หลายองค์ ถ้าคูหาที่กรมศิลปากรได้ประกาศเป็นโบราณสถานของชาติตั้งแต่ปีพุทธศักราช 2480 และได้มีการอนุรักษ์รักษาดินเป็นระดับผนังในระหว่างปีพุทธศักราช 2521 ถึง 2522 ด้วย

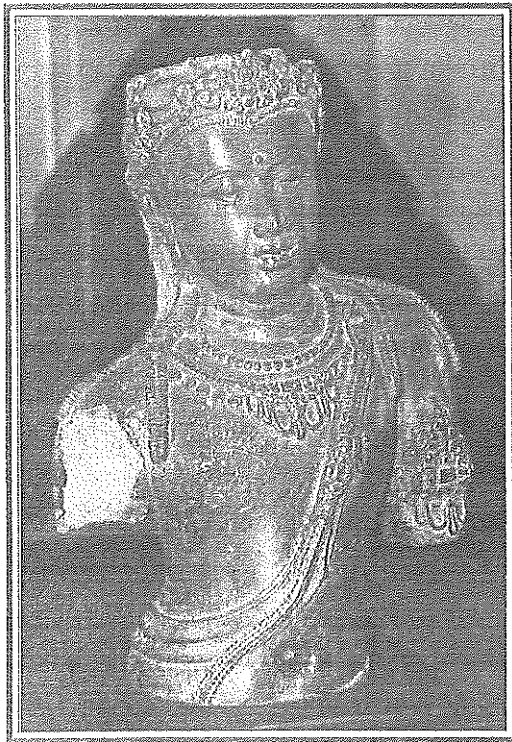
วันที่ 20 มกราคม วันที่สี่ของการทัศนศึกษา และเป็นวันสุดท้ายของการเดินทางในครั้งนี้ คณะได้เดินทางไปยัง วัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร ตำบลเวียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นที่ตั้งของอาณาจักรศรีวิชัยในอดีต ระหว่างพุทธศตวรรษที่ 13-18 ซึ่งพุทธศาสนานิกายมหายานมีความเจริญรุ่งเรืองมาก และมีสถาปัตยกรรมที่มีรูปแบบเฉพาะตัวที่ได้รับอิทธิพลจากศิลปะอินเดียอยู่ด้วย และนอกจากจะพบสิ่งก่อสร้างลักษณะนี้ทางภาคใต้ของไทยแล้ว ยังมีโบราณสถานแบบศรีวิชัยบนเกาะชวา ประเทศอินโดนีเซีย อีกแห่งหนึ่งด้วย แต่ก็ยังไม่มียุทธศาสตร์วิชัย มีศูนย์กลางการปกครองอยู่ที่ภาคใต้ของไทย บริเวณอำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี หรือที่เกาะชวา ประเทศอินโดนีเซีย สำหรับสิ่งสำคัญภายในวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหาร คือ พระบรมธาตุไชยา ซึ่งภายในบรรจุพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาพุทธเจ้า จึงจัดเป็นปูชนียสถานสำคัญของจังหวัดสุราษฎร์ธานี ของภาคใต้และประเทศไทย เจดีย์พระบรมธาตุไชยานี้สร้างขึ้นตามพุทธศาสนานิกายมหายานในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13 เป็นเจดีย์ที่มีรูปทรงเป็นมณฑป แบ่งเป็น 4 ส่วน ส่วนล่างสุดเป็นฐานสี่เหลี่ยมยกพื้นสูง องค์เจดีย์เป็นรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสย่อมุม मुखด้านหน้าทางทิศตะวันออกเปิดเป็นทางขึ้นไปมัสการพระพุทธรูปปางมารวิชัย ที่ประดิษฐานอยู่ภายใน ส่วนหลังคาทำซ้อนกันเป็นชั้น มีหน้าบันเป็นซุ้มรูปเกือกม้าหรือ "กุฑู" ประดับด้วยลายปูนปั้นรูปวงโค้ง สลับกับรูปเจดีย์จำลองขนาดเล็ก ส่วนสุดท้าย

องค์ระฆัง และปลียอดที่ประดับด้วยฉัตรเงินหุ้มทองหนัก 82 บาท 3 สลึง แต่ถูกขโมยไป ทางวัดจึงจัดทำขึ้นใหม่ด้วยทองวิทยาศาสตร์ในปี 2481 อาคารภายในก่อด้วยอิฐไม่สอปูน ซึ่งจะใช้อิฐก่อเรียงสนิทกันอย่างแน่นหนา มองจากภายในเห็นได้ชัดเจนเจดีย์นี้มีความสูงจากฐานใต้ดินถึงยอด 24 เมตร ฐานกว้าง 13 คูณ 18 เมตร โดยรอบฐานมีน้ำขังอยู่ตลอดปี รอบเจดีย์พระบรมธาตุมีระเบียงคดประดิษฐานพระพุทธรูปแกะสลัก จากหินทรายสีแดงรวม 175 องค์ บริเวณด้านหน้าวัดมี พระพุทธรูปขนาดใหญ่ 3 องค์ ชูดพบที่บริเวณนี้ ซึ่งสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประติมากรชาวต่างประเทศได้รับสั่งให้ประติมากรชาวต่างชาติที่ชูดพบ

จากนั้นคณะได้ชมโบราณวัตถุที่จัดแสดงภายในพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกรุงเทพฯ ซึ่งมี 2 หลัง หลังแรกเก็บรวบรวมโบราณวัตถุที่พบในบริเวณพระบรมธาตุไชยาขึ้นสำคัญ แต่ส่วนใหญ่เป็นของจำลอง เพราะของจริงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติกรุงเทพฯ ประกอบ

ประติมากรรมรูปพระโพธิสัตว์ อาโลกิเตศวร พบในบริเวณเมืองไชยา พระพักตร์อัมภาม ทรงเครื่องกษัตริย์

พระโพธิสัตว์อาโลกิเตศวร (จำลอง)

ด้วยประติมากรรม รูปพระโพธิสัตว์อาโลกิเตศวร ซึ่งพบบริเวณหน้าวัดพระบรมธาตุไชยานี้มีลักษณะงดงามมาก แต่เสียหายเหลือเพียงครึ่งองค์ ประติมากรรมรูปพระโพธิสัตว์ปัทมปาณี และพระโพธิสัตว์อาโลกิเตศวร 8 กร แต่กรทั้ง 8 หักไปหมดแล้ว นอกจากนี้ยังมีแผ่นหน้าบันของวิหารหลวงวัดพระบรมธาตุไชยาราชวรวิหารชุดเดิม แกะสลักด้วยไม้ทั้งแผ่น เป็นรูปดอกไม้เทศ ซึ่งเป็นรูปแบบที่ได้รับความนิยมสูงในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 3 นอกจากนี้ยังมีพระพุทธรูปนาคปรก สกุลช่างไชยา ที่ได้รับอิทธิพลศิลปะเขมร แบบบายันด้วย ส่วนอาคาร หลังที่ 2 จัดแสดงโบราณวัตถุในยุคก่อนประวัติศาสตร์ มีขวานหินและเครื่องมือที่ทำด้วยหินขัดกลองมโหรีที่กล่าบริด 2 ใบ จากอำเภอบุพผินและเกาะสมุย จังหวัดสุราษฎร์ธานี เชื่อว่าใช้ในพิธีสำคัญๆ เพื่อแสดงฐานะทางสังคมด้วย ส่วนที่ 2 จัดแสดงศิลปะวัตถุที่พบในอำเภอไชยา ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 12-19 ซึ่งมีอิทธิพลศิลปะอินเดียใต้ ทวารวดี ในภาคกลางของไทย ศรีวิชัยใน

ชาวภาคกลาง จาม และเขมร มาผสมผสาน โดยเป็นงานประติมากรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธนิกายมหายาน และศาสนาฮินดู ห้องโถงกลางด้านใน เป็นโบราณวัตถุที่ขุดค้นได้จากเจดีย์วัดแก้วและวัดหลง เชื่อว่ามีอายุรุ่นเดียวกับวัดพระบรมธาตุไชยา มีเศียรพระพุทธรูปศิลาทรายแดงที่ขุดพบ และที่สำคัญคือ “พระพุทธรูปชินะอักษะภะ ที่มีรูปวัชรคู่มือที่ฐาน เป็นสัญลักษณ์ของนิกายวัชรยาน และรูปสิงห์ 2 ตัวขนานฐานทั้ง 2 ข้าง เป็นศิลปะจามข้างหนึ่ง และจีนอีกข้างหนึ่ง นอกจากนี้ยังมีเครื่องถ้วยชาม และกระปุกเล็ก ๆ จำนวนมาก ห้องสุดท้ายเป็นศิลปะวัตถุสมัยรัตนโกสินทร์ และเครื่องใช้ของพระภิกษุสงฆ์ ยอดพระบรมธาตุไชยา เดิมที่เป็นศิลาทรายแดง ตลอดจนเครื่องเบญจรงค์ที่ทำจาก ประเทศจีนด้วย

วัดแก้ว (วัดรัตนาราม)

จากนั้นได้เดินทางไปยัง “โบราณสถานวัดแก้ว” หรือ “วัดรัตนาราม” ซึ่งอยู่ห่างจากพระบรมธาตุไชยา เพียง 2 กิโลเมตร อยู่ในเขตเมืองโบราณศรีวิชัย แต่อยู่นอกกำแพงเมืองเก่า ศาสนสถานนี้สร้างขึ้นตามพุทธศาสนานิกายมหายาน เป็นเจดีย์ทรงมณฑปก่ออิฐไม่สอปูน มีแผนผังเป็นรูปกากบาท มีห้องโถงกลางและมุข 4 ด้าน เป็นสถาปัตยกรรมแบบท้องถิ่นของไชยา แต่คล้ายคลึงกับศาสนสถานบนเกาะชวา ภาคกลางของอินโดนีเซีย สองข้างทางเข้าสู่ห้องโถงกลางมีซุ้มประดิษฐานพระพุทธรูปชินะอักษะภะอยู่ทางด้านซ้าย ซึ่งขณะนี้นำไปเก็บรักษาไว้ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา สันนิษฐานว่าวัดแก้วนี้สร้างขึ้นในราวพุทธศตวรรษที่ 15 พระพุทธรูปที่อยู่ภายในห้องโถง เป็นศิลปะสมัยอยุธยาตอนต้น แต่พระเศียรหักเสียหายไปแล้ว เชื่อว่าสร้างขึ้นภายหลัง เพราะแต่เดิมนคงมีพระพุทธรูปขนาดใหญ่ประดิษฐานอยู่

ไม่ห่างจากวัดแก้วเป็น “วัดหลง” ซึ่งขณะนี้เป็นวัดร้าง เหลือเพียงส่วนฐาน วัดนี้สร้างขึ้นในพระพุทธศาสนา-ศาสนิกายมหายานที่เชื่อว่าสร้างร่วมสมัยกับพระบรมธาตุและวัดแก้ว คือในราวพุทธศตวรรษที่ 15 แต่ถูกสร้างทับซ้อนในพุทธศตวรรษที่ 18-19 เป็นเจดีย์รูปกากบาท มีมุขยื่นออกมาทั้ง 4 ด้าน ก่ออิฐไม่สอปูน

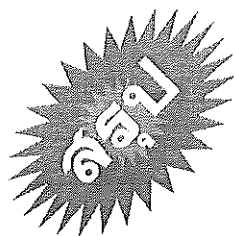
สมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ประธานพระกรุณาธิคุณให้คณะตามเสด็จทั้ง 50 คน
ถ่ายรูปร่วมกัน ณ โรงแรมเสวตถิยณัฏฐาณี ก่อนเดินทางกลับกรุงเทพมหานคร

ขนาดใหญ่กว่าวัดแก้ว ในการชุดค้นพบแต่เศษเครื่องถ้วยเงินกระจายอยู่โดยรอบ และพบพระพิมพ์ดินดิบปางสมาธิ
ศิลปะศรีวิชัย ซึ่งใช้เป็นหลักฐานอีกประการหนึ่ง ตามข้อสันนิษฐานของนักประวัติศาสตร์ที่เชื่อว่าอาณาจักร
ศรีวิชัย มีศูนย์กลางอยู่ที่ไชยา นี้ เนื่องจากในศิลาจารึกหลักที่ 13 มีข้อความกล่าวถึงการสร้างประสาธน์
3 หลังที่อาณาจักรศรีวิชัย

หลังอาหารกลางวันคณะได้เดินทางไปชมงานศิลปหัตถกรรมท้องถิ่น คือการทอผ้าพื้นเมืองของ
ชาวตำบลพุ่มเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งเป็นงานหัตถกรรมพื้นบ้านที่มีเอกลักษณ์ และมีชื่อเสียง
มากของจังหวัดสุราษฎร์ธานี และในตอนเย็นวันเดียวกันนี้คณะสมาชิกสมาคมครูภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย
ก็ได้เดินทางกลับยังกรุงเทพมหานคร ซึ่งนับว่ากิจกรรมเพื่อสมาชิกประจำปี 2540 ได้สำเร็จลุล่วงลงด้วยดี
ท่ามกลางความปลื้มปิติของบรรดาสมาชิกที่สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอ เจ้าฟ้า-
กัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ องค์นายกิตติมศักดิ์ของสมาคมฯ ที่ได้ทรงนำคณะสมาชิก
ไปทัศนศึกษาด้วยพระองค์เองด้วยพระประสงค์ที่จะทรงให้ทุกคนได้รับความรู้ และความเพลิดเพลินจากการ
ทัศนศึกษากันอย่างคุ้มค่า ส่วนสมาชิกที่พลาดโอกาสจากการร่วมกิจกรรมในครั้งนี้ แม้ว่าเป็นเรื่องที่น่าเสียดาย
แต่ก็ยังมีโอกาสที่จะได้ร่วมกิจกรรมของสมาคมฯ ในปีหน้าและปีต่อไปได้อีก เพียงแต่ทำตัวให้ว่างและติดตาม
ข่าวความคืบหน้าจากทางสมาคมฯ อย่างใกล้ชิด

*****

งานกิจกรรมประจำปี 2540

FRÉQUENCE FRANÇAISE

29 – 30 พฤศจิกายน 2540 ณ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

* น.ส. อรวรรณี ป้านสวาสต์ ผู้รวบรวมผล

สถาบันที่เข้าร่วมการแข่งขันประเภทต่างๆ จำนวน 95 สถาบัน

ลำดับที่	ชื่อสถาบัน	บอर्ड	ปัญหาวิทัศน์	ปัญหาทั่วไป	บทสนทนา	บทกวี	วาทภาพ	เพลงเดี่ยว	เพลงหมู่	เรียงความ	บรรยายภาพ	การแสดง
1	ราชินีบูรณะ นครปฐม		✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	
2	คณะราษฎรบำรุง ปทุมธานี	✓	✓	✓	✓		✓					
3	วัดอินทาราม		✓	✓			✓					
4	พระปฐมวิทยาลัย นครปฐม		✓	✓	✓		✓				✓	
5	พาณิชย์การราชดำเนิน ธนบุรี				✓	✓		✓				
6	มัธยมวัดสิงห์						✓					
7	เบญจมราชาลัย	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
8	บางกะปิ	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			
9	มัธยมวัดนายโรง		✓	✓			✓					
10	พุทธจักรวิทยา		✓	✓			✓					
11	วิสุทธิรังษี กาญจนบุรี						✓	✓			✓	
12	สุโขทัยวิทยาคม สุโขทัย		✓	✓			✓				✓	
13	สิริรัตนธร		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓		✓	
14	สตรีศรีสุริโยทัย	✓	✓		✓		✓		✓		✓	
15	กุนนทีรุทธารามวิทยาคม		✓	✓	✓	✓	✓			✓	✓	
16	ภูเก็ตวิทยาลัย ภูเก็ต	✓		✓			✓					
17	โยธินบูรณะ		✓	✓			✓					
18	วัดบวรนิเวศ		✓	✓			✓					
19	สตรีชัยภูมิ ชัยภูมิ	✓		✓			✓					✓
20	ราชินีบน		✓	✓	✓		✓		✓			
21	รัตนวิเบศร์ นนทบุรี		✓	✓			✓					
22	มัธยมวัดดุสิตาราม		✓	✓			✓					

ลำดับที่	ชื่อสถาบัน	บอร์ด	ปัญหาที่ติดค้น	ปัญหาทั่วไป	บทสนทนา	บทกวี	วาดภาพ	เพลงเดี่ยว	เพลงหมู่	เรียงความ	บรรยายภาพ	การแสดง
52	สาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง		✓	✓		✓	✓					✓
53	จิตรลดา		✓	✓			✓					
54	เบญจมเทพอุทิศ เพชรบุรี		✓	✓			✓					
55	วัดสังเวช						✓					
56	บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2		✓	✓			✓					
57	หาดใหญ่วิทยาลัย สงขลา		✓	✓	✓	✓	✓					
58	ราชวินิตมัธยม		✓	✓			✓				✓	
59	ราชโบริกานุเคราะห์ ธนบุรี					✓	✓	✓	✓			
60	วรนาธิเฉลิม สงขลา		✓	✓								
61	เฉลิมขวัญสตรี พิษณุโลก				✓	✓						
62	เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ		✓				✓	✓	✓		✓	
63	โพธิสารพิทยากร	✓	✓	✓			✓	✓				
64	วชิรธรรมสาริต			✓	✓	✓	✓					
65	วัดสระเกศ		✓	✓			✓					
66	เตรียมอุดมศึกษา		✓	✓		✓	✓	✓	✓	✓	✓	
67	จันทร์หุ่นบำเพ็ญ	✓		✓	✓		✓		✓			
68	สุรศักดิ์มนตรี	✓		✓		✓	✓	✓				
69	เบญจมารัฐทิศ นครศรีธรรมราช	✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	✓	
70	อัสสัมชัญคอนเวนนต์		✓	✓	✓	✓	✓		✓	✓	✓	
71	สตรีวิทยา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	
72	สามพรานวิทยานครปฐม				✓		✓	✓				
73	ศรีพดมา	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			
74	เชียงใหม่วิทยาคม พะเยา							✓				
75	เซนต์โยเซฟคอนเวนนต์		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓
76	เบญจมาราชาอนุสรณ์		✓	✓	✓	✓	✓	✓	✓			
77	ราชินี	✓	✓	✓	✓		✓	✓			✓	✓
78	สตรีทุ่งสง				✓		✓					
79	เตรียมอุดมศึกษาน้อมเกล้า			✓	✓		✓					
80	สตรีวิทยา 2		✓	✓		✓	✓					

ลำดับที่	ชื่อสถาบัน	บอร์ด	ปัญหาที่ตีพิมพ์	ปัญหาทั่วไป	บทสนทนา	บทกวี	วาดภาพ	เพลงเดี่ยว	เพลงหมู่	เรียงความ	บรรณาการ	การแสดง
81	ไตรมิตรวิทยาลัย	✓	✓	✓			✓					
82	มักกะสันพิทย		✓	✓			✓					
83	ทวีธาภิเชก		✓	✓	✓			✓				✓
84	อำมาตย์พานิชนุกูล กระบี่			✓			✓					
85	สามเสนวิทยาลัย	✓	✓	✓								
86	เซนต์โยเซฟบางนา		✓	✓		✓						
87	ศึกษานารี		✓	✓	✓	✓	✓				✓	✓
88	เพ็ญสมิทธิ											
89	คณะอักษรศาสตร์ ม.ศิลปากร	✓	✓	✓								
90	คณะศิลปศาสตร์ ม.ธรรมศาสตร์	✓										
91	สถาบันราชภัฏจันทรเกษม		✓	✓								
92	มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ	✓										
93	คณะมนุษยศาสตร์ ม.เกษตรศาสตร์	✓										
94	สาริต ม.เชียงใหม่						✓					
95	มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น	✓										

สรุปผลการแข่งขัน มีดังนี้

1. บอร์ดนิทรรศการ

อุดมศึกษา

รางวัล	สถาบัน
ยอดเยี่ยม	มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ
1	
2	-
3	-
ชมเชย	มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
ชมเชย	มหาวิทยาลัยศิลปากร คณะอักษรศาสตร์
ชมเชย	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์

รางวัล	สถาบัน
ยอดเยี่ยม	โรงเรียนสุรศักดิ์มนตรี
ยอดเยี่ยม	โรงเรียนสามเสนวิทยาลัย
1	โรงเรียนภูเก็ตวิทยาลัย
1	โรงเรียนสตรีวัชรวงษ์
1	โรงเรียนเบญจมราชูทิศ
2	โรงเรียนพรตพิทยพยัต
2	โรงเรียนฤทธิยะวรรณาลัย
2	โรงเรียนสตรีศรีสุริโยทัย
3	โรงเรียนคณะราษฎรบำรุง
3	โรงเรียนสตรีชัยภูมิ
ชมเชย	โรงเรียนสตรีวิทยา
ชมเชย	โรงเรียนจันทร์หุ่นบำเพ็ญ

2. วาดภาพ

รางวัล	ผู้แข่งขัน	สถาบัน
ยอดเยี่ยม	น.ส.จิตตรงกุล เลิศศรี	ร.ร. อุดมดรุณี สุโขทัย
1	นายทฤษฎ์ เกิดทิพย์	ร.ร. ทาดใหญ่วิทยาลัย
2	น.ส.รินดา พลอยว้มนางค์	ร.ร. คีกษานารี
3	นายเอกสิทธิ์ บุญมาก	ร.ร. บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2
3	นายชวรินทร์ วรรณีย์	ร.ร. ฤทธิยะวรรณาลัย
ชมเชย	น.ส.สินีนาด ศิริวิสูตร	ร.ร. สาธิตมายาวิทยาลัยเชียงใหม่
ชมเชย	น.ส.ศรันยา มะระพฤษ์วรรณ	ร.ร. อัสสัมชัญคอนเวนนต์
ชมเชย	น.ส.จตุติมา ระหว่างงาน	ร.ร. พระโขนงพิทยาลัย
ชมเชย	น.ส.อนัญญา สันตะสมบัติ	ร.ร. เซนต์โยเซฟคอนเวนนต์
ชมเชย	น.ส.ภัทริยา พรหมมณัพฤษ์	ร.ร. เบญจมเทพอุทิศ เพชรบุรี
ชมเชย	น.ส.เกศรินทร์ ผลสงเคราะห์	ร.ร. สิรินครราชวิทยาลัย
ชมเชย	น.ส.ณิชา บุรณะสัมฤทธิ์	ร.ร. สาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง
ชมเชย	นายปรเมศร์ ศรีศึก	ร.ร. หอวัง

3. ตอบปัญหาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับประเทศฝรั่งเศส-ไทย

อุดมศึกษา

รางวัล	ผู้แข่งขัน	สถาบัน
ยอดเยี่ยม	-	
1	-	
2	-	
3	-	
ชมเชย	น.ส.เพ็ญธร ลากธนชัย	มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์

มัธยมศึกษา

รางวัล	ผู้แข่งขัน	สถาบัน
ยอดเยี่ยม	น.ส.วาสนา วงศ์สุรวัฒน์	ร.ร. สามเสนวิทยาลัย
1	-	
2	-	
3	-	
ชมเชย	น.ส.เสมอจิต ลีลลิต	ร.ร. เตรียมอุดมศึกษา วิทยาโท
ชมเชย	นายธีระ รุ่งธีระ	ร.ร. เบญจมาศพิทักษ์ เพชรบุรี
ชมเชย	นายยุทธชัย วิถีกล	ร.ร. วัดนายโรง
ชมเชย	น.ส.สาวิตรี ลิ่งซวงค์	ร.ร. มาแตร์เดอีวิทยาลัย
ชมเชย	น.ส.ธารรัตน์ สุวรรณชาติ	ร.ร. ราชนีบน
ชมเชย	น.ส.ปรัณรัตน์ ปัญจาละ	ร.ร. สาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง

4. ตอบปัญหาจากวิถีทัศน์

อุดมศึกษา

รางวัล	ผู้แข่งขัน	สถาบัน
ยอดเยี่ยม	-	
1	น.ส.รีนฤดี ดิงสะ	สถาบันราชภัฏจันทรเกษม
2	น.ส.นันทกุล พันธุ์คำ	คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3	นายสุเมธ ชินกัสดาร	คณะอักษรศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

รางวัล	ผู้แข่งขัน	สถาบัน
ยอดเยี่ยม	น.ส.สิริวรรณ สันติพิทักษ์สกุล	ร.ร. มาแตร์เดอีวิทยาลัย
1	น.ส.กาญจนา มิสเซอร์	ร.ร. ราชวินิตมัธยม
2	น.ส.สุขพัทธ์ พงษ์สถิตย์	ร.ร. บดินทรเดชา (สิงห์ สิงหเสนี) 2
2	น.ส.อาภาภรณ์ สัมฤทธิ์	ร.ร. เตรียมอุดมศึกษา
3	น.ส.บงกช ยิ้มมงคล	ร.ร. วรรณิ์ เฉลิม
ชมเชย	น.ส.สิริจรรยา กองศิลป์	ร.ร. สามเสนวิทยาลัย
ชมเชย	น.ส.เพาวีฐ วีรวัดน์	ร.ร. สาธิตมหาวิทยาลัยรามคำแหง
ชมเชย	นายมนต์สรรพ หาดวงค์	ร.ร. ทอวัง

5. ท่องบทกวีนิพนธ์ภาษาฝรั่งเศส

รางวัล	ผู้แข่งขัน สถาบัน	ชื่อบทกวี
ยอดเยี่ยม	น.ส.สุชาติ ล้วนพิชัยพงษ์ ร.ร. โชนดีโยเซฟคอนเวนต์	Liberté
1	นายชนะพันธุ์ กิ่งศักดิ์ ร.ร. เบญจมาชานุสรณ์	
2	น.ส.ติวิชา ยุทธยานนท์ ร.ร. สาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร	Il pleure dans mon cœur
3	นายชายณรงค์ เขียวจันทิก ร.ร. ราชโบริกานุเคราะห์ ราชบุรี	
ชมเชย	น.ส.จารุวรรณ จรรยา ร.ร. สตรีวัตรระฆัง	
ชมเชย	น.ส.ธิดา พงษ์เจริญชัย ร.ร. ระยองวิทยาคม	Pour faire le portrait d'un oiseau.
ชมเชย	นายประกาศิต ประทุมทอง ร.ร. ทิวไผ่งาม	Petite mère, racontez

6. เขียนบรรยายภาพประทับใจเป็นภาษาฝรั่งเศส

รางวัล	ผู้แข่งขัน	สถาบัน
ยอดเยี่ยม		
1	น.ส.รุ่งรัมย์ กาญจนเททัย	ร.ร. อัสสัมชัญคอนเวนนต์
2	น.ส.ฐาปนังกร ชุนภักดี	ร.ร. เตรียมอุดมศึกษา วิทยาไทย
3	น.ส.ศรารภรณ์ คุณวัฒน์สถิตย์	ร.ร. เซนต์โยเซฟคอนเวนนต์

7. เขียนและอ่านบทความเป็นภาษาฝรั่งเศส ตามหัวข้อที่กำหนดให้

รางวัล	ผู้แข่งขัน	สถาบัน
ยอดเยี่ยม		
1	น.ส.อรทัย ภูบุญลาภ น.ส.แพรว จิตพิลังคีรี	ร.ร. เตรียมอุดมศึกษา วิทยาไทย ร.ร. เซนต์โยเซฟคอนเวนนต์
2	น.ส.พร้อมพรรณ นราภิรมย์ขวัญ	ร.ร. สาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร นครปฐม
3	น.ส.นฤพร ธนาชีวะ	ร.ร. อัสสัมชัญคอนเวนนต์
ชมเชย	น.ส.อัญชัญ คงวิหาร	ร.ร. ทอวัง
ชมเชย	น.ส.ศรีสกุล อำนวยพร	ร.ร. เซนต์โยเซฟบางนา
ชมเชย	น.ส.ทาริกา กลีบแก้ว	ร.ร. เบญจมาชฎาศิลป์ นครศรีธรรมราช

8. พุดบทสนทนาภาษาฝรั่งเศส

รางวัล	สถาบัน	หัวข้อ
ยอดเยี่ยม		
1	ร.ร. ศึกษานารี ร.ร. สตรีวิทยา	La rentrée de vacances Quel problème ?
2	ร.ร. พานิชัยการราชดำเนิน ธนบุรี	Contre le fumeur.
3	ร.ร. ระยองวิทยาคม	Rencontre amicale
ชมเชย	ร.ร. ราชนันบูรณะ ร.ร. พระปฐมวิทยาลัย ร.ร. บางกะปิ ร.ร. สาธิต มหาวิทยาลัยศิลปากร ร.ร. สามพรานวิทยา ร.ร. ทวีธาภิเศก ร.ร. ราชวินิตบางเขน ร.ร. วิสุทธรังษี ร.ร. สีกันต์มณานันท์ อุบลรัตน์ ร.ร. กุณนทีรุทธารามวิทยาคม	Voyage souvenir. La vie thaïe Crise actuelle Les vacances Crise

9. ร้องเพลงหมู่ภาษาฝรั่งเศส

รางวัล	สถาบัน	ชื่อเพลง
ยอดเยี่ยม	ร.ร. เตรียมอุดมศึกษา วิทยาไท	L'oiseau et l'enfant.
1	ร.ร. เซนต์โยเซฟคอนเวนต์	L'école est finie.
2	ร.ร. สตรีวิทยา	Chantez français
3	ร.ร. อัสสัมชัญคอนเวนต์	Itsi Itsi Bitsi Petit Bikini
ชมเชย	ร.ร. สตรีศรีสุริโยทัย	Pendant les vacances
ชมเชย	ร.ร. สาธิตมหาวิทยาลัยศิลปากร	Pour faire une chanson
ชมเชย	ร.ร. พระโขนงพิทยาลัย	Le bal masqué

10. ร้องเพลงเดี่ยวภาษาฝรั่งเศส

รางวัล	ผู้แข่งขัน-สถาบัน	ชื่อเพลง
ยอดเยี่ยม	น.ส.ณัชชา วีรานุกูล	Hymne à l'amour
1	ร.ร. เตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ น.ส.ทิพย์อาภา ชื่นประดิษฐ์	Doucinella
1	ร.ร. เซนต์โยเซฟคอนเวนต์ นายสิงห์ ขยัน	Place des Grands Hommes.
3	ร.ร. เชียงม่วนวิทยาคม พะเยา น.ส.พิจิกา จิตตะปุตตะ	La mémoire d'Abraham
ชมเชย	ร.ร. สตรีวิทยา น.ส.อัฉนา แท้รัตนชัย	Tout le monde veut aller au ciel
ชมเชย	ร.ร. เตรียมอุดมศึกษา วิทยาไท นายศิราม ทับทองคำ	Puissance et Gloire
ชมเชย	ร.ร. เบญจมาชานุกรณ์ นายอนุสรณ์ ศิลปมงคล	Maladie d'amour
	ร.ร. สิริรัตนาร	

เรือนลับ "ชีวิตใหม่"

แปลและดัดแปลงจาก *Cette vie que vous sauvez* ของ William Melvin DEBIEY โดย เจริญ หล่อวิมจล*

— “พี่ชายเขาทราบโดยการจัดเผาทั้งเป็นเลยหรือ” ปีเตอร์ชะงักตัวไปยังโต๊ะที่ผู้อำนวยการศูนย์ศึกษา นอกโรงเรียนสำหรับเยาวชน ผู้อำนวยการพยักหน้าแทนคำตอบแล้วพูดต่อว่า “เอาละผมจะเล่าประวัติของแมนซ์ เบดโลว์ให้ฟัง เขามีปัญหาครอบครัวมาก่อน พ่อไปทาง แม่ไปทาง ผมจะเตือนอะไรคุณอย่าง ห้ามตีหรือทำร้าย เด็กคนนี้เด็ดขาด อ้อ! เด็กคนอื่นก็เหมือนกัน เพราะพวกเขาถูกทารุณในครอบครัวมาก่อน ยิ่งคุณเพิ่งมา รับหน้าที่นี้ใหม่ ๆ อาจจะไม่เข้าใจ ถ้าทำโทษเด็กพวกนี้ละก็ถือเป็นอันจบกัน”

ผู้อำนวยการเลื่อนเก้าอี้มาใกล้พร้อมกับหยิบบุหรีขึ้นมาสูบ ม่านควันบุหรีลอยมาเบื้องหน้าปีเตอร์ “เฮ้ ปีเตอร์ นี่เป็นเอกสารทั้งหมดของแมนซ์ เบดโลว์ หวังว่าคุณคงทำหน้าที่นี้ได้ดีนะ”

— “ครับ” ปีเตอร์ถอนหายใจ เขายับบุหรีลงในที่เขียนบุหรี ก่อนจะถือแฟ้มเดินออกจากห้องเขาต้องดูแล เด็กแปดคนให้อยู่ในกิจกรรมที่ทางศูนย์จัดให้ เด็กพวกนี้อายุราวสิบเอ็ดปีทั้งสิ้น ซึ่งในทางจิตวิทยานับได้ว่าเป็น ช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต บางคนเคยหนีออกจากบ้านไปเป็นหัวขโมย ใจคั่งแค้น ปีเตอร์จะต้องเป็นครูสอน กิจกรรมเสริมให้กับศูนย์ตลอดช่วงฤดูร้อน ศูนย์เยาวชนแห่งหนึ่งเพิ่งจะย้ายจากตึกเก่ามาตั้งอยู่ที่ชั้นล่างของ แฟลตการเคหะ ผนังห้องและอิฐต่างมีสีซีด เฟอร์นิเจอร์ในห้องมีเพียงโต๊ะสองตัวและเก้าอี้พับได้อีกสิบตัว ปีเตอร์นั่งบนเก้าอี้ตัวหนึ่ง เขาสูบบุหรีหรือเด็ก ๆ โดยที่ยังคงวิตกตลอดเวลาว่าจะทำหน้าที่นี้ได้ดีหรือไม่ เขานั่ง ไตร่ตรองตามลำพังจนบางครั้งอดถามตัวเองไม่ได้ทำอย่างไรรังจะมีความสำเร็จในอาชีพครูให้สมความตั้งใจที่มี มาแต่เยาว์วัย

เด็ก ๆ เข้ามาในห้องทีละคน พวกเขาสวมเสื้อยืดที่ขาดวิ่นและกางเกงยีนส์โดยไม่ได้คาดเข็มขัด แต่ละ คนห่อข้าวมาเป็นอาหารกลางวันด้วย แม่ของเด็กเหล่านี้คงจัดแจงมัดผมที่หยิกหยอยให้เป็นปมอย่างเรียบร้อย ปีเตอร์ให้เด็ก ๆ แนะนำตัวเองจนครบทุกคน แต่ไม่ปรากฏชื่อแมนซ์ เบดโลว์เลย

— “ครูดิวคงขาดไปคน” ปีเตอร์พูดในขณะที่หนึ่งเป็นประธานอยู่หัวโต๊ะ “พวกเธอรู้จักคนที่ชื่อ แมนซ์ เบดโลว์ไหม”

เด็ก ๆ ต่างหันหน้าไปมองกันเล็กน้อย เด็กที่ชื่อว่า แรนดอล์ฟ เวนท์ อ้างว่ารู้จักแมนซ์เป็นอย่างดี

— “เธอเคยเห็นแมนซ์ หรือ แรนดอล์ฟ”

— “ตอนจะมาที่นี่ ผมเห็นเขาแว็บหนึ่ง เขามองว่าไม่ยากมาให้เสียเวลา” ใบหน้าของเด็กที่ตอบมีลักษณะ คล้ายกับกำลังปิดบังอะไรบางอย่าง ดวงตาของเขาเป็นสีดำกลายเป็นประกายเจิดจ้า

— “เอาละ พวกเธอนั่งอยู่ที่นั่นก่อนนะ เดี่ยวจะไปตรวจในแฟ้มดูก่อน” ปีเตอร์เดินไปที่ห้องของ ผู้อำนวยการ แต่เขาชักเอะใจที่ไม่มีชื่อแรนดอล์ฟ เวนท์อยู่ในรายชื่อที่ผู้อำนวยการมอบให้

— “อ้อหรือ” ผู้อำนวยการหัวเราะที่หัว แล้วหันมาถามปีเตอร์คล้ายกับจะหยอกล้อว่า แล้วใครเกินมาล่ะ

— “มีเด็กชายกะเบียดคนหนึ่ง ชื่อ แรนดอล์ฟ เวนท์ที่มาแทน”

— “นั่นแหละ แมนซ์ เบนโลว์”

เมื่อปีเตอร์กลับเข้ามาในห้อง ทุกคนต่างหัวเราะเสียงดัง แมนซ์ หันไปกระซิบกับเพื่อนฝูงว่า

— “เห็นไหมว่าฉันแจ้งแค้ไหน แกตุลีสหน้าครูคนใหม่ที่มาสอนกิจกรรมพวกเราสิ”

— “เออใช่ เช่ไปเลย”

* อาจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ปีเตอร์ พยายามข่มความโกรธไม่แสดงให้เด็ก ๆ เห็น เขารู้สึกเหมือนถูกตบหน้า มึนงงกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ผู้อำนวยการตบไหล่เขาเบา ๆ เป็นเชิงให้กำลังใจ ปีเตอร์พยักหน้ารับทราบพลางนึกในใจว่า “โอเค ได้เลย... แมนซ์ แยกนำไปก่อนหนึ่งคะแนน” เขาหันไปยิ้มกับเด็ก ๆ ทุกคน จริงซึสายตาของแมนซ์ไม่น่าจะเป็นสายตาของเด็กอายุสิบเอ็ดขวบเลย ปีเตอร์หวนนึกถึงอดีตเมื่อเยาว์วัยชีวิตเขาไม่ได้ลำบากขนาดนี้ พ่อทำงานเป็นหมอในโรงพยาบาลใกล้บ้าน ส่วนแม่ก็คอยดูแลเขาเป็นอย่างดี

เสียงจ๊อกแจ๊กจ๊องของเด็ก ๆ ปลูกให้เขาตื่นจากภวังค์ ในที่สุดเขาก็ร้องชวนเด็กทุกคนว่า “พวกเรา มาวาดรูปกันดีกว่า” เด็ก ๆ ต่างมีท่าทางเฉยเมย ไม่กระตือรือร้น ปีเตอร์จำต้องลากกล่องบรรจุกระดาษ พู่กัน หลอดสีมาแจกทุกคน เด็กชายรูปร่างสูงใหญ่ชื่อจอร์ชถามเขาว่าจะให้วาดรูปอะไร

– “รูปอะไรก็ได้ตามใจชอบ รูปสมาชิกในครอบครัวก็ได้นะ ง่ายดี เอาใหม่เด็ก ๆ”

ปีเตอร์เริ่มเดินไปรอบ ๆ ห้องเพื่อดูเด็ก ๆ ที่เริ่มลากโครงคร่าว ๆ ส่วนแมนซ์เลงสีบนกระดาษทันที เขาวาดรูปวงรีขนาดใหญ่น้ำตาล 2 วง และวงรีขนาดเล็ก 1 วง โดยอธิบายให้ปีเตอร์ฟังว่า รูปวงรีขนาดใหญ่คือพ่อและพี่ชาย ส่วนวงรีขนาดเล็กคือตัวเขาเอง

– “อ้าว แล้วแม่เธออยู่ไหน”

แมนซ์ไม่ตอบแต่ผลุนผลันลูกไปที่หน้าต่าง สายตาเหม่อลอยไปเบื้องหน้า ปีเตอร์รู้สึกผิดในทันใด เพราะเขาลืมอ่านรายละเอียดของแมนซ์ในแฟ้มเอกสาร เด็กชายผู้นี้เร่ร่อนในถนนและหนีออกจากบ้านหลายครั้ง แม่ไปมีสามีใหม่ ส่วนพ่อก็เมาเหล้าอาละวาดทุบตีลูกเป็นประจำ

ปีเตอร์ได้ยินเสียงทะเลาะจากมุมห้อง เขาหันไปดูเห็นเด็กสองคนกำลังแย่งหลอดสีกันอยู่

– “เฮ้ย มึงอย่างเง่างกับกูนะโว้ย”

– “อ้าวเด็ก ๆ อย่าทะเลาะกันสิ พูตจาให้ตีหน่อย” ปีเตอร์รีบปรามเด็กที่ตัวโตกว่า

ทันใดนั้น แมนซ์เดินเข้ามาหาทุกคน และตะโกนใส่หน้าปีเตอร์ว่า

– “ที่นี่ไม่เห็นจะสนุกเลย เช็งฉิบหาย กลับบ้านดีกว่า”

ปีเตอร์สะอึกจนพูดอะไรไม่ออก เขาฝืนยิ้มมองแมนซ์เดินออกจากศูนย์ไปอย่างไร้เยติ เขาต้องบอกเด็กคนอื่นให้วาดรูปต่อไป ส่วนตัวเขารีบเดินตามออกไป ปีเตอร์ร้องตะโกนไล่หลังเมื่อใกล้ทันแมนซ์

– “ทำไมเธอไม่บอกคร่าวไม่พอใจอะไรตรงไหน”

– “ผมไม่ชอบวาดรูป”

– “แต่เราไม่ได้วาดรูปทั้งวันนี้”

– “แล้วเราจะทำอะไรกันอีก” แมนซ์หันมาถามด้วยความอยากรู้

– “ไม่รู้สิ ก็แล้วแต่พวกเธอชอบทำอะไร บางทีอาจนั่งรถเที่ยวรอบแมนฮัตตัน หรือไม่ก็นั่งเรือเฟอร์รี่ออกไปปากอ่าวจนถึงเกาะสตาเตน ไม่งั้นก็แวะไปดูงานมอเตอร์โชว์ก็ได้”

ทันใดนั้น คำพูดของปีเตอร์เหมือนจุดประกายความสนใจขึ้นในหัวใจของแมนซ์ ปีเตอร์รีบพูดต่อว่า

– “เป็นไง เธอชอบรถยนต์ใหม่ ถ้าเรามีรถเองละก็ เราสามารถไปไหนก็ได้ ถ้าถูกลีดเตอร์ ครูจะซื้อรถคาดิแลคคันโต ๆ ขับกินลมเล่นให้สนุกเลย เธออยากได้รถสีอะไรล่ะ” ปีเตอร์ชวนคุย เมื่อเห็นเด็กชายเริ่มสนใจในสิ่งที่เขาเล่า

– “ผมจะเอาสีดำ แต่ต้องมีแอร์กับสเตอริโอด้วยนะ” แมนซ์หันมาคุยอย่างออกรส “นิโกรบางคนชอบซื้อรถคาดิแลคสีขาว แต่ไม่ค่อยดีหรอก รถสีขาวมันเปื้อนง่าย ผมชอบรถสีดำ มันจะได้ดูดีตลอดเวลา แล้วผมจะขับกินลมเล่นให้สนุกแบบครูเลย”

ปีเตอร์นึกสงสารเด็กคนนี้ขึ้นมาจับใจ เขาอยากจะรู้เหตุผลว่าทำไมแมนซ์ถึงบอกเขาว่าอยากกลับบ้าน

- “ก็ผมบอกแล้วไงว่าผมไม่ชอบวาดรูป”

- “เอาละ เธอทำอะไรก็ได้ตามที่เธอสนใจ ขอแต่ให้แวนมาที่ศูนย์บ่อยๆ ก็แล้วกัน แต่ไม่ได้บังคับหรอกนะ ครูเห็นจะต้องกลับไปที่คุณ์เสียที เพราะเด็กคนอื่นคงจะวาดรูปเสร็จแล้ว เดี่ยวพวกเขาจะไปเดินเล่นในสวนกัน พรุ่งนี้เจอกันนะ”

ปีเตอร์เดินกลับไปที่คุณ์เยาวชอนอย่างไม่มีแรง เขาไม่ได้หันกลับไปดู แต่รู้ว่าแมนซ์ตามมา เพราะเห็นเงาของเด็กน้อยสะท้อนตามหน้าต่างกระจกของห้างสรรพสินค้า ปีเตอร์เริ่มรักอาชีพนี้เองตอนตัวไม่ขึ้นเสียแล้ว

แต่แล้วเหตุการณ์ไม่ได้ดำเนินไปง่ายอย่างที่คิด วันต่อแมนซ์มาที่คุณ์ในตอนเช้าแล้วก็หายตัวไปเลย โดยเที่ยวบอกคนอื่นว่ารีบกลับบ้าน แต่ปีเตอร์รู้ความจริงแล้วว่าแมนซ์ตุ้ตรุดตุ้เทรไปตามสถานที่ต่าง ๆ ที่ไม่ซ้ำกันเลย ต่อมาวันหนึ่งขณะที่เขาว่างจากชั่วโมงกิจกรรม ปีเตอร์เริ่มอ่านเพิ่มประวัติของแมนซ์อย่างละเอียด สิ่งที่ทำให้เขาประหลาดใจมากก็คือ ในแฟ้มระบุว่า แมนซ์มักจะฝันเกี่ยวกับความสุขในครอบครัว ทุกคนไปปีนศิคร่วมกันบนเนินเขา แต่แล้วกลับมีหมาป่าโผล่ขึ้นมาไล่กัดกินทุกคน เขาต้องวิ่งหนีและพลัดหลงกับครอบครัว แม้ว่าจะพยายามกลับไปยังเนินเขาแต่ถูกหมาป่าคอยกัณอยู่ตลอดเวลา

วันรุ่งขึ้นปีเตอร์เห็นแมนซ์วาดรูปหมาป่าบนเนินเขา จึงถามเด็กชายว่า

- “นั่นเป็นตัวยะไร”

- “หมาป่าไง พวกเขาไม่ได้เล่าให้ครูฟังหรือ พวกเขาทำทุกอย่างที่เกี่ยวกับตัวผม รวมทั้งความฝันนั้นด้วย”

- “ไม่รู้จริง ๆ เรื่องเป็นไงมาไง”

- “อย่ามาโกหกกันเลยดีกว่า ปกติพวกเขาต้องเล่าให้ครูฟังแล้ว เห็นไหม ผมฝันถึงไอ้หมาป่าตัวนี้ทุกคืน” แมนซ์เริ่มเสียงสั่นด้วยความกลัวก่อนที่จะพูดต่อว่า ช่างเถอะ อย่ามายุ่งกับผมเลย

- “เอาละ ไทนลองเล่าให้ฟังหน่อยสิ”

- “ไม่เอา ไปให้พ้นนะ ครูก็เป็นพวกไอ้ชั่วร้ายเหมือนพวกมัน ผมไม่อยากเสียเวลาคุยด้วยแล้วกลับบ้านดีกว่า” แมนซ์หันหลังวิ่งออกจากศูนย์อย่างรวดเร็วทันทีที่พูดจบ โดยไม่ลืมฉวยเอารูปหมาป่าติดมือออกไปด้วย

ปีเตอร์วิ่งตามไปจนถึงสวนสาธารณะ คราวนี้เขาค่อนข้างโกรธ เพราะแมนซ์แสดงท่าทีก้าวร้าวกับเขามาก ปีเตอร์เห็นแมนซ์นั่งอยู่ใต้ต้นไม้ตามลำพัง จึงเดินเข้าไปหา

- “แมนซ์เรากลับไปเรียนหนังสือกันเถอะ”

- “ครูเรียนหนังสือในมหาวิทยาลัยมาก่อนหรือ”

- “คงนั่นมั้ง ทำไมหรือ ปีเตอร์ประหลาดใจมากขึ้นไปอีก”

- “แล้วเขาสอนอะไรกันบ้างล่ะ”

- “ก็คล้าย ๆ แบบที่นักเรียนที่คุณ์ไป แต่ยากกว่านิดหนึ่ง”

- “ถามจริง ๆ ครูเคยทะเลาะชกต่อยกับคนอื่นไหม”

- “ไม่หรอก” ปีเตอร์เริ่มวิตกเพราะเห็นแมนซ์มีสีหน้าเครียดขึ้น

- “ถ้ามีใครขโมยข้าวของของครูไป ครูจะทำอย่างไร”

- “ไม่มีใครขโมยของกันหรอก ทุกคนมีการศึกษาเท่าเทียมกันหมด”

- “ที่มหาวิทยาลัยมีใครเกลียดครูบ้างไหม” แมนซ์เลิกคิ้วถามด้วยความสงสัย

“นี่จะบอกอะไรให้อย่างนะ ถ้าเราติดคนอื่น คนอื่นก็จะติดเรา เห็นไหม ชีวิตมันเป็นแบบนี้แหละ อย่าไปคิดมากเลย”

แมนซ์พยักหน้ารับทราบแล้วเดินตามปีเตอร์กลับไปห้องนอนอย่างว่าง่าย

คราวนี้เด็กชายมาที่ศูนย์ทุกวัน แต่ยังคงมีปัญหาทะเลาะกันกับเด็กเร่ร่อนคนอื่นที่เปลี่ยนหน้ากันมา ปีเตอร์รู้ว่าแมนซ์เป็นเด็กที่เก็บกด และไม่ร่าเริง เขารู้สึกโมโหตัวเองที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของแมนซ์ให้เป็นไปในทางที่ดีขึ้น เด็กคนอื่นมาบ้างไม่มาบ้าง จนเขารู้สึกท้อแท้

จนกระทั่งวันหนึ่ง ปีเตอร์พาเด็กๆ ไปเล่นบาสเก็ตบอลที่สนามกีฬาเทศบาล แมนซ์ยืนดูอยู่ห่าง ๆ และแก้มเดินไปเดินมาอย่างไม่สนใจ ส่วนปีเตอร์รู้สึกสนุกสนานที่เด็ก ๆ ให้ความร่วมมืออย่างเต็มที่ โยนบอลพลาดบ้าง ลงบ้าง แต่ทั้งสนามก็เต็มไปด้วยเสียงหัวเราะ

ทันใดนั้น เด็กคนหนึ่งโดนกระแทกจนล้มที่พื้นเพราะแย่งลูกบอลกัน ปีเตอร์รีบวิ่งเข้าไปดู แต่ไม่ทันการณ์เพราะเด็กเริ่มแย่งพวกชกตีกันออกสุด เขาแยกเด็ก ๆ ออกจากกัน และพูดว่าจะไม่มีกิจกรรมที่ศูนย์อีกต่อไป ทุกคนจะต้องแยกย้ายกันกลับบ้าน

ปีเตอร์เดินถือลูกบอลกลับมาที่ศูนย์ตามลำพัง ในขณะที่เปิดประตูห้องเขาเห็นแมนซ์นั่งอยู่บนม้านั่งอยู่ก่อนแล้ว

- “อ้าวแมนซ์ มาทำอะไรที่นี่ล่ะ”

- “ผมอยากถามอะไรครูหน่อย”

- “ว่าไง”

- “เวลาเรียนที่มหาวิทยาลัย ครูเคยชกกับเพื่อนไหม”

- “อ้อ ! ไม่หรอก คนเราต้องรู้จักสามัคคี การตีกันไม่มีประโยชน์หรอก ครูรู้สึกเสียใจมากเวลาที่เห็นพวกเร่ร่อนตีกัน”

- “แล้วพ่อครูไม่เคยตีครูบ้างเลยหรือ”

- “ก็มีบ้าง สมัยเด็กๆ โน้น ครูก็เป็นเด็กดีอ่ะแบบนี้แหละ แต่พ่อแม่เขาก็รักเรานะ เราต้องเป็นเด็กดีเพื่อจะได้เติบโตใหญ่เป็นคนดีในภายภาคหน้า”

- “ครับ ผมจะทำตามที่ครูสอน ผมจะกลับบ้านไปทำงานช่วยพ่อแม่” แมนซ์ยิ้มให้กับปีเตอร์จนเห็นฟันขาวซี่เล็ก ๆ ที่เรียงกันอย่างระเบียบ

ในขณะที่ปีเตอร์โอบไหล่แมนซ์ออกจากศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนสำหรับเยาวชน รถเมลล์คันหนึ่งวิ่งมาจอดอยู่ใกล้ๆ พนักงานเก็บเงินตะโกนเสียงโหวกเหวกให้ผู้โดยสารรีบขึ้นรถแมนซ์วิ่งไปที่ประตูรถอย่างว่องไว ส่วนปีเตอร์ได้แต่มองดู เขาอยากจะทำอะไรกับแมนซ์อีก แต่เด็กชายชิงตัดบทว่า

- “ไม่ต้องเป็นห่วงครับ ผมขอบคุณครูที่ให้คำแนะนำกับผม ผมจะเชื่อฟังครูตลอดไป”

รถเมลล์วิ่งออกจากป้ายอย่างช้าๆ เด็กชายรีบวิ่งมาที่หน้าต่างกระจกด้านหลังรถ ภาพที่ปรากฏแก่สายตาปีเตอร์ คือ เด็กชายยิ้มจนเห็นฟันขาว ชูนิ้วหัวแม่มือเป็นสัญญาณว่าทุกอย่างเรียบร้อยและพร้อมที่จะเป็นเด็กดีของสังคมตลอดไป

เมื่อครูฝรั่งเศส ต้อง “เทศน์” ไปด้วย

สรียา จินดาพล*

ฉันเกือบจะตั้งชื่อบทความนี้ว่า “การสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการสอนภาษาฝรั่งเศส” แต่คิดไปคิดมาหลายตลบแล้วก็กลัวเพื่อนครูบางคน เมื่อเห็นแค่หัวข้อเรื่องคงจะเปิดผ่านเลยไปเสียเพราะฟังดูแล้วว่างเหงาหวานนอนชวนให้ faire dodo ฉันจึงต้องเลี่ยงไปตั้งชื่อที่ฟังดูไม่ใช่เรียสสักเท่าไรนักแต่นั้นแหละอีกหลายคนเมื่อเห็นคำว่า “เทศน์” ก็คงต้องร้องยี้ เพราะขอยืมคำนี้มาจากพระ ชวนให้นึกถึงบรรยากาศ ที่ดูน่าเกรงขาม กลิ่นธูปควันเทียน ต้องสงบสำรวม นั่งประนมมือ หรือทำสมาธิภาวนา (โงกแล้วโงกอีก !) สรุปลงแล้วก็จบลงที่ faire dodo อีกนั่นแหละ

ความจริงแล้วการ “เทศน์” หรือการสั่งสอนคุณธรรม จริยธรรมเป็นงานที่มีเกียรติที่สุด เพราะการสอนให้บุคคลเป็นคนที่ดีนั้นเป็นธรรมทาน พระพุทธองค์ทรงยกย่องว่า ไม่มีทานใดยิ่งไปกว่าธรรมทาน สาระนั้นแท้จริงในชีวิตมนุษย์เมื่อเว้นจากคุณธรรมความดีงามเสียแล้ว มนุษย์จะเป็นสัตว์โลกที่น่ากลัวที่สุด ดังที่ Albert Camus กล่าวไว้ว่า “ปัญญาชน คือ สัตว์อันตรายที่ทรยศได้ง่าย” รัฐบาลไทยทุกยุคทุกสมัย ก็พยายามรณรงค์นโยบายส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรมแก่เยาวชน พวกเราที่เป็นครูสอนภาษาฝรั่งเศสทุกวันนั้นก็คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าเขาได้ดิบได้ดี เพราะถูกครูบาอาจารย์ “เทศน์” มาถ้วนหน้าทุกคน ฉันเองยังจำได้ถึงบรรยากาศตอนเรียนภาษาฝรั่งเศสระดับ “อนุบาล” ว่าถูก อาจารย์อัมพิกา มีกังวาล “เทศน์” ไม่น้อย ท่าน “เทศน์” แบบประชันขีดเข้าถึงตัว เพราะเวลาให้งานทำท่านเดินตรวจทุกโต๊ะ พอมากลั้ว ๆ ก็ร้อน ๆ หนาว ๆ ฉันแทบจะไม่เคยเห็นท่านนั่งนิ่ง ๆ สบาย ๆ ที่โต๊ะครู ที่ท่านอยู่ไม่ติดโต๊ะ ก็เพราะเป็นห่วงเป็นใยลูกศิษย์ตาตา ๆ เมื่อข้ามรั้วโรงเรียนมาศึกษาภาษาฝรั่งเศส ชั้น “เด็กโต” ขึ้นมาหน่อย ก็ยังถูก “เทศน์” ต่อ แม้จะเป็นการ “เทศน์” แบบรวม ๆ ในห้องเลคเชอร์ใหญ่ ก็ยังมีอาการวูบ ๆ วาบ ๆ เพราะผู้เทศน์อย่างศาสตราจารย์คุณหญิง จินตนา ยศสุนทร ท่าน “เทศน์” ได้คมกริบ ทรงภูมิปัญญา คมต่ำล้าลึก และเมื่อถึงคราวต้องข้ามน้ำข้ามทะเลไปเป็นลูกศิษย์ครูฝรั่งอย่าง Marie-Louise Pariget นั้น นึกว่าจะได้ไปเรียนสบาย ๆ เพราะครูฝรั่งคง “เทศน์” ไม่เป็น แต่ที่ไหนได้ ก็ยังไม่พ้นถูก “เทศน์” อีก และ “วิญญานครู” คงจะเป็นสากลนะ เพราะครูฝรั่งก็ “เทศน์” ได้ร้อน ๆ หนาว ๆ วูบ ๆ วาบ ๆ ไม่แพ้ครูไทย ทั้งหมดนี้ทำให้นึกถึงพระพุทธพจน์ที่กล่าวเปรียบว่า ผู้ (เทศน์) สั่งสอนดักเตือนผู้อื่นนั้นเปรียบเสมือน “ผู้ซึ่งบ่อขุมทรัพย์ให้” วัฒนธรรมไทยเรายกย่องครูเป็นปูชนียบุคคลในพระพุทธศาสนาเปรียบครูเป็นทักขินเทศ ทิศเบื้องขวาที่ศิษย์จะต้องให้ความเคารพแต่ครูที่ศิษย์จะเคารพรักได้อย่างซาบซึ้งจริงใจก็คือครูที่สั่งสอนอบรมให้เด็กเป็นคนดีปลูกฝังให้เป็นคนมีอุดมคติ มีหลักในการครองตนเพราะใครเล่าจะทราบว่าเป็นชีวิตกายหน้าของลูกศิษย์ตาตา ๆ ทั้งหลาย นาวาชีวิตของพวกเขาจะไปเจอมรสุมหรือโศกหินอะไรบ้าง ในเมื่อทางชีวิตไม่ได้โรยด้วยกลีบกุหลาบ เมื่อถึงตอนนั้นแหละที่คำสอนคำ “เทศน์” ทั้งหลายอาจจะมีค่ายิ่งนัก และพระคุณของครูก็จะสถิตอยู่ในใจของลูกศิษย์ไปอีกนาน

* อาจารย์โรงเรียนเมืองกลาง ภูเก็ต

ในเมื่อพวกเราทั้งหลายเป็นครูสอนภาษาฝรั่งเศส ฉันก็เลยมีความคิดว่าจะ “เทศน์” สักทีก็ต้อง “เทศน์” ให้ดู “ขลัง” น้อยนะ... Oh la la ยังไม่ถึงกับต้องใช้น้ำมันต์ สายสิญจน์ หรือท่องคาถาภาษาบาลีที่ค้นมาจากยอดพระกัณฑ์ไตรปิฎก แม้ว่า ภาษาบาลี และภาษาฝรั่งเศสจะมีอะไรคล้าย ๆ กันหลายอย่าง เช่น ต้องกระจาย Verbes ... เอ๊ย... แจกวิภัตติปัจจัย แต่ฉันคิดว่าแค่ค้นหาเทคนิคการเทศน์ มาจากหนังสือภาษาฝรั่งเศส ก็ทำให้เรามีเรื่อง “เทศน์” ได้ไม่น้อยทีเดียว เพราะพวกเราโชคดีที่อ่านภาษาที่มีคนกล่าวว่าไพเราะที่สุดในโลกนี้ พอจะรู้เรื่องบ้างและถ้าเราขยันอ่านยิ่งค้นเราก็จะมีเรื่องเทศน์ได้อีกมากมาย ฉันจึงอยากจะเล่าต่อไปว่า ในประสบการณ์การเป็นครูฝรั่งเศสของฉันนั้น ฉันพยายามหยาบฉวยอะไรมา “เทศน์” เด็ก ๆ ของฉันบ้าง เมื่อฉันใช้คำว่า “เทศน์” ให้ “ขลัง” นั้น ฉันอยากจะหมายถึงอะไร บางอย่างที่เป็นอมตะงดงาม สิ่งที่เป็นอมตะนั้น ต้องไม่หยาบโลน แต่ฟังดูสงบ ลึกซึ้ง และเกิดปัญญา เปรียบเหมือนกับยื่นดอกไม้อันสวยงามให้เด็ก ๆ และเมื่อพวกเขาที่มีจิตใจผูกพันใฝ่ฝันอยู่กับดอกไม้เสมอ พวกเขาจะมีจิตใจหมจดจดสวยงามเหมือนดอกไม้อย่างแน่นอน เพื่อนครูหลายคนคงยังจำคำพูดที่จับใจของ Pascal ได้ว่า “มนุษย์เป็นเพียงต้นอ้อที่อ่อนแอที่สุดในธรรมชาติ ทว่าเป็นต้นอ้อที่คิดเป็น” ฉันจึงคิดว่าหน้าที่ของเราที่ต้องรดน้ำ พรวนดินดูแล “ต้นอ้อที่คิดเป็น เหล่านี้ให้เติบโตขึ้นอย่างงดงาม”

ฉันมักจะเทศน์ นักเรียนจากเรื่องง่าย ๆ ที่มีในบทเรียน ซึ่งดูผิวเผินแล้วเหมือนกับเป็นเพียงเรื่องราวในชีวิตธรรมดา ๆ ของคนฝรั่งเศสที่ถ่ายทอดผ่านครอบครัว Ledoux หรือ Dubois แต่เรื่องธรรมดา ๆ เหล่านี้แหละที่จะเชื่อมโยงไปสู่คุณค่าที่ลึกซึ้งได้ เป็นการโยงภาษาสู่วัฒนธรรม เพราะภาษาแต่ละภาษาเป็นสื่อวัฒนธรรมที่ดีที่สุดของมนุษย์แต่ละเผ่าพันธุ์ ภาพนักศึกษาฝรั่งเศสที่เข้าคิวขอซื้ออาหารในบทเรียน Au restaurant universitaire ทำให้ฉันได้ “เทศน์” เรื่องมารยาทของการเข้าคิวอันเป็นวัฒนธรรมของผู้เจริญแล้ว ประโยคที่ Hélène พูดว่า Ne poussez pas! ก็ทำให้ฉันมีเรื่อง “เทศน์” ต่อไปอีกว่า คนเราเมื่ออยู่รวมกันหมู่มา ต้องรู้จักอดทนอดกลั้น รู้จักบังคับใจตนเอง และเสียสละในบางโอกาส เพื่อหลีกเลี่ยงการกระทบกระทั่งกัน ถ้าดูให้ลึกซึ้งแล้วมารยาทต่าง ๆ ในหมู่มวลมนุษย์นั้นเป็นเสมือนข่ายใยเชื่อมประสานสังคมเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน บทเรียนที่เรื่องราวเกี่ยวกับ Vacances ของชาวฝรั่งเศส ดูจะมีเนื้อหาที่เปิดโอกาสให้ฉัน “เทศน์” ได้หลายแง่หลายมุม เมื่อเปรียบเทียบกับวัฒนธรรมไทยกับฝรั่งเศสแล้ว คนไทยจะไม่ค่อยเดินทางไปพักผ่อนที่ไหนเป็นเรื่องเป็นราวต่างจากคนฝรั่งเศสที่นักเรียนจะเห็นได้จากภาพการ์ตูนในบทเรียน เมื่อรถทุกคันออกจากปารีสแล้วต่างก็มุ่งหน้าลงใต้เพื่อไปเมืองตากอากาศริมทะเลเมดิเตอร์เรเนียน บางครอบครัวมีรถคาราวาน บ้างก็ไป camping ส่วนคนไทยนั้นบางพวกที่ยาวบายนุช เทียวกันทุกคำคืน ทั้งครอบครัวและก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา ในบทเรียนที่กล่าวถึงการพักผ่อนหย่อนใจของชาวฝรั่งเศส (loisirs) การสมัครเป็นสมาชิกสโมสรต่าง ๆ การใช้วันหยุดสุดสัปดาห์ ก็ทำให้ฉันมีโอกาสได้ “เทศน์” เด็ก ๆ ของฉันว่า เราจะมีชีวิตอยู่ที่ไหนนั้นไม่สำคัญ แต่สำคัญที่ว่าเรามีชีวิตอยู่อย่างไร ได้ชื่นชมโลกและชีวิตบ้างหรือไม่ มนุษย์เราถ้าใช้ชีวิตจำเจซ้ำซากอยู่กับการงานหรือกิจวัตรที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลง เราอาจจะพบว่าโลกนี้น่ารำคาญ น่าเบื่อหน่าย เพราะการตีกรอบให้โลกเราเหลือเล็กนิดเดียว ไม่ปล่อยให้ตัวเรามีเวลาเหลือพูดกับดวงดาว ระวังกับดอกไม้ หรือหาเวลาดูปลั้วหัวใจของเราด้วยบทกวี ซึ่ง ๆ และเสียงเพลงที่ไพเราะเย็นชื่นเข้าไปในจิตวิญญาณ

ฉันคิดว่าการวิพากษ์วิจารณ์เป็นอีกวิธีหนึ่งที่ทำให้ฉันได้ “เทศน์” เด็ก ๆ โดยที่เขาไม่รู้สึกรู้ว่าตัวเองกำลังถูก “เทศน์” บางครั้งฉันก็ใช้ภาพจากหนังสือเรียนอีกนั่นแหละนำมาสู่การวิพากษ์วิจารณ์ เช่น ภาพ Monsieur Bennet ไปหาหมอในบทเรียน ของ ม. 5 เด็ก ๆ ช่วยกันหาคำตอบว่า ใครคือ Monsieur Bennet หรือนายบ๊องต้นคนนี้ เขาคือตัวแทนของคนกลุ่มไหน ระดับไหน ทำอะไรอยู่ที่ไหน มีชีวิตอย่างไร ได้เล่าเรียนมาถึงระดับไหน

และในที่สุดคำตอบนั้นก็จบลงด้วยคำถามที่จะเตือนสติพวกเขาอีกต่อไป เมื่อฉันถามเขาว่า “เมื่อพวกเขาเติบโตขึ้น เธออยากเป็นอย่าง *Monseieur Bennet* หรือนายบ๊องตื่นคนใหม่?”

บางครั้งฉันจะนำสุภาษิตหรือข้อความสั้น ๆ มาเป็นหัวข้อวิพากษ์วิจารณ์และนำไปสู่การ “เทศน์” ฉันพิมพ์ข้อความเหล่านี้สอดแทรกไว้ในตอนล่างของใบงาน ฉันบอกเด็ก ๆ ว่าเป็น “ของขวัญ” เมื่อทำงานเสร็จเด็ก ๆ ชอบใจ เพราะทำให้ใบงานของเขามี *Exercices* น้อยลง สั้นลง เมื่อเราทำงานร่วมกันเสร็จเรียบร้อยแล้วตรวจเฉลย แก่แบบฝึกหัดแล้ว คราวนี้ก็ถึงเวลา “แกะของขวัญ” ฉันคิดว่าข้อความสั้น ๆ ของนักปราชญ์ นักเขียนชาวฝรั่งเศสน่าจะเป็นของขวัญ ที่มีค่าสำหรับเด็ก ๆ ข้อเขียนที่เขียนมาด้วยความคิดที่คมลึก สะท้อนให้เห็นว่านักปราชญ์ นักคิดเหล่านี้ได้สัมผัสเรื่องราวต่าง ๆ มาอย่างเป็นรูปธรรมลึกซึ้ง จึงสามารถถ่ายทอดความคิดออกมาด้วยสำนวน ภาษาที่ตรงมาจนสามารถปลุกวิญญาณแห่งคุณธรรมให้เกิดขึ้นในหัวใจของผู้อ่านได้ ข้อความสั้น ๆ เช่น ที่ยกตัวอย่างไว้ข้างล่างนี้ มีศัพท์ไม่ยากนัก น่าจะเป็น “ของขวัญ” ที่ตรงมาสำหรับ “ต้นอ้อที่คิดเป็นทั้งหลาย”

“Je suis jeune, it est vrai, mais aux âmes bien nées. La valeur n'attend pas le nombre des années...”

“ถึงฉันจะยังเยาว์วัยอยู่ก็จริง แต่มีจิตใจดี

คุณค่า (ของคน) ไม่ต้องรอคอย จำนวนปี (ของอายุ) ...”

คำพูดของ Don Rodrigue จาก *Le Cid* Pierre Corneille

“Tout est bien, sortant des mains de l'Auteur des choses ; tout dégénère entre les mains de l'homme.”

“ทุกอย่างดีด้วยมือของธรรมชาติ ทุกอย่างเสื่อมทรามด้วยมือของมนุษย์”

จาก Emile ของ Jean Jacques Rousseau

“Aimer : ce n'est pas se regarder l'un l'autre, c'est regarder ensemble dans la même direction.”

“ความรักไม่ได้หมายถึง การจ้องมองกัน แต่หมายถึงการมองไปในทิศทางเดียวกัน”

Saint - Exupéry

บางครั้งฉันก็เอาคำพูดของคนธรรมดา ๆ มาฝากเด็ก ๆ เช่น เมื่อเร็ว ๆ นี้ ฉันอ่าน Label FRANCE พบคำพูดของดาราสาวสวย Juliette Binoche ซึ่งเพิ่งจะได้รับรางวัลออสการ์จากภาพยนตร์เรื่อง *Le Petit Anglais*

“Je ne vis pas pour le plaisir, mais pour chercher, évaluer, connaître, m'interroger.”

ทุกวันนี้เรากำลังดำรงชีวิตอยู่ในยุค “โลกรั่วพรหมแดน” ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีทำให้เราได้ข่าวสารจากทั่วทุกมุมโลกได้อย่างง่ายดาย ผู้คนยุคนี้ดูจะหลงติดกับแนวความคิดมากมายหลายชนิดทั้งที่แหลมคมและโง่งง เพราะถูกบ่อนด้วยภาพจากโทรทัศน์ สิ่งต่าง ๆ ที่ปรากฏบนหน้าหนังสือพิมพ์ หรือจากวิทยุโทรทัศน์ อาจทำให้คนเราสับสนและผลัดใส่ให้ไขว่เขวไปจากวิถีทางได้เต็มปากเต็มคำ เมื่อเด็ก ๆ ของเราเรียนมาถึงบท *La presse* และ *Les spectacles* เด็ก ๆ ยุคนี้ต้องการความเข้าใจอันถูกต้อง (สัมมาทิฐิ) และความเห็นอกเห็นใจมากยิ่งขึ้นกว่าในสมัยใด ๆ ที่ผ่านมา เพราะโลกในอดีตนั้นมีสื่อไม่มาก ผู้คนรู้จักหนังสือจำนวนน้อย แต่เต็มไปด้วยคุณค่าที่ตีเลิศ เช่น พระคัมภีร์ที่จารึกบนใบลาน แต่ในยุคปัจจุบันผู้คนกลับถูกยั่วยุให้อ่านหนังสือที่ไร้สาระ

นึกถึงแต่เรื่องโทรทัศน์ เขาถูกป้อนด้วยภาพยนตร์ รายการโชว์ต่าง ๆ ตลกคาเฟ่ หรือคอนเสิร์ตที่มีนักร้องแต่งกายเขี้ยววน อันนอยากจะยกคำพูดของหลวงพ่อดึกปากน้ำ (พระมงคลเทพมุนี) ที่พูดถึงโทรทัศน์ ตอนที่ประเทศไทยเพิ่งจะมีการถ่ายทอดทีวีเป็นครั้งแรกประมาณ ปี พ.ศ. 2497 มาให้เพื่อนครุขบคิด

“นี่จะฉิบหายใหญ่ เรื่องได้กับเสียมันไม่คุ้มกันหรอก โดยเฉพาะคนไทยเรามีวินัยหย่อน จะไม่มีมารควบคุมที่ดี คอยดูนะ เราแพ้มารอีกแล้ว นี่ต้องเรียกว่ามาร มันเอาบายมุขสงฆ์เข้าถึงห้องนอน แต่พระเทศน์ไม่มีสิทธิเข้าไปถึงห้องนอนใครหรอก ถูกจำกัดเวลา ถูกจำกัดสถานที่ แต่นี่มารมันแข่งหน้าเราไป เราแพ้มัน มารมันแข่งหน้าเราเข้าไปถึงห้องนอน เมื่อก่อนนี้พวกโชน ละคร ยี่เก ถ้ามีก็ต้องไปแสดงตามวิก พุดง่าย ๆ เขาไปแสดงตามงานวัด พระเทศน์ก็เทศน์ที่ศาลาวัด ยิ่งพอสู้ แต่ตอนนี้พระเทศน์ที่ศาลาวัด ส่วนมารมันมุดเข้ามางูเข้าห้องได้ขึ้นเตียงไปฉิบ เราแพ้มารมันอีกแล้ว”

(จากหนังสือ “หลวงพ่อดึกปากน้ำ” มุณินิธิธรรมกาย)

อันนอยากจะจบเรื่อง “เทศน์” ของฉันด้วยข้อความตอนหนึ่งจาก ‘Le monde de l’Education’ (sept. 90) เป็นข้อความที่เขียนโดย Jacqueline De Romilly สิ่งที่เราเขียนคงทำให้เพื่อนครุขบยิ่งตระหนักว่า การ “เทศน์” หรือสั่งสอนอบรม ต้นอ้อที่คิดเป็น ทั้งหลายนั้น เป็นสิ่งสำคัญอย่างไร

“Culture et éducation sont synonymes. On cultive des plantes, des arbres. Cela veut dire qu’on leur fournit ce qui est nécessaire à leur épanouissement : on les nourrit, on détruit les mauvaises herbes qui les gêneraient ou les étoufferaient, on les débarrasse des parasites, on les taille, pour accroître leur force; bref, on agit de mille manières pour aider leur vitalité naturelle et décupler tout à la fois leur beauté et leur fécondité. On fait de même pour les esprits. On leur fournit leur nourriture – c’est-à-dire l’on développe, à travers toute discipline, quelle qu’elle soit, leur aptitude au raisonnement, leur connaissance des problèmes, leur expérience des solutions déjà tentées. On leur fait comprendre également, dans les disciplines littéraires, les sentiments, les émotions, qui se sont fait jour avant eux chez des hommes de toute espèce. On les rend aussi capables, par le contact des exemples et l’exercice de la critique, de s’exprimer avec plus de force, de rigueur et d’éclat. Enfin, s’il est vrai que l’apprentissage de l’histoire et la fréquentation de modes de pensée divers rend leurs propres doctrines plus riches et plus conscientes, il faut préciser encore que cette double épreuve doit les rendre plus tolérants envers les idées d’autrui et plus libres eux-mêmes, vis-à-vis des pressions immédiates...”

จาก La culture est-elle un luxe?

Le monde de l’Education p.80 sept. 90

*****

จากบรรณาธิการ

นี่คือฉบับสุดท้ายของ พ.ศ. 2540 ซึ่งออกระหว่างการบริหารของคณะกรรมการชุดที่ 10 ฉบับหน้าก็จะเป็นฉบับแรกของคณะกรรมการชุดที่ 11 และจะเป็นฉบับแรกของอายุปีที่ 21 ของสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทยด้วย

วารสารฉบับนี้ คือ ฉบับที่ 79-80 ปีที่ 20 เล่มที่ 3-4 เดือน กรกฎาคม-ธันวาคม 2540

เนื้อหาในฉบับเริ่มด้วยสัญลักษณ์แห่งความน้อมรำลึกถึงพระกรุณาธิคุณในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี เนื่องในวาระครบหนึ่งปีการถวายพระเพลิงพระบรมศพ วันที่ 10 มีนาคม 2540 สัญลักษณ์อันเป็นพระพุทธรูปสี่พระหัตถ์แสดงถึงความสงบลึกซึ้งแห่งนิรวาน ความสงบสุขที่มวลมนุษยชาติเฝ้ารอ

เนื้อหาของวารสารลำดับต่อไปเป็นพระกรณียกิจของสมเด็จพระเจ้าพี่นางเธอเจ้าฟ้ากัลยาณิวัฒนา กรมหลวงนราธิวาสราชนครินทร์ ในระหว่างเสด็จนำทัศนศึกษาภาคใต้ กิจกรรมเพื่อสมาชิกสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย พ.ศ. 2540

วิชาการด้านฝรั่งเศสศึกษาในเล่มเปรียบพร้อมด้วยบทความทางภาษา และวรรณคดี ซึ่งเสนอในที่ประชุมวิชาการเรื่อง “ภาษาและวรรณคดีฝรั่งเศส” ระหว่างวันที่ 24-26 ตุลาคม 2539 จัดโดยภาควิชาภาษาตะวันตก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สมาชิกสถาบันอันดับแรกตลอดชีพของสมาคมครุภาษาฝรั่งเศสแห่งประเทศไทย

สมาชิกของเราจากมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ดร. เจริญ หล่อวิมจล ได้ส่งเรื่องสั้นแปลมากำล้นผู้อื่น เช่นเดียวกับสมาชิกจากภูเก็ตได้ส่งทัศนະนารู้อินด้านการสอนมาลงพิมพ์ ขอแสดงความชื่นใจที่สมาชิกจากเหนือจดใต้ท่วงไวยวารสารอย่างแน่วแน่เหนียวแน่น มีโยที่ผด้นัดเป็นแรมปี ...

คุณเพ็ญสิริกุลพล สิมะเสถียร ผู้นำเสียงนุ่มแต่หนักแน่นจากโทรทัศน์รวมการเฉพาะกิจได้เสนอรายงานกิจกรรมทัศนศึกษาภาคใต้ที่อุดมไปด้วยเนื้อหาสาระที่ได้รับการตรวจสอบอย่างกว้างและลึกซึ้งถือได้อ้างอิงประกอบการศึกษาได้ ใครก็ตามที่เคยได้ยินเสียง (ยังจะมีใครที่ไม่เคยได้ยินเสียงบ้างหนอ) ของคุณเพ็ญสิริกุลพล ขณะที่ย่านรายงานนี้คงแว่น้ำเสียงอยู่ตลอดเวลา

สมาชิกที่ยังลังเลว่าจะส่งบทความมาตีหรือไม่นั้นคงพอจะเริ่มตัดสินใจได้บ้างแล้วนะคะ และหวังว่าการตัดสินใจคงจะเด็ดขาดขึ้นทุกที จนถึงจุดที่พับกระดาษพร้อมแผ่นดิสเก็ต สอดช่องลงทะเยียนหรือ อี เอ็ม เอส จำหน้าของถึงบรรณาธิการได้โดยตรงตามที่อยู่ในหน้าแรกของวารสาร หรือถ้าสะดวกใจ สะดวกกายจะส่งให้กับกรรมการบริหาร หรือกองบรรณาธิการท่านใด ก็ส่งให้ท่านนั้นได้ทันที ขอขอบคุณล่วงหน้า

พบกันใหม่ปีหน้า 2541 ค่ะ

— • สิทธา พิณกุลวล • —

กรุงเทพการบัญชีวิทยาลัย

BANGKOK BUSINESS COLLEGE

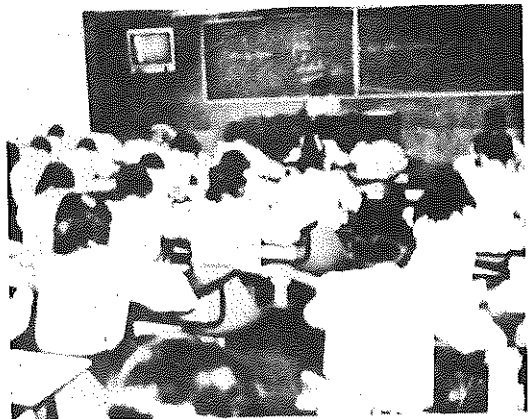
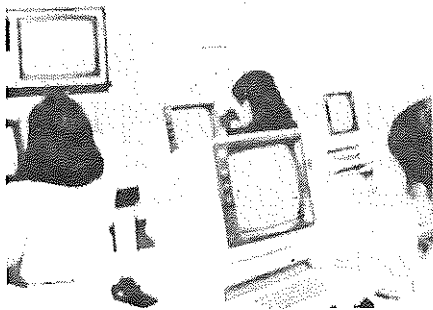
588 ถนนเพชรบุรี กรุงเทพฯ ๙ 10400 ตรงข้ามโรงพยาบาลนครเมโทร โทรศัพท์ 251-9852, 252-0067, 252-7049

588 PETCHBURI ROAD, BANGKOK 10400. THAILAND TELEPHONE 251-9852, 252-0067, 252-7049

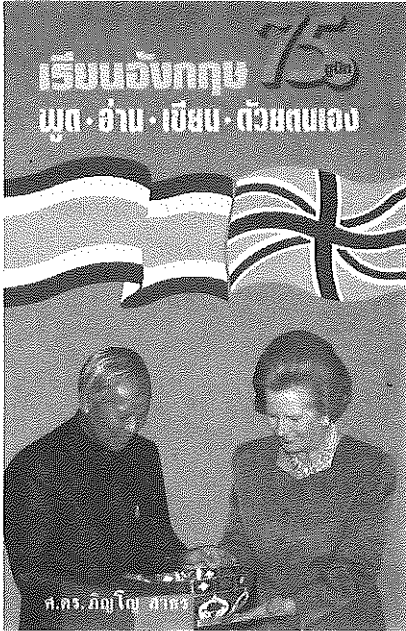
เปิดสอนหลักสูตร

ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.)

ประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.)

เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวทั่วไทย

พูดภาษาอังกฤษได้
ง่ายมาก

ใช้ตำราเรียนพูดด้วยตนเอง

มีคำอ่านออกเสียงเป็นภาษาไทยให้ทุกคำ

เริ่มเรียนตั้งแต่ A.B.C. จนถึงสนทนาโต้ตอบได้
เรียนได้ทุกระดับ ลงทุนน้อย ได้ผลคุ้มค่า
ซื้อได้จากร้านขายหนังสือทั่วประเทศ

ราคาเล่มละ 200 บาท

วัฒนาพานิช สารานุกรม

สำนักพิมพ์วิชาการที่ประสบความสำเร็จสูงสุดของประเทศ

โทร. (02) 222 1016 • 222 1018 • 222 5371 • 222 5372

FAX. (02) 225 6556 • 225 6557

หนังสือเล่มนี้สร้างอนาคตให้กับผู้เรียนนับล้านคน

อภินันทนาการ

จาก

วัฒนาพานิช สํารายราษฎร

สำนักพิมพ์วิชาการที่ประสบความสำเร็จสูงสุดของประเทศ
216-222 ถนนบำรุงเมือง สํารายราษฎร พระนคร กทม. 10200

ผู้ผลิตหนังสือมาตรฐาน

หนังสือเรียน คู่มือครู
และอุปกรณ์การเรียนการสอนทุกระดับชั้น
ซึ่งได้รับความนิยมเชื่อถือ
จากครูอาจารย์และนักเรียนทั่วประเทศ

คุณสุรีย์มาศ - คุณเริงชัย จงพิพัฒน์สุข
กรรมการผู้จัดการ

โทร. 222-1016 • 222-1018 • 222-5371 • 222-5372 • 221-7454

FAX. 225-6556 • 225-6557 (เปิดตลอด 24 ชั่วโมง)

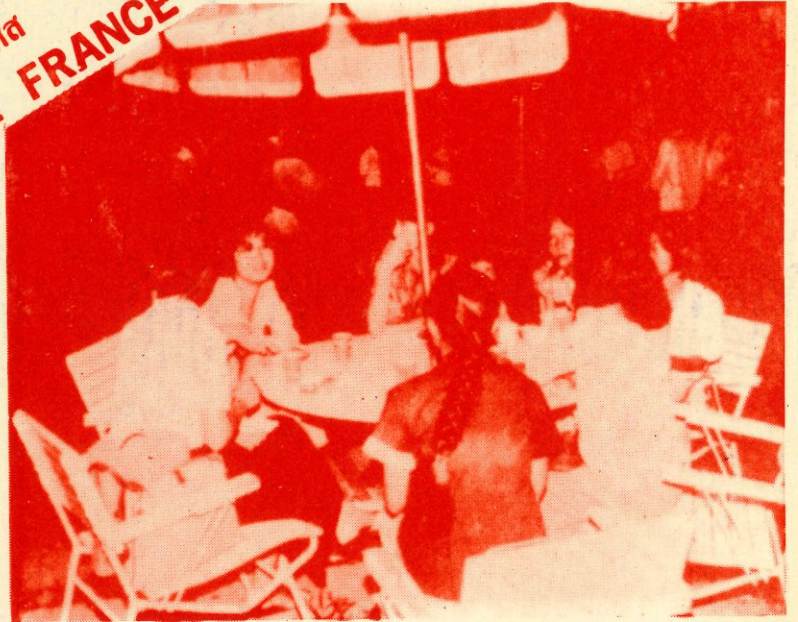

Alliance Française de Bangkok
29 THANON SATHON TAI, BANGKOK 12, THAILANDE. TEL 286.58.79 & 286.39.31-TELEGR. ALFRANTHAI

สมาคมฝรั่งเศส 29 ถนนสาทรใต้ กรุงเทพฯ ๑๒

มุมหนึ่งของประเทศฝรั่งเศส
UN PETIT COIN DE FRANCE

ท่านจะพบสิ่งที่น่าสนใจ
ชั้นเรียนภาษาฝรั่งเศสทุกระดับ
ห้องสมุดไอ้โงง
ภาพยนตร์, คอนเสิร์ต
เครื่องดืม, อาหารเลิศรส
บรรยายภาคอันรื่นรมย์ สบายงาม
ขอเชิญอ่านหนังสือวารสารรายเดือนของเรา

VOUS Y TROUVEREZ

des cours de langue
des films, des concerts ..
un bar-restaurant agréable
une grande bibliothèque
une ambiance

LISEZ AUSSI NOTRE
JOURNAL MENSUEL